

కథలు

నీతి, పురాణ, పొడుపు

భట్టి విక్రమార్కుని కథలు

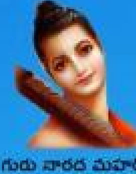

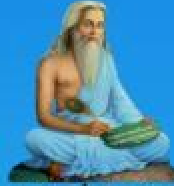
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

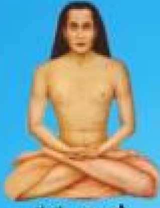

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

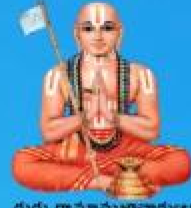
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

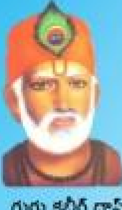

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

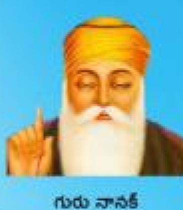

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

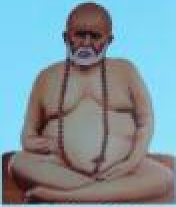

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

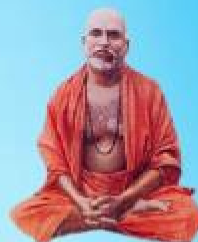

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), అర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) అర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050016183

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
• Rashtrapati Bhavan • CMU-Books • Sanskrit • TTD,Tirupathi • Kerala Sahitya Akademi	• INSA	• Times of India • Indian Express • The Hindu • Deccan Herald • Eenadu • Vaartha	• Tamil Heritage Foundation • AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

భట్టివిక్రమార్కునికథలు.

గ్రంథకర్త:
మామిడి అప్పారావుగారు.

ప్రకాశకులు:
ఈశ్వర బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

విషయసూచిక.

——:o:——

పుటసంఖ్య.

--:o:--

అంకితము.

విక్రమాదిత్య నరపత్యవక్రవిక్ర
మప్రశస్తగాథల రచింప నను ప్రోత్స
హించి యెంతయుఁ బ్రియము గావించినట్టి
రెడ్డి రామచంద్రాఖ్య సుహృన్మణికిఁ బ్రి
య మ్మెసఁగ నీకృతిని నంకిత మ్మొనర్తు.

--:o:--

శ్రీరస్తు.

భట్టీవిక్రమార్కుని కథలు

విక్రమార్కుని జననము

నంద్యాపురమను పట్టణమున చంద్రవర్మయను విప్రపుంగవుడుండెను. అతడు సకలశాస్త్రపారంగతుడయ్యు నింకను విద్యలను నేర్వదలచి గురునన్వేషనార్థమై దేశాంతరములకు బయనమయ్యెను. అటుల దేశముల ద్రిమ్మరుచు ఒకనాటి సాయంసమయమునకు యొక యగ్రహారముజేరుకొని అందుగల యేటిగట్టుననున్న రావిచెట్టుక్రింద విశ్రమించి తనకు తగినగురువులభించనందున విచారించుచుండెను.

అంతనాచెట్టుపైనున్న యొకబ్రహ్మరాక్షసుండు క్రిందకుడిగ్గి చంద్రవర్మను సమీపించి, "ఓయీ! నీవెవ్వడవు? నీయూరెయ్యది? నీవెందులకై యిచ్చటకు వచ్చితివి? దాచక నీవృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగా చెప్పుము" అనిపల్కిన చంద్రవర్మ యారాక్షసునిగాంచి, "అయ్యా! నేను బ్రహ్మకులంబునకు చెందినవాడను. నన్ను చంద్రవర్మయని పిలుతురు. మానివాసస్థలము నంద్యాపురము. నేను విద్యాపేక్షచే గురునన్వేషించుటకై దేశాటనకు బయలుదేరితినని ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. అంతనారాక్షసుడు "ఓయీ! నీకు సర్వవిద్యలలనడుమార్గ ముపదేశించెదర"మ్మని సమీపమునగలయరణ్యమునకు ఆతనిదోడ్కొనిపోయెను.

ఆబ్రహ్మరాక్షసుడు చంద్రవర్మకు ఆహారనిద్రలు బాధింపకుండ యొకమంత్రముపదేశించి ఆఱుమాసములవఱకు విద్యగరపి పిమ్మట యొకనాడు, "ఓయీ! నీవు సకలవిద్యల నారితేరితివి. నావలన నీకు కావలగు కార్యము సమాప్తమైనది. ఇకనీవుబోవచ్చును. ముమ్ముందు నీకు శుభదినంబులురాగలవు" అనిచెప్పిన చంద్రవర్మ యమందానందంబు

నొంది గురువునకు బ్రిణామమాచరించెను. అంత నారక్కసుడు రాక్ష సత్వమునువిడచి యొకబ్రాహ్మణుడుగామారెను. చంద్రవర్మ యయ్యది గాంచి విస్మయమునుజెంది "అయ్యా! మీ రెట్లీనూతనరూపమునుబొందితి రి? మీవృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగా దెల్పవేడెద" ననెను.

"చంద్రవర్మా! నావృత్తాంతమంతయు దెల్పెదను ఆలింపుము. తొల్లి నన్నొకభూసురోత్తముడు విద్యనేర్పుమనికోరెను. నేనాతని కోరికను నిరాకరించితిని. అంత నాభూసురోత్తముడు నాపైగినిసి, నన్ను "బ్రహ్మరాక్షసుడవు క" మ్మని శపించెను అంతనేనాతని పదం బులపైబడి కరుణింపుడని వేడుకొంటిని. అంత నాతడు కరుణార్ద్ర హృదయుడై, "నీయొద్దకు చంద్రవర్మయను విప్రపుంగవుడు విద్య నేర్వ దలచి వచ్చును. అతనికి నీవు విద్యగరపినచో నీకు శాపవిమోచనంబగు" నని చెప్పెను. నేటికి నీమూలమున నాకు శాప విముక్తికలిగినది. ఇది యేనావృత్తాంతము. నీవికబోవచ్చును." అనిచెప్పి యాతడు వెడలి పోయెను.

చంద్రవర్మ అచ్చటినుండి కన్యాపురియను గ్రామమునకు వచ్చి అందలి వేశ్యవాడలో నొక్కయరుగుపై విశ్రమించి నిదురజెందెను. ఆగృహమునగల సుందరవతియను వేశ్యబాలిక యాతనినిగాంచి మనం బున మోహించి వివాహమాడ నిశ్చయించుకొనెను. సూర్యోదయ మైనను ఆతడు మేల్కొనకుండుటచే వైద్యులను రప్పించిచూపించెను. వైద్యులు చంద్రవర్మనాడిని పరిశోధించి, యీపెతో నిట్లనిరి. ఈతడు పెక్కుదినములనుండి నిద్రాహారముల నెఱుగడు. ప్రస్తుతమీతనిని మేల్కొల్పరాదు. దినమునకు మూడుపూటలు అన్నమును నేతిని కలిపి బాగుగాపిసికి యొడలికి మర్దనచేసినచో కొన్నిదినముల కాతడుమేల్కొన గలడు. వైద్యులు చెప్పినరీతిగా నావేశ్యబాలిక పెక్కుదినములవరకు ఆతనికి వలయు సేవలొనరించెను. పిమ్మట యొకనాడు చంద్రవర్మ

మేల్కొని వెడలిపోవ నుద్యుక్తు డయ్యెను. అపుడా వేశ్యబాలిక యాతని నాపి, "బ్రాహ్మణోత్తమా! మీసహచర్యమునే గోరి, మీకుపరోక్షప చారములుజేసి కంటికి రెప్పవలె మిమ్ము గాచియుంటిని నన్ను పరిత్యజించుట మీకున్యాయముగాదు. నన్ను నుగ్రహింపవేడెదను." అని పల్కిన చంద్రవర్మ, "ఓబాలా! నేను బ్రాహ్మణుడను. నీవు శూద్రాంగనవు కావున మనవివాహము న్యాయసమ్మతముగాదు" అని నిరాకరించెను. ఆబాలిక చంద్రవర్మను పెక్కురీతుల వేడుకొనెను. కానియాతడంగీకరించలేదు. ఈసంగతి ఆయూరునేలురాజగుశుద్ధవర్మకు దెలియగా రాజభటులను పంపి వారిలను తనసముఖమునకు రప్పించెను. చంద్రవర్మయు వేశ్యబాలికయు తమ తమ వృత్తాంతములను యాభూపాలునకు విన్నవించిరి. శుద్ధవర్మతన కుమార్తెను చంద్రవర్మకిచ్చివివాహ మొనరింతమని వచించి, యిట్లనెను. "బ్రాహ్మణోత్తమా! నాపల్కులాలింపుము. బ్రాహ్మణుడు స్వజాతికన్యను గాక యితరకులమునందలి కన్యను వివాహమాడవలయునన్న, బ్రహ్మ,క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రజాతుల కన్యలను క్రమముగా పరిణయమాడవలయును. ఇయ్యది శాస్త్ర సమ్మతము. వలచినస్త్రీని పరిత్యజించతగదు. కావున శాస్త్రరీత్యా మాపురోహితుని కుమార్తెయగు కల్యాణిని, నాకుమార్తె చిత్రరేఖను, మా భాండాగారాధీశ్వరుడైన సోమశేఖరశెట్టి కుమార్తె కోమలాంగిని యావేశ్యబాలికను పరిణయమాడు"మని నుడివెను. చంద్రవర్మయు వల్లెయని రాజుపల్కుల నంగీకరించి యానాలుగుజాతుల కన్యలను క్రమముదప్పక వివాహమాడెను.

అంత కొంతకాలమునకు చంద్రవర్మ నల్వుర పత్నులవలనను క్రమ క్రమముగా, వల్లవర్ణ-విక్రమాదిత్యుడు-భట్టి-భర్తృహరియను నల్వుర పుత్రులగాంచెను.

పిమ్మట శుద్ధవర్మ తనకు పుత్రులులేమింజేసి యల్లుడగు చంద్ర

వర్మకు రాజ్యమొసంగి తపంబాచరించుకొనుటకై కాననముల కేగెను.

*

కొంతకాలమునకు చంద్రవర్మకంత్యకాలము సమీపించినందున తన పుత్రుల నలువురను జేరబిలిచి, పల్లవర్షి, భట్టి విక్రమాదిత్యులను జూచి, "బిడ్డలారా! నాకంత్యకాలము సమీపించెను. నేజెప్పుమాటలను మీరుశ్రద్ధతో ఆలించి పిమ్మటయుక్తాయుక్తములను విచారించుకొనుడు. నేనుమీతల్లులను పరిణయంబాడుటకు కారణము భర్తృహరి తల్లియే. కావున నాకడయే పెద్దభార్య. ఆమెకుమారుడు భర్తృహరియే రాజ్యమున కర్హుడు. కావున నీభర్తృహరికి బట్టంబుగట్టెదను. మీరు మువ్వురు యువరాజ పట్టంబుననుండి అతనిని సేవింపుచుండుడు." అని పల్కిన అందరును వల్లెయని యనుమతించిరి. ఒకశుభముహూర్తమున చంద్రవర్మ భర్తృహరికి బట్టంబుగట్టి పిమ్మట కాలగతిం జెందెను.

భర్తృహరి విరక్తినొంది రాజ్యంబు

విక్రమాదిత్యున కొసంగుట.

భర్తృహరిరాజ్యం బేలుతరినొక్క నాడొక సిద్ధుడు భర్తృహరిని జూడవచ్చెను. అంత భర్తృహరి యాతనినెదుర్కొని యాసనమున నునవిష్టుంజేసి విధ్యుక్తప్రకారంబున బూజలంగావించెను. యోగీంద్రుడు భర్తృహరి భక్తివిశేషంబులకు మదిమెచ్చి తనయొద్ద గుప్తముగానున్న యొకఫలంబుదీసి "భూపాలా! యీఫలంబు నాతపోబలంబుచేలభించెను.

దీనిం దిన్న వారికి జరామరణ భయంబులుండవు. నీవు భూపాలుండవు గాన బ్రతికియుండిన బ్రజలకు హితంబొనరింతు వని తలచి నీకీయదెచ్చితిని. కావున స్వీకరింపుము"ని రాజున కా ఫలంబొసంగి ఆశీర్వదించి వెడలిపోయెను.

భూపాలుఁ డా ఫలంబును స్వీకరించి అంతిపురమునకు జని అంతఃపురాంగనలలో తనబహిఃప్రాణమైన మోహనాంగిని బిలిచి ఫలప్రభావంబు నెఱుకపఱచి ఫలంబునొసంగెను. మోహనాంగియు ఆఫలంబును దినక తనవలపుకాడైన గొల్లనికి దిననొసంగెను. ఆగొల్లడును తనప్రాణసమమైన యొకగొల్లపడుచునకొసంగెను. ఆపడుచు గృహంబునకుపోయి తిన దలచి తనపేడతట్టపై ఫలమునుంచి వీధింబడి నేగుచుండెను

ఆసమయముననే భర్తృహరి యుప్పరిగపైనెక్కి చల్లగాలికై తిరుగాడుచు గంపయందలి ఫలంబునుగాంచి అయ్యదిసిద్ధుఁడు తనకొసంగినఫలంబని గుర్తించి సేవకులనుబంపి యాగొల్లపడుచును రప్పించి, "ఓసీ నీకీఫలం బెట్లు లభించెనో తెల్పుము. నిక్కము వచియింపనిచో దండించెదను "అని యడుగగా యాగొల్లది గడగడవడకుచూ, తనప్రియుడైన గొల్ల డొసంగినట్లు దెల్పెను. వెంటనే గొల్లవానినిగూడ బిలిపించి వానివలన యథార్థమెఱింగి, స్త్రీలను విశ్వసించరాదని మనంబున నిశ్చయించుకొని ప్రాపంచక సౌఖ్యములను రోసి విరక్తినొంది, విక్రమాదిత్యునకు రాజ్యంబొసంగి భట్టిని మంత్రిగా నియమించి తాను తపం బాచరించుకొనుటకేగెను.

పల్లవరియు సకలశాస్త్ర విశారదుం డగుటంజేసి ప్రాపంచక సౌఖ్యములను త్యజించి సన్యసించెను.

భట్టీ విక్రమాదిత్యులు కాళికాదేవి వలన వరములు బొందుట

భట్టీ విక్రమాదిత్యులు కాళికామంత్రమును కడుంగడు నిష్ఠతో నుపాసించిరి. కొన్నిదినంబుల కా దేవి కనుగ్రహము కలిగి వారలకు సాక్షాత్కరించి, భట్టికి రెండువేల సంవత్సరంబు లాయుస్సునొసంగి, విక్రమాదిత్యునకు భూచక్రము నవక్రపరాక్రమముతో వేయేండ్లు పరిపాలించునట్లుగా వరంబొసంగి, పదమూడు మాసముల కుమ్మరిబాలికకు జనించిన సూనునివలన మృతికలుగు నట్లుగను తదితర శత్రుజనంబులచే మరణంబు లేకుండు నట్లుగా వరంబొసంగెను.

పిమ్మట ధీశాలియు సకల విద్యావిశారదుండు నగు భట్టీ తన వలెనే విక్రమార్కుడు రెండువేల సంవత్సరములు జీవించునట్లు చేయుట కొకయుక్తి బన్ని జేసి కిట్లెరింగించెను. "అగ్రజా! నీకు కాళికాదేవి సహస్రవర్షములు ధరాచక్రము బరిపాలించునట్లు గదా వరంబొసంగెను? యీవేయివత్సరముల పరిపాలన కాలమున, నీవు ఆరుమాసములు రాజ్యపాలనము ఆరుమాసములు భూసంచారమును చేసినచో నీజీవితమును రెండువేల వత్సరముల వరకునూ బొగిడించుకొనవచ్చును." అని పల్కిన వాఁడు సంతసించి యాతడు చెప్పినరీతిని నాఱునెలలు భూసంచారమును నాఱునెలలు రాజ్యపాలనమును చేయుచుండెను.

విక్రమాదిత్యునకు ఇంద్రుడు

ద్వాత్రింశతి సాలభంజికలుగల సింహాసన మిచ్చుట.

దేవలోకంబున నొక్కనాడు రంభోర్వశులకు దమలో నెవ్వరు నాట్యమునందు మించిన వారలో యని పంతముగలిగి వారిరువురు యింద్రునియొద్దకు జని వారల తగవు నెఱింగించి యిరువురిని పరీక్షించి తగవును పరిష్కరింపుడని కోరిరి అంత నింద్రుడు వారలకు నా దేవసభయందు నాట్యము సలుప, నానతిచ్చెను. వారిరువురు సమముగా నాట్యము సలుప నింద్రుడు తనసభయందు నాసీనులై యున్న వారం గని, "సభికులారా! రంభోర్వశుల నాట్యంబు గంటిరిగదా! వీరిరువురిలో నెవ్వరధికులో మీరే నిర్ణయింపుడు" అనిపలికెను. ఆసభికులు నిర్ణయించు శక్తిలేమి జేసి మిన్నకుండిరి. అంత సురగురుండు దేవేంద్రునితో నిట్లు లనియెను. "దేవేంద్రా! వీరిర్వురిలో నధికులెవరో నిర్ణయించుట కష్టతరము. అటుల నిర్ణయించు వారెవ్వరును యిచ్చటలేరు. భూలోకంబున నుజ్జయినీ పురంబు నవక్రపరాక్రమున బరిపాలించుచున్న విక్రమార్క భూపాలుడు అరువదినాల్గు కళలయందును పదునాలుగు శాస్త్రములయందును పాండిత్యము కలవాడు. అతడే వీ రిరువురిలో నధికులెవరో నిశ్చయింప దగిన వాడు. కావున ఆతనిని బిలిపింపుడు." అన విని దేవేంద్రుడు మాతలిం జూచి, "ఓయీ! నీవు భూలోకంబున కేగి, యుజ్జయినీ పాలకుండగు విక్రమార్కుని యిచ్చటకు దోడ్కొనిరమ్ము." అని పుత్తెంచెను.

మాతలియు జాగుసేయక రథంబు శృంగారించుకొని ఉజ్జయినీ కేగి తనరాక విక్రమాదిత్యునకు దెలిపి యాతని సన్నిధి కరిగి, దేవేంద్రుల

కుశలం బెరిగించి, "దేవేంద్రుడు మిమ్ములను జూడ దోడ్కొని రమ్మని నన్ను బుత్తెంచె"నని సవినయముగా విన్నవించెను.

విక్రమార్కుడు రాజ్యకార్యములు నిర్వహించుటకు భట్టిని నియమించి, తాను తేరుపై దేవలోకంబున కేగెను. దేవేంద్రుడు విక్రమార్కుని సముచిత రీతుల గౌరవించి యాసనంబుపై నుపవిష్టుంజేసి యిట్లులనియెను, "ఓభూపాలా! నాట్యంబున రంభోర్వశులలో నెవ్వరధికులో నిర్ణయించ వలసివచ్చె. దానికి నీవు తగిన వాడ వని నిన్ను రావించితిని." అనిపల్కిన విక్రమార్కుడు, "వారలను నాట్యమొనరింప రమ్మని పిలుపించుడు" అనిన దేవేంద్రుడు రంభోర్వశులను నాట్యమొనరింప రప్పించెను.

రంభోర్వశు లిరువురును నొకరి తరువాత నొకరుగా నరుదెంచి నాట్యమొనరించి తమ ప్రావీణ్యము జూపిరి. నాట్యానంతరము విక్రమాదిత్యు డిట్లులనియెను. "నాట్యంబున వీరిరువురూ సమానులే యైనను, శాస్త్రసమ్మతముగా నాట్యమాడుటయందు ఊర్వశి కొంచె మధికురాలు" అనిచెప్పిన, దేవేంద్రుడు విక్రమార్కుని బుద్ధివిశేషమున కశేషముగా నలరి నవరత్న ఖచితమును ముప్పదిరెండు ప్రతిమలు గలిగిన స్వర్ణసింహాసనమును విక్రమార్కునికొసంగి బహుకరించెను.

విక్రమార్కు డుజ్జయినీ పురవరంబున కరుదెంచి యొక శుభముహూర్తమున నాగద్దియను బూజించి జయజయ ధ్వానంబులు మిన్ను ముట్ట నాసింహాసన మధిష్టించెను.

విక్రమాదిత్యుడు బ్రహ్మాస్త్రమును బడయుట.

విక్రమాదిత్యుడు భూసంచారము సేయు నాలుమాసములలో నొక్కనాడొక యడవింబడి నేగుచుండెను. అందొకవృక్షముక్రింద నిరువురు పురుషులు తగవులాడుచుండిరి. విక్రమార్కుడు వారలంగని దరికేగి యిట్లనియెను. "ఓయీ! మీరెవరు? మీకలహకారణంబేమి?" అనినయిరువురును 'అయ్యా! మావివాద కారణంబేమనిన-యీవృక్షముక్రింద గలవస్తువులను భాగించుకొననేరక కలహపడుచుంటిమి. యీవస్తువుల మహిమయేమన-ఇవి పాదుకలు—ఇవిధరించి నెచ్చటికిబోవ దలచిన నచ్చటికిబోవచ్చును. ఇదిసువర్ణపాత్ర-యీపాత్రనుండి మనము కోరిన ఆహారపదార్థములు లభించును. ఈసంచి విదలించిన మాత్రమున సువర్ణనాణెములు నేలరాలును. మీరుపెద్దమనుష్యులవలెనున్నారు. మాతగవును న్యాయపద్ధతిని పరిష్కరింప వేడెదము" అనిప్రార్థించిరి. విక్రమార్కుడు యీవస్తువులు తనకక్కరకు వచ్చునని యెట్లులైనను చేజిక్కించుకొన వలెననితలచి, "ఓయీ! యీవస్తువులను భాగించుటకష్టము. యీవస్తువులన్నియు నొక్కనికే జెందినచో బాగుగానుండును. మీలోనధికులైనవారు యీవస్తువుల ననుభవించవలెను. కావున మీరిరువురును సమకాలమున బయలువెడలి ఆదూరమున నున్న మర్రివృక్షము క్రిందగల నొకపత్రమును గొనిరండు. మీలోనెవ్వడు ముందరు దెచ్చునో వాడే యీవస్తువుల ననుభవింప నర్హుడు" అనిపల్కిన నందులకు వారుసమ్మతించి వృక్షమును జేరుటకుపర్వెడిరి. వారు చనిన పిదప విక్రమార్కుడాపాదుకలను ధరించి గగనమార్గమున నేగుచు కొందఱు ఖేచరులంగాంచి "మీరెచ్చటకు పోవుచుంటి"రని ప్రశ్నింప, వారు స్వర్గమున జరుగబోవు సభకేగుచుంటిమని దెల్పిరి. విక్రమా

ర్కుఁడు కూడ తత్సభ కేగి దేవేంద్రుని దర్శింపదలచి దివ్యపాదుకల సహాయమున స్వర్గమున కేగెను.

విక్రమార్కుఁడు సభను ప్రవేశించినంతనే, యాసభయందుగల చతురాననుడు విక్రమార్కునిగాంచి, "ఓయీ! నీవెవ్వఁడవు? ఇచ్చటికిట్లేకతంబున వచ్చితివి? తెలుపు" మనిన విక్రమార్కుఁడు నమస్కరించి, "దేవా! నేనుఉజ్జయినీపాలకుండను. నన్ను విక్రమార్కుఁడందురు. మీదర్శనార్థమై యేతెంచితిని." అనిపల్కిన చతురాననుడు "ఓయీ! నిన్ను నీనామంబు నెఱిఁగియుంటిని. నీవతిసాహస మంతుడవు. మనుష్యమాత్రుడవయ్యును మనుజులకు జేరరాని స్వర్గంబున కరుదెంచితివి. కావున యీయస్త్రమును గొనుము. యియ్యది బ్రహ్మాస్త్రము. నీకుజయింప దుర్ఘటనమైన శత్రువులపై దప్ప సామాన్యులపై యీయస్త్రము ప్రయోగింపకుము" అని చెప్పి బ్రహ్మాస్త్రమునొసంగి ప్రయోగోప సంహారము లొనరించువిధానము నెఱిఁగించెను.

విక్రమార్కుఁడు భేతాళుని వశముగావించుకొనుట.

ఒకనాఁడు విక్రమార్కుఁడు కొలువుకూటమునం దాసీనుఁడై యుండగా జ్ఞానశీలుఁడను మునీశ్వరుఁడేతెంచెను. ఆతడు దుర్గనుగూర్చి పెక్కువత్సరములు ఘోరతపమాచరించగా దేవి సాక్షాత్కరించి, "ఓయీ! నీకేమి కావలయునో కోరుకొను" మన అతఁడు "ఓజగదంబా!

యీవటవృక్షము పైనున్న భేతాళుని నావశముగావించి పిమ్మట విక్రమార్క భూపాలుని స్థానమున నేనేయీమహీతలమును బాలించునట్లు వరమునుగ్రహించుము” అనివేడిన దేవి, “ఓయీ! నాపీఠముయొద్దనొక గొప్ప యాగముచేసి యాగానంతరమున నాసంప్రీత్యార్థమై నూరుగురు నృపాలురను బలియొసంగినచో నీకోరికసిద్ధించును.” అనిచెప్పి దేవియంతర్ధానమొందెను. జ్ఞానశీలుడు తనమనోరథము సఫలీకృతమొనరించుకొన నిశ్చయించుకొని కార్యాచరణమునకు గడంగి, యాగమాచరించి, అనంతరమున తొంబది తొమ్మండుగురు. నృపాలురను దేవికిబలియొసంగెను ఇకనొకభూపాలునితో క్రతువు పరిసమాప్తి నొందెను. జ్ఞానశీలుండు విక్రమార్కునే కాళికాదేవికి తుదియుపహారముగా నర్పింపదలచి విక్రమార్కుని యాస్థానమునకేతెంచెను.

జ్ఞానశీలుండు తన హృదయమునందలి కల్మషమును మరుగు పరచుకొని విక్రమార్కుని చెంతకేగి యాశీర్వదించి యొకఫలమాతని పాదములచెంతనిడి వెడలిపోయెను. సాధారణముగా విక్రమార్కుని సందర్శించు వారెల్లరు నేదోయొక ఫలమును కానుకగా తెచ్చి సమర్పించు చుందురు. అందుచేత మునితెచ్చిన ఫలవిషయము రేడు అంతగాపాటింపలేదు. జ్ఞానశీలుం డీరీతిగా ప్రతిదినము నేతెంచి కానుకఫలము సమర్పించి పోవుచుండెను. విక్రమార్కుడొకనాడు మునితెచ్చిన ఫలమును సమీపముననున్న వానరమునకు బడవైచెను. ఆవానరము భక్షింపదలచి యాఫలమును యిచ్చెను. అందు యపూర్వకాంతి వెదజల్లువజ్రముండెను. రేడదిగాంచి విస్మయముజెంది యామునియిదివరలో నొసంగిన ఫలములను దెప్పించిచూడగా వాటియందునను వజ్రములుండెను.

ఆమరునాడుముని యథాప్రకారముగా ఫలమును గొనివచ్చెను. భూపాలుడా ఫలమును గూడపరీక్షింప నందుగూడ వజ్రములుండుట

గని, "మునీశ్వరా! తమరిట్టి వస్త్రములను నిత్యమేల నాకొసంగు చుంటిరి? నావలన మీకు కాదగిన కార్యము కలదేని సంశయింపక నెఱుంగ జేయ వేడుచున్నాను"

జ్ఞానశీలుడు నృపాలునిపలుకు లాలించి అమందానందంబు నొంది మందస్మితముఖుడై, "మహీపాలా! నేను జ్ఞానశీలుడనువాడను. ఈనగరమునకు వెలుపల నున్న వనమున గల కాళికాలయమున నేనొక యాగమాచరించు చున్నాను. వచ్చు చవితి నాటిరాత్రి యాగము యొక్క కర్మకాండ జరుగ గలదు. ఆనాటిరాత్రి నీవొక్కడవే అచ్చటి కరుదెంచినచో ననేకవిషయముల నెఱుంగ గలవు. ఇందుల కేమందువు?" అనిపల్కిన విక్రమార్కుడు మునిహృదయమును గూర్చి లేశమైనను శంకింపక వల్లెయని యందుల కనుమతించెను. ముని హర్షోత్ఫుల్లవదనుడై నిజాశ్రమము జేరబోయెను.

విక్రమార్కుడా మునిని నిర్దేశించి జెప్పిన దివసంబున చంద్రాయుధధారియై యొంటరిగా వనమున కేగి మునిని గలిసికొనెను. జ్ఞానశీలుడు రాజేంద్రునితో యాదరపూర్వకముగా సంభాషించి పెక్కురీతుల బొగడి యనంతరమున, "రాజా! శ్మశాన సమీపమున గల వటవృక్షశాఖపై భేతాళుడనువాడు శవాకృతితో తలక్రిందుగానున్నాడు. ముందుగా నీవాతనిని బంధించి తీసుకొని రావలయును." అని నియోగించి పంపెను.

——:0:——

విక్రమార్కునకు భేతాళుఁడుచెప్పిన కథలు

[ఒకటవ కథ]

విక్రమార్కుఁడు వటవృక్షముకడ కేగి యొకశాఖపై శవాకృతితో తలక్రిందుగా వ్రేలాడుచుండిన భేతాళునిగాంచి, యాభూరుహము నారోహించి భేతాళుని మూపుపై నిడుకొని వచ్చుచుండెను. భేతాళుఁడు విక్రమార్కునితో "ఓ రాజా! ముని నీకెట్టికష్టముగువనిగల్గించెను? నీశ్రమ నివారణార్థమై యొకచక్కనికథజెప్పెదనాలింపుము" అని యాక్రిందికథజెప్పెను.

తొల్లి దేవవరంబను పురంబును ప్రతాపసింహుఁ డనురాజు పరిపాలించుచుండెను. అతనికి వజ్రముకుటుం డను పుత్రుఁడు గలడు. వజ్రముకుటుండు మతిమంతు డను మంత్రిసూనునితో గూర్మికలిగి యొండొరులఁబాసి యుండలేకపోయెడివారు. ఒకనాడు మృగయావినోదార్థమై యరణ్యంబునకరిగి పెక్కుఘాతుకమృగములను వధించి శ్రమనివారణార్థమై అందుగల యొకతటాకంబునుజేరి సమీపమునగల వృక్షచ్ఛాయను విశ్రమించిరి.

ఇంతలో నొక్క నారీరత్నము తననెచ్చెలులతో స్నానార్థమై యచ్చటికరుదెంచెను. వజ్రముకుటుడా కాంతామణింగాంచి మోహించెను. ఆ కన్యాలలామయు వజ్రముకుటునిఁగాంచి మోహించి, కొంత తడవు జలకేళి సలిపి తటాకమునందుగల పద్మమునొకటి చేఁబూని తీరమున కరుదెంచి, వజ్రముకుటుండు చూచునట్లుగా నాపద్మమును తన కన్నులనద్దుకొని పంటిచేఁగరచెను. పిమ్మట యాపద్మమును సవిలాసముగా దన పదములపై విడచెను. తదుపరి యాపద్మమును గ్రమ్మర గ్రహించి తనకుచస్థలిపై జేర్చుకొని మరికొన్ని శృంగారచేష్టలంగావించి చెలులతోఁగలసి నిజపురంబునకు బోయెను. పిమ్మట వజ్రముకుటుండును మతిమంతునితోఁగలసి దేవవరంబుఁజేరుకొనియెను.

వజ్రముకుటుండు పురంబు ప్రవేశించినది మొదలుగా దాను తటాకమునొద్దగాంచిన కన్యపై మోహంబునిలిపి పరిహాభరంబున గృశించుచు నొకనాడు మతిమంతునిఁబిలిచి యాలలన కావించిన సైగ లనుదెలిపెను. అంతమతిమంతుడు "మిత్రమా! ఆమెకూడా నీయందు బద్ధానురాగయైయున్నది. ఆమెకావించిన సైగలకు అర్థము తెలిపెద నా లింపుము. ఆమెపద్మమును గన్నుల కద్దుకొనుటచే ఆమెనివసించు పురంబు నేత్రపురంబు పంటఁగఱమటచే నామెపేరు పద్మావతి. పద్మ మును పాదములపై విడుచుటచే తనతండ్రిపేరుఉత్తానపాదుడు, కుచ ములపై నిడుకొనుటచే నీయందు బద్ధానురాగ. కావున మనము నేత్ర పురంబునకు బోయి యామెను గలిసికొంద"మన్న రాజకుమారుడు సం తసించి యామరునాడే నేత్రపురంబు పయనమై యేగిరి.

వజ్రముకుటుండును మతిమంతుఁడును నేత్రపురంబు జేరుకొని పద్మావతి వృత్తాంతమరసి పద్మావతి దాసియగు యొకవృద్ధాంగనను గలిసికొని యామెచేత కొన్ని బంగరు నాణెములిడి యామెను దమ వశము గావించుకొని "అవ్వా! మీపద్మావతిపై మా రాకొమరుని మనంబు లగ్నమై యుండెను. ఆమెకూడ నీతని యందు బద్ధానురా గయై రమ్మనిచెప్పియుండెను. కావున నీ వామెకడకేగి యరణ్యమునం దుగల కాసార తీరంబున నీవు గాంచిన రా కుమారుఁ డరుదెంచినా డని జెప్పి ఆమె యొసంగు సమాధానము మరల మాకు నివే దించుము" అని చెప్పి యామెను పద్మావతికడకు పంపిరి. ఆవృద్ధాంగన పద్మావతికడ కేగి వారు చెప్పినచొప్పున చెప్పగా, పద్మావతి కోపము నభినయించి తనరెండుచేతులకు జందనంబు నద్ది యావృద్ధాంగన గండ పాలికలపై గొట్టెను. అంత నామె మతిమంతుని కడకరుదెంచి, "అయ్యా మీరుచెప్పిన చొప్పున నామెతో చెప్పగా జందనమును దన చేతులకు బూసికొని నాగండపాలికలపై చరచెన"నెను. అదివిని

రాకుమారుడు నిరాశ జెంది నిట్టూర్పులు విడచుచుండెను. అంత మతి మంతు డాతనితో నిట్లనియెను. "మిత్రమా! ఇందు నిరాశ జెంద నక్కరలేదు. పద్మావతి సామాన్య వనితకాదు. ఆమె కడు చమత్కారిణి. ఆమె వృద్ధాంగన గండ పాలికలపై జందనమద్దుటకు గారణమేమనిన, వెన్నెలపోవుటకు నింక పది దివసంబు లున్నది కావున నీతో గలియ వీలుకాదనియు ఆవల రమ్మనియు నర్థము" అనిచెప్పి రాకుమారుని సంతోషపరచెను.

వారిరువురును ఆపురంబుననే పదిదినములు గడపి పదునొకండవ దినమున యా యవ్వను మరల పద్మావతి చెంతకు బంపిరి. పద్మావతి యా జరఠాంగననుగాంచి తన మూడువ్రేళ్ళకు కుంకుమ బూసికొని యాయవ్వ వక్షస్థలమున గొట్టి యొక రహస్యమార్గమున నింటినుండి బయట కంపెను.

ఆ వృద్ధాంగన మంత్రినూనుని గలిసికొని యామె గావించిన చర్య దెల్పెను. మతిమంతుడు రాజకుమారునితో, "మిత్రమా! ఆమెయిప్పుడు పుష్పవతియై యున్నది. మూడు దినములు పోయినతరువాత నీ వృద్ధాంగన వచ్చిన రహస్య మార్గమున మనలను రమ్మనిచెప్పినది" అనిచెప్పి యాతనిని సంతోషింప జేసెను.

మూడుదినములు గడచినపిమ్మట వజ్రముకుటుండు వృద్ధాంగన చూపిన రహస్యమార్గమున నేగి పద్మావతిని గలిసికొని మతిమంతుని మఱచి దినములు గడపుచుండెను. ఒకనాడు మతిమంతుడు ఒక కమ్మ లిఖించి వజ్రముకుటున కందజేయ నావృద్ధాంగన కిచ్చెను. ఆమెయు నాలేఖఁ గొనిఁ పద్మావతి మేడకరిగి వజ్రముకుటున కాలేఖ నంద జేసెను.

"ప్రియమిత్రమా!

కామోద్రేకులు సర్వమును మఱచి వర్తించుచుందురు గదా!" అనియున్న లేఖను వజ్రముకుటుండు చదువుకొని మతిమంతుడు జపిస్తికి రాగా పద్మావతితో, ప్రేయసీ! మంత్రిసూనుడును నేనును చిన్ననాట నుండియు మిత్రులము. అతడే నీసంజ్ఞలకు అర్థముదెల్పి నిన్ను నాకొనగూర్చెను. నేనిచ్చటకు వచ్చినది మొదలు ఆతని మాటయే మఱచితిని. కావున నేడాతనితో సంభాషించి వచ్చెదనని చెప్పి మతిమంతుని జూడనేగెను.

పద్మావతి తన సఖుడేగిన పిమ్మట తనమనంబున నిట్లుతలపోసెను. "మతిమంతుడు చతురుడు వలెనున్నాడు. నాకును నాప్రియునకును యెడబాటు కలుగజేయక మానడు. కావున మతిమంతునెట్లన రాకుమారుని యొద్దనుండి విడదీయువలెను" అనితలచి విషభక్ష్యముల గొన్నిటిని యొకపళ్ళెరమందుంచి యొకదాసితో, "యీపళ్ళెరమును మతిమంతునకు దిననొసంగి, రాకుమారునితో ఆతని రాకకు వేచియుంటినని తెల్పు"మని పుత్తెంచెను.

రాకుమారుడును మతిమంతుడును సంభాషించుచుండ నచ్చటికా దాసి యరుదెంచి పళ్ళెరమును మతిమంతుని కడనుడి, రాకుమారునితో తమరాకకై పద్మావతి నిరీక్షించుచుండె నని తెల్పి నిష్క్రమించెను. పిమ్మట మంత్రిసూనుడు రాకుమారుని, "మిత్రమా! పద్మావతితో నామెసంజ్ఞలకు నే నర్థముజెప్పితి నని తెల్పితివా యేమి?" అని ప్రశ్నింప, రాకుమారుడు తెల్పితి నని ప్రత్యుత్తర మొసంగ, "మిత్రమా! నీవటుల దెల్పుటచే విషపూరితములైన భక్ష్యములు నాకు బంపినది. చూడు"మని యాభక్ష్యములను సమీపమునగల యొక కుక్కకిడెను. అంతనది భక్షించిన తోడనె విగత జీవియయ్యెను. "మిత్రమా! పద్మావతికి నీపైగల ప్రేమచే నన్నామెకడనుండి తొలగించ

పోదు నని తలచి యిట్టిపని గావించెను. ఇందులకై నీవామె పై గినియకుము. యెట్లయినను యామెను వంచించి మన నగరంబునకు దీసి కొని పోవలయును. నేటిరాత్రి నీవామెకడకేగి సుఖంబుగా కొంతకాల ము గడపి ఆమెనిద్రించునపుడు త్రిశూలమునామె తుంటిపై గ్రుచ్చి యామె హార మొకటి దానిని గొనిరమ్ము." అని చెప్పెను. ఆరాత్రి వజ్ర ముకుటుండు మతిమంతుండు చెప్పినరీతిగా నాచరించి యాతవిని గలిసి కొనెను. పిమ్మట నాయిరువురును స్మశాన సమీపమునకేగి మంత్రిసూ నుడు యోగివేషంబును రాకుమారుడు యాతని శిష్యవేషంబును దా ల్చిరి. అంత మతిమంతుడు రాకుమారునితో "మిత్రమా! నీవీహార మును గొనిపోయి పురమున నమ్మజూపుము. రాజభటులు నీకీహార మెచ్చటిదనిన నాకీహారము మాగురువు గారొసంగిరని తెల్పుము. అం తకుమిన్న నింకేమియు దెల్పవలదు." అనిచెప్పి పంపివైచెను.

వజ్రముకుటుండా హారమును గొని పురమంతయు ద్రిమ్మరుచు నా హారమును విక్రయింప జూపుచుండెను. అంత గొందరు రాజభ టులరుదెంచి "ఓయీ! నీకీహార మెచ్చటి" దనిన వజ్రముకుటుండు "ఇయ్యదిమాగురువుగారు నాకొసంగి యమ్ముమని నన్ను బంపిరి." అనిచెప్పిన రాజభటులాతనిని రాజుకడకు గొంపోయిరి. ఆరాజుగూడా వజ్రముకుటుని వలన నాయుత్తరమునే బడసి, "ఓయీ! మీగురువు కడకు నన్నుగొంపొమ్ము" అనిపల్కి యాతనివెంట నేగెను.

రాజు కుహనా యోగియగు మతిమంతుని గాంచి నమస్కరించి, "అయ్యా! మీకీహార మెట్లు లభించెనో దెలుప వేడెద" ననెను. అంత మతిమంతుడు "రాజా! గతరాత్రి నొక సౌందర్యవతి యైనస్త్రీయొకచక్క నిబిడ్డను గొనితెచ్చి తినుచుండెను. ఇంతలో కొన్ని నక్కలరుదెంచియా బిడ్డశరీరము లాగుకొని పోయెను. అంతనాస్త్రీ యొడలు తెలియని స్థితిలో నుండినావద్ద కరుదెంచి నాజపమాల లాగుచుండెను. అంత నేను త్రిశూల

ముతో నామెతుంటిపై బొడిచితిని. ఆమె పరువిడిపోయెను. పోవునపుడు యీహార మామె మెడనుండి జారిపడెను. ఆస్త్రీ తుంటిపై త్రిశూలము గుర్తుండును.'' అనిచెప్పిన రాజు హారము బరీక్షించి తన యమాత్యుని కుమార్తెయగు పద్మావతికి నామె జన్మదినోత్సవమున దాను కానుకగా నొసంగిన దని గుర్తించెను. అంత మతిమంతుడు, ''రాజా! యీస్త్రీని నీపురంబున నుండ నిచ్చెదవేని నీకు శుభంబు చేకూరదు. అమెను గను గొని యరణ్యమునకు బారద్రోలుము'' అని చెప్పిన భూపాలుండంతుల కు నమ్మతించి వెడలిపోయెను.

రాజు అంతఃపురము బ్రవేశించి హారము పద్మావతి దగుటచే ఆమె జఘనమును ఒక పరిచారికచే బరీక్ష సేయించి త్రిశూలపుగుర్తుండుట తెలిసికొని యామెనరణ్యమున డించిరమ్మని భటుల కాజ్ఞాపించెను.

రాజభటులు పద్మావతినరణ్యమునకు దోడ్కొనిపోవుచుండుట గాంచి యాశుహానా మునిపుంగవు లిరువురును వారివెంట నరిగి భటులామెను డించిపోయిన పిదప యామెను దోడ్కొని నిజపురంబునకు జనిరి.

పిమ్మట ఉత్తానపాదుడు పుత్రికాశోకంబున మరణించెను. ఆతని భార్యసహగమన మాచరించెను విక్రమార్కభూపాలా! ఉత్తానపాదుడును వానిభార్యయు మరణించి నందున యీదోష మెవ్వరిదో తెల్పుము? తెలిసి యుండియు జెప్పవేని నీశిరంబు వేయివ్రక్క లగుననెను. అంత విక్రమార్కుడు, ''ఓయీ! భూపాలుడు మంచి చెడ్డలనరయక పద్మావతిని దండించెను. కావున యీదోషమాతనికి జెందును'' అని చెప్పిన భేతాళుడు అతని మూపునుండి జారివటవృక్షమును జేరెను.

(రెండవ కథ.)

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షమునెక్కి యాశవమును భుజముపై నిడి తీసికొని వచ్చుచుండ భేతాళుడు "విక్రమార్క నృపాలా! నీయలసటదీరుట కొకకథ జెప్పెదనాలింపుము" అని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

బ్రహ్మపురమను నగ్రహారమున నొక భూసురోత్తముండు కలడు. అతనికి సౌందర్యవతియైన శీలవతియను కుమారీరత్నము గలదు. ఆమె సౌందర్యమును గాంచి ముగ్గురు విప్రకుమారులామెను మోహించి, ఆమెయందు బద్ధానురాగులైరి. ఆముగ్గురు నొకరితరువాత నొకరుగా యాభూసురోత్తముకడ కేగి తమకా శీలవతినిచ్చి పరిణయంబొనరింపనిచో ఆత్మహత్య గావించుకొని మరణింతుమని తెల్పిరి. ఆభూసురోత్తముండు తనకుమార్తెను వారిలో నెవరికిచ్చి వివాహమొనరింపవలయునో దోచక మిన్నకుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాడు శీలవతికి జ్వరమువచ్చి మరణించెను. భూసురోత్తముడు మిగులదుఃఖించి శీలవతిని దహనపరచెను. ఆముగ్గురు విప్రకుమారులు శీలవతిపైగల ప్రేమచే నొకడు ఆమె అస్థికలగొని కాశికేగెను. మఱియొకడు దేశాటనకేగెను. వేరొకడు ఆమెను దహనపరచిన స్థలమునందే వసించెను

దేశాటనకేగిన విప్రకుమారుడు సకల దేశములు ద్రిమ్మరుచు నొక యగ్రహారముజేరి అటగలయొక బ్రాహ్మణుని యింట భుజించుచుండెను. ఆబ్రాహ్మణుని కుమారుడు బిట్టుగా రోదనమొనర్చుచూ తల్లినిజేరెను. ఆబ్రాహ్మణి బిడ్డపై కోపముజెంది బిడ్డను అచ్చట మండు

చున్న అగ్నిహోత్రమున బడవైచెను. వెంటనే ఆబాలుని శరీరముకాలి భస్మ మయ్యెను.

విప్రకుమారు డయ్యదిగాంచి కోపముతో, "యీయింట శిశుహత్య జరిగినది కావున నేనిందు భుజింపను" అని లేచుటకు సంసిద్ధుడయ్యెను. అంతనా బ్రాహ్మణుడు వానిని వారించి, 'అయ్యా! నా కడ మృతసంజీవినీ మంత్రమున్నది. ఆమె యెరింగినదగుటచే బిడ్డనట్లు వగ్నిని బడవైచెను' అని బూడిదను బ్రోవుజేసి సంజీవనీమంత్రము పఠించగా, బిడ్డ యెప్పటియట్లు లేచి యాడుకొనదొడగెను. అయ్యది విప్రకుమారుఁడుగాంచి అతని పదంబులపైవ్రాలి తనతప్పు సైరింపుడని వేడుకొని తన వృత్తాంతమంతయుజెప్పి తనకు మృతసంజీవినీ మంత్రముపదేశింపుడనియు పెక్కువిధముల వేడుకొనెను. ఆబ్రాహ్మణుఁడాతనికిమంత్రముపదేశించి ఆకన్యను పరిణయంబాడి సుఖంబుగా నుండుమని పంపివైచెను.

అతఁడు తనదేశమునగల స్మశానమున కరుదెంచెను. అచటి కంతకుమున్నె కాశికేగినవాడుగూడ నరుదెంచి యాకాటిని గాచికొని యున్న యాతనితో గలిసి రోదనమొనరించుచుండెను అతఁడు వారిని వారించి తనమంత్ర ప్రభావముచే శీలవతిని బ్రతికించెను. ఆకన్య బ్రతుకుటజూచి వారిలో వా రామెను పరిణయంబాడుటకు కలహింపసాగిరి

విక్రమార్క మహీపాలా! వింటివిగదాకథ. ఆముగ్గురిలో యెవ్వడు ఆమెను పరిణయంబాడ నర్హుడో తెల్పుము? తెలిసియుండియు దెల్పవేని నీశిరంబు వేయివ్రక్కలగును." అని పల్కిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! వినుము, అస్థికలుగొని చనినవాడు పుత్రుడగును. ఆకన్యను జీవింపజేసినవాడు తండ్రిసముడు. కావున నాకన్యను గాటిగాచినవాడె పరిణయంబాడ నర్హుడు." అనిన భేతాళుడు పట్టువిడిపించుకొని వటవృక్షము జేరెను.

(మూడవ కథ.)

విక్రమార్కుడు మగల నానటవృక్షముకడకేగి నాశవమును దింపి మూపున సిడికొని మిగుల యలసటతో నరుదెంచుచుండ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

స్వర్ణపురిమను పట్టణమున కిరీటిస్వామియను భూసురోత్తముడు గలడు. అతనికి సర్వలక్షణ సంపన్నయగు పుష్పావతియను కుమారీ రత్నము గలదు. ఆకన్య నతడు మిక్కిలి ప్రేమతో అల్లారుముద్దుగా పెంచుచుండెను. ఆమె సౌందర్యమును గాంచియు సద్గుణముల నాలించియు, జ్ఞాని, సూత్రజ్ఞుడు, శూరుడు అనువారలు ముప్పురు ఆమెను మోహించి పరిణయంబాడ మది నిశ్చయించుకొని కిరీటిస్వామి కడ కరిగి యెవరికి వారెతనకిచ్చి వివాహము జేయుమని ప్రార్థించిరి. ఆవిప్రుడును మీలో నొకనికిచ్చెదనని వాగ్దత్తుచ్చెను.

ఇట్లుండ ఒకనాడొక రాక్షసుడు పుష్పావతినిగాంచి మోహించి ఆమెనెత్తుకొని పోయెను. ఆకన్య తలిదండ్రులు చింతాక్రాంతులై నగచుచుండ జ్ఞాని యరుదెంచి తన జ్ఞానదృష్టిచే ఆరాక్షసుని స్థలంబు గుర్తించిచెప్పెను. అంత సూత్రజ్ఞుడు "రాక్షసుని జయించు సమర్థులుండినచో అతనికడ కరుగుటకు నేనొక రథంబు చేసి యిచ్చెదననెను. అందుకు శూరుడు రాక్షసుని నేను జయించెదననెను. సూత్రజ్ఞుడు యాకాశయానము నొకటి చేసియిచ్చెను. శూరుడు ఆయుధధారియై రథంబుపై నరిగి యారాక్షసునితో బోరుసల్పి యాతనిని మడియింపజేసి పుష్పావతిని జెఱ విడిపించి యామె తలిదండ్రులకడకు జేర్చెను.

పిమ్మట యాకన్యను వివాహమాడుటకు వారు ముప్వురును కలహింపసాగిరి.

విక్రమార్క భూపాలా! వింటివికదా కథ! ఈముప్వురిలో నాక న్యను యెవరికిచ్చి పెండ్లిచేయుసగునో దెల్పుము. తెలిసియుండియు దెల్ప వేని వెనుకటిశాపమే యనిన విక్రమార్కుడు రాక్షసుని జయించి ఆక న్యను జెఱ విడిపించిన యాతడే పాణిగ్రహణ పాత్రుడని చెప్పగా భేతా ళుడు యెప్పటియట్లు నానట వృక్షముజేర నరిగెను.

(నాల్గవ కథ)

విక్రమార్కుడు మరల చెట్టుకడకు బోయి నాశవమును దెచ్చు చుండ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

పూర్వము పాటలీపురమను పట్టణంబున విక్రమసింహుఁడను నృపాలుఁడు పరిపాలించుచుండెను. అతనికడ భూత భవిష్యద్వర్తమాన ముల నెఱుంగ గల చిలుక యుండెను. విక్రమసింహుఁడు మగధదేశపు రాకుమారియైన చంద్రకళను బెండ్లియాడెను. చంద్రకళ శ్వశురగృహ మున కరుదెంచునపుడు దనతో సరణముగా సర్వవిజ్ఞానశాలులను చిలు కలను గొనితెచ్చెను.

ఆచిలుకలు రెండును నొక్క పంజరముననే యుండెను. ఒకనా డు మగచిలుక యాడుచిలుకను గలియబోవ నాడుచిలుక అందుల కంగీకరింపక పురుషులను నమ్మరాదని తూలనాడెను. మగచిలుకయూ

మిగుల కోపంబున స్త్రీలు దుష్టాత్ములని నిందింపసాగెను. పిమ్మటవారి దువురును తమ వివాదముదీర్చ విక్రమసింహుని వేడిరి. అందులకు విక్రమసింహుడు నల్లెరగాని యంగీకరించి యాడుచిలుకను యెందువలన పురుషులు క్రూరులో, నమ్మకగనివారో చెప్పు మనిన నాచిలుక యీక్రింది కథ జెప్పెను.

సుహీంపాలా! తొల్లి అభయ పురియను పట్టణమున లక్ష్మీదత్తుడను నశైశ్వరుడు గలడు. ఆతనికి తర్కదత్తుడను కుమారుడొకడు గలడు. తర్కదత్తుడు చిన్ననాటినుండియు దుర్వ్యసనములకు లోనైపితాజ్ఞ తెమంతియు వ్యవపరచెను. తండ్రి యాతనిపై గినిసి యాతనిని యిలు వెడలగొట్టెను. అతడు దేశముల ద్రిమ్మరుచూ మణిపురంబుజేరి అందుగల నొక్కవైశ్యునిల్లు జేరెను. ఆవైశ్యుడాతనిప్రవర్తన గొన్నిదినములు పరిశీలించి ఆతని పూర్వప్రవర్తన మెఱుగక తన పుత్రికయగు మణిమాల నిచ్చి వివాహము గావించెను.

తర్కదత్తులు శ్వశుర గృహమునసే కొంతకాలముండి కొంతధనము సేకరించుకొనియొక్కనాడు మామగారిని గని "మామా! నేను నా తలిదండ్రులను నీడి చాలకాలమైనది. కనుక నేనును నాభార్యయు బోయి చూచివచ్చెద" మనిన మామయు వల్లెయని సమ్మతించి వారిని సాగనపెను. తర్కదత్తుడు అభయపురికేగుచూ మార్గమధ్యమున నొక్కచో నలసట దీర్చికొన విశ్రమించిరి. అంత తర్కదత్తుడిట్లు మనంబున వితర్కింపసాగెను. ఈమెతో నభయపురి కేగుచో నచ్చట నా ప్రవర్తనమంతయు నీమె తెలిసికొనును. అదియుంగాక యీమెను తనకడగల భూషణంబు లిమ్మనిన నీయనొల్లదు. ఇచ్చినను నాఅత్తమామలతో జెప్పితీరును. చెప్పినచో నచ్చటమన కిసుమంతయు సౌఖ్యముండదు. ఈమెకడగల భూషణములు దీసికొని యీమెను సమీపమునగల నొకత్రదోసెదనని నిశ్చయించుకొని మణిమాల నొడలిపైగల

గల భూషణములెల్ల దీసికొని సమీపమునగల నూతఁద్రోసి అభయపురి కరిగెను.

పిమ్మట మణిమాల మార్గస్థుల సహాయమున నూతినుండి వెలిక రుదెంచి మణిపురంబు జేరెను. తలిదండ్రులామె దుస్థితిగాంచి మిగుల విచారించి కారణమరయగా నామెయిట్లు జెప్పెను. మేమిరువురము వస మార్గమున నభయపురి కేగుచుండ మమ్ములను దొంగ లడ్డగించి నాక డగల ధనంబులు గైకొని నన్నువిడిచి నాపతిని దోడ్కొనిపోయిరి. పి మ్మట నేను అందంద ద్రిమ్మరుచు కొందరీ పురంబునకు వచ్చుచుండగా వా రలతో నేనరుదెంచితిని. అనిచెప్పి దుఃఖింప నారంభించెను. తలిదండ్రు లామె నూరడించి యెట్టిలోపమును రానీయక మిగుల గారాబమున బెంచుచుండిరి.

తర్కదత్తుడు తనభార్యను నూతఁద్రోసి అభయపురికరిగి వేశ్యలనుగూ డిజూదరులతో తిరుగుచూ తనకడనున్న ధనమంతయు వ్యయపరచి మర ల పూర్వస్థితి కరుదెంచెను. తర్కదత్తుడు తన కడ ధనము లేమింజేసి మనంబున నిట్లు వితర్కించుకొనెను. ఇప్పుడు నాబ్రతుకునకు తెరవు గాన్పించుటలేదు. ధనముకొరకు మరల మామగారి నాశ్రయించవల యును. ఇట దండ్రినన్ను జేరనీయడు. మామగారికడ కరిగినచో దన కూతురు విషయమై అడుగును. అడిగినచో అభయాపురిలో సుఖంబుగా నుండెనని చెప్పి ధన నిమిత్తమై నేనరుదెంచితినని తెల్పి చేతికిజిక్కినధనం బును గొనివచ్చెదనని మనంబున నిశ్చయించుకొని మణిపురము పయ నమై యేగెను.

అతడు మామగారి గృహంబుజేరగానె అతని భార్యయెదురే గెను. ఆమెను గాంచి తర్కదత్తుడు దిగులొంది తన ప్రయత్నములన్ని యు విఫలము లయ్యెనని చింతింపదొడగెను. మణిమాల భర్త భయ కారణంబెరింగి యాతనితో తాను తన తలిదండ్రులతో జెప్పిన విధ

మంతయు నెఱింగించి భయపడవలదని చెప్పెను. అతడులోనికేగి అత్త మామలను దర్శించి నమస్కరించెను. వారును అల్లునిరాకకుసంతసించిరి.

తర్కదత్తు డెప్పటియట్లె శ్వశుర గృహమున కొంతకాలముండి మరల జూదమునందు వ్యామోహము కలిగినందున నొక్కనాడర్ధరాత్రి మున భార్య నిద్రించుచుండగా కూరుడై యామెను మర్దించి ఆ మె కడగల భూషణంబులుగొని యెవ్వరికంట బడకుండా పురమువీడి చనెను.

విక్రమసింహ భూపాలా! వింటివికదా నాకథ. ఇట్టి క్రూరులైన పురుషులను నమ్మవచ్చునా?" అని పల్కెను.

అంత విక్రమసింహుడు శుకచిలుకను గాంచి, నీవు స్త్రీలు దుష్టాత్మలని నిరూపింప గలిగినచో నిరూపింపుమనెను. అంత నామకచిలుక యీక్రింది కథ జెప్పెను.

పూర్వము వేదపురమను పట్టణమున ధనవంతుడగు నొక్క వైశ్యుడుగలడు. అతనికి వసుమతియను కుమార్తెగలదు. ఆమెకు తగిన వరుడు లభింపమి తండ్రి చేఁ వసుమతికి వివాహ వయస్సు దాటినను బెండ్లిగావింపలేదు. వసుమతి యొక విప్రకుమారునితో సాంగత్యము నెఱపుచుండెను. పిమ్మట పెక్కు దినములకు వసుమతి తండ్రి ఆమెకు తగిన వరుని నిర్ణయింప వలయునని పెక్కుదేశములు గాలించి తుదకు అరిష్టపురమునగల యొక వైశ్యయువకున కిచ్చి బెండ్లి గావించెను.

పరిణయమైన కొన్ని దినములకు వసుమతి భర్త అత్తవారింటి కరుదెంచెను. ఆనాటిరేయి వసుమతి భర్తకు తగిన పరిచర్యలు గావించి యాతడు నిద్రించిన వెనుక నొక పళ్ళెరమందు కొన్ని ఫలాహారములిడికొని తన ప్రియుడైన విప్రకుమారునికడకు బోవుచుండెను. ఆరాత్రి గస్తీ తిరుగు రక్షకభటుడొకడు ఆమెను గాంచి యెచ్చటికేగుచుండెనో గనుగొనదలచి ఆమెను వెంబడించెను. వసుమతియు క్రిమక్రమముగా

పురముదాటి పురబహిఃప్రదేశమునగల యొక శిథిలగృహమును జేరెను.

అంతకు మున్నె యామెపొందుకొరకై అచ్చటి కరుదెంచిన విప్రకుమారుని కొందరు చోరలు జీవ మాత్రావ శేషునిగా నొనరించి యాతని కడగల భూషణంబులనుగొనిపోయిరి. వసుమతి యావిప్రకుమారుని యవస్థగాంచి దుఃఖించి యాతని మోముపై తన మోమిడి ముద్దిడుకొనబోయెను. అంతనామె నాసికయాతని నోటబడెను. తోడనే యాతని ప్రాణములు జాఱి నోరుమూసికొనిపోయెను. అంతనామె నాసిక తెగెను. తోడనే యామె యచ్చట జాగుసేయక తన శయనాగారమున కేగెను. రక్షకభటు డియ్యది యంతయుగాంచి మరల నామెను వెంబడించెను.

వసుమతి శయనా గారము ప్రవేశించి బిగ్గరగా రోదనమొనర్చుచూ కేకలు వేయసాగెను. అంత గృహమునగల వారందరూ మేల్కొని కారణమరయ వసుమతి తన భర్తనాసిక కొఱికివేసెనని తెల్పెను. వసుమతి భర్తయు మేల్కొని యదియంతయుగాంచి ఆశ్చర్యపోయి మారుమాట్లాడక మిన్నకుండెను.

ఆమరునాడు న్యాయాధికారి వసుమతి భర్తను విచారింపగా తనకేమియు తెలియదని చెప్పెను. న్యాయాధిపతి వసుమతిని కూడ విచారించి ఆమె పల్కినదంతియు సత్యమని తలచి యాతనిని శిక్షించదలచెను. ఇంతలో రాత్రి గస్తీ తిరుగుచూ ఆమెను వెంబడించిన రక్షకభటుడు న్యాయస్థానమున కరుదెంచి సత్యమును వెల్లడించెను.

అంత న్యాయాధిపతి వసుమతి భర్తను విడుదలజేసి యామెను శిక్షించెను.

విక్రమసింహ భూపాలా! యీకథనుబట్టి స్త్రీలు దుష్టాత్ములు కారా! స్త్రీలకంటె క్రూరులగు పురుషులుగలరా! అనిపల్కిన విక్రమ

సింహుఁడు వారి వివాదము పరిష్కరించి యారెంటికిని మైత్రి నొనగూర్చెను.

విక్రమార్క భూపాలోత్తమా! యీకథ నాలించితివి గదా! పురుషులా దుర్మార్గులా? స్త్రీలు దుర్మార్గులా? తెలుపుము. తెలిసియు చెప్పవేని వెనుకటిశాపమే, అనిన విక్రమార్కుఁడు, పురుషులకంటె స్త్రీలె యెక్కువ దుర్మార్గ కార్యము లాచరింతురు కావున స్త్రీలె దుర్మార్గులని తెల్పినతోడనె భేతాళుఁడు యెప్పటియట్లె వటవృక్షమును జేరెను.

——:O:-

(అయిదవకథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల భేతాళుని బట్టుకొని వచ్చుచుండగా భేతాళుఁడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

ధర్మదత్తుడను వైశ్య యువకుడొక్కడు హర్షపురినుండి నిజపురంబున కరుదెంచుచూ నొక్కసరోవర తీరమున బడలిక తీర్చుకొనుటకై విశ్రమించెను. ఆసరోవరమునకు కొందరు నారీరత్నములు స్నానార్థమై యరుదెంచిరి. ఆమహిళా సమూహమందున్న యొక్క తరుణీమణిపై ధర్మదత్తుని మనంబు లగ్నమయ్యెను. తోడనే యాతడు మనంబున దుర్గాదేవిని ప్రార్థించి యిట్లు మ్రొక్కుకొనెను. "ఓకాళీ! ఆకన్యామణి నాస్వాధీనురాలైయుండి నాకు లభించినచో నాశిరంబును నీకు కానుకగా నొసంగెదను."

ఆకన్య స్నానానంతరము నిజగృహంబునకు బయనమై పోవుచుండ

ధర్మదత్తుడామె వెంటనేగి యామెస్వజాతికన్య యగుట దెలిసికొని అమందానందంబునొంది నిజపురంబున కేగెను. ధర్మదత్తుడు తలిదండ్రులతో నాకన్యనుగురించి తెలియజేసి చూచిరమ్మని పంపెను. అంతవారు హర్షపురి కరుదెంచి యాకన్య తలిదండ్రులతో మాట్లాడి ధర్మదత్తునికాకన్యనిచ్చుట కంగీకరింపజేసిరి.

పిమ్మట కొన్నిదినములకు ధర్మదత్తుడు పరిణయంబు గావించుకొని ఆకన్యారత్నముతో సుఖముగానుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడు ధర్మదత్తుని బావమఱది సోదరిని మఱదిని దోడ్కొని వెళ్ళుటకు వచ్చి ధర్మదత్తుని తలిదండ్రుల సమ్మతిబడసి హర్షపురి కేగుచుండెను. అంత వారు ముగ్గురును మార్గమునగల కాళికాలయ సమీపమున కేగుదెంచి బడలిక దీర్చుకొనుటకై అచట విశ్రమించిరి.

ధర్మదత్తుడు కాళికాలయమునుగాంచి మున్ను తన మనంబున మ్రొక్కుకొన్న మ్రొక్కు స్ఫురింప రాగా భార్యను మఱదిని విడిచి ఆలయమునకేగి దేవిని ప్రార్థించి తన శిరంబును ఖండించుకొనెను. ధర్మదత్తుని రాకకై యెదురుచూచుచు ఆతని బిలువ దలంపున నాతని మఱది ఆలయమునకువచ్చి యాతని శిరంబు ఖండింపబడి యుండుటగాంచి దుఃఖించి అయ్యో! యీవార్త నాచెల్లెలి కెట్లెరింగించెదను? యెరింగించిన నామె నాపలుకులు విశ్వసింపక నన్నే దోషిగా నెంచునేమో? ఎట్లయిననూ నేను మరణించుటయే మంచిది. అని మనంబున నిశ్చయించుకొని తన శిరంబు ఖండించుకొనెను. ఈయిద్దరి రాకకై యెదురుచూచుచున్న ధర్మదత్తుని సతి కూడ ఆలయమున కరుదెంచి మృతులైయున్న భర్తను సోదరుని గాంచి దుఃఖించి తానుకూడ కుతుక నుత్తరించుకొనబోయెను. అంత నాదేవి సాక్షాత్కరించి, "కుమారీ! నీసాహసమునకు మెచ్చితిని. నీకు వలయు వరంబులు వేడుకొను" మన, నంత నామె దేవిని నుతించి "ఓజగన్మాతా! పతితోడిదేగదా సతి జీవనము

అయిననూ నాకీ సోదరు డేకమాత్రుఁడు. కావున వీరిర్వురు సజీవులగునట్లు వరంబు ప్రసాదించు" మన దేవి "కుమారీ! ఈశిరంబులు రెండును మొండెములకు తగిలింపుము. వారిరువురు సజీవులు గాగలరు" అనియంతర్ధాన యయ్యెను.

అంత నాతరుణీమణి సంతోషముతో తత్తరపడి సోదరుని శరీరమునకు భర్త శిరంబును భర్త శరీరమునకు సోదరుని శిరంబును గలపగా వారు సజీవులైరి. ఇదిగాంచి యామె నిశ్చేష్టితురాలయ్యెను.

* * * * * * * * *

"ఓ విక్రమార్క భూపాలా! ఈకథనాలించితివికదా! యిర్వురిలో నెవరినామె భర్తగా గొనవలయునో చెల్పుము. తెలిసియు జెప్పకుండెదవేని వెనుకటిశాపమే" యనిన విక్రమార్కుఁడు, మనుష్యుని యంగములలో నెల్ల శిరము త్తమమైనది. కావున ఆమె భర్తయొక్క శిర మేశరీరమునకు గలదో యాతనినే తనభర్తగా నామె యంగీకరింపవలయును. అని చెప్పిన భేతాళుఁడు మరల నటవృక్షము జేరనరిగెను.

(ఆరవకథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల నావట వృక్షముకడకేగి భేతాళునిబట్టుకొని తనమూపుపై నిడికొని వచ్చుచుండగా భేతాళుఁడు "ఓభూపాలచంద్రమా! నీకెంతటి కష్టమొదవెను! నీ యలసట దీరుటకొక చక్కని కథ జెప్పెద నాలింపుమని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

పూర్వము విక్రమసింహుడను భూపాలు డొకడుండెను. అతని కడ వీరసేనుడను సేనానికలడు. రాజాతనిని ప్రతిదినంబు రాత్రిభాగము నందు సింహద్వార రక్షణకై నియమించెను. అతడు దినమునకు కొన్ని సువర్ణ నాణెములు వేతనము గొనుచుండెను. అతడా ధనమునుగొని తన కుటుంబ వ్యయమునకు గొంత దీసికొని మిగిలిన దానిని బీదజను లకు దానము జేయుచుండెను. అతనికి పదునాలు వత్సరముల ప్రాయ ముగల కుమారుడు గలడు. అతడు రాజు తనను నియమించిన ద్వార రక్షణయందు మిగుల జాగరూకుడై వర్తించుచుండెను.

ఒక్కనాటి రాత్రిభాగమున వీరసేనుడు ఫహరానిచ్చుచుండెను ఆరాత్రి జడివాన కురియ నారంభించెను. భయంకరమైన ఉరుములు వినవచ్చుచుండెను. జగమంతయు నంధకార మావరించి భయంకరము గానుండెను. అట్టి భయంకరమగు రాత్రి వీరసేనుడు ఆవర్షమున దడి యుచూ నిర్భీతితో ఫహరా నొసంగుచుండెను. ఆనిశా సమయమున విక్రమసింహుడు వీరసేనుడు ఫహరా నొసంగు చుండెనో లేదో కను గొన దలచి సింహద్వార సమీపమున కరుదెంచి, "ఎవరచ్చట?" అని ప్రశ్నించెను. అంత వీరసేనుడు "స్వామీ! నేను వీరసేనుడను" అని ప్ర త్యుత్తర మొసంగెను. ఆసమయముననే కోటయొక్క వెలుపలభాగమున నొక్క స్త్రీవ్యక్తి రోదన మొనరిచ్చుచుండెను. విక్రమసింహుడు ఆనినా దమాలించి "వీరసేనా! ఆరోదన మెచ్చటనుండి వచ్చుచున్నది?" అని ప్రశ్నించెను. వీరసేనుడు "రాజా! ఆరోదనము ప్రాగ్దిశా భాగమునుండి యరుదెంచుచున్నట్లున్నది. అయ్యది స్త్రీకంఠస్వరంబును బోలియున్న ది" అని పల్కిన పేడు "ఓయీ! నీవుపోయి ఆమె రోదనకారణమరసి ఆమె దుఃఖ ముడిపిరమ్ము" అనిన వీరసేనుడు ఖడ్గహస్తుడై చనెను. విక్రమసింహుడుకూడ అతనికి దెలియకుండగా నాతనివెనువెంట నేగెను.

వీరసేనుడట్లు బయలుదేరి కోటవెలుపలకరిగి అచ్చట రోదనము నర్చుచున్న స్త్రీవ్యక్తినిగాంచి, "అమ్మా! నీవెవ్వరవు? నీదుఃఖకారణమేమి? నాయందు దయయుంచి తెల్పినచో నావలన నీకుకాదగుసహాయమొనరింపగలను" అని పల్కిన నా స్త్రీ "ఓయీ నాదుఃఖకారణం బెఱిఁగించెద నాలింపుము. నేనీ పురమునగల దేవతను. ఇప్పటివఱకు విక్రమసింహుని యండజేరి సుఖంబుగానుంటిని. ఇంక రేపటిదినంబున విక్రమసేనుడు దివంబలంకరించును. అందుచే నేనిట్లు గుందుచుంటిని" అనిన వీరసేనుడు, "అమ్మా రాజున కపాయము తొలగు నుపాయ మెఱిగింపవలయునని పెక్కువిధముల వేడిన నాదేవి, 'ఓయీ, యీవేకువలోపున పదునాఱు వత్సరముల బాలుని నొక్కని కాళికకుబలియొసంగినచో భూపాలుఁడు జీవించును' అని పల్కిన వీరసేనుడామె పాదముల పై బడి, తల్లీ ఇంతవఱకు యీభూపాలుని కృపవలన నేనును నాయాలు సుతులు జీవించుచుంటిమి. నేడాతని జీవములు నిలుపుటకై నాకుమారుని బలియొసంగి సార్థకతగాంచెదను. తల్లీ,ఇకనేబోవ సెలవిమ్ము"అని దేవికి నమస్కరించి తన గృహాభిముఖుడై చనెను. ఇయ్యదియంతయు మాటునడాగి కాంచుచున్న విక్రమసింహుడుకూడ అతని వెనువెంట నరిగెను.

వీరసేనుడు తన గృహంబునుజేరి భార్యనుబిలిచి, తనకును రోదనమొనర్చుచున్న యీదేవతకును జరిగిన సంభాషణమంతయు వినిపింప నాలలనామణి,'నాథా ఇన్ని దినములనుండి యీభూపాలునియన్నము దిని బ్రతుకుచుంటిమి. ఇపుడాతడు లేనిచో మన బ్రతుకేమగును. కావున అతని క్షేమము మనము కాంక్షింపవలయును. కాబట్టిమనముపుత్రమోహము వీడవలయును.' అనిపల్కినవీరసేనుడు సంతసించి కుమారుని మేలుకొల్పి యాతనికి వృత్తాంతమంతయు వినిపింప నాబాలకుడును సంతోషముతో సమ్మతించెను.

వెలుపలనున్న విక్రమసింహుడు వీరిపల్కులాలించి యెంతయో వింతనొందెను.

ఇంతలో వీరసేనుడు భార్యను కుమారుని దోడ్కొని వెలికరు దెంచి కాళికాలయమునకు బయలుదేరెను. విక్రమసింహుడుకూడ వారి వెనువెంటనరిగెను.

వీరసేనుడు సతీసుతులతో కాళికాలయముజేరి దేవి నారాధించి తనకడనున్న ఖడ్గముతో కుమారునికంఠ ముత్తరించెను. అదిగాంచి వీరసేనునిభార్య మూర్ఛబోయి జీనములు బాసెను. అంతవీరసేనుడు "అయ్యో సతీసుతులను బాసిన నాజీవనంబేటికి? ఎవ్వరినిజూచుకొని నే నిపుడమ్మిపై మనువాడను" అని మనంబున వితర్కించుకొనిఖడ్గంబుతో కంఠ ముత్తరించుకొని మరణించెను.

విక్రమసింహుడు దేవాలయమును ప్రవేశించి మృతులైయున్న వీరసేనుని ఆతని సతీసుతులనుగాంచి, "అయ్యో యెట్టి రాజభక్తుల గోల్పోయితిని, యిట్టి వీరవరుని గోల్పోయిన వెనుక నేజీవించుటెందులకు" అని తన ఖడ్గముతో బొడుచుకొనబోయెను. అంతదుర్గాదేవి ప్రత్యక్షమై "ఓభూపాలా సాహసింపకుము. నీకువలయువరంబు కోరుకొను" మననా తేడు, "తల్లీ నాక్షేమమునకై గతించిన వీరిని సజీవులుగా నొనర్పవేడె ద"నని పల్కిన దేవి యట్లేయని వీరసేనుని ఆతని సతీసుతులను సజీవులుగా నొనర్చెను.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

"ఓవిక్రమార్క మహీపాలా! వీరసేనుడు ఆతని కుమారుడు భార్యయు, విక్రమసింహుడు వీరి నల్వురిలో నెవ్వరుత్తములో వివరింపుము. తెలిసియు జెప్పవేని నీశిరంబు వేయివ్రక్కలగును." అని పల్కిన విక్రమార్కుడు, 'ఓయీ భూపాలునివలన జీవించుచుండి నం దున రాజుప్రాణములు గాపాడుట వారివిధి. రాజభక్తునికై జీవములు

కాయవలసిన ధర్మము భూపాలునియందు లేదు. కావున విక్రమ సింహుడే యుత్తమోత్తముడు.” అనిన భేతాళుడు యెప్పటియట్లే వట వృక్షము జేర నరిగెను.

(ఏడవ కథ.)

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షము కడకరిగి భేతాళునిదింపి మూపుపై నిడికొని వచ్చుచుండగా భేతాళుడు. “భూపాలా! యోజ డధారి కొఱకై యేలనింత శ్రమనొందెదవు? నీయలసటదీరుటకై యొక కథ చెప్పెద నాలింపుము” అని భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

వర్ధమానపురమను పట్టణమును చంద్రకేతుడను రాజు పరిపాలించుచుండెను. అతడొక కన్యకామణిని బరిణేయుంబాడి యామెపై నెనరుగల మోహముచే రాజ్యపరిపాలన దీర్ఘదర్శియను యమాత్యున కప్పగించి రేయింబవళ్లు యాకన్యను విడనాడక యామెతో గ్రీడించుచుండెను. దీర్ఘదర్శియు రాజ్యపరిపాలన మొనరించుచు న్యాయమార్గమున సంచరించు చుండెను. అయ్యదిగాంచి ప్రజలెల్లరు మంత్రి రాజు నన్యాయముజేసి తానురాజ్య మపహరింప దలచెనని చెప్పుకొనుచుండిరి. అదివిని దీర్ఘదర్శి మరల రాజునకు రాజ్యమప్పగించి తాను దేశాటనకై బయలుదేరెను. దీర్ఘదర్శి మరల రాజునకు రాజ్యమప్పగించి తానుదేశాటనకై బయలుదేరెను. చంద్రకేతుడు దీర్ఘదర్శిస్థానమున మరియొకనిని మంత్రిగాజేసి తానుయెప్పటియట్లు తనప్రియభార్యతో సుఖముగానుండెను.

దీర్ఘదర్శి యొక వర్తకునితో స్నేహముజేసి యాతనితో దేశాటనకై బయలుదేరెను. వారిరువురును పెక్కుదేశము లుదిరిగి యొక్కనాడొక ద్వీపమునుజేరి అందు విశ్రమించిరి. దీర్ఘదర్శి యాద్వీపమున నొక్కకన్యారత్నమును గాంచి ఆమె సౌందర్యమునకచ్చెరువొంది, యాకన్యక తనప్రేడయిన చంద్రకేతునకు తగినదని మనంబున తలంచెను. అచ్చటనుండి వారిరువురు బయలుదేరి కొంతకాలమునకు నిజపురంబు జేరిరి

దీర్ఘదర్శి చంద్రకేతుని కడకరిగి తాను ద్వీపమున గాంచినకన్యక వృత్తాంతమంతయు దెలిపెను. అంత చంద్రకేతుడు నాకన్యను గాంచవలెన మనంబున కుతూహలంబొడమ, "ఓయీ! నేనువర్తకుని సహాయమున యాద్వీపమునకుబోయి యాకన్యారత్నమునుగాంచి వచ్చెదను. అంతదనుక నీవీరాజ్యపాలనమొనర్చు చుండు"మని వర్తకుని దోడ్కొని యాద్వీపమునకు పయనమై జనిరి.

చంద్రకేతుడు వర్తకునితో సముద్రయాన మొనర్చి యాద్వీపమునకుబోయి అచ్చటాకన్యనుగాంచి ముగ్ధుడై, "యినుపకచ్చడములు గట్టిన మునిముచ్చులైననూ యీకన్యనుగాంచిన మోహము నిలుపజాలరు. యిట్టి కన్యారత్నమును గూడని నాబ్రతుకేల? యెట్లులైనను యీకన్యను గూడితీరవలయును" అని మనంబున వితర్కించుకొనియాకన్యను జేరనరిగెను. అంత నాకన్య తేనింగాంచి లజ్జాభరముచే మరుగునకు పోబోయెను. చంద్రకేతుడామెను నిలిపి తన వృత్తాంతమంతయు నామె కెఱింగించి తన్ను బెండ్లియాడుమని యామెను ప్రార్థింప నాకన్యయు నందులకు సమ్మతించెను.

చంద్రకేతు డాకన్యనుగూడి యచ్చోటనే కొన్నిదినములు గడపనిశ్చయించుకొని సుఖంబుగానుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడాకన్య సముద్రతీరమున విహార మొనర్చుచుండ నొక్కరాక్షసుడామెను మ్రింగెను.

అయ్యదిగాంచి చంద్రకేతుడు రాక్షసుని జంపి యాతని గర్భమునుండి యాబాలికను వెలికిదీసి కాపాడెను. అంతనాకన్య రాజపదంబులపై వ్రాలి, ,,భూపాలా! మున్ను నాతండ్రి యొక్కనాడు నాపై గినిసి నన్ను రాక్షసుఁడు మ్రింగునట్లు శాపమొసంగెను. అంతనేనాతని పదంబులపై వ్రాలి కరుణింపవేడ నాతడు “నిన్ను చంద్రకేతుడను రాజు రక్షించును” అని చెప్పెను. ఇప్పుడు మీమూలమున నేను శాపవిముక్తురాలనైతి ననెను.

పిమ్మట కొన్నిదినములకు చంద్రకేతుడా కన్యతో నిజపురంబున కరుదెంచి పూర్వమునకన్న నెక్కుడుగా స్త్రీలోలతా వ్యామోహమున రాజ్యపాలనమునందు జోక్యము కలుగజేసికొనకుండెను. దీర్ఘదర్శి యిది యంతయుఁగాంచి యాత్మహత్య గావించుకొని మరణించెను.

,,ఓ విక్రమార్క భూపాలచంద్రమా! దీర్ఘదర్శి తానుగాంచిన కన్యను రాజుపరిణయ మాడెనని మరణించెనా? లేక రాజు మరల రాజ్యమును కరుదెంచెనని మరణించెనా? చెప్పు”మనిన, విక్రమార్కుడు ఓయీ! దీర్ఘదర్శి మరణమునకు యివేవియు కారణములుగావు. రాజు స్త్రీలోలుడని తానెఱింగియు నాతనికాకన్య వృత్తాంతము దెల్పి అతని వ్యామోహమును వృద్ధిగావించితినిగదా, యని సిగ్గుజెంది మరణించెనన భేతాళుడు మరల వటవృక్షము జేర నరిగెను.

(ఏనిమిదవకథ.)

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షము చెంతకేగి భేతాళుని దీసి కొని వచ్చుచుండగా భేతాళుడు విక్రమార్కునితో యీక్రింది కథ జెప్పెను.

బ్రహ్మపురంబును వీరవర్ధనుడనురాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతడొక్కనాడు వేటకై విపినమున కరిగెను. అతడొక వ్యాఘ్రమును దఱుముచూ ననుచరులనుబాసి యొంటిగాడై యాయరణ్యము నందొక్కచో జిక్కి యాతప బాధవలన పీడితుడై యొక్కచో విశ్రమించెను. అంత నాతని యనుచరులలో నొక్కడైన కార్పటికుడనువాడు ఱేనన్వేషించుచూవచ్చి భూపాలుని గని కొన్ని యుసిరకాయలును కొంత జలమును దెచ్చియిచ్చి యాతని తృష్ణను చల్లార్చి ప్రాణంబులు నిలిపెను.

వీరవర్ధనుడు కార్పటికుడు చేసినమేలు మరువక తన పురంబున కరుగుదెంచినతోడనే యాతనిని తన ప్రధానునిగాజేసి తన యాంతరంగికకార్యముల నాతనితో ప్రసంగించుచూ నాతని నాదరించుచుండెను.

ఒకనాడు వీరవర్ధనుడు కార్పటికుని బిలిచి, ,, ఓయీ సింహళ రాజపుత్రి అసమాన సౌందర్యవతియని వింటిని. కావున నీవేగి యాకన్యామణిని నాకొనంగునట్లు చేయవలయు'' నన్న కార్పటికుడు, ,, దేవా ఆకన్యారత్నమును బరిగ్రహింప మీరర్హులు. నేబోయి నాశక్తినంతయు వినియోగించి మీకాకన్య నొసంగునట్లు గావించెద'' నని పల్కి రాజు కడ సెలవుగైకొని నిజగృహంబునకేగెను. పిమ్మట యొక్కసుముహూర్తమున కార్పటికుడు సింహళద్వీపమునకు బయనమై యేగెను.

కార్పటికు డొకయోడపై సముద్రయాన మొనర్చుచుండ నొక పెద్ద తుపానువచ్చి యోడను సముద్రమునముంచివైచెను. కార్పటికుడు

సముద్రమున మునిఁగి నాగలోకమునకు బోయెను. అతఁడు కన్నులు తెఱచి చూచునప్పటి కాతనికొక కాళికాలయము గాన్పించెను. అతఁడు దేవిని ప్రార్థింపదలచి లోనికేగుచుండ యాదేవళమున పెక్కురు నాగ కన్యకలు దుర్గ నారాధించుచుండిరి. కార్పటికుడు అందుగల యపూర్వ లావణ్య సంశోభితయగు నొక్కకన్యనుగాంచి మనంబున మోహించి, తనయేలిక కార్యము సాధింపలేదే యను విచార మిసుమంతయు లేక కనుఱెప్పలిడక యాకన్యను వీక్షించుచుండెను.

ఆతని కాకన్యపై మోహంబతిశయింప మనంబును నిలుపలేక అందొక్క కన్నియను బిలిచి తన మనోగతాభిప్రాయమును వెల్లడించి యాకన్యనెట్లయినను దనకొనగూర్చుమని ప్రార్థించెను. ఆకన్యతదితరకన్య లతో నాతని వృత్తాంతము దెలిపి వారందరును గలిసి యాతనిని మోస ము చేయవలయునని తలచి యాతనిని బిలిచి "ఓయీ నీకోర్కె తప్పక దీర్చెదము. ముందు నీవాగుండమున స్నానమాడి రమ్ము" అనిన కార్పటికుడు వల్లెయని ఆగుండమున మునుగగానె ఆగుండము మహిమ వలన కార్పటికుఁడు తన నిజపురంబయిన బ్రహ్మపురంబు జేరెను. తోడనే యాతడు వీరవర్ధునికడకరిగి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు దెలు ప నాతడు ఆశ్చర్యమొంది "నీవుబోయిన లోకమునకు నన్నుకూడ దోడ్కొనిపొ"మ్మని కార్పటికునితో బయలుదేరి నాగలోకంబు జేరి కాళికాలయముకడకు వారిరువురు కలిసి పోయిరి.

కార్పటికుఁడు మోహించినకన్య వీరవర్ధుని గాంచి మోహించి తనకోర్కెదీర్ప బ్రార్థించెను. అంత భూపాలుఁడు, "ఓకన్యారత్నమా! ఈకార్పటికుడు నిన్ను మోహించినాడు. ఈతడు నీకు తగినవాడు. ఈతనికోర్కె త్రోసిపుచ్చక సమ్మతివై పరిణయఁబాడి సుఖంపుము" అని పెక్కువిధముల బోధించి యామెను సమ్మతింపజేసి, వీరవర్ధనుఁడు వారిరువురికి పరిణయంబు గావించెను.

"ఓ విక్రమార్క మహీపాలా! కార్పటికుడు రాజు ప్రాణములు గాపాడెను. దానికి ప్రత్యుపకారముగా రాజు యాతని ప్రియ తమంబగు కన్యారత్నము నాతనికి గూర్చెను. వీరిర్వురిలో నెవరధికులో తెల్పుము" అనిన విక్రమార్కుడు, "ఓయీ! కార్పటికుడు రాజు ననుచరులలో నొకడగుటవలన రాజు ప్రాణములు గాపాడుట వానివిధి. కాని రాజు ఆయుపకారమును మరువక తన్ను వలచిన కన్యను వానికర్పించెను. కాన భూపాలుడే యధికుడు" అనిన భేతాళు డదృశ్యు డయ్యెను.

(తొమ్మిదవ కథ)

విక్రమార్కుడు భేతాళునిబట్టి బంధించి తెచ్చుచుండ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

అంగదమను పట్టణమున జయసేనుడను భూపాలుడు గలడు. అతడు మనుష్యనీతి దప్పక ప్రజలను దన బిడ్డలకంటె మిన్నగా గాపాడుచు రాజ్య మేలుచుండెను. ఆతడు పండితులను బోషించుచు దానకర్ణుని బగిది అడిగినవారికి లేదనకుండా ధనమిచ్చుచుండెను. క్రమక్రమముగా నాతని వితరణ గుణంబులు లోకమెల్లెడలను బ్రకటితమయ్యెను.

ఇట్లుండగా నాసమీపనగరమున యోగదాసు డను విప్రోత్తముడు గలడు. అతడు సర్వశాస్త్ర పారంగతుడు. ఆతనికి మువ్వురు కుమారులు గలరు. ఈమువ్వురును జయసేనుని వితరణ గుణంబుల నాలించి యాభూపాలుని కడకేగి తమవిద్యల నాతనికి జూపి ధన మర్థించుకొని

వత్తమని నిశ్చయించుకొని బయలుదేరి అంగదముజేరిరి. ఈవిప్రకుమారు లు ముగ్గురును భూపాలకుని యాస్థానమున కేగి. భూపాలుడు సింహపీఠో లగంబుననుండి యావిప్రకుమారులను దిలకించి యిట్లనియెను. "విప్రో త్తములారా! తాము శాస్త్రజ్ఞులవోలె గన్పట్టుచున్నారు. మీరేయే శాస్త్రములలో బ్రవీణులో దెలుపవేడెద"ననెను. అంత వారిలో బెద్ద వాడు, భూపాలునకు నమస్కరించి యిట్లనియెను. "భూపాలోత్తమా నేను భోజన పరిశీలన యందగ్రగణ్యుడను.నాకుదెలిసినట్లు భోజనసౌఖ్య మింకేరికిని దెలియు"దనెను. తక్షణమే భూపాలుడు తన పురోహితుని బిలిచి యావిప్రకుమారుని కాతనియింట షడ్రసోపేతముగా భోజనము పెట్టుమని చెప్పెను. పిమ్మట జయసేనుడు రెండవవానిని బిలిచి యడుగ గానాతడు "మహారాజా! నేను స్త్రీసౌఖ్యము బాగుగా నెఱుంగుదును. స్త్రీలతో గేళీ వినోదంబులు నెరపుటయందును వారి విశేషములు గ్రహించుట యందును నన్ను మించిన వాడుండబోడు" అని తెలిపెను. అంత రాజాతనిని తన పురమునగల యొక వేశ్యకడకు నాటిరాత్రి పడ కకు వెడల నియమించెను. పిదప మహీపాలుడు మూడవవాని నడుగ నాతఁ డిట్లనియెను. "మహీపాలా! నేను నిద్రాసౌఖ్య పరిశీలనము నంద గ్రగణ్యుడను. దేవరవారు నన్నుగూడ పరీక్షింప వేడెదను." అనిన జయసేనుడు దన సౌధమునందొక గదిని సకలాలంకార యుతంబుగజేసి యందు హంసతూలికా తల్ప మేర్పరుప సేవకుల కాజ్ఞాపించి యా విప్రకుమారుని యందు బరుండ నియమించి వారల ముగ్గురను మరల మరునాడు తనకడకు రమ్మని చెప్పి పంపివైచెను.

ఆమరునాడు విప్రత్రయము భూపాలునికడకేతెంచిరి. రేడు వా రలను గని యందు ప్రథముని బిలిచి "నిన్నటిదినంబున నీవు భుజించిన భోజనమెట్లుండె"నని ప్రశ్నించెను. ఆతడు భోజన పదార్థముల నెల్ల వివరించి యన్నముమాత్రము స్మశానమందలి బూడిదవాసన గలిగియు

న్నదని చెప్పెను. అంత భూపాలుడు పురోహితుని బిలిపించి యడుగ నా ట్రివంటకముసకు దేబడిన బియ్యము స్మశానమునందలి బూడిదను యెరువు గలిగిసనని తెలిపెను. పిమ్మట రెండవవానినిగూడ రాత్రి విశేషము లేమని యడిగెను. అంతినాతడు "రాజా! రాత్రి నేవెళ్ళిన వేశ్య శూద్ర సంయోగమువలన బుట్టినదగుటచే దుర్గంధము గలదిగా నుండెను." అని నుడివెను. తే డావేశ్యను బిలిపించి యడుగ నామె గొల్లదగుట నిజ మెఱింగి సంతసించెను. పిదప భూపాలుడు మూడవవానిని గని యడుగ నాతడు "దేవా! రాత్రి నేబన్నుండిన శయ్యయందు శిరోజముగలదు. అద్దానిచే నాశరీరమంతయు నొప్పిమెత్తిన"దని చెప్పెను. అంతరాజు యావిప్రకుమారుడు బన్నుండినపాన్పు బరిశీలింప నందాతడు చెప్పినట్లే యొక్క శిరోజ ముండెను. జయసేనుడు విప్రసోదరుల ముప్పురను మిగులమెచ్చుకొని వారలను దనయాస్థానమునం దుంచుకొని పోషించుచుండెను.

విక్రమార్క మహీంపాల చంద్రమా! యీముప్పురిలో నెవ్వరధికులో చెప్పుము. తెలిసియుండియు మౌనవ్రతము భంగమగునని జెప్పకుంటివేని నీశిరంబు వేయివ్రక్కలగును". విక్రమార్కు డా పలుకులాలించి యిట్లనియెను. "ఓయీ! భోజనసుఖము, స్త్రీసుఖము జెప్పిన వారు బుద్ధిచే దెల్పిరి. మూడవ వాడట్లుగాదు. దేహపరీక్షజెప్పెను. కావున నిద్రాసుఖయే యాధికుడు' అని తెల్పిన భేతాళు డప్పటియట్లు వటవృక్షమును జేర నరిగెను.

(పదియవ కథ)

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షముచెంత కరిగి విశేషప్రయత్నమున శవమును దింపి మూపుపై నిడికొని వచ్చుచుండగా భేతాళుడు "రాజా! ఆజడదారికొరకై నీవేల శ్రమనొందెదవు! నీశ్రమ నివారణార్థమై యొక చక్కని కథ చెప్పెద నాలింపు"మని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

తొల్లి ఉషాపురంబును గిశోరసింహుడను రాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతనికి మణిమాలయను నొక్క పుత్రికారత్నముగలదు. ఆమె యుక్తకాలప్రాప్తయై భర్తృపరిరంభణ సౌఖ్యమునకై యెదురుచూచుచుండెను. కిశోరసింహుడు, యుత్తమక్షత్రియ సంజాతుడై సర్వకళల నాఱితేఱి రూపమున మన్మథుని ధిక్కరించియుండునట్టి రాజసూనునికే దన పుత్రికామణి నీయనిశ్చయించుకొనెను. వరునన్వేషణార్థమై దేశదేశములుగాలించి తుదకొక్క దేశమునతాదలచినట్టి లక్షణములుగల ఉదయసింహుడను భూపాలునిగాంచి యాతనికి దన కూతునిచ్చి పరిణయముగావించెను.

ఆదంపతు లిర్వురును అన్యోన్యానురాగమును గలిగి సుఖంబుగా కాలము గడుపుచుండిరి. ఇట్లుండ నొకనాడు దయసింహుడు మణిమాలాసహితుడై శయ్యాగారమున హంసతూలికా తల్పమున బరుండియుండిరి. ఆశయ్యాగారమున చీమలు బారులుదీర్చి ప్రాకులాడ జొచ్చెను. ముందున్న చీమ యాగిపోయెను. వెనుకగలచీమ లట్లాగుటకు కారణమేమని యడిగెను. అంత నాచీమ "మార్గమున కడ్డుగా నీశయ్యయున్నది. అందుచే నిలిచితి"ననెను. వెనక పిపీలికములు, "అట్లయినచో దీనిం

ద్రోసివేయుద''మనిన ముందు చీమ, ,,భార్యాభర్తలు సుఖనిద్ర జెందు చుండిరి. అట్లొనరించినచో మహాపాపము'' అనెను. ఉదయసింహుఁడు పిపీలికభాషం దెలిసినవాడగుటచే అవి చెప్పుకొను మాటలువిని నవ్వుకొనెను. ఆపిపీలికములు రాజు నవ్వుటగాంచి, వానిభాషయందు తమ మాటల నెవ్వరికిని జెప్పవద్దనియు చెప్పినచో, తల వేయివ్రక్కలగునని పల్కినవి.

మణిమాల తన విభునింగని నవ్వుటకు కారణమడిగెను. రాజు పిపీలికముల యాజ్ఞ మీరక మౌనముదాల్చియుండెను. అంతమణిమాల, ఏలజవాబీయక మౌనమువహించిరి? నాపై మీకు అనురాగములేదు. ఇట్టిదాంపత్య మేరికిసుఖము! కావున ప్రాణంబులు బాసెద''నని మరణించుటకు సిద్ధపడెను. భూపాలుడు తాను మరణించినైన తన భార్యను సంతోషపెట్టదలచి, శ్మశానమున నొక చితినిపేర్పించి దానిపై బన్నుండి భార్యను జేరబిలిచి పిపీలిక సంభాషణ దెలియజేయబోయెను. ఆచితిసమీపమున రెండుమేకపోతులు గనబడెను. పోతు, మేకనుగూడి రతిసౌఖ్యమనుభవింపనెంచెను. మేక, పోతునుజూచి,,నీకు నాపై మోహంబుగలదేని బావిం గల పచ్చికను దెచ్చియిమ్ము. ఆవల నీతోఁగూడెద''ననెను. అంతబోతు, మేకనుగని ,,నీకై నేనాపచ్చికను దెచ్చుటకు బోయితినేని నేనా బావిలోబడి ప్రాణంబులు బాయనా! నేజచ్చినవెనుక నెవరితో జేరుదును? అట్టినీకూటమి యున్ననేమి లేకున్ననేమి! తన్నుమాలిన ధర్మముగలదా? పోపో''మ్మని కసరెను. రాజు మృగభాషను దెలిసినవాడగుటచే, నామేకపోతుల సంభాషణాలించి చితిపైనుండి దిగ్గునలేచెను. పిమ్మట భూపాలుడు మణిమాలను వదలి మరియొక భూపాలుని పుత్రికను బెండ్లియాడి సుఖంబున నుండెను.

,,ఓవిక్రమార్క భూపాలోత్తమా! ఈకథయం దుదయసింహు డధికుఁడా? లేక నోరులేని పోతుఅధికమా? తెల్పుము. తెలిసియు జెప్ప

వేని వెనుకటి శాపమే' యనిన విక్రమార్కుడు ,,ఓయీ జ్ఞానముగల భూపాలునికంటెను జ్ఞానశూన్యమగు పోతుయొక్క బుద్ధివిశేషము శ్లాఘాపాత్రమైనది. అనిను డివిన భేతాళుడు విక్రమార్కుని భుజమునుండిజారి వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(పదునొకండవ కథ.)

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షముచెంత కరిగి శవాకృతిని వ్రేలాడుచున్న భేతాళుని భుజపీఠపై నిడికొని మౌనమునహించి వడి వడి నేగుచుండ భేతాళుడాతనిగాంచి ,,విక్రమార్క భూపాలచంద్రమా! ఏల నాజడదారి కొరకై యింతగా శ్రమనొందెదవు? నీశ్రమ బాయుటకొక చక్కనికథ జెప్పెద నాలింపు'' మని యీక్రిందికథజెప్పెను.

మహానదీ ప్రాంతమున మహానందయను పట్టణముగలదు. అందు ధనదత్తుడను వైశ్యుడుగలడు. ఆతడు ధనదుని ధిక్కరించి యైశ్వర్యముతో దులదూగుచుండెను. ఆతనికి మదనరేకయను కుమారీమణిగలదు. మదనరేక పిన్ననాటి నుండియు మరియొక వణిగ్వరుని కుమారుడగు ధనశేఖరుడను వానితో కలసి మెలసి తిరుగుచు ప్రాణస్నేహముగా నుండెను. ధనదత్తుడు తనకుమార్తెకు వివాహ వయస్సరు దెంచినందున సింహళద్వీపము యేటివ్యాపారియగు దత్తుడను నాతని కుమారుడగు దద్మదత్తునికిచ్చి వివాహము చేయ నిశ్చయించెను. ఇట్లుండగా నొక్కనాడు మదనరేక మిత్రుడగు ధనశేఖరుఁడామెనుగాంచి మోహించెను.

ఆమోహము పట్టజాలక యొకనాడామె కడకేగి నచ్చెలీ నేను నిన్ను మోహించితిని. విరహవేదన భరింపజాలకున్నాను. నీవు నన్ను తిరస్కరించినచో ప్రాణములు బాయుదును. అనిన మదనరేక ,,వైశ్యా! నీతోఁగూడుటకు నాకెట్టి యభ్యంతరమునులేదు. కాని నేనిప్పుడు ప్రౌఢనై యుంటిని. ఇప్పుడు నాజనకుడు నన్ను సింహళద్వీపమున గల ధర్మదత్తునికిచ్చి వివాహము గావింప నిశ్చయించినారు. వివాహమగు వఱకు నాకన్యాత్వమును గోల్పోవుట కిచ్చగింపను. వివాహానంతరము నీకోర్కె దీర్చి పిమ్మట నాపతితో గాపుర మొనరింతును. కావున నన్ను విశ్వసించి వెడలిపొ''మ్మనియెను. ధనశేఖరుడు వల్లెయని యందుల కంగీకరించి వెడలిపోయెను.

పిమ్మట కొంతకాలమునకు ధనదత్తుడు మదనరేకను ధర్మదత్తున కిచ్చి పరిణయము గావించెను. వివాహానంతరము పునస్సంధానమహోత్సవము జరుప సన్నాహములు గావింపబడెను. ధనశేఖరుడు మదనరేకకడ కరుదెంచి మున్ను ఆమెగావించిన వాగ్దానము జ్ఞప్తికిదెచ్చెను. మదనరేకయు వాగ్దత్తానుసార మాచరింతునని యాతనితోఁజెప్పి పంపివైచెను.

నూతన దంపతు లిరువురు శయ్యాగారము జేరిరి. ధర్మదత్తుడు మోహావేశమున భార్యను జేరబోయెను. అంత మదనరేకాతనింగాంచి నమస్కరించి యిట్లనియెను. ,,నాథా! నాదొక్క విన్నపము న్న దాలింపుడు. నాచిన్ననాటి స్నేహితుడైన ధనశేఖరుడనువాడొకడు నన్ను జూచి మోహించి విరహబాధచే గుందుచు నాకడకరుదెంచి తనకోర్కె దీర్పవలయుననియు లేనిచో ప్రాణములు బాయుటనిక్కువమని వచించెను. అంత నేనాతనిగని జాలినొంది ,,వివాహానంతరము నావిభునితో జేరుటకుముందుగనే నీకోర్కె దీర్చెదనని వాగ్దానమొనరించితిని. అత డాపల్కులాలించి నమ్మితించెను. తమతో జేరుటకుముందుగా నేనాతని

కోర్కె దీర్చవలయును. కావున నాయందు కరుణించి నన్ను సత్యవాక్పరిపాలనగా నొనర్పవేడెదను.'' అనిన సుగుణుండగు ధర్మదత్తుడుతన ప్రాణప్రియ సత్యసంధతకు మదిమెచ్చుకొని వల్లెయని యంగీకరించెను.

సర్వాభరణ భూషితురాలై యక్కన్యారత్నము మిత్రునికోర్కె దీర్చవలయునని యానిశీధిని నిర్భీతియై పోవుచుండెను. మార్గమధ్యమున గొందరు చోరులామె నడ్డగించిరి. ఆచోరనాయకుడామె సౌందర్యమును గాంచి మోహితుడై ఆమెను తన్నుగూడవలసినదిగా బలవంతపెట్టెను మదనరేఖ వానికి దన సర్వాభరణము లొసంగెద తన్ను మాత్రము విడిచిపుచ్చుడని వారినివేడుకొనెను. ఆచోరనాయకుడందులకంగీకరింపక ఆమె కూటమియే కోరెను. అంత మదనరేఖ తన వృత్తాంతమంతయు వానికిదెల్పి మరల తానీ మార్గముననే వచ్చి వాని యభీష్టమీడేర్తునని చెప్పి యొప్పించి మదనరేఖ ధనశేఖరుని గృహమునకేగెను. ధనశేఖరు డామెనుగాంచి యామె పాతివ్రత్యమునకు వెరగొంది నమస్కరించి పంపివైచెను. పిమ్మట మదనరేఖ చోరులు గాన్పించిన ప్రదేశమునకరు దెంచి యచ్చట వారలు లేమింజేసి వారల యాగమన మీక్షించుచూ నచ్చోటనే నిలిచియుండెను. కొన్ని నిముషములకా చోరులరుదెంచిరి. నాయకుడు మదనరేఖనుగని యామె సత్యసంధతకు నలరి ధర్మచింతగల వాడై తానానాడపహరించిన ద్రవ్యములో గొంతభాగమూ మెకొసంగి పంపివైచెను! మదనరేఖ పతినిజేరి జరిగిన సంగతులన్నియు దెల్పెను. ధర్మదత్తుడు తన సతి పాతివ్రత్యమునకు సత్యసంధతకు మెచ్చుకొనెను.

విక్రమార్క భూపాలా! వింటివికదా యీకథను. ఇందుమదన రేఖ, ఆమెభర్త, ధనశేఖరుడు, చోరనాయకుడు, ముఖ్యపాత్రలు. వీరలయం దెవ్వరధికులో దెల్పుము. తెలిసియు దెల్పవేని వెనుకటి శాపమే యనిన విక్రమార్కుడు ''ఓయీ! దొరికినది దొరికినట్టుగా

సంగ్రహింపక ధర్మచింతతో మదనరేఖకు నదలిన చోరుడే యధికుఁ"డని చెప్పిన భేతాళుఁ డెప్పటియట్లు వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(పండ్రెండవ కథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల నావటవృక్షము కడకరిగి శవాకృతిని నున్న భేతాళుని భుజముపై నిడికొని వడివడిగ జడదారికడ కరుగుచుం డగ భేతాళుఁడు "విక్రమార్క భూపాలచంద్రమా! మార్గాయాసము బోవుట కొక చక్కని కథ చెప్పెదనాలింపు" మని యీక్రింది కథ జెప్పెను.

తొల్లి మగధదేశమును విక్రమసింహుఁ డను రాజు పరిపా లించుచుండెను. ఆతనికి మోహనాంగి, కనకాంగి, మందారవతి యను ముగ్గురు భార్యలుగలరు. విక్రమసింహుఁ డా ముగ్గురు భార్యలం గూడి మన్మథక్రతువు లొనర్చుచు ఆనందాంబుధి నోలలాడుచుండెను. ఒకనాడు విక్రమసింహుఁడు దన పెద్దభార్యయగు మోహనాంగిం గూడి యుద్యానవనమున పూలసౌరభమాఘ్రాణించుచు మలయమారుతము సేవించుచు విహరించుచుండెను. ఆసమయముననే తుమ్మెద యొక్కటి పుష్పములయందలి మకరందమును బీల్చుచు జిమ్మున పై కెగసి మోహనాంగి వేణీభరముపై వ్రాలెను. అంత మోహనాంగి యాయదుటు నకు బెదరి మూర్ఛవోయెను. పిదప విక్రమసింహుఁడు పరిచారికలను రావించి యామెకు బరిచర్యలనుజేయించి ఆమె సేదదేరినపిదప అంతి

పురమునకు దోడ్కొనిపోయిరి.

మరియొకదినమున విక్రమసింహుఁడు దన రెండవభార్య యగు కనకాంగింగూడి తనప్రాసాదతలంబున శరత్కాలచంద్రికల సౌఖ్యమును బొందఁగోరి విహరించుచుండెను. అనాటివెన్నెలయందు కొంచె ముష్ణ ముండుటచే కనకాంగి యావేడిని సహింపజాలక మూర్ఛనొందెను. పిమ్మట పరిచారిక లామెకు బరిచర్యలుసలిపి సేదదేరినపిమ్మట యంతః పురమును జేర్చిరి.

ఇంకొక్కదినమున విక్రమసింహుఁడు మందారవతితో విలాస మందిరమున సరస సల్లాపములాడుతరిఁ రాజమందిరమునగల వంటశా లలో నెవ్వరో దంచుచుండిరి. ఆదంపుయొక్క రోకలిశబ్ద మామె వీనుల సోకెను. ఆశబ్దము వినినందున ఆమె రెండుచేతులు కంది యెఱ్ఱ నయ్యెను. వెంటనే భూపాలుఁడు దంపును మాన్పించి ఆమెకు దగు నుపచారములు గావించెను. విక్రమసింహుఁ డీ ముగ్గురి సౌకుమార్య మునకును మిగులవిస్మయమొందెను.

"విక్రమార్కమహీపాలా! ఈ ముగ్వురిలో సుఖదేహి యెవ్వరో దెల్పుము. తెలిసియుండియు చెప్పవేని వెనుకటిశాపమే" యనిన విక్ర మార్కుఁడు "ఓయీ! తుమ్మెదవలన మూర్ఛజెందిన మోహనాంగి కాని, వెన్నలవేడిచే మూర్ఛబోయిన కనకాంగికాని యధికసుఖదేహు లుకారు. రోకలిశబ్దమాలించినతోడనే చేతులుకంది బాధజెందిన మం దారవతి సుఖదేహి" అని తెల్పిన భేతాళుఁడు అదృశ్యుఁడయ్యెను.

(పదమూడవ కథ)

మరల విక్రమార్కుడు వటవృక్షము చెంత కరిగి శవాకృతినున్న భేతాళుని భుజముపై నిడికొని వచ్చుచుండగ భేతాళుడు "విక్ర మార్క భూపాలా! ఏల యీజడదారికొరకై యింత శ్రమనొందెదవు? నన్ను విడువుము. పోయి సుఖంబున నుండుము." అనిన విక్రమార్కుడు మౌనమునవహించి రెట్టించిన వేగముతో నడువసాగెను. అంత భేతాళుం డిట్లనియెను. "మహీపాలా! నీశ్రమ నివారణమగుటకు యొక చక్కని కథ జెప్పెద నాలింపు"మని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

తొల్లి పుష్పపురంబున క్షామము సంభవించెను. ప్రజలెల్లరు బాధలుపడజాలక సస్యసమృద్ధమగు నితర దేశములలో జీవింపబోయిరి. అందొక్క పాడుదేవళము గలదు. ఆదేవాలయములో నొకవిప్రుండు యాకలిబాధచే వెతనొందుచుండెను. ఆదేవళ సమీపమున నొక్క మంత్రయోగి గలండు. ఆతని మంత్ర పటిమచే అనేకవ్యాధులు భూత ప్రేత పిశాచాదులు పలాయించుట కాజొచ్చినవి. ఆయోగి దేవాలయమునగల విప్రుని గని జాలినొంది యాతని యాకలి దీర్ప సమకట్టి తన మంత్రప్రభావముచే పాడువడిన పురమును ప్రజాయుతముగను సస్య సమృద్ధముగను జేసెను. పిమ్మట మంత్రయోగి బ్రాహ్మణుని దోడ్కొనిపోయి యొక బ్రాహ్మణ గృహంబున భుజియింపజేసి వానికిమంత్రో పదేశము గావించెను.

మరునాడా విప్రుడు ఆనందమున మంత్రము పఠింప వలెనని కాసారమున కేగి స్నానమాచరించెను. వెంటనే విప్రుడు తనకుమారుని గాంచినటుల కలగని మంత్రము మరచిపోయెను. బ్రాహ్మణుడు యోగి కడకరిగి తనకు కలవచ్చినదనియు మంత్రము మరచితిననియు దెల్పెను.

అంత నాయోగి యావిప్రునికి మంత్రము చేరదని తెలిసుకొని వానికి మంత్రోపదేశము చేయుట వృథాశ్రమయని మానివైచెను.

"విక్రమార్క మహీపాలచంద్రమా! మంత్రయోగికి సిద్ధించిన మంత్రము విప్రునికేల సిద్ధించలేదో తెలుపు"మనిన విక్రమార్కుఁడు "ఓయీ! మనోనిశ్చలత లేనివారికి మంత్రము సిద్ధింపదు. యోగి జితేంద్రియుడై మనస్సు నరికట్టి దైవమునందు లయింపజేసెను. యోగ మాచరించ వలయునన్న నేకాగ్రచిత్త ముండవలయును. బ్రాహ్మణుని కది లేమింజేసి వానికి మంత్రయోగము సిద్ధింపనేరదు." అని నుడివిన భేతాళు డెప్పటియట్లు వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(పదునాల్గవకథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల నావటవృక్షముచెంతకేగి భేతాళునిబట్టుకొని వచ్చుచుండగ భేతాళుఁడు "విక్రమార్క భూపాలోత్తమా! ఏల యిట్లు శ్రమజెందెదవు? నీయాయాస ముడుపుటకు నేనొక చక్కనికథ జెప్పెద నాకర్ణింపుము." అని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

వర్ధమానపురమున నొక గొప్పవర్తకుడు గలడు. ఆతనికి నవయౌవనవతియు సౌందర్యవతియు నైన మల్లికయను నొక్క కుమారీమణిగలదు. ఆకన్యారత్నమునకు వివాహవయ స్సరుదెంచినను ఆమెకు తగినవరుడు లభింపమింజేసి వివాహము గాలేదు, మల్లికకు విప్రకుమారు డొకఁడు జారపురుషుడై యుండెను. మల్లికా విప్రకుమారులు

పిహాస్యముగా గలిసికొనుచు రతీమన్మథులవలె కేళీవిలాసముల దేలి యాడుచుండిరి. వారిరువురు మోహబంధముచే గట్టుబడి యొక్కదిన మైనను నొండొరుల బాసి యుండలేకపోయెడివారు. వారిరువురి శరీర ములు వేరైనను మనస్సు లొకటిగనె వర్తించుచుండిరి,

పిమ్మట కొంతకాలమునకు మల్లిక జనకుడు కుమార్తెకు తగిన వరునన్వేషించి వివాహముచేయ నిశ్చయించెను. వరునన్వేషణార్థమై వర్తకుడు దేశదేశములు తిరిగి తుదకొక్కపురమున నొక వణిజునిగాంచి యాతనికి దన కుమార్తెనిచ్చి వివాహముచేయుదలచి యాతనికి తన ఉద్దేశమెరింగింప నాతడును నల్లెయని యియ్యకొనెను. వర్తకుడు తన పురమునకు వణిజుని దోడ్కొనివచ్చి యొకశుభముహూర్తమున దన కూతునిచ్చి యతివైభవముగా వివాహము గావించెను. వివాహానంతర ము వర్తకుడు అల్లుని కొన్నిదినములు దనయింట నిలిపికొని పిదప కుమార్తెను అల్లునితో సాగనంపెను.

విప్రకుమారుడు మల్లికయొక్క వియోగమునకు విలపించుచు మంచముబట్టి క్రమక్రమముగా కృశించి మరణించెను. భర్తతో వెడలిన మల్లికయు విప్రకుమారునిపై గల మోహంబుచే బెంగగొని మరణించెను. ఆవణిజుడును తాను పెండ్లిచేసికొనిన కాంతతో గొంతకాలమైనను సౌఖ్యమనుభవింపలేదే యను బెంగగొని మన్మథ జ్వరపీడితుడై దివం బలంకరించెను.

"ఓవిక్రమార్క మహారాజా! వింటివికదా యీకథను, మల్లిక, విప్రకుమారుడు, వణిజుడు యీమువ్వురిలో నెవ్వరధికులో దెల్పు" మనిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! విప్రకుమారుడు మల్లిక పరస్పర ప్రేమాన్వితులు, అందుచే వారి మరణమంత శ్రేష్ఠముగానేరదు. మల్లికనుగూడి కొంతకాలమైనను సుఖంబున నుండని వణిజుడుమరణించుట

మిగుల శ్లాఘాపాత్రను." అని నుడివిన భేతాళుఁడు దిరోహితుఁడై యెప్పటియట్లు వటవృక్షమును జేరనరిగెను.

(పదునైదవ కథ)

మరల విక్రమార్కుఁడు వటవృక్షముచెంతకరిగి శవాకృతినున్న భేతాళుని బట్టి బంధించి భుజముపై నిడికొని వచ్చుచుండ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

వేదపురియను నొకయగ్రహారంబున విష్ణుశర్మయను విప్రపుంగవుఁడు భార్యాసహితుఁడై కాపురమొనరించుచుండెను. ఈతఁడు సంతానహీనుడై పరమేశ్వరునిగూర్చి తపంబొనరించి నలువురుపుత్రులను బడసెను. విష్ణుశర్మ రాజపురోహితుండగుటచే యాతని ధనధాన్యములకు కొఱఁతలేకుండెను. నిత్యము భగవదారాధనలు యాగంబులు సల్పుచుండెడివాడు. విష్ణుశర్మపుత్రులు నల్వురును విద్యాభ్యాస మొనరించుటకును పుణ్యక్షేత్రములు దర్శింపదలచియు కాశికేగ నిశ్చయించుకొని తమ యభీష్టము జననీజనకుల కెరింగించి వారల యనుజ్ఞగొని పయనమై కాశికేగిరి.

వీరలు నల్వురును కాశీనగరముజేరి గంగానదియందు స్నానమొనరించి విశ్వేశ్వరుని దర్శనభాగ్యము పొందుటకై ఆలయముసొచ్చి స్వామిని దర్శించి మగిడివచ్చునపుడు ఒకమహా మహిముఁడగు యోగివరుఁడు వీరికన్నులబడెను. వెంటనే యోగీశ్వరుని కడకరిగి నమస్క

రించి తమకు విద్యాదానము చేయుండని ప్రార్థించిరి. యోగీశ్వరుడు వల్లెయని వారలను తనతో దోడ్కొనిపోయెను. కొంతకాలము నల్వురును యోగీశ్వరునికి శుశ్రూష లాచరించి అమృతసంజీవిన్యాది మహాయోగమంత్రములు నేర్చుకొనిరి. పిమ్మట నల్వురును యోగీశ్వరునికడ సెలవునొంది నిజపురముజేర బయనమైరి.

మార్గమధ్యమున నొకవ్యాఘ్రము చచ్చిపడియుండెను. అస్థిమాత్రావశిష్టమై పడియుండెను. అట్టియస్థిపంజరము నానల్వురు సోదరులుగాంచి యోగీంద్రుడు తమకుపదేశించిన మంత్రరాజములు పరీక్షింపదలచి, యొకడు యెముకలన్నియు దీసి సరిజేసెను. మరియొకడు నరములు సరిజేసెను. మూడవవాడు రక్తమాంసములు గల్పించెను. నాల్గవవాడు దానికియుసురు బోసెను. పులిస్వరూపముతో లేచి నిలిచెను. దానినది క్షుద్బాధ యధికమగుటచే యానల్వుర జంపి భక్షించెను.

"విక్రమార్క భూపాలచంద్రమా! ఈదోషమెవ్వరికి జెందునో తెల్పుము. తెలిసియు చెప్పవేని నీశిరము వేయివ్రక్కలగును." అనిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! తాము బ్రతికింపబోయెడిది క్రూరమృగంబని యెఱింగియు పులినిబ్రతికించిన యావిప్రకుమారులకే యీదోషముజెందును." అనిన భేతాళుడు వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(పదునాఱవ కథ)

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షము చెంతకరిగి విశేష ప్రయత్నమున నాశవమునుదింపి మూపుపై నిడికొని వచ్చుచుండగ భేతాళుడు "ఓరాజా! నీవేల యీజడధారికొరకై శ్రమనొందెదవు? నీశ్రమ

నివారణమగుటకు కథచెప్పెద నాలింపుము.'' అని యీక్రింది కథ చెప్పెను.

అవినాశని యనుపట్టణమున దేవనాథుండను విప్రపుంగవుడు గలడు. అతఁడు సకలశాస్త్ర పారంగతుఁడు. సంతానమునకై యనేక దేవతల నర్చించి వారిప్రసాదమున నొకపుత్రుని గనెను. అతనికి వేద నారాయణుఁడని నామకరణము జేసిరి. వేదనారాయణుఁడు యుక్తవయస్కుడైన తోడనే తండ్రి మందారవతియను నొకచక్కని కన్యకారత్నమును దెచ్చి పరిణయము గావించెను. దంపతు లిరువురును రతీమన్మథులవలె నొప్పుచుగాఢముగా ప్రేమించుకొనుచు నన్యోన్య మైత్రి నుండిరి. వీరలనుగాంచి దేవనాథుఁడు పరమానందము నొందుచుండెను.

ఇట్లుండ నొక్కశరత్కాల రాత్రియందు దంపతులిరువురును మలయమారుతము వీచుచోట నేకశయ్యపై నిద్రించుచుండిరి. అయ్యది యొకరాక్షసుఁడు గని మందారవతి యందమునకు డెందము చలింపగ ''నెట్లులైన నీమెనుగూడి సుఖించవలయు'' ననితలఁచి రక్కసుఁడా మందారవతి నెత్తుకొనిపోయి బలవంతముగా నామెనుగూడి సుఖింపుచుండెను. పిదప వేదనారాయణుఁడు మేల్కాంచి ప్రక్కనుభార్యను గానక మిక్కిలి దుఃఖించి యేరికిని జెప్పక భార్య నన్వేషించుచు దేశాంతరముల పాలయ్యెను.

వేదనారాయణుఁ డెచ్చటను తనభార్యను గానక దేశములు దిమ్మరుచు నొకనాటి మధ్యాహ్న సమయమున నొకగ్రామము చేరెను. మార్గాయాసమున క్షుద్బాధాపీడితుడై యాగ్రామమున గల యొకబ్రాహ్మణ గృహంబున కరిగి తనబాధనివేదించి వారలిడినయన్నమును గైకొని నదీతీరమున గలయొక వృక్షచ్ఛాయను గూర్చుండి దిన దొడగెను. ఆచెట్టుపై నొండు గరుడపక్షి కృష్ణసర్పము నొకదానిని గాళ్ళను బట్టి తనముక్కుతో పొడిచి చంపు

చుండెను. ఆకృష్ణసర్పమా మరణ బాధసహింప నేరక విషముగ్రక్కె-ను. ఆవిషము వేదనారాయణుఁడది గాంచక సంతుష్టిగ నాయన్నముఁ భుజించి మరణించెను,

అనిచెప్పి భేతాళుఁడు విక్రమార్కునిగని "విక్రమార్కమహారాజా! యీబ్రహ్మహత్యాదోష మెవ్వరికి జెందునోతెల్పుము. తెలిసియుఁదెల్పవేని వెనుకటిశాపమే" యనిన విక్రమార్కుఁడు భేతాళుని గాంచి, "ఓయీ, యీదోషము కథలోగల పాత్రలకెవ్వరికిఁ జెందదు. ఆకొంటినని యడుగ బ్రాహ్మణి యన్నముబెట్టెను. విప్రుఁడు వృక్షచ్ఛాయను దినుచుండెను. గరుడుడు క్షుద్బాధా నివారణార్థమై సర్పమును బాధించెను. ఆబాధకుతాళలేక సర్పము విషము గ్రక్కెను. ఈ సంగతి నెఱుంగక జనులీదోషము నెవరికాపాదింతురో వారికీ దోషము జెందును" అని చెప్పినడభేతాళుఁడు దిరోహితుఁడై వటవృక్షము నాశ్రయించెను.

(పదు నేడవ కథ.)

విక్రమార్కుఁడు మరల వటవృక్షము కడకరిగి భేతాళుని బట్టుకొని వచ్చుచుండగ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

మగధపురమను పట్టణమును వీరవిక్రముడనుభూపాలుడు మనువ్యనీతిదప్పక పరిపాలించుచుండెను. తనప్రజలను తనబిడ్డలకన్న మిన్న

గాజూచుచు పరమధార్మిక బుద్ధితో రాజ్యమున చోరబాధ లేకుండగ రాజ్యపాలన మొనర్చుచుండెను. ప్రజలు రాజునందు భక్తి గలిగి నిర్భయులై గుండెలపై చేతులిడికొని సుఖంబుగ కాలము గడపుచుండిరి.

ఇట్లుండగ బట్టణమునకు వెలుపల నొక దొంగలగుంపు జేరెను. వారినాయకుఁడు దొంగతనమునందు మిగుల నేర్పరి. దొంగలందరును వారి నాయకుని అడుగులకు మడుగులొత్తుచు వాని పల్కులు వేదాక్షరములుగ భావించి యాతడు చెప్పిన చొప్పున వర్తించుచుండెదురు. ఆదొంగల ఱేఁడు తన యనుచరులతో కూడి మగధపుర ప్రజలను బాధింపుచు ధనమును దోచుకొనుచుండెను. ప్రజలీ బాధలనుభరించలేక రాజు సన్నిధికేగి వారి వారి బాధలను నివేదించుకొనిరి. వీరవిక్రముఁడు వారల నూరార్చి దొంగలఁబట్టి మీబాధ తొలగింతునని చెప్పి పంపినై చియా దొంగల బట్టుటకు భటుల నియమించెను. భటులు దొంగలనుబట్టుటకు కెంత ప్రయత్నించినను సఫలులు కాజాలరైరి.

వీరవిక్రముడు దన భటులు దొంగలను బట్టుకొనజాలరని తాను స్వయముగా వారలను బట్టుకొనదలచి యొక నిశీధమున ప్రచ్ఛన్నవేషముతో నగరమంతయు గాలించి వారియునికి దెలిసుకొనగోరి నగరమునకు వెలుపలగల మైదానమున కరుదెంచెను. అచ్చట జనసమూహముండుట వీరవిక్రముడుగాంచి తత్సమూహము కడకరిగి వారలుదొంగలని దెలుసుకొని వారి నాయకునిజేరి "ఓయీ! నీవెవ్వడవు? యీనిశీధసమయమున మీరలందరును యిచ్చట దిమ్మరుటకు కారణంబే"మని యడిగెను. అంత చోరనాయకుడు విక్రమునిగని భూపాలుడని గుర్తించి 'రాజా! నేనీ గ్రామదేవతయగు మహంకాళీ పుత్రుడను. నన్ను పోతరాజందురు." అనిన విక్రముఁడు వానిమాటలు నమ్మినవానివలె, 'మీరు మాగ్రామశక్తి పుత్రులగుటంజేసి యామెవలె మీరును బూజ్యులై దేవివలె మీరును మానగరమును రక్షింపు"చుండుడని ప్రార్థించెను.

దొంగలనాయకుడది నిజముగానెంచి, యెట్లయిన నాతనింజంపిరాజ్యము గై కొనదలచి, విక్రమునితో "రాజా! నీకోరిక ప్రకారము మాజననివలె నేనును మీనగరము రక్షించుచుందును." అనిచెప్పి రాజుతో నగరములోని కరుదెంచెను. రాజు దన భటులకు వానినప్పగించి కొందరు రాజభటులను బంపి తదితర దొంగలను గూడ బట్టించెను.

ఆమగధపురమున నొక్క వణిజుఁడుగలడు. అతనికి సర్వలక్షణ సంపన్నయైన రత్నావతియను నొక్క కుమారీరత్నముగలదు. ఆమె రూపలావణ్య సౌశీల్యాది సద్గుణంబులుగాంచి పెక్కురు వైశ్యులామెను వివాహమాడదలఁచిరి గాని రత్నావతి యొవరిని బరిణయంబొాడనని పట్టుపట్టి తండ్రియింట నతిగారాబంబున బెరుగుచుండెను. ఒక్కనాఁడామె సౌధాగ్రమున నిలబడి రాజబాటఁ దిలకించుచుండ, రాజభటులవలన కొఱత కై గొనిపోబడుచున్న దొంగలనాయకుఁడామె కన్నులబడెను. రత్నావతి దొంగలనాయకుని మోహించి వెంటనే తండ్రియొద్దకేగి తన యభీష్టం బెరింగించెను. ఆవణిజుఁడు తనకుమార్తె మూర్ఖమోహమునకు జింతించి యామెమనమును ద్రిప్ప బ్రియత్నించి విఫలుఁడై వీరవిక్రముని యాస్థానమున కేగి యిట్లువేడుకొనెను. "భూపాలచంద్రమా! ఈదొంగలనాయకుని విడువ ప్రార్థన. ఈతని మత్పుత్రిక ప్రేమించెను. యెన్నివిధముల జెప్పినను వినదయ్యెను. ఈతని బెండ్లియాడనిచో నామె మరణంబొందుట నిశ్చయము. కావున వానిని విడుదల జేయుఁ"డని పెక్కురీతుల వేడుకొనెను. భూపాలుఁడా వణిజునిపై నాగ్రహించి యట్లుచేయుటకు సమ్మతింపక యాతని గసరి పంపివైచెను. వణిజుఁడు గృహమునకేగి జరిగిన వృత్తాంత మంతయు రత్నావతి కెరింగించెను. ఆయుదంతమాలించినతోడనే రత్నావతి దుఃఖించుచు దొంగలనాయకుని గొఱతవేసెడి స్థలమునకేగెను. ఆమెవెంట దలిదండ్రులును దుఃఖించుచు నేగిరి. రాజభటులా దొంగలనాయకుని గొఱ్ఱున వేసిరి.

ఆదొంగ రత్నావతిని యామె తలిదండ్రులనుగాంచి నవ్వి పిదపదుఃఖించి ప్రాణంబులు వదలెను. రత్నావతి చేయునదిలేక చితిపేర్చి యగ్గిరగిల్చి యందు బడనుంకించెను. అంత పార్వతీ పరమేశ్వరులు ప్రత్యక్షమై యామె పాతివ్రత్యమునకలరి యాదొంగల నాయకుని బ్రతికించివారిరువురకు నతి వైభవంబుగ పెండ్లిగావించిరి. వీరవిక్రముడదిగాంచి యాదొంగలనాయకుని దన సైన్యమున కధిపతిం జేసెను.

అని తెల్పి భేతాళుండు విక్రమార్కునిగని, "విక్రమార్క మహీపాలా! ఆదొంగ మరణించుటకుబూర్వము నవ్వి దుఃఖించనేల?" యనిన విక్రమార్కుండు "ఓయీ! రత్నావతిమంచిచెడ్డలువిచారించక తన్ను ప్రేమించినందున దొంగ నవ్వెను. ఆమెతలిదండ్రులు కూతురుకై విలపించుటగని దుఃఖంచెను." అని చెప్పిన భేతాళుండు యెప్పటియట్లు వటవృక్షము జేరసరిగెను.

(పదునెనిమిదవకథ)

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షము చెంతకేగి శవాకృతినున్న భేతాళుని భుజముపై నిడికొనివచ్చుచుండగ భేతాళుండు "విక్రమార్క భూపతీ! ఏలనీవిట్లు శ్రమనొందెదవు? నన్ను విడువుము. పోయి సుఖంబున నుండుము." అనిన విక్రమార్కుడు మౌనమువహించి మిక్కిలి వేగమున నడచుచు యాజడదారికడ కేగుచుండెను. అంత భేతాళుండు "రాజా! నీశ్రమ నివారణార్థమై యొక చక్కనికథ జెప్పెద నాలింపు" మని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

గోవిందపురంబను పట్టణంబును కార్తికేయుండను రాజు పరిపాలించుచుండెను. అతినికి సర్వలక్షణ సంపన్నయైన మానవతియను కుమారీమణిగలదు. ఆయూరనే మాండవికుడను విప్రకుమారుడుగలడు. ఒకనాటిసాయంసమయమున మాండవికుడు రాజప్రాసాదము వైపు బోవుచు సౌధాగ్రమున జల్లగాలికై దిరుగాడు రాజకుమారినిగాంచి మనంబున మోహించెను. రాకుమారియు మాండవికునిగని వలచెను. ఇరువురు నన్యోన్య మోహాతిశయమున గాఢానురాగ సంతప్తహృదయులైరి. కాని సమయమునకై వెదకుచుండిరి. దినములు గతించుచున్నను వారిరువురికి సంయోగము తటస్థింపలేదు.

మాండవికుడు విరహబాధ భరింపజాలక తన ప్రియమిత్రుడును గడు జతురుడునైన మల్లినాధుడను వానికడకరిగి తన బాధ నాతని కెరింగించెను. మల్లినాధుడు మాండవికుని నూరార్చి యాతని కాడు వేషమువేసి కార్తికేయుని యాస్థానమునకు దోడ్కొనివచ్చెను. మల్లినాధుడు భూపాలునిగని 'రాజా! నేను కాశీయాత్ర కేగుచున్నాను. ఆడుదాని నంతదూరము దీసికొనిపోవుటకిష్టములేదు. కావున నీకన్యను మీయొద్ద భద్రముగ గాపాడుడు. మగిడి నేనేతెంచి దోడ్కొని పోవుదును'' అనిచెప్పిన భూపాలు డందులకు సమ్మతించి యాకుహనాస్త్రీని అంతిపురమునకంపి మల్లినాధుని పోయిరమ్మనెను.

మాండవికుడు స్త్రీవేషముననే రాకుమారి చెలికత్తెలలోనొకతై మెలగుచుండెను. ఒకనాటిరాత్రి మాండవికుడు రాకుమారి శయనాగారముజొచ్చి యామెకు తన యుదంత మెఱింగించెను. "ఏమీ నీనిర్భయత్వము! మమ్ముల నింతగా మోసపుత్తువా!! ఇవుడె రాజభటులనుబిలిచి నిన్నప్పగింతు'' ననిరాకుమారిభయపెట్టెను. అంత మాండవికుడుభీతిజెంద క చెలీ! నీవునన్ను భయపెట్టబోకుము. నీపయింగల మోహంబుచేనేనింత సాహసించితిని. రాజభటులను బిలిచి నన్నప్పగించి శిక్షింవజేతునంటివి!

అంతవరకేల, నీవెనన్ను శిక్షింపుము'' అనిపల్కిన నామెదిగ్గునలేచి యాతని దన మానిత బాహుమధ్యముల బంధించెను. ఆనాటినుండి వారిరువురును సంతోషసాగర తరంగముల దేలియాడుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొక్కనాడొక్క మంత్రిసూనుడు రాజుకడకరుదెంచి రాకుమారిని దనకిచ్చి వివాహము గావింపుడని వేడుకొనెను. రాజందుల కంగీకరింపక తనయొద్ద దాచబడిన వేషధారికన్య నామంత్రికుమారున కిచ్చి వివాహము జేసెను. పునస్సంధానము నాడిరువురును శయ్యాగారము బ్రవేశించిరి. స్త్రీవేషధారియైన మాండవికుడు మంత్రిసూనుం గని ,,నాథా! నేనొక దుష్టనక్షత్రమున రజస్వలనైతిని. గావున మీరు తీర్థయాత్రలు జేసి పుణ్యతీర్థంబు సేకరించి యర్థసంవత్సరము వెనుక యాతీర్థము నాపై బ్రోక్షించినచో నేను పాపవిముక్తురాలనై మీకుభోగ్యనగుదును.'' అని పల్కిన మంత్రికుమారుడది నిజమని నమ్మి దేశాటనకు బయనమై పోయెను.

పిమ్మట కొంతకాలమునకు మల్లినాథుడు యొకశిష్యునితో భూపాలుని కడకరుదెంచి తన కన్య నిప్పింపుడని యడిగెను. రాజు జరిగిన సంగతినంతయు దెల్పి యాకన్యకు బదులు దన కూతునిచ్చెదనెను! మల్లినాథుడు రాకుమారిని దన శిష్యునకు వివాహముజేసెను. వేషధారి యాసంగతినంతయు దెలిసుకొని వేషమువీడి యంతఃపురమునుండి బయటికి వచ్చెను. రాకుమారియగు మానవతికై మాండవికుడునుమల్లినాథుని శిష్యుడును దగవులాడజొచ్చిరి.

భేతాళుడు విక్రమార్కుని గాంచి ,,విక్రమార్క భూపాల చంద్రమా! రాకుమారి యెవరిభార్యయో నిశ్చయింపు''మనిన విక్రమార్కుడు ,,యుక్తోత్తమా! రాకుమారి వివాహమాడినవారికే భార్య గాని రహస్యముగ గూడినవారికి భార్య కానేరదని నుడివిన భేతాళుడు దిరోహితు డయ్యెను.

(పంధొమ్మిదవ కథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల నావటవృక్షము చెంతకేగి శవాకృతి నున్న భేతాళుని భుజముపై నిడికొని మౌనమునవహించి వడివడిగా నడచుచు జడదారికడ కరుగుదెంచుచుండ భేతాళుడీ క్రిందికథ జెప్పెను.

పద్మనాభపురమను పట్టణం మొందుగలదు. దానిని ధర్మపాలుఁ డను భూపాలు డేలుచుండెను. అతడు మనునీతిదప్పక ప్రజలను దన కన్నబిడ్డలవలె జూచుచు యర్థులపాలిటి కల్పవృక్షమై, రిపులకు గాలానల సన్నిభుడై రాజ్యమవక్ర పరాక్రమంబున బరిపాలించు చుండెను. ఆత డెల్లప్పుడును ప్రజల యోగక్షేమములు దెలిసుకొనుటకై యశ్వారూఢుడై నగరమున దిరుగుచుండెడివాడు. ధర్మపాలుడట్లు దిరుగు సమయమునందొక్కనాడు సమీపమునగల విపినమున కేగెను.

ఆయడవి భూలోకమునగల పురమోనాగయన్నట్లు పెక్కు సర్ప రాజములతో నిండియుండెను. అందు సర్పములు దమ యిచ్ఛవచ్చి నట్లు సంచరించుచుండ వైనతేయుడు దన కన్నులబడిన నాగములనెల్ల భక్షించుచుండెను. సర్పములా గరుత్మంతుని బాధలు బడజాలక యొక పెద్ద సభగావించి తత్సభకు గరుత్మంతునిగూడ రావించి నాగములన్నియు నిట్లు మొఱపెట్టుకొనెను. సువర్ణా! నీవుగనిన సర్పములనెల్ల జంపుచుండుటచే మేము భీతిజెంది మరణాసన్నుల మగుచున్నాము. కావున మాపై దయయుంచి మాలో వరుసక్రమంబున దినమునకొకటి వంతున నీవు ఆహారముగా గొనుము. మేము ప్రతిదినము నియమము దప్పక యొక్కొక్క సర్పమును నీకడ కనిపెదము. దానిందిని మమ్మాగా పాడుము.”అని యతిదీనముగా బ్రార్థించిన గరుడుడందులకంగీకరించెను.

అప్పటినుండియు గరుడుడు తనకాహారముగ బంపబడెడి సర్పమును దినుచు దదితర సర్పములజోలికి బోకయుండెను.

ఒకనాటివంతు శంఖవర్ణుండను వానికి వచ్చెను. శంఖవర్ణుడొక్కడే బిడ్డడగుటంజేసి తల్లి మిగుల దుఃఖింపసాగెను. ఆయరణ్యమునకు వచ్చిన ధర్మపాలుడదిగని యచ్చటకేగి యామె దుఃఖకారణమడిగి తెలిసికొని శంఖవర్ణునింగాంచి "ఓయీ! నీకు మారుగా నేనాగరుడునకు కెఱయయ్యెద"ననిన శంఖవర్ణుడు "రాజా! నేను మరణించిన నాజననియొక్కర్తియే దుఃఖించును. నీవు పోయినచో నీరాజ్యమందలి ప్రజలందరు దుఃఖించెదరు. అదియుగాక నీమూలమున నెందరోబీదజనులు జీవించుచున్నారు. నావలన యెరులకిసుమంతయు లాభములేదు. కాన నేనేబోయెదను." ఇట్లు వారిరువురును పరస్పరవాదము లాడుకొనుచుండిరి. ఇంతలో వైనతేయుడు క్షుద్బాధ సహింపజాలక యానాడు దనకాహారముగ రావలసిన శంఖవర్ణుడు రానందున మిగుల యాగ్రహము వహించి శంఖవర్ణుడున్నచోటికేతెంచెను. అంత ధర్మపాలుడా విష్ణువాహనునిగని "పక్షీంద్రా! నీవాశంఖవర్ణునివదలి నన్ను భక్షింపు" మనిన గరుడుడా భూపాలుని పల్కులకలరి "భూపాలోత్తమా! నీపరోపకార పారీణతకు నేమెచ్చితిని. నీకు నేయువరంబు కోరుకొను"మన ధర్మపాలుడు "గరుడుడా! నేటినుండి నీవు సజీవములగు సర్పములను భక్షింపనని వాగ్దానము చేయు"మనిన గరుడుడట్లేయని యంగీకరించెను. అప్పటినుండియు నాగములు గరుడునివలన భయంబులేక సుఖంబుగానుండిరి.

విక్రమార్క భూపాలా! గరుడుడు ధర్మపాలుడు నీకథలో ముఖ్యపాత్రలు. వీరిలో నెవ్వరధికులో దెల్పు"మనిన విక్రమార్కుడు "గరుడుడే యధికు"డని తెల్పిన భేతాళుడెప్పటియట్లు వటవృక్షము జేరసరిగెను

(ఇరువదవ కథ)

విక్రమార్కుఁడు మరల నావటవృక్షముకడకరిగి భేతాళుని బట్టి బంధించి భుజముపై నిడికొని వచ్చుచుండగ భేతాళుడు "విక్రమార్క మహీపాల చంద్రమా! నీశ్రమ నివారణమగుటకు నొక చక్కనికథ జెప్పెద నాలింపు"మని యీక్రిందికథ జెప్పెదను.

తొల్లి స్వర్ణపురమను పట్టణమును గనకసేనుఁడను రాజు పరిపాలించుచుండెను. అతడు శృంగారపురుషుడు, స్త్రీలోలుడు, అయూర నొక వణిజునకు వసుదత్తయను పుత్రికారత్న మొకర్తుగలదు. ఆమె మిగుల సౌందర్యవతి. ఆమె సౌకుమార్యము, సోయగము, లావణ్యము వర్ణింప నాదిశేషునకైన తరముగాదు. కనకసేనుఁడా వైశ్యకన్యకామణిని గాంచి మోహించి పెండ్లియాడ దలచెను. భూపాలుడు వెంటనే పురోహితునిబిలిచి తన యభిమతం బెరింగించి వసుదత్త జాతకమును పరిశీలించుటకు నియోగించిపంపెను. పురోహితుఁడు రాజాజ్ఞప్రకారము వసుదత్తగృహమునకేగి యామెజాతకము దిలకించి భూపాలునికడ కరుదెంచి "మహారాజా! వసుదత్తజాతకమును పరిశీలించితిని, ఆమె బహుదుష్టజాతకి, అన్నిలక్షణములు ప్రమాదాస్పదములే, ఆమెను చేబట్టినవాడు క్షణకాలములోనె స్థానభ్రష్టుడగును." అనితెల్పిన భూపాలుడు వెరగందె తానాకన్యను వివాహమాడుటమాని వసుదత్తను తనప్రధాన మంత్రికి బెండ్లిజేసెను.

పిమ్మట పెక్కుదినములు గతించినవెనుక పట్టణ ప్రదక్షిణకాల మాసన్నమైనందున కనకసేనుడు నగరప్రదక్షిణముచేయుచు జల్లగాలికై

యుప్పరిగపై దిరుగాడుచున్న వసుదత్తనుగాంచి మోహాపారవశ్యమున వివశుడై విరహము నొందుచుండెను. ప్రధానమంత్రి యదిగాంచి వెంటనే దనగృహమునకేగి వసుదత్తను బిలిచి భూపాలుని విరహముడిపి రమ్మని చెప్పెను. వసుదత్త భర్తయాజ్ఞానుసారము అలంకృతయై భూపాలునికడ కరిగెను. భూపాలుడామెనుగాంచి పరస్త్రీని గూడుట పాపహేతువని దలచి యామెను తిరిగి గృహమునకు బంపివైచెను. పిమ్మట కొన్ని దినములకు కనకసేనుడు విరహానలము భరింపలేక ప్రాణములు విడిచెను. ప్రధానమంత్రియు "వసుదత్తపైగల మోహంబుచేగదా భూపాలుడు మరణించె"నని తానుకూడ మరణించెను.

విక్రమార్క భూపాలచంద్రమా! వింటివికదా యీకథ! రాజు, ప్రధానమంత్రి, వీరిలో నెవ్వరధికులో దెల్పుము. తెలిసియు దెల్పవేని వెనుకటి శాపమే" యనిన విక్రమార్కుడు, "రాజు యేస్త్రీపై తాను మోహంబు గొనియుండెనో యాస్త్రీ తనంతట తానువచ్చినను నామెను గూడక ప్రాణములు విడిచినందున రాజేయధికు"డని తెల్పిన భేతాళుడు దిరోహితుండై వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(ఇరువదియొకటవకథ)

విక్రమార్కుడు వటవృక్షముచెంతకేగి శవాకృతినున్న భేతాళుని బట్టుకొని భుజముపై నిడికొని జడదారికడకు వడివడిగ చనుదెంచుచుండ భేతాళుడు విక్రమార్కునిగని "భూపాలోత్తమా! ఊరక యీజడదారి కొఱకేల శ్రమపడియెదవు? నన్ను విడిచి సుఖంబున

నుండు" మనిన విక్రమార్కుడు మౌనమువహించి రెట్టించినవేగముతో నడువసాగెను. అంత భేతాళుఁడు ‹‹భూమీశా! నీశ్రమ నివారణమగుటకు చక్కని కథ జెప్పెదనాలింపు" మని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

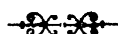
చిత్రపురంబను పట్టణం బొండుగలదు. అద్దాని నొక రాజన్యుడు అవక్ర పరాక్రమంబున బరిపాలించుచుండెను. ఆభూపాలుఁ డొక్కనాడు మృగయా వినోదార్థమై యరణ్యమున కరిగెను. ఆయరణ్యమందాతడొంటరిగా దిమ్మరుచుండి సర్వాంగసుందరియగు నొక కన్యామణి యాతని కన్నులబడెను. ఆమెను గాంచినతోడనే భూపాలుడు మోహ పారవశ్యమున వివశుడై పోయెను. భూపాలుడు అశ్వమును డిగ్గి యామెదరికేగి ‹‹కాంతామణీ!నీనామంబేమి?నీయూరెయ్యది? ఈయరణ్యమున నొంటరిగా గుమ్మరుటకు కారణంబేమి? దయయుంచి నీ వృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగ దెల్పు" మన నాకాంత భూపాలుని గని చిరునవ్వు ముఖంబునచిందులాడ దానొక మునిపుత్రికయని ముత్యములొల్కు పల్కుల వచించెను.అంత భూపాలుడు దనహృదయము నామె కెరింగించెను. ఆమెయు నీతనినిగని మోహించిన దగుటంజేసి యాతని కోర్కె కంగీకరించెను. అంత వారిరువురు నొక వేపచెట్టు నీడనుగల పొదరింటంజేరి యందు విలాసక్రియల నెరవేర్చుకొనుచుండిరి.

ఆసమయముననే యొక్క రక్కసుడు క్షుద్బాధచే పీడింపబడుచు నాయరణ్యమున గ్రుమ్మరుచుండెను. ఆరాక్షసుడట్లు గ్రుమ్మరుచు పొదరింటికడ కరుదెంచి భూపాలునిగని మ్రింగబోయెను. భూపాలుఁడు గడగడ వడకుచు రాక్షసుని దన్ను చంపవలదని వేడుకొనెను. అంత రాక్షసుడు భూపాలా! నాకాక లమితముగనున్నది. కాన నీవు మాతాపితృయుతంబగు బిడ్డను నాకాహారముగనొసంగెదవేని నిన్ను జంపను." అనిన భూపాలుడందుల కియ్యకొని వెంటనే అశ్వారూఢుడై తనరాజ్యమునకరిగి కొంత ధనమిచ్చి యొకవిప్రబాలునిగొని యారాక్షసుని కడ

కరిగి యావిప్రబాలు నాహారముగా నొసంగెను. రాక్షసుడావిప్రబాలుని మ్రింగబోవ నాతడు వికవిక నవ్వెను. తోడనే రాక్షసుడా బాలునివదలి తిరోహితుడయ్యెను. పిమ్మట భూపాలుడు మునికన్యను దోడ్కొని తన పురమున కేగెను.

"విక్రమార్క మహీపాలా! రాక్షసుడు మ్రింగబోవ నాబాలకుడు నవ్వుటకుగల కారణమే"మని భేతాళుడడిగిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! కన్న తలిదండ్రులును, ప్రజారక్షకుడగు భూపాలుడును, దైవమునుగూడ కరుణలేక దన్ను జంపజూచిరని యాబాలకుడు నవ్వె" నని నుడివిన భేతాళుడంతర్హితుడై వటవృక్షము నాశ్రయించెను.

(ఇరువదిరెండవకథ.)

మఱల విక్రమార్కుడు భేతాళునికొఱకు వటవృక్షముకడ కరిగి యావటవృక్ష శాఖలందున శవాకృతిని వ్రేలాడుచున్న భేతాళుని దింపి మూపున నిడికొని మిక్కిలి శ్రమబడుచు నాజడదారికడ కేగుచుండ భేతాళుడు విక్రమార్కునిగని "రాజా! సుఖంబుననుండక నీకేల యీ శ్రమ! నీశ్రమ నివారణార్థమై చక్కనికథ జెప్పెదను. సావధానమతివై యాకర్ణింపుము." అని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విశాలనగరమున సకలశాస్త్ర పారంగతుడైన గోపాలశర్మయను విప్రపుంగవుడు నివసించుచుండెను. ఆతనికి ధర్మశర్మయను కుమారు డొక్కడుగలడు. ధర్మశర్మ సకలవిద్యలనభ్యసింపుచు శుక్లపక్షచంద్రుని

వలె దినదిన ప్రవర్ధమానుడై వెలుఁగుచుండెను. ఆతడు పదునాఱవ యేట అకాలమృత్యువాతంబడి మరణించెను. తలిదండ్రులు, లేక లేక కలిగిన పుత్రుడు మరణించినందున మిగుల దుఃఖాసపాగిరి. పిదప నా ధర్మశర్మ శవము శ్మశానవాటికకుఁగొనిపోయి చితి పేర్చి దానిపై శవము నుంచి దహనముఁచేయుటకు జేతులాడక దుఃఖించుచుడిరి. వారి యదృష్టవశమున నొక సిద్ధుడా మార్గమున నేగుచుండెను. ఆసిద్ధుడు గోపాల శర్మ దుఃఖించుచుండుటగాంచి జాలిగొని తాను పరకాయ ప్రవేశవిద్య నెరింగిన వాడగుటంజేసి తన దేహము నొక పొదమాటున భద్రపరచి తానా శవము నావహించెను.

వెంటనే నిద్రనుండి లేచినవానివలె ధర్మశర్మలేచి యాచితిపై గూర్చుండెను. తలిదండ్రు లయ్యదిగాంచి యమందానందంబు నొంది కుమారుని అక్కున జేర్చుకొని పిమ్మట గృహమునకు గొనిపోయిరి. ధర్మశర్మ వారివెంట నేగుచు మొదట నేడ్చి యావల నవ్వెను.

అని తెల్పి భేతాళుడు విక్రమార్కునిగని "విక్రమార్క భూపా లోత్తమా! ధర్మశర్మ మొదట నేడ్చి పిమ్మట నవ్వుటకు కారణము దెల్పుము. తెలిసియు దెల్పవేని నీశిరము వేయివ్రక్కలగును." అనిన విక్రమార్కుడు „యక్షేంద్రా! అతిగారవమున తలిదండ్రులు పెంచి పెద్ద జేసిన శరీరమును విడిచితిమిగదాయని యేడ్చెను. నవయౌవనశరీరమావహింపగలిగెగదాయని సంతోషమున నవ్వెను." అని తెల్పిన భేతాళుడెప్పటి యట్లు వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(ఇరువదిమూడవకథ)

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షముచెంతకేగి భేతాళుని భుజముపై నిడికొని నచ్చుచుండ భేతాళుఁడీ క్రిందికథ చెప్పెను.

వర్ధమాన నగరమును శృంగారశేఖరుఁడను రాజు బరిపాలించుచుండెను. అతఁడు విలాసపురుషుడు స్త్రీలోలుడగుటచే వీధులనెల్ల గుర్రమ్మరుచు శృంగారస్త్రీలనెల్ల దిలకించుచుండెడివాడు. ఒకనాడు శృంగారశేఖరుఁడు వనజాక్షియను శోయజాక్షిం గాంచి యామెపొందర్యప్రతిభ కలరి మోహించెను. వెంటనే శృంగారశేఖరుఁడామెకడకరిగి తనయాభీష్టము నెఱింగించెను. ఆమెయు నందులకు సమ్మతించెను. వారిరువురును నన్యోన్య మోహంబులవిడువలేక నాయూరనుండిన, నేమియపవాదము ఘటిల్లునోయని దేశాంతరములకు బయునమైయేగిరి. వారిరువురు మార్గమధ్యమున గల యొకయడవింబడి నేగుచుండిరి. అంత గొందఱుదొరలు వారిని నిరోధించిరి. శృంగారశేఖరుడు క్షత్రియుండగుటంజేసి భీతిలక తనపరాక్రమము జూపి యాదొరులను జక్కాడెను. పిదప వారు సమీపమున గల యొకపట్టణము జేరిరి.

శృంగారశేఖరుఁడు వనజాక్షి నాపట్టణమున గల యొక పాడు దేవళంబున నుంచి తాను యాహార పదార్థము సేకరించుటకై పట్టణములోని కరిగెను. అతఁడుఅంగడివీధిని బోవుచుండ వెచ్చములు గొనుటకై వచ్చినయొకవేశ్య యాతనిదరిజేరి, యాతడట్లు దిరుగుటకు గల కారణమడిగి దెలిసికొని తానన్నపానాదులిచ్చి యాదరింతునని తనగృహమునకు గొనిపోయెను. ఆపట్టణమున మోహిని యనువేశ్య గలదు. ఆమె సౌందర్యమున కాదర్శప్రాయమై బహు జాణయై యుండెను. నాటినుండి శృంగారశేఖరునిపై మక్కువజెంది యాతని నాద

తింపుచు నాతనిగూడి సుఖింపుచుండెను. శృంగారశేఖరుఁడు మోహినీ మోహపాశములకుం జిక్కి తానువాడు దేవాలయమున వదలివచ్చిన వనజాక్షిని మరచిపోయెను.

వనజాక్షి శృంగారశేఖరుని రాకకై నిరీక్షించి రాకపోవుటచే మిగుల విచారించి యాతని జాడ లరయుటకై బైలుదేరఁబోవ, ధనవంతుఁడైన వైశ్యుఁడొక్కండామెను గాంచి యాతనికి భార్య లేమింజేసి వనజాక్షినిగూడి సుఖింపఁదలచి తన యభీష్టము నామె కెరింగించి యామె సమ్మతిబడసి తన గృహమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి యామెనుగూడి సుఖింపుచుండెను. ఇట్లుండఁగ నొక్కనాఁడొక యెలుక వారి శయనాగారముఁజొచ్చి మిగుల వ్యసనముగలిగించి వారికి నిద్రాభంగ మొనరించెను. అమరునాఁడు వైశ్యుడతి ప్రయాసతో నామూషికమును కడతేర్చి వనజాక్షితో దానాచరించిన కార్యమును గూర్చి పెక్కువిధముల వర్ణించెను. అంత వనజాక్షి వైశ్యునిగని "నీవు మూషికవధకే మహాయోధునివలె చెప్పుచున్నావు! మాశృంగారశేఖరుడు కొందఱ చోరుల నొక్కపెట్టున జంపెను. నీవలె నతడేమియు ఘనముగాఁజెప్పలేదు. నీవు యల్పుఁడవు. నీతో సహవాస మొనరింపఁగూడ"దని వెంటనే వనజాక్షి యురిపోసికొని మరణించెను. తన వలపుకత్తె మరణించినందున తాను బ్రతికి ప్రయోజనము లేదని వైశ్యుడు మరణించెను. మోహినీమోహపాశములకుజిక్కి కాలముగడపుచున్న శృంగారశేఖరుడువనజాక్షివృత్తాంతముదెలిసికొని విషముద్రావి మరణించెను. మోహిని, జరిగినదాని కంతటికి కారకురాలను నేనే కదాయని యామెయు మరణించెను.

విక్రమార్క భూమీశా! మరణించిన నలుగురిలో నధికులెవ్వరో దెల్పు"మనిన విక్రమార్కుఁడు "వేశ్యయే యధికురాలని దెల్పెను. అంత భేతాళుఁడు దిరోహితుఁడై వటవృక్షము జేరనరిగెను.

(ఇరువది నాలుగవ కథ)

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షముచెంతకేగి భేతాళుని భుజముపై నిడికొని వచ్చుచుండ. "అయ్యో! భూపతి! జడధారి మూలమున నీకెట్టి కష్టమొదవెను? రాజా! నీయలసట దీరుటకొక చక్కని కథ చెప్పెద నాలింపుము" అని భేతాళుడీ క్రింది కథజెప్పెను.

ఒక మనుజుడొకడు తనభార్యను కుమార్తెను వెంట నిడికొని కాశి కేగుచుండెను. వారుముగ్గురును నొక విపినమార్గమున జనుచుండ నొక్క క్రూర వ్యాఘ్రమొకటి యామనుజునిపై లంఘించి యాతనిని గరచుకొని పోయెను. తల్లి కుమార్తె లిరువురు కొంత తడవు దుఃఖించి యచ్చటున్నచో క్రూరమృగము లరుదెంచునేమో యను భీతిచే వారికి త్రోవతెలియకపోయినను గాలిబాట ననుసరించి పోవుచుండిరి.

వేరొక మనుజుడు తనకుమారునితో గలిసి కాశికేగుచు నామార్గముననే బోవుచు నాతల్లికుమార్తెల పదగుర్తులను గాంచి తండ్రి, కుమారునితో నిట్లనియెను. "మనకుస్త్రీలు లేమింజేసి మిక్కిలి కష్టముగానున్నది. కావున నాపోవుచున్న స్త్రీల నిర్వురము వివాహమాడుదము. పదముల గుర్తుబట్టి చూడ నొక్కజవ్వనియు నొకలేబ్రాయపు బాలికయు నయి యుండనగును. జవ్వని నేబరిణయమాడుదును. ఆబాలికను నీవుపరిణయమాడుము" అని పల్కిన గుమారుడు వల్లెయని యంగీకరించెను.

తండ్రికుమారు లిరువురును వడివడిగాబోయి యాతరుణులను గలిసికొనిరి. ఆస్త్రీలను గాంచినంతనే పెద్దపాదములు గలిగిన రమణి కుమార్తెగను చిన్నపాదములు గలిగిన కాంత తల్లిగను నుండెను.

అంత వారిద్దరును దమయభిప్రాయముల నా స్త్రీల కెరింగించగా వారును దమకు బురుషులు లేకపోవుటచే సమ్మతించిరి. తండ్రి కుమారు లిరువురును మొదట నిశ్చయించుకొన్న విధముగా వారిని బెండ్లియాడిరి. తండ్రి కుమార్తెను, కుమారుడు తల్లిని బరిణయంబాడి వారలయందు గుమారులను గాంచిరి.

ఓవిక్రమార్క మహారాజా! ఈకథ నాలించితివి కదా! ఆతండ్రికుమారులకు జనించిన పుత్రు లొకరి కొకరేమగుదురో వివరింపుము. తెలిసియుండియు దెల్పవేని నీశిరంబు వేయివ్రక్కలగును" అని భేతాళుండుపల్కిన విక్రమార్కుడు యెట్టిసమాధాన మీయ వలయునో దోచక నిరుత్తరుడయ్యెను. అంత భేతాళుండు "రాజా! యీవరకు నీవుజెప్పిన కథలన్నిటికి నీవు దెల్పినయుత్తరముల నాలించి యానందం బొందితిని. నీవుసమాధాన మీయజాలని కథ జెప్పితిని. నీవుయాంకూరుడగు జడధారికేల నన్ను భృత్యునిగా నొనరించెదవు? నన్ను నీసేవకునిగా గొనుము." అని పల్కి జ్ఞానశీలుండు పన్నిన మాయాజాలమును భేతాళుండు రాజున కెఱింగించి యాతనిని నీవు కాళికకు బలియొసంగినచో నీకువశ్యుడనై మెలంగెదనని చెప్పెను.

విక్రమార్కుండు భేతాళుని బంధించి ఋషికడ కరుగ ఋషి విక్రమార్కుని ధైర్యసాహసముల బ్రశంసించెను.పిమ్మట నాజడదారి భేతాళుని మంత్రముగ్ధుని గావించి విక్రమార్కునితో నిట్లనియెను. "ఓయీ! నీవుసరోవరమున కేగి స్నాన మొనరించిరమ్ము" అనిన విక్రమార్కుడు స్నానమొనరించుట కేగెను.

పిమ్మట నాఋషి కాళికాదేవి ముందల పూజాద్రవ్యములను సిద్ధపరచియుంచెను. విక్రమార్కుడరు దెంచినతోడనే ,,ఓయీ! యీదేవికి నమస్కరింపుము,, అనిన భూపాలుడు ,,దేవా! రాజ్య పాలన మొనర్పువాడను. నమస్కరించు టెట్టులో యెరుంగను. దయ

యుంచి యెట్లునమస్కరించవలయునో జూపు"డనిన ఋషి «అట్లయిన నీరీతి నమస్కరింపుము" అనిపల్కి కాళికకు మొ్రెక్కెను. వెంటనే విక్రమార్కుడు తన కడనున్న చంద్రాయుధముతో జడధారిని ఖండించెను.

అంత దుర్గ ప్రత్యక్షమై "వత్సా! సంతసించితిని. ఈభేతాళుని నీ భృత్యునిగా గైకొనుము. మున్ముందు నీకు సహాయభూతుండు కాగలడు. యీభేతాళుఁడు మున్ను త్రిపురాపుర దేవాలయమునందు పూజారిగానుండెడివాడు. ఇప్పుడు నీకు భేతాళుఁడుజెప్పిన కథ లన్నియును భగవంతుఁడు తనభార్యకు జెప్పగా భేతాళుఁడా కథలనాలించి తనసతికిజెప్పెను. అందుచే భగవానుఁ డాగ్రహించి యీతనిని రాక్షసుడగుటకు శపించెను. మరల గరుణించి నిన్ను రెండువేల వత్సరములు సేవించిన పిదప శాపవిముక్తుడగుననెను. ఇదిభేతాళుని పూర్వ వృత్తాంతము. వత్సా విక్రమార్కా! నీ వీ భేతాళుని భృత్యునిగాగొని శాపవిముక్తిని గావింపుము" అని పల్కి దుర్గ అంతర్థానమొందెను.

పిమ్మట భేతాళుఁడు విక్రమార్కునికి నమస్కరించి « దేవా! నాకు సేవసెలవిండు! నన్ను తమరెప్పుడుతలచిన నప్పుడువచ్చి మీరు నియమించిన కార్యములను సాధించెదను" అనిపల్కిన విక్రమార్కుఁ డాతనికి సేవననుజ్ఞ నొసంగి తాను అంతఃపురంబుజేర నరిగెను.

విక్రమార్కుని నిర్యాణము

—:శాలివాహనుని చరిత్రము:—

కావేరీనదిసమీపమున భల్లానపురియను పట్టణముకలదు. అందు రామావధానియను భూసురోత్తముఁడు కలఁడు. అతఁడు సకలశాస్త్ర పారంగతుఁడు. అతఁడు వివాహమొనర్చుకొనిన కన్య ఋతుమతియైన నక్షత్రలగ్నముఁజూడ నందు పండ్రెండువత్సరముల వెనుక మేషమాస మున మూడవవారమున మొదటిదినమున రాత్రిపండ్రెండు గడియలు రోహిణీనక్షత్రమున దానే పడుచుతో గలిసినను బిడ్డపుట్టుననియు, ఆబిడ్డ జగద్విఖ్యాతచరిత్రుఁ డగుననియు దెలిసికొని ఆదినమేగుదెంచు వరకు భార్యతో జేరకూడదని మనఁబున నిశ్చయించుకొని కాశికి బయనమై వెడలెను.

రామావధాని కాశీయాత్రముగించుకొని లగ్నరాత్రికి దన యూరుజేర నిశ్చయించుకొని బయలుదేరి లగ్నదిన సాయంసమయము నకు గావేరీనది సమీపించి ప్రవాహమధికముగానుండుటచే నదినిదాట వీలులేక వెనుకకుమరలి సమీపముననున్న ప్రతిష్ఠానపురంబుజేరి అందు గల యొక కుమ్మరి గృహసమీపమున గూర్చుండి చింతించుచుండెను.

అంత నాగృహయజమానియైన కుమ్మరీడు తన పదమూడు మాసముల కుమార్తెను వెంటనిడికొని గృహమునుండి వెలుపలికరు దెంచుచు నవధానినిగాంచి ,,అయ్యా! మీయూరెయ్యది? మీరెవ్వరు? మిమ్ములనుజూడ విచారమనస్కులై యున్నటుల గాన్పించుచున్నారు. మీవృత్తాంతమును సవిస్తరముగా దెల్పవేడెదను'' అని పల్కిన భూ సురోత్తముడు తనవృత్తాంతమంతయు నాకుమ్మరికిదెల్పి, యాతని

కుమార్తె సౌందర్యమును గాంచి ముగ్ధుడై మోహపరవశుడై యాము హూర్తమున నాబాలికను గలియ నిశ్చయించుకొని తన యుద్దేశమునా కుమ్మరి కెరింగించెను. అంత నాకుమ్మరియు వల్లెయని యంగీకరించి యప్పటికాలగ్నము సమీపించినందున తన కుమార్తెను శృంగారించి భూసురోత్తముని గలియ బంపెను.

కొన్ని నెలలు గడచినపిమ్మట కుమ్మరి బాలిక ప్రసవించి యొక మగ శిశువునిగనెను. ఆశిశువునకు శాలివాహనుఁడని నామంబిడిరి.

అంత నుజ్జయినీ పురంబున కొన్ని యుత్పాతములు దోచదొడఁగెను. విక్రమార్కుఁడు అయ్యదిగాంచి తన పరిపాలనా కాలము ముగిసెననియు దన యవసానకాలము సమీపించెననియు దెలిసికొని భేతాళునిమదినిదలంచగా నాతఁడు ప్రత్యక్షమై సన్నిధినినిలిచెను. విక్రమార్కుఁడాతనితో నిట్టులనియెను. "ఓయీ! కాళికాదేవి నాకనుగ్రహించిన రాజ్య పరిపాలనా కాలము వేయేండ్లును భట్టియుక్తివలన లభించిన వేయేండ్లును ముగిసినవి. నాయవసానము సమీపించెను. నాకు పదమూఁడు మాసములు కుమ్మరిబాలిక కుద్భవించిన బాలకునిచే మరణము కలదని దేవిచెప్పినది. అట్టిబాలకుఁడు యేపురమం దుద్భవించెనో కనుగొన వలయును. అందులకు తగినవాడవు నీవే! కావున అట్టిబాలకుఁ డెచ్చట నుద్భవించెనో జూచిరమ్ము" అని భేతాళుని బంపెను.

భేతాళుడు పెక్కు దేశములు గాలించి చివరకు ప్రతిష్ఠాన పురమున, మట్టితో జతురంగబలంబులు జేసి వినోదంబుగా నాటలాడుచుండిన శాలివాహనుని నాసమీపమునసేగల యాతని తల్లిని గాంచి కొంచెము సందేహించి తన సందేహము నివృత్తి జేసికొనదలచి "ఈబాలకుఁ డెవ్వ"డని యాబాలికను ప్రశ్నింప తనసుతుడే నని ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. అంత భేతాళు డాబాలిక జనకుని యొద్ద

కరిగి శాలివాహనుని జన్మవృత్తాంతము దెలిసికొని తిరిగి యుజ్జయినీ కరిగెను.

విక్రమార్కుఁడు భేతాళుడెరింగించిన యాబాలకుని వృత్తాంతమంతయు నాలించి సైన్యములను వెంటనిడికొని ప్రతిష్ఠాన పురంబున గల శాలివాహనునిపై దండెత్తెను. విక్రమార్క శాలివాహనులు ఘోరముగా బోరాడిరి. విక్రమార్కునకు శాలివాహనుని జయించ దుర్ఘటముగాదోచి మున్ను చతురాననుడు తనకిచ్చిన బ్రహ్మాస్త్రమును శాలివాహనునిపై విసరెను. అంతనాయస్త్రమాబాలకుని ప్రభావమున మరలి విక్రమార్కునికే తగిలి అతని శిరము ఖండించెను.

విక్రమార్కుని గద్దె భూస్థాపిత మొనరించుట.

విక్రమార్కుని అనంతరము అతనికుమారునకు యుక్తవయస్సరుదెంచువరకు మంత్రులు రాజ్యంబు బరిపాలించి యుక్తవయస్కుడగు నబ్బాలకునికి బట్టాభిషేక మొనరించి విక్రమార్కుని గద్దె నెక్కింప దలచిరి. అంత నాకాశవాణి యిట్లు పలికెను. "ఓయమాత్యులారా! సకలసుగుణ విరాజితుండైన విక్రమార్కుఁడుదక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హులుగారు. కావున నీగద్దె నొక్క సుక్షేత్రమున నిక్షేపింపుడు"

ఆపల్కులాలించి యమాత్యులు విక్రమార్కుని కుమారుని వేరొక సింహాసనముపై గూర్చుండజేసి, గగనవాణి పల్కినరీతిగా నా సింహాసనము నొకసుక్షేత్రమున నిక్షేపించి యాభూమి ననుభవింపుమని యొకవిప్రున కొసంగిరి.

భోజరాజోపాఖ్యానము.

విక్రమార్కుని గద్దె భోజునకు లభించుట.

ధారా నగరంబు బరిపాలించుచున్న భోజభూపాలుఁ డొకనాఁడు పరివారంబును వెంటనిడికొని వేటకై బోవుచుండెను. ఆమార్గమునందు నొకబ్రాహ్మణుఁడు తనజొన్నచేనికి గావలిగాయుచు మంచెపై నెక్కి కూర్చుండియుండెను. రాజు తనపరివారంబుతోడ నచ్చుట నావిప్రుడు గాంచి "అయ్యలారా! రా రండు. ఈజొన్న చేను సమీపమునుండి పోవుచు గొన్నికంకులనైన దినదలంపరేమి! దినరండు" అని బ్రతిమాలఁ దొడంగెను. పరివారము నాఁకలి దీర్చుకొనదలచి జొన్న చేనుం బ్రవేశించి జొన్నకంకులను దినఁజొచ్చిరి. ఆవిప్రుఁడు యేదియోపనిపై మంచెడిగ్గి, తనచేనునందు గంకులనుదినుచున్న భోజపరివారంబును గాంచి "ఓ పాపభూయిష్ఠులారా! నాచేను నాశనంబుచేయవచ్చితిరా? భోజనగరంబునందే యింతయన్యాయమా?" అని బ్రాహ్మణుఁ డఱవ దొడంగెను ఆపల్కులాలించినతోడనే భోజుఁడు పరివారసహితంబుగా జేనువిడచి చాటంబడిరి. అంత నాబ్రాహ్మణుఁడు మరల మంచెపై నెక్కి తొల్లిటియటుల బల్కజొచ్చెను.

అయ్యదిగాంచి భోజుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు మంచెపై నెక్కి బల్కిన వితరణంపుబల్కుల కాభూమియే కారణమైయుండునని తలచి యావిప్రుని దనసన్నిధికిబిలిచి "ఓయీ! యీభూమికెంతధనము గావలయునో అంతధనమిచ్చెదను, విక్రయించెదవా?" యనిన నావిప్రుడును వల్లెయని నాక్షేత్రమును భోజభూపాలునకు విక్రయించి క్రయధనంబును గొని యత్యధికానందముతో గృహంబునకేగెను.

పిమ్మట భోజభూపాలుఁడు మంచెగల స్థలంబును బరిశోధింప

దలంచి త్రవ్వించెను. అచట నవరత్నఖచితమై, తేజోమయంబై ద్వాత్రింశతిసాలభంజికలుగల సింహాసనము గాన్పించెను. ఆసింహాసనమచటినుండి ధారానగరంబునకుఁ గొనిపోయి శృంగారమంటపంబున నాసింహాసనంబును నిలిపి అభిషేకంబుగావించి నొకశుభముహూర్తమున భూసురాశీర్వాదంబుల బడసి వందిమాగధులు స్తోత్రముజేయ నాసింహాసనమధిష్ఠింప బ్రథమమెట్టుపై బాదమిడినంతనే ప్రథమసోపానముపైగల ప్రతిమ సజీవమై భోజుని నిలునిలుమని వారించి యిట్లుచెప్పదొడంగెను. "ఓ రాజేంద్రా! యీసింహాసన మధిష్ఠించువాడు వితరణశాలియై సకలసద్గుణసంపన్నుండై యుండవలయును. అట్టివాడు యీసింహాసన మధిష్ఠింపనర్హుడు. తదితరులు యీసింహాసన మధిష్ఠింప ననర్హులు. ఈవఱకొక్క మనుష్యుడు మాత్రమిద్దానినధిష్ఠించెను, అతడే విక్రమార్కుడు" అనిపల్కిన భోజభూపాలుండు "సాలభంజికా! వితరణశీలుండై యీసింహాసన మధిష్ఠించిన విక్రమార్కునిగూర్చి తెల్పుమనిన యాప్రతిమ యిట్లుచెప్పెను.

ఒకటవప్రతిమ చెప్పినకథ

ఓ భూపాగ్రణీ! నేజెప్పునది ఆలింపుము. విక్రమార్కుడు శిభి, కర్ణ, దధీచుల మించువాడు. అతనిబోలు భూపాలుం డుండబోడు. దర్శనార్థమై యరుదెంచినవారికినైదు వేలును, స్తోత్ర మొనర్చినవారికి బదివేలును బాండిత్యమున మెప్పించినవారికి లక్షవరహాలు నొసంగువాడు.

ఒక్కనాడొక్కడు విక్రమార్కుని కడ కరుదెంచెను. అంత

భూపాలుఁడాతని గాంచి, "ఓయీ! నీవెవ్వరవు? నీకు విద్యలయందు ప్రవేశముకలదా?" యని ప్రశ్నింప నాతఁడు, "భూపాలా! నాకు చతురంగమందును, అశ్వశాస్త్రమందును, యుద్ధనీతియందును, గతజ్ఞతశాస్త్రమందును, బ్రహ్మజ్ఞానమందును సాహిత్యమందును సమానప్రతిభ కలదు. వలయునేని పరీక్షింపుఁడు" అని పల్కిన విక్రమార్కుఁడచ్చెరువంది విద్యలయందాతనికి గల పాటవమునకు మదిమెచ్చి యాతనికి లక్షా పదునైదువేల వరహాల నొసంగెను. (తన్ను దర్శించినందులకు నైదువేలును, నుతించినందులకు బదివేలును, విద్యల బరీక్షించినందులకు లక్ష—మొత్తము లక్షాపదునైదువేల వరహాలు) ఓ రాజా! వింటివికదా విక్రమార్కుని వితరణ గుణంబులు. నీకడనిట్టి గుణములు కలవేని యీ సింహాసన మధిష్ఠింప యత్నింపుము. లేనిచో నూరకుండుము." అని సాలభంజిక తెల్ప భోజరాజును నాతని యమాత్యులును నచ్చెరువందిరి. నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున మరియొక దినంబున సింహాసన మధిష్ఠింప దలచి నాటికి వెడలిపోయిరి.

(రెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ.)

భోజభూపాలుఁడు మరల మరుచటి దినమున శుభముహూర్తము నిర్ణయించి సింహాసన మధిష్ఠింప రా రెండవ మెట్టుపైగల ప్రతిమ సజీవమై యతనిని వారించి యిట్లులనియెను. "ఓ భోజభూపతీ! విక్ర

మార్కునకు గల వితరణ గుణంబులనుగూర్చి తెల్పెద నాకర్ణింపుమని తేడా ప్రతిమతో నిట్లులనియెను, "ఓసాలభంజికా! ఆతని గుణంబులు దెల్పి నావీనులకు విందొనగూర్పుము," అంత నాప్రతిమ యీక్రింది కథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుండొక్కనాడు కొలువు కూటంబున నుండగా నొక విప్రుడరుదెంచి భూపాలునకు నమస్కరించి యిట్లులనియెను. 'విక్ర మార్క మహీపాలా! నామనంబున నొక కోరిక కలదు. అదెట్టిదనిన నాకు రాజ్యపాలన యందాసక్తి గలదు. నాకోరిక సిద్ధించుటకై కాళికా దేవిని ప్రార్థించి ఘోరతపం బాచరించితిని. అంత నొక్కనాడు దేవి నాకు సాక్షాత్కరించి, ఓయీ! నీకోర్కె దీర్చుకొనదలచితివేని విక్రమార్క భూపాలునికడ కరుగుము" అని చెప్పి యంతర్ధానమొందెను. నాకోరిక నెరవేర్చుకొనుటకై మిమ్ములను దర్శించితిని. మీరనుగ్రహింపవలయు"నని పెక్కురీతుల వేడుకొనెను.

విక్రమార్కుడా పేదపాఱుని కోర్కె దీర్పదలచి తన నగర సమీపంబుననే నొక పట్టణంబు నిర్మించి యద్దానికావిప్రుని నభిషిక్తుని గావించి శత్రుభయంబు లేకుండా చతురంగబలంబు నొసంగి యొక కన్యాలలామను వివాహంబు గావించెను.

'ఓ భోజభూపతీ! యిట్టిగుణములు నీకడ గలవేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేదేని వెనుకకుబొమ్ము' అనిపల్కిన భోజభూపాలుడు శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున నాటికి నంతఃపురంబునకు బోయెను.

(మూడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

భోజభూపతి మరల నొక శుభముహూర్తమున సకలవైభవంబు శోడ సింహాసన మధిష్ఠింపరాగా మూడవమెట్టుననున్న సాలభంజిక యాతని వారింప భోజుడాప్రతిమను విక్రమార్కుని గుణంబులను దెల్పు మనిన నాప్రతిమ యిట్లు చెప్పెను.

విక్రమార్కుడాఱుమాసములు రాజ్యము బరిపాలించినవెనుక భూసంచారము సేయవలసిన ఆఱుమాసములలో నొక్కనాడు చిత్రకూటముపై సంచరించుచూ అందుగల మారేడువనంబున నొక్కచో తపంబాచరించుచున్న నొకమునిపుంగవునిగని యిట్లులనియెను "మహాత్మా! తమరు చాలకాలమునుండి తపమాచరించుచున్నటుల గన్పించుచున్నారు" అనిన నామునిపుంగవుడు "ఓయీ నేను పెక్కువత్సరములనుండి తపంబాచరించుచుంటిని. నేనొనర్చిన హోమబూడిద మేరుపర్వతమును ధిక్కరించుచున్నది చూడుము నేను కొండొక కార్యార్థమై తపంబాచరించు చుంటిని గాని దేవి ప్రసన్నురాలు గాకుండెను" అని పలికిన విక్రమార్కుడు, 'మునీంద్రా, నీకొఱకై నేను తపంబాచరించెద'నని చెప్పి యాతడు కూడ తపంబాచరించెను. కాని దేవి ప్రసన్నురాలు గాకుండెను. అంత విక్రమార్కుడు దేవికి పూర్ణాహుతిగా దన శిరమును ఖండించబోయెను. అంత దేవి ప్రత్యక్షమై "వత్సా! నీభక్తి నేమెచ్చితిని. నీకువలయు వరంబులు కోరుకొను"మనెను. విక్రమార్కుడు దేవికి నమస్కరించి, "జననీ! యీమునిపుంగవుడు పెక్కు వత్సరములనుండి తపంబాచరించుచున్ననూ ఏల ప్రసన్నత జెందవైతో తెలుపవేడెదను" అనిన నాదేవి, "యీతడుస్థిరచిత్తము, మనశ్శుద్ధియు లేక తప

మాచరించుచున్నాడు. అందుచే నాదర్శన మీతనికి దుర్ఘటమయ్యెను. నీకు వలయు వరంబులు వేడుకొను”మన విక్రమార్కుడు “జగదీశ్వరీ, నీకు నాపై సంపూర్ణానుగ్రహమున్న నీమునిపుంగవుని కోర్కెదీర్పుము:” అనిన నాదేవి యట్లేయగునని విక్రమార్కు నాశీర్వదించి యంతర్ధానయయ్యెను. తన కోరిక లీడేరుటచే నామునిపుంగవుడు అమందానందంబునొంది గృహంబున కేగెను.

“ఓ భోజరాజా! వింటివా విక్రమాదిత్యుని యౌదార్యము. అట్టి యౌదార్యము నీకడ కలదేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేదేని వెడలిపొమ్ము” అనిపల్కిన భోజభూపాలుడు శుభముహూర్త మిమించి నందున నాటికి అంతఃపురము జేరబోయెను.

(నాలుగవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరునాడు సింహాసన మధిష్ఠింపవచ్చు భోజభూపాలుని వారించి నాలుగవ సోపానమందున్న ప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు రాజ్యపాలన మొనరించిన కాలమున మానవులు వృద్ధులై సహజముగా మరణించుటకాని యాకస్మికముగా మరణించుటకాని యరుదు. అట్టియాకస్మికచావులు సంభవించినచో నయ్యది యాదేశపాలకుడగు నృపాలుని దుష్టపరిపాలనమే కారణమని ప్రజలు తలంచుచుండిరి.

ఒక్కనాడొక బ్రాహ్మణుడు అశ్రుపూరిత నయనుడై విక్రమార్కుని కడకరుదెంచి యిట్లనియెను. “ఓమహారాజా, నాయేకపుత్రు

నెనిమిదేండ్ల వయసుగలవానిని సముద్రమునందలి యొక్క మొసలి మ్రింగినది. నాయందు దయకలిగి నాకుమారుని నాకనుగ్రహింప ప్రార్థన. లేనిచో నేను ఆత్మహత్య గావించుకొందును.''

ఆబ్రాహ్మణుని దీనాలాపములు విక్రమార్కుని హృదయమును ద్రవీభూతమొనరింప, "భూసురోత్తమా! నీకుమారుని నేనాఱుమాసములలో దీసికొని వచ్చెదను. నీవు నిశ్చింతతో నుండు''మనియాతనిని బంపి, అప్పటికి తాను దేశాటన చేయవలసిన యాఱుమాసముల కాలమాసన్నమగుటచే రాజ్యాంగ వ్యవహారములు భట్టికి వప్పజెప్పి తాను భేతాళుని దోడ్కొని విప్రకుమారుని మొసలి మ్రింగిన ప్రదేశమున కేగెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుడు సముద్రతీరమున గూర్చుండ దుర్గాదేవినిగూర్చి ధ్యానమొనరించెను. అంతట సాగరజలమునుండి యొక్క మొసలి తీరమున కరుదెంచి విక్రమార్కుని మ్రింగెను. రాజా మొసలి గర్భమునజొచ్చి అందుగల నగరమునుగాంచి యాశ్చర్యానందములకు లోనయ్యెను. విక్రమార్కు డందుగల యొక్క బాటననుసరించి కొంచెముదూర మేగినంతనే అచ్చటగల మైదానమునందు కొందరు బాలురాడుకొనుట గోచరించెను. విక్రమార్కుడు అందొక్కబాలుని జేరబిలిచి కొన్నిప్రశ్నలడిగి యాబాలుడే తాను వెదకు బాలుడని నిశ్చయించుకొని యావిప్ర కుమారుని వెంటనిడికొని మరికొంత దూర మరుగుసరికి జనులు గుంపులుగుంపులుగా యెటకో యేగుచుండిరి. విక్రమార్కుడు అందొక్కని బిలిచి యడుగ "అయ్యా! నేడీ భూపాలుని కుమార్తె స్వయంవరము. మేమందరము రాజప్రసాదమున కరుగుచుంటి''మని తెల్ప విక్రమార్కుడు యామహాదవకాశమును బోగొట్టుకొనగూడదని తలచి యావిప్రకుమారుని నొక గృహంబునకు దోడ్కొనివెళ్ళి యాగృహస్థునకు కొంత ధనమొసంగి యాబాలుని మరల తానేగుదెంచువరకు గా

పాడుమని చెప్పి తాను రాజ ప్రాసాదసమీపమున కరుగుదెంచి అచ్చట నిర్జనస్థలమున నిలువఁబడి కాళికను ప్రార్థించెను

అంత నాతడు ధరించిన యుడుపులు దివ్య దుకూలములుగా మారి యాతనియెదుట నొక రత్నకంబళమును నద్దానిపై నమూల్యములును విచిత్రవర్ణ విరాజితములును అగు వజ్రములు, వైఢూర్యములు, కెంపులు, రత్నములు నుండెను. ఇంతలో స్వయంవరమున కేగుచుండిన రాజులందరు దేదీప్యమానముగా వెలుఁగొందుచూ భానుని బంగరు కిరణముల కాంతిలో ధగద్ధగాయమానముగ బ్రకాశించుచున్న యావజ్రములఁగాంచి పరీక్షించుచూ స్వయంవరమును మరచిరి.

స్వయంవర ముహూర్త మాసన్నమగుటయూ నొక్క భూపాలుడును రాకుండుటచే నాదేశాధీశుఁడు విస్మయమొంది ప్రధానునా విషయమై యడుగ నాతడు రాజులందరును వజ్రములు బరీక్షించుచున్నారని తెల్పెను. అంత రాజు స్వయముగా బయలుదేరి రాజసూనులున్న స్థానమునకువచ్చి వారి నాహ్వానించి వారితోఁగూడ నుహానా వజ్రముల వర్తకునిగూడ నాహ్వానించెను.

స్వయంవర సభావేదికలను భూపాలురెల్లరు నలంకరించిన పిదప లోకోత్తర సౌందర్య ప్రభావిభాసితయగు నారాకుమారి యరుదెంచి భూపాలురెల్లరను విమోహితులను జేసెను. ఆరాకుమారి యచటనున్న యారాజుల నేరిని వరించక వజ్రముల వర్తకుని నలెనున్న విక్రమార్కునిగాంచి తన కరములందలి పూలహారమును విక్రమార్కుని కంఠసీమ నలంకరించెను. పిమ్మట విక్రమార్కుడు తాను వజ్రముల వర్తకుడను గానసియు విక్రమార్క మహీపాలుఁడనని తెలియజేసెను.

తదుపరి విక్రమార్కుడు తాను దేశాటన జేయవలసిన యాఱు మాసములు గడచినంతనే నూతన సతీమణిని విప్రకుమారునిదోడ్కొని నిజపురంబున కరిగెను.

"ఓ భోజమహారాజా! వింటివా విక్రమార్కునికథ! అతనికిగల సద్గుణములు నీకడగలవేని నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేనిచో నీవ్రి యత్నమును విరమింపుము" అనిపల్కిన భోజుడు నాటి కంతఃపురంబు జేరబోయెను.

(అయిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మఱల భోజు డొక్క శుభదినమున సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా అయిదవ సోపానమందున్న ప్రతిమ యాతనిని వారించి యిట్లుపలికెను "ఓ భోజభూపతీ! విక్రమార్కునకున్న సుగుణంబులు నీకడలేవు. విన దలతువేని యాతని గుణాబులు వివరించెద"నన్న భోజుడు" సాలభంజికా! విక్రమార్కుని సుగుణంబులు దెల్పి నన్ను చరితార్థుని జేయుమన నాప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడొకనాడు ఆస్థానమున సకల సామంత సేనానాయక పరిభృతుల సమక్షమున గొలువుదీర్చియుండగా నొక్క చారుడువచ్చి యిట్లు విన్నవించెను.

"మహీపాలా! తమయాజ్ఞ ననుసరించి యనేకదేశముల ద్రిమ్మరితిని. ఎల్లెడల తమ దివ్యనామమే ప్రతిధ్వనించుచున్నది. విశేషము లంతగాలేవు. కాశీనగరమున మాత్రము తమదృష్టి నాకర్షించు నొక చిత్రమును గాంచితిని.

కాశీనగరమున దానశీలుఁడను వైశ్యుడుగలడు. అతఁడెంతయో ధనమును వెచ్చించి గొప్ప చెరువును త్రవ్వించెను. కాని యందు జల ముద్భవింప దయ్యెను. దానశీలుడు పాపాత్ముఁడగుటచే నందు జలమా విర్భవించలేదని ప్రజలెల్లరు చెప్పుకొనుచుండుట నాలించి పాపమా వైశ్యుడు విచారవారాశి నిమగ్న మానసుడై యాత్మహత్యగావించు కొన బ్రయత్నించగా గగనవాణి యిట్లుపలికెను.

"ఓయీ! దానశీలా! ఆ చెరువున జలముద్భవింపవలయునన్న నొక్క దుర్గుణమైన లేని మనుజుడు తనశిరమును బలిగా నీయవలయును."

అంత నావైశ్యుడు అట్టి మనుజుడెవడైనా స్వార్థత్యాగము జేసినచో కొన్నిలక్షల రూప్యముల నొసంగెదనని చాటించెను, గాని ఎవ్వరు నందులకు రారైరి. అది తెల్పి చారుడు నిష్క్రమించెను.

విక్రమార్కుఁడీ వృత్తాంతమాలించి భేతాళుతో గాశీనగరమునకు బయనమై యేగెను. అతఁడు దానశీలుఁడు త్రవ్వించిన చెరువునుగాంచి దాని నిర్మాణవిధానమును మెచ్చుకొని యట్టి సుకృతము ఫలవిహీనమై పోకుండా జూచుట తనవిధియని తలచి, తనశిరంబును బలిగా సమర్పింప మనంబున నిశ్చయించుకొని,జీవితము బుద్బుదమని యశాశ్వతమనియు, సుందరమైన పుష్పము ప్రభాతమున వికసించి సాయంసమయమున వాడి పోవునటులే మనుజుఁడు పుట్టుట గిట్టుటకొరకేయని మదిదలచి యాచెరు వునదిగి తన కరవాలముతో శిరమును ఖండించుకొనెను. విక్రమార్కుని పవిత్ర రుధిరంబును గ్రోలిన యాదేవతా మహిమ వలన తక్షణమే యాకొలను వినిర్మల జలముతో నిండిపోయెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుఁడు కాళికాదేవి మహాత్మ్యమువలన పున ర్జీవితుడై యాకొలను నీరముతో నిండియుండుటగాంచి యానందించి భేతాళునితో నుజ్జయినీ కేగెను.

కొలనాకస్మికముగా నీరముతో నిండియుండుటయాపురమునేలు

భూపాలుడుగాంచి యాశ్చర్యచకితుడై యద్దానికి గారణభూతు లెవరా యని యోజించుచుండ నశరీరవాణి నిజంబెరింగించెను. అంత నాభూపాలుడు తనకడగల యమూల్యములగు వజ్రములను తన చారులచే విక్రమార్కునకు పంపెను.

విక్రమార్కుడా వజ్రములను వాటిని గొనితెచ్చిన వారికిచ్చి పలురీతుల సత్కరించి పంపెను.

"ఓభోజభూపతీ! యీకథవలన విక్రమార్కుని సహనమును యౌదార్యమును స్పష్టమగుచున్నదికదా! నీయందిట్టి గుణములు లేవు. అట్టిగుణము లున్నవారలు గాని తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింపనర్హులు గారు. కావున వెడలిపొమ్ము" న భోజుఁడు విక్రమార్కుని వితరణ గుణంబునకు మదిమెచ్చుకొనుచూ నాటికి యంతఃపురంబు జేరజనెను.

ఆఱవ ప్రతిమ చెప్పినకథ

మరల భోజుడు శుభముహూర్తమున సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా ఆఱవసోపానమునగల ప్రతిమ యాతని వారించి యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు షణ్మాసములు రాజ్యము పాలించినవెనుక దేశాటనకు బయలుదేరబోవు సమయమున నాతని చారులలోనొకడతని కడకరుదెంచి యిట్లుపల్కెను.

"దేవా! నేను దేశములన్నియు దిమ్మరి మఱల యుజ్జయినీ కరుదెంచుచుండ మార్గమున నొక్క భైరవాలయమునుగాంచి లోని

కదుగుచుండ నొక్కచో నొక్క శాసనమును గాంచితిని. అందిట్లు లిఖింపబడి యుండెను. "ఎవ్వడేని యీభైరవుని సమీపమున దన శిరంబు దానె ఖండించుకొనిన యీదేవాలయము వెనుకనున్న రెండుమొండెములు శిరములు గలిసికొనును" అని చెప్పి చారుడు నిష్క్రమించెను.

విక్రమార్కుడా వింతజూడవలయునను తలంపున భేతాళుని దోడ్కొని యాభైరవాలయమునకరిగి యందుగల శాసనము జదువుకొని భైరవుని ప్రార్థించి తన కంఠమును దెగవేసికొనకత్తినెత్తెను. అంత భైరవుడు సాక్షాత్కరించి "ఓవిక్రమార్క సాహసాంక మహీపాలా! నీసాహసమున కేనెంతయో సంతోషించితిని, నీకువలయు వరంబు కోరుకొనుము." అనిపల్కిన విక్రమార్కుడు "దేవా! దేవాలయము వెనుక మృతులైన వారిరువురు సజీవులగునట్లు వరము ప్రసాదింపుము." అని వేడుకొనెను. విక్రమార్కుని సాహసమునకు పరోపకార పారీణతకు భైరవుడు మెచ్చుకొని "ఓయీ! అట్లేఅగుగాక" యనినంతనే వారిరువురు సజీవులైరి.

విక్రమార్కుడు అమందానంద భరితుడై భైరవునికి నమస్కరించి "దేవా! వీరి వృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగాదెల్పవేడెద' ననిన భైరవుడు యీక్రిందికథ జెప్పెను.

ఈతడు ధర్మదత్తుడను వైశ్యకుమారుడు. వ్యాపారమునిమిత్తమై యరుగుచూ నొక్కనాడీ యాలయప్రాంతము విడిసియుండెను. ఆదినముననే ధనదత్తుడను వైశ్యకుమారుడుగూడ యిచ్చటనే విడిసెను. అంత వారిరువురకూ మైత్రిగలిగెను. వారిరువురూ నొక్కచో గూర్చుండి వివిధవిషయములు ముచ్చటించుకొనుచూ యీక్రింది విధముగా సంభాషించుకొనిరి.

ధర్మ;—అయ్యా! మీరేదేశపువారలు? ఎచ్చటకేగుచుంటిరి?

ధన;—నేను మణిపురమను గ్రామమున నివసించుచుంటిని. స్వర్ణపురమునకేగుచుంటిని.

ధర్మ:—ఏకార్యముపై జనుచుంటిరో యడుగవచ్చునా?

ధన:—స్వర్ణపురమున శీలవతియను వైశ్యకుమారిగలదు. ఆమెను పెండ్లియాడగోరి పోవుచుంటిని.

ధర్మ:—(తనలో) శీలవతి సకల సుగుణ విరాజితయనియు యసమాన సౌందర్యవతియనియు పలువురచే వినియుంటిని. యెట్లయిననూ నేనామెను పరిణయ మాడవలయును. అందులకుయీతని నెట్లయిననూ వెనుకకు బంపవలయును.—అయ్యా! తమరూరక శ్రమనొందకుడు. ఆకన్యారత్నము నాకు పెండ్లిగావించుటకు నామేనమామ వాగ్దానమొసంగెను. నేనునూ స్వర్ణపురమునకే పోవుచుంటిని.

ధనదత్తుడు యిదేదియో మోసమున్నదని తలచి నాటిరేయినే ధర్మదత్తుడెరుగకుండా స్వర్ణపురికి బయనమయ్యెను. ధర్మదత్తుడును ఆరేయినే స్వర్ణపురికేగుచు ముందున్న దర్శించి శీలవతి తనకు లభించినచో తన శిరము కానుకగా నొసంగుదునని మొక్కుకొనెను.

ధనదత్తుడును ధర్మదత్తుడును ఒకేకాలంబున స్వర్ణపురంబు జేరుకొని శీలవతి తండ్రిని గలిసికొనిరి. శీలవతి వారిరువురినిగాంచి అందు ధర్మదత్తుడు సుందరుడై యుండుటగని మోహించి వరించెను.

ధర్మదత్తుడు శీలవతిని బరిణయంబాడి కొన్ని దినంబు లత్తవారింటసుఖంబుగానుండి పిమ్మట తనభార్యను దోడ్కొని నిజపురంబునకు బయనమయ్యెను.

ధర్మదత్తుడు భార్యను దోడ్కొని యిచ్చోటకరుదెంచి మరల విడిసెను. ఒక్కనాటిరేయి శీలవతి నిద్రించుచుండ ధర్మదత్తుడు మున్ను నాడు మొక్కినప్రకారము తనశిరంబు ఖండించుకొనెను. పిమ్మట శీలవతి మేల్కాంచి భర్త శిరము ఖండింపబడియుండుటగాంచి దుఃఖించి."పతికి పతితోడిదేగదా బ్రతుకు. నేనును నావిభునననుసరించెదను" అనిమనం

బున వితర్కించుకొని కరవాలంబుగైకొని కంఠ ముత్తరించుకొనెను, ఆదంపతుల దిరుగ బ్రతికింప దలంపున యీశాసనమును నేనే వ్రాసి యుంచితిని. నేటికి నీవలన సజీవులైరి. అని భైరవుడు వారి వృత్తాంత మంతయుదెల్పి యంతర్ధాన మొందెను. విక్రమార్కుడు భైరవాలయము విడిచి చనెను.

,,ఓభోజభూపాలా! ఇట్టి సహసము నీకడగలదేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేనిచో వెడలిపొమ్ము'' అని సాలభంజికపల్కిన భోజు డు నాటికి అంతఃపురంబు జేరబోయెను.

ఏడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

భోజభూపాలుండు మరల నొకశుభముహూర్తమున సింహాసన మధిష్ఠింపబోవ నేడవసోపానమునగల సాలభంజిక యాతనినివారించి "ఓరాజా? విక్రమార్కునకుగల సాహసౌదార్యాదిగుణంబులు నీకడ గలవేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము, లేనిచో వెడలిపొమ్ము''అన,భోజ భూపతి "ఓసాలభంజికా! విక్రమార్కుని గుణంబులు కథనముసేసి నా వీనుల విందొనగూర్పుము'' అని పల్కిన సాలభంజిక యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కమహీపతి యొక్కనాడు కొలువుదీర్చియుండగా నొక్కరత్నవర్తకు డరుదెంచెను. అంత భూపాలుం డాతనికడగల రత్న ములన్నియు పరీక్షించి "ఓయీ! యీరత్నములకంటె నుత్తమోత్తమ మైనవి నీకడనున్నవా?'' యన నాతడు, ,,దేవా! అట్టివి యింటివద్ద

నున్నవి. వాటిమూల్య మత్యధికము. ఒక్కొక్కటి లక్షవరహాలు విలువజేయును. నావెంట నెవ్వరినైన బంపినచో నారత్నములు బంపెద"ననెను. భూపతి అందుకు సమ్మతించి వాటిమూల్యము ముం దుగనే యాపర్తకుని కొసంగి, తనసేనానింబిలిచి ,,ఓయీ! యీవర్తకుని తోడనీవేగి యాతడిచ్చు రత్నములను గొనిరమ్ము. అతనిగ్రామమిచ్చో టికి యిరువది యోజనములుగలవు. కావున నీవు నాలుగుదినములలో తిరిగిరావలయును. అయిదవనాటి సూర్యోదయమునకు రానిచో నిన్ను శిక్షించితీరెదను"అనిపల్కి యావర్తకునితో సేనానిం బంపెను.

సేనాని యావర్తకుని గ్రామమునకేగి యాతడొసంగిన రత్నము లను గైకొని తిరిగి నిజపురికి ప్రయాణమై వచ్చుచుండగా మార్గమధ్య మున వర్షము కురియజొచ్చెను. అతడు వర్షబాధను యిసుమంతయు లక్ష్యముసేయక ప్రయాణము సాగించుచూ నాలుగవదినము సాయం సమయమునకు యొక్క గ్రామము జేరుకొనియెను. అతడా రాత్రి యంతయూ ప్రయాణము సాగించినగాని విక్రమార్కుని కడకు గడువు లోపలరాలేడు. అతడు వర్షములో తడియుచూచలిబాధ సరకుసేయక అతిధైర్యముతో ప్రయాణము సాగించుచుండెను.

మార్గమధ్యమున నొక్క యేరు అకాలవర్షముచే పొంగి దాటు టకు వలనుగానంత వేగములో ప్రవహించుచుండెను. అచ్చట నేరు దాటుటకువలయు దెప్పలేవియులేవు, సేనాని సకాలములో రాజుసన్ని ధికి జేరుదునోలేదో యని మదిగుందుచూ తానా యేరు యీదిదాటు టకు ప్రయత్నించి విఫలమనోరథుడై సమీపమందున్న పల్లెగూడెము లోనికేగి అందున్న యజమానిని గలిసికొని తన్నాయేరు దాటించుమని చెప్పిన నానావికుడు, "అయ్యా! వర్షముచే యేరు పొంగిప్రవహించు చున్నది. మనము దాటుటకు ప్రయత్నించితిమేని యపాయమునకు లోనగుదుము. కావున యీరాత్రి గుడిసెయందు విశ్రమింపుడు. ఉద

నుము మిమ్మావలియొడ్డునకు జేర్చెదను.'' అని పల్కిన, సేనాని, "ఓయీ! రేపు సూర్యోదయమునకు పూర్వమే నేను విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగి యీపదిరత్నము లీయవలయును. ఇది భూపాలుని యాజ్ఞ. ఆగడువుదాటినచో తేమ నన్నుశిక్షించును. అంతియేకాక భూపాలుని యాజ్ఞ ఉల్లంఘించిన వాడనగుదును. కావున నీవుకోరిన ధనంబిచ్చెదను. యెట్టులైనను యిప్పుడు నన్నీ యేరు దాటించవలయు''నని పెక్కువిధముల బ్రతిమాలసాగెను. అంత నా నావికుడు "అయ్యా! మీరింత గా బ్రతిమాలుచున్నారు కావున నేనీ యుపాయకరమైనపని కొడంబడుచుంటిని. కాని మిమ్ములను యేరు దాటించినందులకు ప్రతిఫలముగా మీరు కొనిపోవుచున్న రత్నములలో నాల్గింటిని నాకీయవలయును. అందులకు సమ్మతించితిరేని యిపుడే మిమ్మీ యేరుదాటించెద''ననెను. సేనాని సంకోచింపక సమ్మతించి అతనికడగల రత్నములలో నాల్గింటిని నావవానికొసంగి యేరుదాటి సూర్యోదయమునకు పూర్వమే విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగి తాను తెచ్చిన రత్నముల నొసంగెను. విక్రమార్కుడాతనిగాంచి "ఓయీ! యిందునాల్గురత్నములుతక్కువగానున్నవి, వాటి నేమిజేసితి''వనిన, సేనాని, "దేవా! మార్గమధ్యమున నొక్క యేరడ్డుతగిలెను. దానిని దాటుటకుశక్యముగానంతటి వేగమునసీరు ప్రవహించుచుండెను. అద్దానిని దాటింపుమని యొక్కనావికుని వేడగ నాతడు నాకడనున్న రత్నములలో నాల్గింటి నొసంగినచో దాటింతుననెను. తడసినచో నియమితకాలమునకు తమ సన్నిధి జేరుట దుర్ఘటము. తమ కాజ్ఞాభంగముగలుగును. భూపాలురకు నాజ్ఞాభంగము కత్తిలేకుండా చంపుటవంటిదిగదా! అందుచే నాల్గురత్నములను పల్లెవానికొసంగి యేరుదాటి నియమితకాలములో మిమ్ములను జేరగలిగితిని.'' అనిచెప్పెను. విక్రమార్కుడా పల్కులాలించి యాతనిని గౌరవించి మిగిలిన రత్నములను ఆతనికొసంగి బహూకరించెను.

"ఓ భోజభూపతీ! అట్టిగుణములు నీకడ గలవేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేదేని వెడలిపొమ్ము" అనిన భోజుఁడు నాటికి అంతః పురము జేరబోయెను.

(ఎనిమిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరునాడు శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుఁడు సింహాసన మధిష్ఠింపరాగ యెనిమిదవ సోపానమునందుగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి యీక్రిందికథ జెప్పెను.

ఒక్కనాడు విక్రమార్కుఁడు తనమనంబున యిట్లు వితర్కించుకొనెను. ఈసంసారము అశాశ్వతము. ఎవ్వనికేవేళ కేమగునో యెరికిని దెలియదు. కావున కూడబెట్టినధనమును సత్పాత్రమందుంచుటయే మంచిది. అని వితర్కించుకొని తనధనమును దక్షిణగా నీయవలసినట్టి యజ్ఞము నొకదానిని సేయ సమకట్టి, మంత్రియగు భట్టిని బిలిచి యిట్లనియెను. "ఓయీ! నేనొకయజ్ఞమును సేయ సమకట్టితిని. కావున నీవు సకలమయిన యజ్ఞసంభారములను సేకరింపుము. నేర్పరులైన శిల్పులను రావించి యజ్ఞశాలను నిర్మింపజేయుము" అనిపల్కిన భట్టి యాపలుకాల్చి వల్లెయని వెడలిపోయి కార్యాచరణమునకు గడంగెను.

అచిరకాలములోనె సకలమయినయజ్ఞసంభారములను సేకరించి దేవముని యక్షగంధర్వ సిద్ధ ప్రముఖులకు ఆహ్వానములను బంపెను. విక్రమార్కుఁడు సముద్రుని బిలువుమని తన పురోహితుని పుత్తెంచెను.

పురోహితుఁడు సముద్రముదరికేగి పుష్పలు అక్షతలు మున్నగు ద్రవ్యములతో పూజించి, ఓరత్నాకరుఁడా! విక్రమార్క మహీపాలుడు యజ్ఞముసేయనున్నాడు అందులకై మిమ్ములను బిలువ నన్ను పంపెను." అని ఆహ్వానముగావింప సముద్రుడు ప్రత్యక్షమై విక్రమార్కుని యాహ్వానమునకు సంతసించి యావిప్రునితో యిట్లులనియెను. భూసురోత్తమా! నేను మేరతప్పరాదు. కనుక రావీలులేదు కాని నేను తగినట్లు ఉపకరించెదను. నాయొద్దగల యమూల్యములగు రత్నములనాల్గింటినొసంగెదను. వాని నాతనికిమ్ము. ఈరత్నము కోరిన ధనాదివస్తువుల నెల్లనిచ్చును. ఈరెండవది షడ్రసోపేతములగు తినుబడి పదార్థముల నొసంగును. మూడవది చతురంగ బలములనుగూర్చును. నాల్గవది వస్త్రాభరణముల నొసంగును." అని యారత్నముల ప్రభావమును వెల్లడించి వాటినొసంగి సముద్రుడు అంతర్థానమొందెను.

పిమ్మట నావిప్రుడు విక్రమార్కుని సన్నిధికరుదెంచి సముద్రుడర్పించినట్లుగా యారత్నములను విక్రమార్కునకొసంగి వాటి ప్రభావమును తెలియజేసెను. విక్రమార్కుడా పురోహితుడొసంగిన రత్నములనుగైకొని సంతసించి "విప్రోత్తమా! యీరత్నములలో నీకువలయు రత్నంబొక్కటి తీసికొను"మనెను. బ్రాహ్మణుడందు నెద్దానిని తీసికొనిన తనవారలు సంతసింతురో దెలిసికొనగోరి మహారాజుంగని, 'దేవా! యింటివద్దనున్న మావారలకడకేగి వారలెట్టి రత్నమును గావలయునని కోరుకొందురో దెలిసికొని వచ్చెదననిన విక్రమార్కుఁడు వల్లెయని యంగీకరించి యాతనిని గృహంబునకేగి రమ్మనెను.

ఆబ్రాహ్మణుడు గృహంబునకుజని భార్యను, కుమారుని, కోడలిని జేరబిలిచి వారలకు రత్నముల ప్రభావము తెలియజేసి యానాల్గింటిలో నేది గొనిన బాగుండునో జెప్పుమని యామువ్వురి నడిగెను.

కుమారుడు:—ఏరత్నము చతురంగబలములనిచ్చునో దానిని పుచ్చు

కొందము; దానివలన మనకు సుఖముగా రాజ్యము లభించును.

తండ్రి:—రాజ్యము మనకు వలదు. దానివలన రాముఁ డరణ్యముల పాలాయెను, పాండవులకు కూడ రాజ్యమువలన నదేగతి సంభవించినది. కావున బుద్ధిమంతుడెవ్వడూ రాజ్యమునుకోరడు. ఏరత్నమువలన ధనంబు చేకూరునో దానినే పుచ్చుకొందము.

భార్య:—అన్నిప్రాణులకును అన్నమే జీవధారణము. అదియుగాక క్షుద్రబాధించకను బహ్మోజకుడుకాలేదు. మనలను సుఖపెట్ట జాలడు. కావున ఏరత్నము షడ్రసోపేతములగు తినుబడిపదార్థములు కలుగజేయునో ఆరత్నము గ్రైకొందము.

కోడలు:—ఏరత్నము వస్త్రాభరణముల నొసంగునో దానిని తీసికొందము.

ఈతీరుగా వారునువ్వరును తాముజెప్పిన రత్నమును గొనవలసినదని నిర్బంధింపదొడగిరి. అంతట బ్రాహ్మణుడు విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగి వారినల్వురి అభిప్రాయములను యెరింగించెను. అదివిని రాజు ఆనాలుగు రత్నములను వారి నల్వురికి వారు కోరుకొన్న విధముగా నొసంగి పంపివైచెను.

"ఓభోజభూపతీ! ఇట్టి యౌదార్యగుణము నీకడలేదు. కావున దేవేంద్రదత్తమగు యీసింహాసనమును నీవు అధిష్ఠింప అర్హుడవు గావు వెడలిపొమ్ము" అనభోజుఁడు విక్రమార్కుని వితరణ గుణంబులకు మది మెచ్చుచూ అంతఃపురంబు జేరబోయెను.

(తొమ్మిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపతి సింహాసన మధిష్ఠింపబోవ తొమ్మిదవ సోపానమునందుగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి "ఓభూపాలా! సాహసింపకుము. విక్రమార్కునకు గల సాహసౌదార్యగుణంబులు నీకడలేవు. నీవు సింహాసన మధిష్ఠించదగవు" అనిన భోజభూపాలుఁడు "ఓసాలభంజికా! విక్రమార్కుని సాహసౌదార్య గుణంబులు దెల్పు నొక్క కథను వినిపింపు మనిన నా ప్రతిమ యీక్రింది కథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుని యాస్థానమునందొక పండితోత్తముడు కలడు. ఆతనికి కుమారుఁడు కమలాకరుఁడనువాడు పసితనమున తలిదండ్రుల మాటలువినక అల్లరి చిల్లరి పనులు జేయుచూ నాటపాటలవినోదించుచూ విషయభోగము లనుభవించుచూ విద్య నేర్వవలసిన కాలమంతయు వ్యర్థబుచ్చుచుండెను ఆతనితండ్రి కుమారుని చెడునడవడికజూచి సహింపనోపక ఒక్కనాడు కుమారుని యిట్లు మందలించెను.

ఓరీ! నీవు బ్రాహ్మణ జన్మమెత్తియు దుర్వృత్తుఁడవై యున్నావేమిరా? ఇప్పుడు నీవు విద్యాభ్యాసకాలమంతయు వ్యర్థబుచ్చెదవేని దుఃఖభాజనమైన జీవితముగడుపవలసివచ్చును. స్త్రీలకు సిగ్గు—క్షత్రియునకు జయము—వర్తకునకు నోపిక—యెట్లు తగిన భూషణములో అట్లే విప్రులకు విద్యభూషణము. విద్య తల్లివలె రక్షించును. ఎవరికిని దెలియనీక దాచుకొన్న ధనమువంటిది. కీర్తిని సుఖమును లభింపజేయును. విద్యావిహీనుఁడైన మనుజుఁడు ద్విపాదపశువు. నీవంటి విద్యాగంధమెరుగని కుమారుఁడుండుటకంటె లేకుండుటే మేలు. అని పెక్కురీతుల మందలించెను.

అంతట కమలాకరుడు తండ్రిమాటలవలన పశ్చాత్తాపము జెంది, "ఎప్పుడు నేను సకల విద్యా పారంగుడ నగుదునో అప్పుడు తండ్రిగారి ముఖము జూడవలయు"నని మనంబున నిశ్చితినబూని కట్టుబట్టలతో దేశాంతరములకు బయనమాయెను.

కమలాకరుడట్లు బయలుదేరి కాశ్మీరదేశము జేరుకొనెను. అందున్న గోవిందభట్టు అనువాని నాశ్రయించి, "స్వామీ! నేను విద్యాగంధములేని మూర్ఖుడను. తమకడవిద్యనభ్యసింపదలచియిచ్చటజేరితిని" అనిచెప్పెను. అంతనాభట్టు కమలాకరునిమీద జాలిజెంది, యాతనిని తన శిష్యునిగా గైకొనెను. కమలాకరుడు ఉపాధ్యాయునిగృహకృత్యంబులు నిర్వర్తించుచు అచ్చటనే భుజించుచు వారికి తనపై మరింతదయ కలుగునట్లు ప్రవర్తించుచుండెను. ఇట్లు కొంతకాలము గడచిన వెనుక గోవిందభట్టునకు కమలాకరునిపై యపారమగు దయకలిగి యాతని కొక మంత్రరాజము నుపదేశించెను. అద్దానిచే కమలాకరునికి విద్యలన్నియు కరతలామలకములై యుండెను.

పిమ్మట నొకనాడు కమలాకరుడు గురువుకడకరిగి యాతనికి ప్రదక్షిణ నమస్కారము లాచరించి తన తలిదండ్రులను జూడవలయు నని చెప్పి యాతని యనుజ్ఞబడసి పయనమై మార్గమధ్యమునగల కాంచీపురమందు విడిసెను. ఆపురమునందాతడొక్క సుందరీమణింగాంచి ఆమెపై మోహంబుగొని ఆమె వృత్తాంత మొకనినడుగ నాతడిట్లు దెలిపెను.

"ఓయీ! ఈమె సర్వాంగసుందరియైననూ ఏమిలాభము? ఈమె యొలజవ్వనమంతయు బూడిదనుబోసిన పన్నీరు చందమాయెను. ఏలనన ఆమె పుష్పవతియైన ఆరుమాసములనుండియు ఆమెనొక్క రాక్షసు డావహించియుండెను. ఆరక్కసుడామెనుబొందవచ్చు పురుషులను జంపుచుండెను." అనిపల్కిన విని కమలాకరుడును యామెపై తనకుగల మోహంబును లోనడంచుకొని యుజ్జయినీ పురంబు జేరబోయెను.

తల్లిదండ్రులు విద్యాప్రవీణుడైన తమకుమారునిగాంచి యాతనినిగౌరవించి సంతోషస్వాంతులైరి. మఱునాడు గుణాకరుని తండ్రి యాతనిని విక్రమార్కుని యాస్థానమునకు గొనిపోయెను. కమలాకరుఁడు విక్రమార్కుని యాశీర్వదించి తన విద్యా వైశారద్యమును జూపెను. విక్రమార్కు డాతనికి యపారమగు ధనంబొసంగి సత్కరించి యాతనితో నిట్లనియెను. "ఓయీ! నీవెవ్వరికడ విద్య నభ్యసించితివి? ఏయేదేశముల సంచరించితివి? నీ వరుదెంచునప్పు డెచ్చటనైన వింతల గంటివా?" యనియడిగిన కమలాకరుఁడు "దేవా! నేనుకాశ్మీరదేశమున గోవిందభట్టు అనువానికడ విద్యనభ్యసించితిని. పెక్కుదేశములు సంచరించితిని. నేను కాశ్మీరదేశమునుండి మగిడి యేతెంచునప్పుడు కాంచీ పురంబునందొక్కవింతగంటిని. అందొక సుందరీమణిగలదు. ఆమెనొక్క రాక్షసుఁ డావహించెను. ఆమెను బొందనరిగినవాడెవ్వడూ సజీవుడై యింతవఱకూ రాకుండెనట. అని ప్రజలు చెప్పుకొనుచుండుట నేనాలించితిని." అని తెల్పెను. ఆపలుకులాలించి విక్రమార్కుడు కమలాకరుని దోడ్కొని కాంచీపురంబున కరిగెను.

విక్రమార్కుడా సుందరీమణి గృహంబునకుజని యామె రూపముగాంచి విస్మయమునొంది అట్టి రూపవతికి యిట్టికష్ట మొదవినందులకు చింతించెను. విక్రమార్కుడామెతో యిట్లనియెను. "నిన్ను పేక్షించినచ్చితిమి. ఏమందువు" అనిన నారమణి, "స్వామీ? నన్నొకరక్కసు డావహించెను. అతడు నాప్రక్కనున్న పురుషులను జంపుచుండును. నేను నిజంబెరింగించితిని. పిమ్మట మీయిష్ట"మనిన విక్రమార్కుడు, ఆరాక్షసునివలన మాకావంతయు భయములేదు."అని చెప్పెను. ఆమెయు వారిరాకకంగీకరించి వారికివలయు సౌకర్యములన్నియుగూర్చియుంచెను.

నాటిరాత్రి విక్రమార్కుడు కమలాకరుని దోడ్కొని యామె

గృహంబునకరిగి యామెయిచ్చిన నీడెమును బుచ్చుకొని యామె యొసర్చిన యుపచారములకు సంతుష్టుడై యామెతో సంభాషించు చుండెను. ఇంతలో రాక్షసుడరుదెంచు నలుకుడు వినవచ్చెను. విక్రమార్కుడు ఆయుధమును ధరించి యాశయ్యాగృహమును బ్రవేశించిన రాక్షసునెదుర్కొని యాతనిని వధించెను.

అంతనారమణి తనకు రాక్షసబాధ వదలినందులకు అమందానందంబునొంది విక్రమార్కునికి నమస్కరించి యిట్లనియెను. "ప్రభూ! మీదయవలన నాకు రాక్షసపీడ వదలినది. మీయుపకారము నేనెట్లు తీర్చగలను? నాజీవితశేషమంతయు మీతో గడుపవలయుననియున్నది. కావున నన్ననుగ్రహింప వేడెదను" అనిపల్కిన విక్రమార్కుడామెతోయిట్లనెను." సుందరీ! యీకమలాకరుడు నిన్నె మక్కువగొని యున్నాడు. ఈతడే, నీవు రాక్షసపీడితవై యున్నావని నాకుదెల్పి నన్నిచ్చటకు దోడ్కొనివచ్చెను. కావున నీవు నాయానతిపై కమలాకరుని సేవింపుచూ సుఖింపుము" అనియామెనొప్పించి వారిరువురిని దోడ్కొని యుజ్జయినీ పురంబుజేరి వారలకు నలయు ధనంబు లొసంగెను.

"ఓభోజమహారాజా! నీకడ నిట్టిగుణములున్నవా? లేవుగాన నీ వీసింహాసన మధిష్ఠింపదగదు వెడలిపొ"మ్మన భోజుడు నాటికిశుభ ముహూర్త మతిక్రమించినందున అంతఃపురంబు జేరజనియె.

(పదియవప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరల నొకశుభముహూర్తమున భోజరాజు సింహాసన మధిష్ఠింపరాగా పదియవ సోపానమునందున్న సాలభంజిక యాతనిని వారించి "ఓభోజభూపతీ! విక్రమార్కుని యౌదార్యాదిగుణములు యెవ్వనికి

కలలో ఆతడు దక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హులుగారు.” అనిన భోజుడు “ఓసాలభంజికా! విక్రమార్కునిగుణములు కథనము చేసినావీనులకు విందొనరూర్పు”మనిన నాప్రతిమయీక్రిందికథజెప్పెను.

విక్రమార్కుడు అమాత్యసామంత సేనానాయకులు గొలువ నీద్వాత్రింశతి సాలభంజికల సింహాసన మధిష్ఠించియున్నతరి నొక్క సర్వజ్ఞుడైన సిద్ధుడరుదెంచి విక్రమార్కునిచే బూజింపబడి సంఖాసీనుడై భూపాలునితో నర్థాత్మిక ప్రస్తావములు గావించుచుండెను. ఆసమయమున కుష్ఠువ్యాధిచే అవయవములెల్ల చివికినట్టి యొక్కవిప్రుడాస్థానమునకరుదెంచి రాజుతో యిట్లు మొఱపెట్టుకొనెను. “ఓమహారాజా! భూపతి కన్నతండ్రివంటివాడు. నీవు యెల్లవారియొక్క పీడను హరించువాడవు గాన ఈరోగముచే నాశరీరము కృశించుచున్నది. యెట్లయినను నన్నీరోగమునుండి విముక్తునిగావించ వలయు”నని పెక్కువిధముల ప్రార్థింప జొచ్చెను.

అంతట భూపాలుడాతనిని రోగవిముక్తుని గావించవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని సిద్ధునిగాంచి, “స్వామీ, మీరు ఆవిప్రుని పల్కులాలించితిరిగదా! ఆతనిరోగము బాపుటకు యెద్దియేని సాధనముండిన దెలుపవేడెద”ననిన సిద్ధుడు, “ఓయీ! నేనొకమంత్ర ముపదేశించెదను. ఆమంత్రరాజమును నీవు బ్రహ్మచర్యమున నొక్కవత్సర కాలము కడుంగడు నిష్ఠతో జపించి హోమంబాచరించితివేని యొక్క దివ్యపురుషుడు ప్రత్యక్షమై నీకొకపండొసంగును. ఆపండును భక్షించినవారికి జరామరణంబులుండవు. వజ్రదేహులగుదురు. నీయాశ్రితుని రోగము బాపదలచితివేని నీకా మంత్రరాజ ముపదేశించెద”ననెను. విక్రమార్కుడు “స్వామీ! అట్లేసి ఆమంత్ర ముపదేశింపుడని వేడుకొనెను. అంతట యోగీశ్వరుడు విక్రమార్కునికి మంత్రముపదేశించి నిజేచ్ఛ జనియెను. పిమ్మట విక్రమార్కుడు విప్రునికి రోగవిముక్తుని గావింతునని ధైర్యముగఱపి పంపివేసెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుఁడు సిద్ధుఁడుపదేశించిన మంత్రమును ఒక వత్సరకాలము బ్రహ్మచర్యమున కడుంగడు నిష్ఠతో నుపాసించి హోమముచేసెను. అంతట హోమకుండమునుండి యొక్క దివ్యపురుషుఁ డుద్భవించి యొక్క దివ్యఫలమును రాజునకొసంగెను. భూపాలుఁడా సందుర్గకాని రోగపీడితుఁడైన విప్రునిబిలిచి యాతని కాపండు నొసంగి భక్షింపుమనియెను. ఆరోగి యాఫలంబును భక్షించినంతనే నిరోగుఁ డయ్యెను.

"ఓ భోజభూపాలచంద్రమా! అట్టిత్యాగగుణము నీకడలేదు గాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింపదగదు పొ"మ్మనిన భోజుఁడు సిగ్గుపడి అంతః పురంబు జేరబోయెను.

పదునొకండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుఁడు సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా పదునొకండవ సోపానమునందుగల ప్రతిమ యాతని వారించి, భోజమహారాజా, దేవేంద్రదత్తమగు నీసింహాసనమును విక్రమార్కుఁడుదక్క తదన్యులు అధిష్ఠింప నర్హులుగారు. ఆతనికి గల ధైర్యస్థైర్యములు నీకులేవు." అనినభోజుఁడు ఓసాలభంజికా, విక్రమార్కుని ధైర్యాది వృత్తాంతము దెల్పుమ"నిన నాప్రతిమ యీ క్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుఁడు షణ్మాసములు రాజ్యము పాలించిన వెనుక

భూసంచారము సేయుచు నొక్కనాఁడొక్క యడవిఁ జొచ్చెను. అచ్చట పొద్దుక్రుంకినందున నొక మఱ్ఱివృక్షముక్రింద విశ్రమించెను. ఆసమయమునసే మేతలకై యరిగిన విహంగములన్నియు వృక్షముపై జేరుకొనియెను ఆపక్షులలో చిరంజీవియను పక్షి తదితరబంధువులను గాంచి "మీరెచ్చటెచ్చటకు విహారార్థమైయరిగితిరో యెట్టివింతలనుగాంచితిరో దెల్పు"డనెను. అంత నొక్కపక్షి చిరంజీవితో నిట్లనియెను. ఉత్తర దేశమున శైవాలకమను పర్వతముగలదు. అందొక్క రక్కసుడు నివసించుచుండెను. ఆసమీపమున నొక యగ్రహారముగలదు. ఆరాక్షసుఁడు ప్రతిదివసమును యగ్రహారమునగల మనుజుల నెత్తుకొనిపోయి భక్షించుచుండెను. అందుచేఁబ్రజలు భీతావహులై యొక్కనాడు రాక్షసుడు నివసించుచున్న పర్వతసమీపమునకరిగి యాతనినిట్లు ప్రార్థించిరి. "ఓరాక్షసుఁడా! నిర్దయుడవై నమ్మేలఁ జంపెదవు? నీయాహారార్థమై యేజంతువులనో భక్షించి మమ్ములఁ జంపుట మానుమ"నిన నారక్కసుడందుల కంగీకరింపక యిట్లనియెను. "మీలో దినమునకొక్కరు చొప్పున నాతిండికై యీపర్వతమునకు వచ్చినచో మిమ్ముల నంతగా బాధింపను" అనిపల్కినప్రజలు సమ్మతించి యప్పటినుండి యాగ్రామము నుండి యిండ్లవరుసను దినమునకొక మనుష్యుని చొప్పున యారక్కసుని కాహారముగ నరుగుచుండిరి.

ఇట్లు దీర్ఘకాలము గడచినది. రేపటిదినమున నొకవిప్రకుమారుని వంతువచ్చినది. ఆవిప్రుడు వృద్ధులైనతలిదండ్రులకొక్కడేసుతుడు. ఆతడు మరణించినచో యింక సంతతిఉండదు. అందుచే వృద్ధులైన యాజననీజనకుల దుఃఖము వర్ణింప నలవికాదు." అనిచెప్పెను. పిమ్మటవిహంగములెల్ల దమతమ కులాయములఁజేరి నిద్రించెను.

విక్రమార్కుఁడు పక్షులభాష నెఱిగినవాడు గావున నాపక్షి చెప్పినదంతయు నాలించి యెట్టులయిన నారాక్షసునిబారినుండియాగ్రామ

వాసులను కాపాడవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని శైవాలక పర్వతమునకు బయలుదేరెను. భూపాలుఁడా పర్వతము జేరుసరికి విప్రకుమారుఁడు రక్కసుని కాహారముగా నేగుదెంచెను. విక్రమార్కుఁ డాతనిఁగాంచి, "ఓయీ! నీకుమాఱుగా నేనా రక్కసుని కాహారమయ్యెదను. నీవు వెడలి"పొమ్మని యాతనిని బంపివైచి తాను రక్కసుని గుహాకరిగెను. రాక్షసుఁడు నగుమోముతోనున్న విక్రమార్కుని గాంచి విస్మయమునుజెంది, "ఓయీ! నీవెవ్వడవు? నన్ను గాంచి భయపడవలసిన నీవు ధైర్యశాలివలె నగుమోముతో నున్నాడవు" అనిన విక్రమార్కుఁడు, "ఓయీ! పరులకొరకై నేనీ దేహమును ధరించియున్నాడను. నీపనిని నీవు గావించుకొను"మనెను. అంతనా రక్కసుడు భూపాలుని పరోపకార బుద్ధికిని ధైర్యమునకును మదిమెచ్చి యిట్లులసియెను. "ఓమహాపురుషా! పరదుఃఖమును గాంచనోల్లక నీసుఖ భోగేచ్ఛను మానుకొని నీశరీర మర్పింపదలచినాడవు. నీజీవితమే శ్లాఘ్యము. నీకువలయువరంబు వేడుకొను"మన విక్రమార్కుఁడు 'నీకు నాయందుదయకలదేని నేటినుండి మనుష్యులను భక్షింపనని వాగ్దానము సేయుము."అనిన రక్కసుడందుల కంగీకరించెను. విక్రమార్కుఁడు కృతార్థుడై నిజేచ్ఛంజనియె.

"భోజభూపాలచంద్రమా! వింటివా విక్రమార్కుని వితరణ గుణములు అట్టివి నీకడ లేవుగాన నీవీగద్దె నెక్కతగదు. వెడలి పొ"మ్మనిన భోజుఁడు లజ్జజెంది నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించి నందున అంతఃపురికి బోయెను.

(పంద్రెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరునాడు మరల నొకశుభముహూర్తమున సింహాసన మధిష్ఠింప వచ్చిన భోజభూపతిని పండ్రెండవసోపానమునగల ప్రతిమ యాతనిని వారించి యిట్లనియెను. "ఓ రాజా! విక్రమార్కునకున్న వితరణ గుణంబులలో నొక్కటైన నీకు లేదు. ఆతని సాహస వితరణంబులు దెల్పుకథ వినదలతువేని దెల్పెద"ననిన భోజుడు "ఓ సాలభంజికా! ఆతనిగుణములు దెల్పు కథజెప్పి ఆకొనియున్న నావీనులకు విందొనర్పుము" అనిపల్కిన నాప్రతిమ తన వచోనైపుణ్యము మెఱయ నీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుని రాజధానియగు నుజ్జయినీపురంబున ధనదత్తుడను వైశ్యుడొకడుండెను. ఆతనికి పురందరుడను కుమారుడు గలడు. ధనదత్తుని సంపదలకు పరిమితిలేదు. లుబ్ధుడు. పురందరుడు తలిదండ్రుల మాటలు పాటింపక దానధర్మములజేయుచు ధనమువ్యయపరచుచుండెను. ఒక్కనాడు ధనదత్తుడు కుమారుని జేరబిలిచి యిట్లనియెను. "బిడ్డా! నీవు వైశ్యకులమున నుద్భవించియు క్షత్రియునివలె వ్యయము జేసెదవేటికి? ఇయ్యది కోమటిబిడ్డకు దగదు. కోమటిబిడ్డ ధనమును కూడబెట్టవలయునుగాని వ్యయముసేయరాదు. అంతియేకాక కూడబెట్టిన ధనము ఆపత్కాలములో పనికివచ్చును." అని పల్కిన పురందరుడు, "తండ్రీ! కూడబెట్టినధనము ఆపదలలో రక్షించునని యెవ్వడు వచించునో అట్టివాడు జ్ఞానహీనుడు. ఆపదలతోబాటు కూడబెట్టినధనమున్న యెడల నశించునుకాని మనలను రక్షింపదు. ఎప్పుడును పోయిన దానికై వగవరాదు. రావలసినదానికై చింతింపరాదు" అనిన ధన

దత్తుడు కుమారునిపై నాగ్రహించి యాతనిని తనగృహమునుండి వెడలగొట్టెను. పురందరుఁడు చేయునదిలేక దేశాంతరములకుబోయెను కొంతకాలముపిమ్మట పురందరుఁడు దేశాటనమొనరించి నిజపురంబైన యుజ్జయినీ కేతెంచుచూ మార్గమధ్యమున హిమపురియను నగరమున ప్రొద్దుగ్రుంకినందున నొక్కయరుగుపై విశ్రమించెను.

అర్ధరాత్రియగుసరికి నానగరసమీపమునగల విపినమందు నొక్క స్త్రీవ్యక్తి విలపించుచున్నట్లు వినవచ్చెను. పురందరుఁడు మేలుకాంచి యారోదనమాలించి యాగృహయజమానునిలేపి యట్లు రోదనమొనరించు స్త్రీ యెవ్వరని ప్రశ్నించెను. అంతనాతఁడు "ఓయీ! యీ సమీపముననే యొకవనముగలదు. అందుండి ప్రతిదినము రాత్రి సమయమున యీరోదనము వినవచ్చుచుండును. విచారించుటకు భయముచే నెవ్వడు నచ్చటికిపోడు" అని తెల్పెను. అనంతరము తెల్లవారిన పిదప పురందరుఁడు యాపురంబునిడిచి చనెను.

పిమ్మట కతిపయదినంబులకుఁ బురందరుం డుజ్జయినీ పురంబు జేరుకొని విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగి హిమపురియందు దావిన్న సమాచారమంతయు దెల్పెను. అంత విక్రమార్కుఁడు పురందరుని దోడ్కొని హిమపురిజేరి మున్ను పురందరుఁడు శయనించిన గృహంబునవిడిసి, నిశాసమయమునకై యెదురుచూచుచుండెను.

ఆరాత్రి యథాప్రకారముగా స్త్రీరోదనము వినవచ్చెను. ఆ యార్తనాద మాలించినతోడనే విక్రమార్కుఁడు ఖడ్గముచేబూని పురందరుని విడిచి తానొంటరిగా నాధ్వనివచ్చిన దిక్కునకేగెను. ఆయంధకారమున విక్రమార్కుడు దారితప్పక విపినముఁజొచ్చి యచ్చో నొక్క రాక్షసుఁడొక్క లలనామణిని బాధించుటగాంచెను. విక్రమార్కుడా కాంతామణి నోదార్చి యారాక్షసునితో పోరాడదలపడి కొన్ని నిమిషంబుల కారక్కసుని జక్కాడెను. పిదప నాస్త్రీనిగాంచి,

"అమ్మా! నీవెవ్వరవు? ఏల యీదుర్మార్గుడగు రక్కసుఁడు నిన్ను పీడించుచున్నాడు? ఎరింగింపు"మన నాలలన, "దేవా! నేను శీలవతి యనుదానను. నాకునాభర్తపై ననురాగము లేదు. ఆయనకు నాపై నపారమగు ననురాగముగలదు. నాకూటమికి నెన్నియోమారులు నన్నాయన బ్రతిమాలెను. నేను నిరాకరించితిని. తుదకాయన కామ జ్వరపీడితుడై ప్రాణములు పోవుసమయమున "ఓసీ! దుర్మార్గురాలా! నాకోరికను నీవిట్లు నిరాకరించి నామరణమునకు కారణభూతురాల వైతివిగాన యీవిపినమందున్న రక్కసునిచే, నీవు అంగీకరింపకున్నను సంభోగార్థమై బలాత్కరింప బడుదువుగాక"అనిశపించెను. అంతనేనాతని పదంబులవ్రాలి పెక్కురీతుల ప్రార్థింప కరుణించి "కొన్ని దినములకు విక్రమార్క మహీపాలుఁ డరుదెంచి నిన్నారాక్షసుని బారినుండి రక్షించు"నని చెప్పిప్రాణంబులు బాసెను. నాటినుండియు నేనీరక్కసునిచే పీడింప బడుచుంటిని. నేటికి తమదయవలన నాబాధనివర్తించెను. ఇట్టిమహోపకార మొనర్చిన తమకు నేనెట్టిప్రత్యుపకారము జేయజాలను. అయినను నేజెప్పుసదాలింపుడు. ఈసమీపముననొకగుహలో నీ రాక్షసుఁడు తొంబదికోట్ల వరహాలను దాచియుంచెను. నాదేహము నుండిప్రాణము లెగసిపోవుచున్నవి. నేజీవించుటకల్ల. మీరాధనముఁగొని పొండు"అనిచెప్పి ప్రాణములు విడిచెను. పిమ్మట విక్రమార్కుఁడు పర్వతగుహకరిగి, అందున్న ధనమునుగొని పురందరుని గలిసికొని యా ధనమంతయు నాతనికొసంగి "సుఖంబుగా జీవించుమనెను"

"ఓభోజభూపాలా! ఇట్టిగుణములు నీకడగలవా? లేవుగాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింపదగవు వెడలిపొ"మ్మన నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున అంతఃపురము జేరజనియె.

(పదమూడవ ప్రతిమ చెప్పినకథ)

మరునాడు శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుడు సింహాసన మధిష్ఠింపరాగా పదమూడవ సోపానముమందున్న ప్రతిమ యాతనిని వారించి ఈక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు షణ్మాసములు భూసంచారము చేయవలసిన కాలములో భూసంచారము సేయుచూ నొక్కనాడు యమునాతీరమున కేగి అచ్చట గలకాళికాలయమునకేగి దేవిని ప్రార్థించి, దేవళములో పురాణశ్రవణము జేయుచుండుటగాంచి తానును పురాణశ్రవణ మొనర్చుట కొక్కచో గూర్చుండెను. అప్పుడొక విప్రుడు భార్యతోగూడ నదియందు స్నానము చేయుచుండగా ప్రవాహవేగమునకు తట్టుకొనలేక కొట్టుకొనిపోవుచుండెను. అంతనాతని భార్య రోదనమొనర్చుచూ, "ఏటి ప్రవాహమున కొట్టుకొనిపోవుచు చావనున్న తనభర్తను రక్షింపుడని" మొఱపెట్టుచుండెను. పురాణశ్రవణముజేయుచున్న విక్రమార్కుడా దీనాలాపము లాలించి తోడనే యమునాతీరమునకేగి వెఱవక యందురికి యాబ్రాహ్మణుని ప్రాణములతో రక్షించి యొడ్డునకు దీసికొనివచ్చి వివిధోపచారముల గావించి యాతనిసేదదీర్చెను.

బ్రాహ్మణుడు సేదదీరినవెనుక విక్రమార్కునిగని ‹‹ఓమహా పురుషా! యీనాశరీరము, మొదట నాతల్లిదండ్రులవలన బుట్టినది. దీనికి గాయత్రివలన రెండవజన్మము వచ్చినది. ఇప్పుడునీవు మూడవజన్మము గల్పించితివి. నాప్రాణదాతవైన నీకు నేనేమి ప్రత్యుపకారము చేయగలను! అయినను నాకడనొక్క మంత్రరాజమున్నది. అయ్యది జపించిన సర్వపాపములు నశించును. ఆమంత్రప్రభావమున దేవలోక

మునకు గూడఁబోవచ్చును. ఆమంత్రి రాజమును నీకుపదేశించెద, గొనుము.” అనిచెప్పి భూపాలున కామంత్రముపదేశించి వెండియునిట్లు చెప్పెను. “భూపాలా! నీవీమంత్రమును యితరుల కుపదేశించినచో నీకయ్యది ఫలింపదు, కాన నీవేరికి నుపదేశింపకుము.” అనిపల్కి విప్రుడు విజేచ్చంజనెను,

పిమ్మట విక్రమార్కుఁ డటనుండి బయలుదేరఁబోవు సమయమున నొక్కరక్కసుఁడాతనికడ కరుదెంచి, “విక్రమార్కభూపాలా శరణు శరణ”నిపల్కెను. విక్రమార్కుడాతని గాంచి, “ఓయీ! నీ వెవ్వడవు? ఇచ్చటికెట్లు వచ్చితివి? ఏకతమున నన్ను శరణు జొచ్చితివి? నీవృత్తాంతమేమి? తెల్పు”మనిన నారాక్షసు డిట్లుచెప్పెను. “దేవా, తొల్లి నేనొక్క భూపాలునికడ ప్రధాన పురోహితుగా నుండెడి వాడను. ఆరాజు తనకడ కరుదెంచిన పండితులను బరీక్షించుటకు నన్ను నియమించుచుండెడివాడు. నేనువిద్యాగర్వముచే నెంతటి పండితుడ నైనా పూర్ణప్రజ్ఞలేదని లేనిపోని తప్పులుబట్టి పారద్రోలు చుండెడి వాడను. ఇట్లుండగా నొకనాఁడొక్క విప్రపుంగవుఁడు. రాజును దర్శింపవచ్చెను. అతఁడు సకలశాస్త్రపారంగతుఁడు. రాజాతనిని బరీక్షింపుమని నన్ను నియమించెను. అంతనేనాతనిని బరీక్షించి లేనిపోని తప్పులు కల్పించి రాజుతోజెప్పి యాతనికి పూర్ణ ప్రతిభ లేదంటిని. అంత నా విప్రపుంగవుఁడు నాపై గినిసి నన్నుబ్రహ్మరక్కసుడవు గమ్మ”ని శపించెను. అంత నేను గడ గడ వణకుచు నాతని పదంబుల వ్రాలి కరుణింప వేడితిని. అంతనాతఁడు శాంతమూని “ఓయీ! యమునాతీరమున నొక్క రావిచెట్టుగలదు. అందు నీవు నివసించుచుండుము. అచ్చటకు విక్రమార్కభూపాలుఁ డరుదెంచును. నీవాతనిని రక్షింపవేడుకొనినచో నాభూపతి సర్వపాపంబులు హరింపజేయును. అప్పుడు నీవు విగతపాపుఁడవై తొంటిరూపు నొందగల”వనిచెప్పెను. నాటినుండియు

నీరావిచెట్టుపై వసించుచు దమరాకకై యెదురు చూచుచుంటిని. నన్ను రక్షించి నాపాప పరిహార మగునట్లనుగ్రహింపవలయు" నని పెక్కు విధములఁ బ్రార్థింపఁజొచ్చెను. అంత విక్రమార్కుఁడు "ఓయీ, నాకు సర్వపాపనాశన మను మంత్రరాజమును నొక్కవిప్రుఁడు పదేశించెను. అయ్యది నీకుపదేశించెద, గొను" మని యారక్కసుని కామంత్రముప దేశించెను. అంతనాతఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగా మారెను. ఆవిప్రుఁడు విక్రమార్కునకు నమస్కరించి పెక్కువిధముల నుతించి యాతనియను మతిగొని నిజేచ్ఛంజనియె. విక్రమార్కుఁడు భూసంచారము చేయవలసిన షణ్మాసములు పూర్తియగుటచే మరల నుజ్జయిని కేగుదెంచెను.

"ఓభోజభూపాలాగ్రణీ! నీకడ నిట్టి యౌదార్యగుణము లేదు. కావున దేవేంద్రదత్తమగు నీసింహాసనమును నీవధిష్ఠింపదగదు. వెడలి పొ"మ్మనిన భోజుఁడు లజ్జచే నాటి కంతఃపురంబు జేరబోయెను.

(పదునాలుగవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరునాడు శుభముహూర్తమున నెప్పటియట్లు సింహాసనమధిష్ఠింప వచ్చిన భోజమహారాజును పదునాలుగవ సోపానమునఁగల ప్రతిమ వారించి, "ఓభోజభూపాలా! నీ వీ సింహాసనమధిష్ఠించుటకు కుతూహలపడుచున్నాడవు గాని యిద్దాని నధిష్ఠించుటకుఁదగిన సుగుణం బులు మాత్రము నీకడలేవు. అందుచే నిద్దానినధిష్ఠింప నీవర్హుడవుగావు. ఈసింహాసన మధిష్ఠించిన విక్రమార్కుని గుణంబులు వినదలతువే?"

యనిన భోజుఁడు ,,సాలభంజికా!విక్రమార్కుని గుణంబులు కథనము సేసి నావీనులకు విందొనర్పు"మనిన నాప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుఁడు భూసంచారముసేయుచూ నొక్క నగరము చెంతగల తపోవనమునకరిగి, అందుపారుచుండిన ఏటియందు స్నానమాచరించి,అచ్చటగల జగదంబికాదేవ యాలయమున దేవిని సేవించి, ఆవనములో విహరించుచుండెను. అందొక్కచో దపమాచరించుచున్న నొక యోగిపుంగవునిగని అతని జపతపంబులు ముగియువరకు విక్రమార్కుడు అచ్చట వేచియుండి పిదప నాతనికి నమస్కరించెను. ఆసిద్ధుఁడు విక్రమార్కునిగని ,,ఓయీ, నీవెవ్వరవు? నీనివాసమెద్ది? ఇచ్చటి కేలవచ్చితివి?" అని యడిగిన విక్రమార్కుడు ,,స్వామీ! నే నుజ్జయిని బాలించు విక్రమార్కుడనువాడను. రాజ్యభారము మంత్రులచేతనిడి దేశములలోగల వింతలనుగాంచవలెనని భూసంచారము చేయుచుంటిని. ఇచ్చో కని విన, దగినవింతలు గాని,దృశ్యములు గాని యున్నచో యెఱింగింప వేడెదను," అని పల్కెను. యోగి పుంగవుడా పల్కులాలించి "ఓయీ! రాజ్యమును వీడి, యేల దేశాంతరములందు దిమ్మరెదవు? యిట్టిచో నీరాజ్యమును శత్రువులు ముట్టడించిన నపాయము సంభవింపదా? సత్వలక్షణ సంపన్నుడవగు నీవురాజధానిని వీడవచ్చునా?" అని పల్కిన విక్రమార్కుడాపల్కులాలించి, "అయ్యా! తమరు సర్వము తెలిసినవారు. ఈపురుషకారమెల్ల నిష్ప్రయోజనము దైవమే సర్వమునకు గారణభూతుడు. సుఖదుఃఖములు కర్మానుసారము గావచ్చును. రాజ్యమును ఎంత దిట్టపరచుకొన్నను చతురంగభలమెంతయున్నను. పురుష ప్రయత్న మెంతసముకూడి యున్నను దైవము విముఖమాయెనని యెంతటివాడయినను భంగపడవలసినదే గదా ఇందులకొక్క యితిహాసము గలదు. తెలిపెదనాలింపుడు." అని విక్రమార్కుడీ క్రిందికథను యోగిపుంగవునితో జెప్పెను.

——:0:——

రాజశేఖరుని చరిత్రము

పూర్వము రాజశేఖరుడను మహారాజుగలడు. ఒకప్పుడాతడు శత్రురాజులతో నోడింపబడి రాజ్యమును గోలుపోయి కట్టుగుడ్డలతో గాననంబున కేగి కందమూల ఫలంబులు లభించినచో భక్షించుచూ లభింపకున్న నుపవాసములు సలుపుచూ కాలముగడుపుచుండెను. ఒక్కనాడత డొకవటవృక్షచ్ఛాయనుజేరి యుపవాస శ్రమచే విశ్రమించియుండెను. ఆసమయముననే అయిదుగురుయక్షులు రాజశేఖరుడు విశ్రమించిన వటవృక్షముపై జేరి యిట్లు సంభాషింపదొడగిరి.

యక్షుడు:—మద్రదేశాధిపతి మరణించెను. ఆతని యనంతరము సింహాసన మధిష్ఠించుటకు ఆతనికి పుత్రులు లేరుగదా! ఆరాజ్యమెవ్వరిపాలగునో!

2 యక్షుడు:—అమాత్యులు మొదలగుపురపెద్దలు పట్టపుదంతికొక్క పూలహారమునొసంగి యాగజం బాదండ నెవ్వరిమెడ వేయునో యాతనినే తమ పాలకునిగా నెన్నుకొన నిశ్చయించిరి.

3 యక్షుడు:—మొన్న రాజ్యమును గోలుపోయిన రాజశేఖరుడిప్పుడా మద్రదేశమునకు రాజుగానైనచో ప్రజలు సుఖింపగలరు.

4 యక్షుడు;—ఆరాజశేఖరు డిప్పుడీ వటవృక్షముక్రింద నిద్రించుచున్నాడు. ఆతనిదోడ్కొనిపోయి మద్రరాజ్యమున కభిషిక్తుని జేయుదమా?

5 య;—అట్లొనర్చినచో బాగుగానుండును.

3 య:—అట్లుచేయుట యుక్తముగాదు. ఆదంతావళ మాతనిమెడ యందు పూలహారము వైచునట్లు చేయవలయును.

4 య;—అయినచో నీతని మద్రపురంబునకు దోడ్కొనిచనివిడుచుట మంచిది.

2 య;—అట్లయినచో నాతనిని లేపి యీవృత్తాంతము దెల్పుదము.

ఇట్లు సంభాషించుకొని యాయక్షులాతని మేల్కొల్పి యాతనితో యీవృత్తాంతమంతయు దెల్పి మద్రదేశమునకు రమ్మని యంతర్ధానమొందిరి. రాజశేఖరుడు యక్షులుపదేశించినరీతిగా సతీమణిందోడ్కొని మద్రదేశమునకు బయనమై యేగెను. రాజశేఖరుడు మద్రదేశమునకరిగి మద్రేశ్వరాలయమునకేగి మద్రేశ్వరుని సేవించి దేవాలయ పురోభాగమున నిలిచియుండెను. అప్పుడు పట్టపుదంతి యాతనికడకరుదెంచి పూలమాలనాతని మెడయందువైచి యాతనిమోపు మోకరించెను. పిమ్మట మంత్రి సామంతులెల్ల రరుదెంచి రాజశేఖరుని దమ యేలికగానెన్నుకొని యాతనిని పట్టభద్రుని గావించిరి.

పిమ్మట యక్షులసహాయమున రాజశేఖరుడు పూర్వముతన్ను బారదోలిన భూపాలు నోడించి తాగోల్పోయిన రాజ్యమును గూడ వశమొనరించుకొనెను.

అని విక్రమార్కున కెరింగించిన సిద్ధుడా కథనాలించి విక్రమార్కుని మదిమెచ్చి యాతనికొక్క శివలింగము నొసంగి దాని ప్రభావ మెల్లరింగించెను. "ఓరాజా! యీశివలింగము చింతామణివలె కోరిన వస్తువులెల్ల నొసంగును." అని తెల్పగా విక్రమార్కుడాతనికి నమస్కరించి యాలింగము ను బుచ్చుకొనెను.

పిమ్మట విక్రమార్కు డుజ్జయినికి బోవుచుండగా మార్గమధ్యమున నొక్కవిప్రుడాతనిఁగాంచి, "రాజా! చిరకాలమునుండి నేను పూజింపుచున్నట్టి నాశివలింగము ను యెవరోహరించిరి. మూడునాలుగు దివసములనుండి ఉపవాసము చేయుచున్నాను. శివలింగమునుపూజింపక నేను భుజింపను. మీకడనున్న లింగమును నాకిత్తురేని కృతార్థుడనయ్యె

దాసగిన రాజువిని తనకడనున్న లింగము విప్రునకొసంగి యుజ్జయిని కేగెను.

"ఓ భోజభూపాలా! ఇట్టియుదారస్వభావము నీకుకలదా? లేదు కావున నీవిద్దాని నధిష్ఠింప నర్హుడవుగావు. వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున వెడలిపోయెను.

పదునైదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

మరునాడు మరల భోజుడు సింహాసన మధిష్ఠింపరాగా పదునైదవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతనినివారించి, "భోజభూపాలా! ఈ దేవేంద్రదత్తమగు సింహాసనమును విక్రమార్కునికన్న సాహస శౌర్య ధైర్యాది గుణంబులు గలవారుగాని తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప ననర్హులు." అనిపల్కిన భోజుడు "సాలభంజికా! విక్రమార్కునివితరణ గుణంబులు కథనముసేయు" మనిన నాప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

ఉజ్జయినీ పురవరంబున వసుమిత్రుడను విప్రుడుగలడు. అత డత్యంత సుందరాకారుడు. వేదశాస్త్రములు ననమాన పాండిత్యముగల వాడు. పరోపకారి. ధనసంపన్నుడు. విక్రమార్కుని కావసుమిత్రునిపై మిక్కుటమగు ప్రేమ. ఒక్కనాడా వసుమిత్రుడు విక్రమార్కుడును సంభాషించుచుండ నొక్క పురుషుడేతెంచి కాశీకాపురమునుగురించియు గంగామహాత్మ్యమును గూర్చియు జెప్పెను. పిమ్మటవసుమిత్రుడు గృహమున

కేతెంచి మనంబున నిట్లు వితర్కించుకొనెను. "పావనియగు గంగను దర్శించి నంతనే పాపములు పటాపంచలై పోవును. గంగను జూచినను తాకినను పవిత్రులగుదురు. పెనుబాధకములచే చుట్టబడిన ప్రాణి గంగానదిని స్నానమాచరించినంతనే సర్వపాప విముక్తుడగును. తపస్సుచేతను దాన ముచేతను మనుష్యుడు గతిగొందలేడు. గంగను సేవించినచో పొంద గలుగును" అనిగదా వ్యాసమనుజుడు వక్కాణించిచనియె. అట్టి గంగా నదిని దర్శించని నాజీవితమెందులకు? తప్పక గంగను దర్శించవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని మరునాడు విక్రమార్కుని యనుజ్ఞగొని బయలుదేరి కాశికాపురి జేరెను.

అచ్చట గంగయందు శాస్త్రోక్త ప్రకారంబుగా స్నానమాచరించి విశ్వేశ్వరుని దర్శించి సేవించి, మాధవునకుమ్రొక్కి కాలభైరవుని దర్శిం చి యధికభక్తి నాతని నభిషేకించి, పిమ్మట గయ, ప్రయాగాది పుణ్య క్షేత్రములకు జని తీర్థయాత్ర ముగించుకొని మగిడి యుజ్జయినికి బయన మయ్యెను.

మార్గమధ్యమున నాతడొక్క నగరమున విడిసెను. ఆనగరము స్త్రీలచే పరిపాలింప బడుచుండెను. అచ్చట లక్ష్మీనారాయణాలయము గలదు. ఆయాలయ ధ్వజస్తంభము చివర నొక కొప్పెరయందు తైలంబు కళకళ మరుగుచుండుటగాంచి యచ్చట నొక్క యధికారిని నడుగ నాతడిట్లు చెప్పెను. "ఈనూనెకొప్పెరయందు సాహసమున నెవ్వడురుకునో యాతనికి నగర పరిపాలకురాలు యచ్చరికన్య లభిం చును" వసుమిత్రుడా వృత్తాంతమును విని యాసంగతి విక్రమార్కు నికి దెలుపవలయునని యెచ్చటను తడయక ప్రయాణము సాగించి యుజ్జయిని జేరుకొనెను.

ఆమరునాడుదయంబున రాజప్రాసాదమునకుజని గాంగ ఉదియాత నికి గంగాజలంబును విశ్వేశ్వరప్రసాదంబును నొసంగెను. విక్రమార్కు

డాతనినిగాంచి, "మిత్రమా! ఏయేపుణ్యక్షేత్రములు దర్శించితివి? ఏయేదేశంబులు జూచితివి? అందునీవుగాంచిన వింతలేమైన నున్నచో దెల్పు"మని ప్రశ్నించెను. అంత వసుమిత్రుఁడు, "భూపాలా! కాశీ, గయా, ప్రయాగాది పుణ్యక్షేత్రములకు బోయి విధ్యుక్తకర్మ లాచరించితిని. మగిడి నే నేతెంచునప్పుడు ఒక్కనగరమును గాంచితిని. ఆ నగరమును యొక ఆచ్చరలేమ పరిపాలించుచుండెను. అందు లక్ష్మీ నారాయణ ఆలయముగలదు. ఆయాలయ ధ్వజస్తంభము చివరనొక నూనె కొప్పెరకలదు. అందు తైలము కళ పెళయని కాగుచుండును. ఆతైలమునందు సాహసవంతుఁడెవ్వడైన నురుకుచో వానికి యానగ రాధిపత్యమును నచ్చరలేమయు లభించును. ఇదియే నేగనినవింత." అనితెల్పిన విక్రమార్కుడా పలుకులాలించి ఆశ్చర్యంబునొంది యాతఁ ణామే వసుమిత్రుని దోడ్కొని యానగరంబునకు చనెను.

విక్రమార్కుఁడా నగరంబు ప్రవేశించి దేవళమునకు జని అందున్న లక్ష్మీనారాయణుని బూజించి అచ్చటగల యధికారులు ప్రజలు జూచుచుండ యానూనెకొప్పెర యందురికి పిమ్మట నిరపాయముగ వెలికరుదెంచెను. తోడనే అచ్చటగల యధికారులు విక్రమార్కునికి నమస్కరించి, "మహారాజా! తమకున్న సాహసంబెవ్వరికిని లేదు. తమరు మా రాకుమారీమణిని బరిగ్రహించి యీరాజ్యమును పరిపాలింపవలయును." అని పల్కిన విక్రమార్కుడు, "మీరాకుమారిని బరిగ్రహించి మీ రాజ్యమును పరిపాలించుటకు వీలులేదు. నాకును రాజ్యముకలదు. ఈనామిత్రుఁడు మీరాకుమారిపై మక్కువ గొని యున్నాడు. ఈతఁడే నాకీవృత్తాంతమునుదెల్పి యిచ్చటకు దోడ్కొని వచ్చెను. కావున మీరాకుమారి నీతని కొసంగి యీతనిని మీయేలికగా నెన్నుకొను"డనిన నాయధికారులు రాకుమారికడ కేగి విక్రమార్కుఁడు చెప్పినదంతయు దెల్పి వెండియు వసుమిత్రుని సౌందర్యంబు

బోగిడి యాతనిని పరిగ్రహింపుమని తెల్పిరి. రాకుమారియు వల్లెయని యంగీకరించెను. విక్రమార్కుడు వసుమిత్రునకు వివాహమగువరకు అచ్చట నిలిచి పట్టాభిషేకముగూడ గావించి పిమ్మట నుజ్జయినికి పోయెను.

"ఓ భోజభూపాలాగ్రణీ! నీకడనిట్టి గుణములు లేవు. కాన వెడలి పొ"మ్మనిన భోజుడు సిగ్గుపడి నాటికి వెడలిపోయెను.

(పదునాఱవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

అలనొక్క శుభముహూర్తమున భోజుడు సింహాసనమధిష్ఠించుటకు రాగా పదునాఱవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి, "విక్రమార్కునికి గల వితరణగుణంబులు లేనివారు దేవేంద్ర దత్తమగు నీసింహాసన మధిష్ఠింప నర్హులుగారు. వలయు నేని విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులు కథనముచేసెద నాలింపు"మని యా ప్రతిమ ఈక్రిందికథజెప్పెను.

విక్రమార్కుండుజ్జయినీ పురవరంబు బరిపాలించుచుండగా నొక్క విప్రపుంగవుండు సంతానహీనుడై భార్యాసమేతుండై జగదంబిక ఆలయమునకేగి దేవినిసేవించి. "మాతా! జగదంబికా! సంతానహీనులమైన మాకుసంతానము కలుగజేయు"మనివేడుకొనెను. అంత జగదంబికాతనికి ప్రత్యక్షమై "నీకొక్కకుమారీరత్న ముద్భవింప గల ద"ని చెప్పి యంతర్థానమయ్యెను.

పిమ్మట కొంతకాలమునకు దేవియనుగ్రహించ నతనికొక్క కుమారీరత్న ముదయించెను. తలిదండ్రులు ఆబాలికకు జగదంబిక యను పేరిడిరి ఆబాలిక శుక్లపక్షచంద్రుని వలె దినదిన ప్రవర్ధమాన యై యప్పటికన్నియల మిన్నయై యొప్పుచుండెను. జగదంబికను గాంచుచు తలిదండ్రులధికానందంబు నొందుచూ యల్లారుముద్దుగా పెంచుచుండిరి.

కొంతకాలమునకు జగదంబిక పరిణయ యుక్తవయస్కురాల య్యెను. ఆవిప్రపుంగవుడు పెక్కుదేశములు గాలించి కడుంగడు వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి తుదకు అనుకూలుండైన వరుని నరసెను. కాని యాతనికడ పరిణయమొనర్పుటకు చేతగాసైనను లేకపోవుటచే తాన న్వేషించి తెచ్చిన వరుని, తనకుమార్తెను దోడ్కొని విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగెను.

విక్రమార్కుడా విప్రపుంగవునిగాంచి యుచితాసనముపై నుప విష్టుంజేసి యాబాలికను జేరబిలిచి యత్యంతప్రేమంబున ‘‘బిడ్డా! నీకేమి కావలయునో కోరు కొమ్మ”నియెను. అంత నాబాలిక రాజుంగాంచి మృదు మధురస్వరమున నిట్లనియెను.

ఓ మహారాజా!
రాజ్యంబేలుచు
జ్ఞాత్యంధులను రక్షింపుచు
యాష్ట్యాదులకు నీమనంబున జోటీయక దేవతల
వరంబులొందుచు
రుద్రుని బూజింపుచు
నిత్యాన్న దానము లాచరింపుచు
పితృలయెడ భక్తిగలిగి
వారినాదరింపుచు

హారిని భజింపుచు
మునీశ్వరుల యాశీర్వాదములు బడయుచు, అమాత్య
సేనాధిపతి ప్రభృతులు నిన్నుగొలువ
యుజ్జయినీ పురవరంబును
ముదముతో బరిపాలింపుము.

అనిపల్కిననాలించి విక్రమార్కుఁడు తనబుద్ధికౌశలతచే జగదంబిక చెప్పిన పదునాల్గుమాటలలో నిముడియున్న భావము తోలియక్కర ములను గూర్చిగ్రహించెను. "ఓరాజా! యీవరుని వివాహము సేయుము." విక్రమార్కుడామెబుద్ధిచాతుర్యమునకు సంతసించి యామెకు కొంత ధనంబొసంగి వివాహముగావించెను.

,,ఓభోజమహారాజా! వింటివా విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులు. ఆబాలికారత్నమునకు మిక్కుటముగా ధనమొసగుటయే గాక వారలకు వివాహము గూడచేసెను. ఇట్టిగుణములు నీకడలేవు, కాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠించుటకు అర్హుడవుకావు. వెడలిపొ"మ్మనిన భోజ భూపాలుడు లజ్జజెంది వెడలిపోయెను.

(పదునేడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మఱల మరునాడు భోజభూపతి సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా పదునేడవ సోపానమునగల ప్రతిమ యాతనినివారించి, ,,ఓభోజ భూపాలా దిన దినంబేటికి ప్రయత్నించి శ్రమనొందెదవు? విక్రమార్కు నికి గలవితరణగుణంబులు గలవారు దక్క తదన్యులీ దేవేంద్ర దత్త

మను సింహాసన మధిష్ఠింప నసర్హులు. అతని గుణంబులు వినదలుతు వేని తెల్పెద"ననిన భోజుడు "సాలభంజికా! విక్రమార్కుని గుణంబులు కథనము చేసి ఆకొనియున్న నావీనులకు విందొనర్పుము" అనిన నాప్రతిమ తన వచోన్నైపుణ్యము మెఱయ నీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్క మహీపాలుఁడుజ్జయినీ పురవరంబును బరిపాలించుచున్న సమయమున నొక్క భట్టుమూర్తి యొక యన్యదేశ భూపాలుని దర్శించి యాతేని సమ్ముఖమున విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులు వర్ణించి పెక్కుపద్యములు చదివి నుతించెను. ఆనగరాధీశ్వరుఁడు తన సాటి రాజును తనమ్రోల బొగడుటచే నసూయాపరుడై యాభట్టునకు స్వల్పధనమొసంగి పంపివైచి విక్రమార్కుని ధిక్కరించు కీర్తిని పొందవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొనెను.

దినములు గడచుకొలది నాతని ఈర్ష్యానలము ప్రబలము గాంచుచుండెను. విక్రమార్కుని ధిక్కరించుకీర్తి తనకెట్లు లభించునాయని విచారించుచు తగునుపాయము వచింపుడని తన యమాత్యులను వేడుకొన వారు చెప్పినది తృప్తికరముగా లేనందున మనంబున చింత యధికంబగుచుండ వేదనంబడుచుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడొక్క యోగిపుంగవుడు యాభూపాలుని దర్శింపవచ్చిన తేడాయోగిని యథావిధిగాబూజించియర్ఘ్యాసనముపై నుపవిష్టుజేసియిట్లనియెను "యోగీశ్వరా! కొన్నిదినములకు పూర్వము భట్టొకఁడు నన్ను దర్శింపవచ్చి నాప్రోల విక్రమార్కునిబోలు భూపాలురీ యిలను లేరనియు, అతనికిగల ధైర్య సాహసములు, కరుణ, దాతృత్వము, పరోపకారము యేభూపాలునికి గూడ లేవని బొగడెను. అప్పటినుండియు విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులుజయించి, యధికంబగు కీర్త్యున్నతులు పొందవలయునని నా మనంబు నువ్విళ్ళూరుచున్నయది. కావున దేవరవారునాపై గరుణించి

యందుల కెద్దియేని నుపాయుంబు దెల్పవేడెదన" అని భూపాలుడు యోగీశ్వరునకు ప్రణామంబాచరించెను.

ఆ భూపాలుని పలుకులాలించి యోగిపుంగవుడు కొంత తడవు ఆలోచించి యాతనితో యిట్లనియెను. "ఓ యీ! విక్రమార్కునిబోలు భూపాలుడు వ అతియొకడు లేడు. ఆమహాత్మునికి తనదేహమునందే తనది యను నభిమానములేదు. అతనికిట్టి కీర్త్యున్నతులు లభించుటకు కారణము ఆతని వితరణగుణంబులే! నీవు నట్టి కీర్త్యున్నతులు గొనదలచితి వేని ముందుగా ధనము సంపాదింపవలయును. ధనమువలన యెట్టి కార్యములైనను నెరవేరును. అన్నిటికి ధనమే మూలముకారణము. ధనమువలన జక్కబడని కార్యములేలేవు. కాన నీవిప్పుడు ధనమును గూర్చు ప్రయత్నము లాచరింపవలయును. అందులకొక్క సాధనము గలదు. అద్దానిని సాధించుటకు సాహసము ఓరిమి గావలయును. అట్లొ నర్చినచో జయము తప్పకలభించును. నీకాసాధన మెరింగించెద నాలిం పుము. హిమవత్పర్వత ప్రాంతమున కొందరు యోగిపుంగవులు తప మాచరించుచుండిరి. అచ్చట నొక్క కాళికాలయముగలదు. నీవచ్చట కేగి యాదేవి నారాధించి కృష్ణ చతుర్థియందు దశాంశము హోమ మాచరించి, హోమాంతమందు పూర్ణాహుతిగా నీశరీర మర్పింపుము. గుండమునబడినకోడ నేనిన్నా సిద్ధులు వెలికిదీసి సజీవునిగా జేతురు. అంత గాళికాదేవి ప్రత్యక్షమై నీకువలయు వరంబులు కోరు కొనుమనును. అప్పుడు నీవు అమితముగా ధనములభించునట్లు వరమొసంగుమనుము. అంత నీకమ్మహాదేవి నీవుకోరిన వరమొసంగును. నీవీకార్యంబు జేసితి వేని అమితమగు ధనములభించును." అని తెల్పిన నాభూపాలుడు అమందానందంబునొంది యోగిపుంగవుని బెక్కువిధముల నుతించి తానా కార్యమును జేయ నిశ్చయించుకొనెను.

పిమ్మట నొక్కదినమున నాభూపాలుడు బయలుదేరి హిమవత్పర్వత ప్రాంతమునకరిగి యచ్చోటనున్న దుర్గాలయమున తపంబాచరించుచున్న సిద్ధులనుగాంచి తానును యోగిపుంగవులతో గలసి హోమమాచరింప నారంభించెను. కడుంగడు దీక్షతో హోమమాచరించి హోమాంతమున తన శరీరము పూర్ణాహుతిగా నర్పింపదలచి హోమగుండమున దుమికెను. తోడనే యచ్చటగల సిద్ధులాతనినిహోమగుండమునుండి వెలికిదీసి సజీవునిగా నొనర్చిరి. అంత నా భూపాలునికి దుర్గాదేవి ప్రత్యక్షమై, "వత్సా! నీభక్తికి నేగడుంగడు సంతసించితిని. నీకు వలయు వరంబు వేడుకొనుము" మన భూపతి యాదేవి ననేకరీతుల నుతించి, "జగద్ధాత్రీ! జననీ! నాకు ప్రతిదినంబును యేడుబిందెలతో నిండిన వరహాలు లభించునట్లు వరమొసంగి నన్నునుగ్రహింపుము" అనిన దుర్గ "ఓయీ! సత్యమిట్లు నన్ను సంప్రీతి గావింపుము" అని పల్కి అంతర్ధాన మొందెను.

ఆభూపాలుడు అచ్చటనుండి నిజపురంబునకు చనుదెంచి యొక్కచో హోమగుండమును నిర్మించి ప్రతిదినంబును దేవిచెప్పినట్లుగా పూజలొనర్చుచు హోమమాచరించుచు హోమాంతమున దనశరీరము పూర్ణాహుతిగా నర్పించుచూ యేడుబిందెలతో నిండిన వరహాలు సంపాదించి యాధనము దానధర్మములకు వినియోగించుచుండెను. క్రమక్రమముగా నీతని వితరణగుణములు దేశముల వ్యాపించుచుండెను.

భూపాలుడు ప్రతిదినమును దుర్గకోరికపై నాదేవిని సంప్రీతి జేయుటకు తన శరీరమును పూర్ణాహుతిగా నొసంగుచుండెనని విక్రమార్కునకు దెలిసెను. తోడనే యాతడు భూపాలునినగరమునకునచ్చి యాతనికి మారుగా తాను హోమమాచరించి తనదేహమును పూర్ణాహుతిగా నర్పించెను. అంతనాదేవి ప్రత్యక్షమై "వత్సా! విక్రమార్క భూపాలోత్తమా! నీభక్తికి నేమెచ్చితిని. నీకువలయు వరంబు వేడు

కొను"మని విక్రమార్కుఁ డద్దేవికి నమస్కరించి "జననీ! యీనాతోడి భూపాలుడు తన శరీరము ప్రతిదినము పూర్ణాహుతిగా నర్పించి కష్టించుచున్నాఁడు. అట్టికష్టము లేకుండఁగనే యాతనికి కోరినధనంబు లొసంగుము." అని వేడుకొనిన నద్దేవి యాతనిబుద్ధికి సంతసించి యాతని వాంఛితము నెరవేరునట్లనుగ్రహించి యంతర్ధానమొందెను.

ఇమ్మాట నాభూపాలుఁడు విక్రమార్కునిగాంచి యాతని పరోపకారపారీణతకు విస్మయమునుజెంది యాతని పెక్కువిధముల నుతించి, ఆతని యున్నతులగాంచి అసూయతజెందినందులకు తప్పిదముక్షమింపుమని వేడుకొనెను.

"ఓ భోజభూపాలా, వింటివా విక్రమార్కుని వితరణ గుణంబులు. అట్టివి నీకడలేవు గాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హుఁడవుగావు. వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు లజ్జజెంది నాటికంతఃపురంబు జేరబోయెను.

(పదునెనిమిదవప్రతిమచెప్పినకథ)

మరల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుడు సింహాసన మధిష్ఠింపవలయునను నుత్సాహముతో నరుదెంచుచుండ పదునెనిమిదవ సోపానమందున్న ప్రతిమ యాతనినివారించి, 'భోజమహారాజా! విక్రమార్కుడుదక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హులుగారు. ఏలనందువా? విక్రమార్కునికిగల వితరణగుణంబులు మరెవ్వరికినిలేవు. ఆతని గుణంబులు దెలిపెద విను"మని యాప్రతిమ యీక్రింది కథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుఁడు దేవేంద్రదత్తమగు ద్వాత్రింశతి సాలభంజికలు

గల యీసింహాసన మధిష్ఠించి రాజ్యంబేలు నొక్కనాడొక్క యోగీశ్వరుడు విక్రమార్కుని దర్శింప నేతెంచెను. విక్రమార్కుడా యోగిపుంగవున కెదురేగి ప్రణామం బాచరించి యర్ఘ్యాసనముపై నుప విష్టుంజేసి యథావిధిగా బూజించి యిట్లనియెను. "స్వామీ! తమ రెచ్చటి నుండి యెచ్చోట కేగుచుండిరి? యిచ్చటి కేల విచ్చేసిరో దెలుపవేడెద" ననిన నామునీశ్వరుడు "మహారాజా! నేను దేశములద్రిమ్మరుచు తీర్థ యాత్రలు చేయుచుందును. పుణ్యక్షేత్రములు దర్శించుచు యిచ్చోట కేతెంచితిని." అనిన విక్రమార్కుడు "యోగీంద్రా! మీరు సంచరించిన స్థలంబులలో కనివిన వలసిన వింతలున్నవో దెల్పవేడెదను" అనపల్కిన యోగిపుంగవుడిట్లు దెల్పెను. "భూపాలా! నే గనినవింత యొక్కటి దెల్పెదను వినుము. ఈప్రాంతారణ్యమున కవ్వలిభాగమున స్వర్ణపుర మను పట్టణరాజం బొండుగలదు. అందు పాపనాశనియను నదిగలదు. అందు స్నానమాచరింప బెక్కుదేశములనుండి జనులరుదెంచుచుందురు. ఆపాపనాశనియందు స్నానమాడి ముక్తినొందగోరి నేనచ్చటి కేగితిని. అప్పుడా నదియందు నేనొక వింతగంటిని. అది యెద్దియనిన, పాపనాశనీ నదిమధ్యమున స్వర్ణ కంబము సూర్యోదయముతో బాటు నుదయించి ప్రభాకరుడుదయాద్రి నెక్కకొలది నాకంబము వృద్ధినొంది మధ్యందిన వేళకు మార్తాండునిజేరును, మరల దినాంతమునకాస్తంభము క్షీణించుచు సూర్యాస్తమయమునకు నీటిమట్టమున మునుంగుచుండును. ఇట్లు పెక్కువత్సరములనుండి జరుగుచుండెనని యాస్వర్ణపురవాసులు నాతోజెప్పిరి. ఈవింత నీకెరింగించుటకే నేనిచ్చట కేతెంచితిని." అని చెప్పి భూపాలు నాశీర్వదించి నిజేచ్ఛంజనియె.

ఆయోగీశ్వరుం డరిగినపిమ్మట విక్రమార్కుండా వింతనుగను లార గాంచవలయునని స్వర్ణపురికి బయనమైయేగెను. విక్రమార్కుడు పాపనాశనియందు స్నానమొనరించి యాతీరమున గూర్చుండి కంబము

క్షీణించుటగాంచి విస్మయము జెందెను. ఆకంబము క్రమక్రమముగా సూర్యాస్తమయ మగునరికి నీటిలో మునిగిపోయెను.

ఆమరునాడు విక్రమార్కుడు నదియందు స్నానమాచరించు వాడిపగిది నీదులాడుచు కంబము నీటిమట్టమునకు వచ్చునరికి విక్రమార్కుడు స్తంభముపై నెక్కి కూర్చుండెను. సూర్యుడుదయాద్రిని జేరునరికి కంబము నీటిమట్టమునుండి మూడడుగులు పైకిలేచెను. క్రమక్రమముగా మధ్యాహ్నమగునరికి కంబము సూర్యునిజేరెను. దినకరుడు విక్రమార్కునిగాంచి యధికాశ్చర్యంబునొంది యాతని సాహసమునకు నలరి యాతనితో నిట్లనియెను. "విక్రమార్క మహీపాలా! నీసాహసమునకు నేనెంతయో మెచ్చితిని. నాకిరణంబుల బాధకోర్చి యింతదూర మతి సాహసముగా నరుదెంచితివి. మానవమాత్రుడెవ్వడును నాసమీపమునకు రాలేదు. నాకడ రెండు దివ్యకుండలములు గలవు. అవి దినమునకు రెండుబారువుల బంగారము నొసంగును. ఆరెండు కుండలములను గొనిచనుము." అని యాకుండలములను విక్రమార్కున కొసంగెను.

మరల స్తంభము క్షీణించుచు సూర్యాస్తమయమునకు నీటిమట్టము జేరుకొనెను. విక్రమార్కుడు కంబముదిగి నగరములోనికి జనెను. ఆదినంబున నానగరమందు విశ్రమించి మరునాడు వేకువనులేచి యుజ్జయినికి బోవుచుండ నొక విప్రపుంగవుండాతనికడ కరుదెంచి భూపాలు నాశీర్వదించి యాచించెను. విక్రమార్కుడా విప్రునికి తనకడనున్న రెండు దివ్యకుండలముల నొసంగి వాటిప్రభావము దెలియజేసెను. ఆవిప్రుడా కుండలములనుగొని విక్రమార్కుని నుతించుచూ నేగెను.

ఓభోజభూపాలా, నీకడనిట్టి గుణమున్నదా? లేదుగాన నీవీసింహాసన మధిష్ఠింప నసర్హుడవు, వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు నాటి శుభ ముహూర్త మతిక్రమించినందున అంతఃపురంబు జేరబోయెను.

పంచదొమ్మిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

మరల మరునాడు భోజభూపాలుఁడు సింహాసనమధిష్ఠించుటకు రాగా, పందొమ్మిదవసోపానమునగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి యిట్లనియెను. "ఓరాజా, ఏల దినదినమును శ్రమనొందెదవు? నీ వీ సింహాసనము నధిష్ఠింపఁదలఁచితివేని విక్రమార్కుని వితరణ గుణంబుల ధిక్కరించు సుగుణంబులు నీకడనుండవలయును. విక్రమార్కుని గుణంబులు వినఁదలఁతువేని దెల్పెద"ననిన భోజభూపతి "ఓ సాలభంజికా! ఆమహాపురుషుని గుణంబులు దెల్పి నన్ను ధన్యునిజేయు"మనిన నా ప్రతిమ యీ క్రిందికథ జెప్పెను

విక్రమార్కుఁడు కొలువుదీర్చియుండగా సమీపారణ్యమందుండు నొక్కబోయుఁడు యరుదెంచి భూపాలునకు నమస్కరించి యరణ్యజనితములగు వస్తువుల గొన్నిటిని కానుకగా నొసంగి వినయముతో నిట్లు విన్నవించెను. "ప్రభూ, ఇంతవరకు మీపరిపాలనమున సుఖముగానుంటిమి. కానికొన్ని దినంబులనుండి కష్టంబులొందుచుంటిమి. వ్యాఘ్రములవలనగాని సింగములవలనగాని మాకీసుమంతయు బాధలేదు. కాని యొక్క అడవిపందివలన బాధజెందుచున్నారము. దేవా! అద్దానియాకారము కాటుకకొండనుబోలి చూపరకు భీతిజనింపుచున్నయది. దానిని జంపుటకు యెంతప్రయత్నించినను యిసుమంతయు మా ప్రయత్నము లీడేరుటలేదు. పంటలన్నియు ధ్వంసముచేయుచున్నయది. కావున దేవరవార రుదెంచి యాసూకరమునుజంపి మమ్ము గాపాడవలయును" అనిన విక్రమార్కుడు "ఒరీ నీవు నీగృహంబునకరుగుము. నీ వెనువెంటనే నేను సేనాసమేతుడనై యరుదెంచి మీబాధ బాపెదను" అనిపల్కి వెంటనే సైన్యముమ సిద్ధపరుపుమని యమాత్యుని కాజ్ఞాపించెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుడు సేనాసమేతుండై యావిపినమును జొచ్చి క్రూరమృగములను వేటాడజొచ్చెను. అందొక్క పొదలోపల పరుండియున్న పంది వేటకాండ్ర కోలహలమునువిని బిగ్గరగా గర్జించుచు వెలికివచ్చెను. విక్రమార్కుండద్దానింగాంచి సంహరింపవలయునను నుత్సాహముతో దానిని దరుముచూ అమ్ములు వింట సంధించివిడచుచుండెను.

ఆసూకరము విక్రమార్కుని బాణంబులకు సరకుసేయక పెక్కుమార్గములు త్రిప్పుచూపరువిడుచుండెను. విక్రమార్కుండినుమడించిన యుత్సాహముతో దానిని దరుముచూ వెంబడించెను. కొంతదూరమట్లరిగినపిమ్మట యాసూకర మొక్క గుహాంజొచ్చెను. విక్రమార్కుడదిగని హయమును డిగ్గి తానును గుహంజొచ్చెను. అగుహ యంతయు గాఢాంధకార మలముకొని యుండెను. విక్రమార్కుడు కొంత దూరము నడున నొక్క విశాలప్రదేశము జేరెను. అవరాహము మాత్రము విక్రమార్కునికి గన్పింపలేదు. విక్రమార్కుడా విశాలప్రదేశమునుండి నలుదిక్కులను పరికించిచూడ దూరముననొక్క నగరము గానవచ్చెను.

విక్రమార్కుండా నగరమును బ్రవేశింపనుంకించుచుండ నొక్క పురుషుండాతనికి గాన్పించి "విక్రమార్కమహీపాలా! సుస్వాగతము" అనిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! నీవెవ్వరవు? నన్నెట్లెఱుంగుదువు?

పురుషుడు;—మహీపాలా! మిమ్మెరుంగనివారు యీమూడులోకములలో నొక్కరైనను గలరా?

విక్రమార్కుడు:—ఓయీ! యీనగరనామంబేమి? దీనిని బరిపాలించువారెవ్వరు?

పురు;—దేవా! ఇయ్యది భోగవతియను నగరము. దీనిని విరోచనుని కుమారుడగు బలిచక్రవర్తి పరిపాలించుచుండెను. ఆతని

విక్రమార్కుడా పల్కులాలించి యధికారైశ్వర్యమును జెంది యాపింతను గాంచవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని అనర్ఘుని దోడ్కొని యచ్చోటి కేగెను విక్రమార్కుడు ముందుగా దేవాలయం బునకేగి ఈశ్వరుని బూజించి పిదప యాగుండమునుగాంచి యర్థరాత్రి మగువరకు నచ్చోటనే వేచియుండిరి.

అర్థరాత్ర మగుసరికి యెనమండ్రుదు దివ్యాంగనలు ఆగుండము నుండి వెలికరుదెంచి దేవాలయములోని కేగిరి. విక్రమార్కుడు గూడ వారి వెనువెంటనే దేవాలయము ప్రవేశించి వారి కంటబడకుండా నొకచో దాగియుండెను. ఆస్త్రీలు ఈశ్వరుని బూజించి, వీణెలను గైకొని స్వామిని గీర్తించి కొంతతడవు నృత్యమొనరించి వెడలిపోవుచూ విక్రమార్కునిజూచి, "ఓయీ, నీకు మా యందపేక్ష యున్నచో మా వెంటరమ్ము" అని పల్కి యాగుండమునదిగి యదృశ్యులైరి.

విక్రమార్కుడు తనవెంటనున్న అనర్ఘునికి తాను మగిడి యేతెంచువరకు అచ్చటనే యుండుమని చెప్పి తానా గుండమున దూకెను.

విక్రమార్కుడా గుండమునదూకి పాతాళలోకమునకుబోయెను. అంత నాకన్యలాతనినిగాంచి యాతని సాహసమున కలరి "ఓయీ! నీ వెవ్వరవు?" అనిన విక్రమార్కుడు, "నేను ఉజ్జయినీపుర మేలువాడను. నన్ను విక్రమార్కుడందురు" అనిపల్కిన వారు సంతసించి యిట్లనిరి. "ఓయీ, మేము అష్టసిద్ధులము, అష్టసిద్ధులతో గూడుకొన్న యీ రత్నంబులను నీవు గొనిపొమ్ము, ఈరత్నంబులవలన సమస్తమైనకోర్కెలీడేరును" అనిచెప్పి యాతని కెనిమిది రత్నము లొసంగిరి విక్రమార్కుడవిగొని నీటిగుండమునుండి భూలోకమునకరుదెంచి అనర్ఘుని గలిసికొని యాతని వృత్తాంతమంతయు దెల్పి యాదివ్యరత్నము లాతని కొసంగెను.

"ఓభోజభూపాలోత్తమా, వింటివా విక్రమార్కుని వితరణ

అంతలో ప్రొద్దుగ్రుంకెను. అనర్ఘుఁడు ఆగుండమున యింక నెట్టిచిత్రము లుద్భవించునో జూడవలయునని యచ్చటనే యుండెను. అర్ధరాత్రి మగుసరికి ఆగుండమునుండి యెనమండ్రు దివ్యాంగన లరుదెంచి దేవళములోని కేగిరి. అనర్ఘుఁడును వారివెనువెంట దేవాలయము ప్రవేశించెను. ఆత్రయజాక్షులు ఈశ్వరుని బూజించి మగిడి పోవుచు ననర్ఘునిగాంచి "ఓయీ! నీవుమావెంట బడుటజూడ నీవుమాయందు మక్కువగలిగి యున్నటుల దోచుచున్నయది. నీమనంబున నట్టికోర్కెయున్నచో మావెంటరమ్ము" అనిపల్కి యాగుండమునమూకి యదృశ్యులైరి. అతఁడు వారివెంట జనుటకు తగిన ధైర్యము లేకపోవుటచే నచ్చటనే కూర్చుండి యానిశాశేషమును గడిపి ఆమరు నుజ్జయినికి బయనమై పోయెను.

బుద్ధిసింధుఁడు విద్యాధికుడై చనుదెంచినకుమారు నాదరించి గౌరవించెను. పిమ్మట నొక్కనాఁడు బుద్ధిసింధుఁడు కుమారుని వెంట నిడికొని విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగెను. విక్రమార్కుఁడు అనర్ఘుని పరీక్షించి యాతని పాండిత్యమునకు మెచ్చి వస్త్రభూషణాదులచే బహూకరించి యిట్లనియెను. అనర్ఘా! ఏయే దేశములు సంచరించితివి. నీవుగాంచిన వింతలేమైన నున్నచో దెల్పు"మనియెను.

అంత ననర్ఘుఁడు, "దేవా! నేను గాశికాపురినుండి మగిడియేతెంచునపుడొక్క వింత గాంచితిని. నేనొక్క యరణ్యమునబడి వచ్చుచుండ నాకొక్క దేవాలయము గాన్పించెను. ఆదేవళము సమీపమున నొక్క నీటిగుండము గలదు. ఆగుండమున నీరెల్లప్పు డుడుకుచుండును ఆగుండమునుండి అర్ధరాత్రిమున నెనమండుగ్రు స్త్రీలరుదెంచి దేవాలయమున పూజలొనర్చి మరల ఆమార్గముననే వెడలి పోవుదురు." అదియే నేగాంచిన వింతయని చెప్పెను.

విక్రమార్క మహీపాలునకు బుద్ధిసింధుడను నమాత్యపుంగవుఁడు గలఁడు. ఆతనికి అనర్గళుఁడను కుమారుఁడు కలఁడు. అనర్గళుఁడు తలిదండ్రుల మాటల నాదరింపక యేవిద్యను నభ్యసింపక యాటపాటలతో వినోదించుచు కాలము గడుపుచుండెను. ఒకనాడు బుద్ధిసింధుఁడు కుమారుని జేరబిలిచి యిట్లు మందలించెను. "కుమారా! నీవు చదువుసంధ్యలను నేర్వక మామాటలను పాటింపక మూర్ఖుఁడవగుచుంటివి. నీవు నాకడుపున చెడబుట్టితివి. విద్వాంసుడును ధార్మికుఁడును గాని పుత్రుఁ డుండినను లేనట్లె. నీతల్లి గొడ్రాలయినను మేలు. నీబోటి సుతుఁ డుండుట మేలుగాదు. బాల్యమునందు విద్య నేర్వనివారు యౌవనమందు కామాతురులై చెడిపోవుదురు. ఎవరికి విద్యగాని దానగుణముగాని లేదో అట్టివారు పశువులతో సమానులు 'విద్యావిహీనః పశుభిః సమానః" అనునార్యోక్తిని వినలేదా! విద్య కల్పలతవంటిది. పరికిని తెలియక దాచుకొన్న ధనమువంటిది. విద్యతల్లివలె రక్షించుచుండును. విద్యావంతుని నెల్లరు పూజింతురు. కావున యింకనైనను బుద్ధిగలిగి విద్యనభ్యసించుము" అని పెక్కువిధముల మందలించెను. అనర్గళుఁడు తండ్రిమాటలవలన పశ్చాత్తాపము జెంది యేరికి జెప్పక యే దేశాంతరములకు బోయెను.

అనర్గళుఁడు పెక్కు దేశములు సంచారముగావించి తుదకు గాశీనగరము జేరి అందొక్క పండితోత్తముని నాశ్రయించి యాతని యనుగ్రహమునకు బాత్రుఁడై యాతనికడ సకలశాస్త్రములును నభ్యసించి మహాపండితుఁ డాయెను. పిమ్మట అనర్గళుఁడు తనయొజ్జ యనుజ్ఞనొంది యుజ్జయినికి బయనమయ్యెను, మార్గమధ్యమునగల యొక్క యరణ్యమున బడి నడచుచుండ అందొక్క దేవాలయ మాతనికి గానిపించెను. అతఁడా దేవళముకడ కేగి యాసమీపమున నొక్కగుంటలో నీరు తెక తెకయుడుకుచుండుటగాంచెను అగ్నియున్నగుసాధనములు లేక నేనీరట్లుడుకుటగాంచి విస్మయముజెంది అనర్గళుఁడచ్చటనే కూర్చుండెను.

దైవాధీనంబులు. కావున జయము లభించినచో సంతోషించుట-అపజయంబు తటస్థించిన దుఃఖించుట కాపురుషలక్షణము. అసలుక్షత్రియజాతి పౌరుషవంతమైనది. అట్టి జాతియందుద్భవించిన నీవు యెట్టులైనను శత్రుబలంబులను నిర్మూలింప ప్రయత్నించుటకుమారుగా అబలవలె చితిపేర్చుకొని మరణింపజూచుట పౌరుష హేయముగాదా! నాకడగల యీబలపమును యోగదండమును బొంతయు నీవుగొనిపోయి నీశత్రువులను జయించి సుఖంబుగా నుండు"మని వాటినొసంగి వాటి ప్రభావమును దెలిపెను. ఆభూపాలుడు వాటినిగ్రహించి విక్రమార్కునికి నమస్కరించి స్తుతించి వెడలిపోయెను. విక్రమార్కుండుజ్జయినికరిగెను.

"ఓభోజభూపతీ! నీకడ నిట్టిత్యాగగుణముకలదా? లేదు కావున నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హుడవుగావు వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుండు లజ్జజెంది అంతఃపురంబు జేరజనియె.

——:O:-

ఇరువదియొకటవప్రతిమ చెప్పినకథ

మఱలనొక్క శుభముహూర్తమున సింహాసనమధిష్ఠించుటకు వచ్చు భోజభూపాలుని యిరువదియొకటవ సోపానమందున్న ప్రతిమ వారించి "ఓభోజమహారాజా! విక్రమార్కునకు గల సుగుణంబులు గలవారుదక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప దగదు. వినదలతువేని విక్రమార్కునగుణంబులు దెల్పెద" ననిన భోజుండు "సాలభంజికా! అతని గుణంబులు దెల్పి ఆకొనియున్న నావీనులకు విందొనర్పు"మనిన సాలభంజిక యీక్రిందికథజెప్పెను.

దై వాధీనంబులు. కావున జయము లభించినచో సంతోషించుట-అప జయంబు తటస్థించిన దుఃఖించుట కాపురుషలక్షణము. అసలుక్షత్రియ జాతి పౌరుషవంతమైనది. అట్టి జాతియందుద్భవించిన నీవు యెట్టులైనను శతృబలంబులను నిర్మూలింప ప్రయత్నించుటకుమారుగా అబలవలె చితిపేర్చుకొని మరణింపజూచుట పౌరుష హేయముగాదా! నాకడగల యీబలపమును యోగదండమును బొంతయు నీవుగొనిపోయి నీశత్రువులను జయించి సుఖంబుగా నుండు''మని వాటినొసంగి వాటి ప్రభావమును దెలిపెను. ఆభూపాలుడు వాటినిగ్రహించి విక్రమార్కునికి నమస్కరించి స్తుతించి వెడలిపోయెను. విక్రమార్కుండుజ్జయినికరిగెను.

"ఓభోజభూపతీ! నీకడ నిట్టిత్యాగగుణముకలదా? లేదు కావున నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింప నర్హుడవుగావు వెడలిపొ''మ్మనిన భోజుడు లజ్జజెంది అంతఃపురంబు జేరజనియె.

——:O:-

ఇరువదియొకటవప్రతిమ చెప్పినకథ

మఱలనొక్క శుభముహూర్తమున సింహాసనమధిష్ఠించుటకు వచ్చు భోజభూపాలుని యిరువదియొకటవ సోపానమందున్న ప్రతిమ వారించి "ఓభోజమహారాజా! విక్రమార్కునకు గల సుగుణంబులు గలవారుదక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింప దగదు. వినదలతువేని విక్రమార్కునిగుణంబులు దెల్పెద'' ననిన భోజుడు "సాలభంజికా! ఆతని గుణంబులు దెల్పి ఆకొనియున్న నాచెవులకు విందొనర్పు''మనిన సాలభంజిక యీక్రిందికథజెప్పెను.

విక్రమార్క మహీపాలునకు బుద్ధిసింధుడను నమాత్యపుంగవుడు గలడు. ఆతనికి అనర్గళుడను కుమారుడు కలడు. అనర్గళుడు తలిదండ్రుల మాటల నాదరింపక యేవిద్యను నభ్యసింపక యాటపాటలతో వినోదించుచు కాలము గడుపుచుండెను. ఒకనాడు బుద్ధిసింధుడు కుమారుని జేరబిలిచి యిట్లు మందలించెను. "కుమారా! నీవు చదువుసంధ్యలను నేర్వక మామాటలను పాటింపక మూర్ఖుడవగుచుంటివి. నీవు నాకడుపున చెడబుట్టితివి. విద్వాంసుడును ధార్మికుడును గాని పుత్రు డుండినను లేనట్లె. నీతల్లి గొడ్రాలయినను మేలు. నీబోటి సుతుడుండుట మేలుగాదు. బాల్యమునందు విద్యనేర్వనివారు యౌవనమందు కామాతురులై చెడిపోవుదురు. ఎవరికి విద్యగాని దానగుణముగాని లేదో అట్టివారు పశువులతో సమానులు 'విద్యావిహీనః పశుభిః సమానః" అనునార్యోక్తిని వినలేదా! విద్య కల్పలతవంటిది. పరికిని తెలియక దాచుకొన్న ధనమువంటిది. విద్యతల్లివలె రక్షించుచుండును. విద్యావంతుని నెల్లరు పూజింతురు. కావున యింకనైనను బుద్ధిగలిగి విద్యనభ్యసింపుము" అని పెక్కువిధముల మందలించెను. అనర్గళుడు తండ్రిమాటలవలన పశ్చాత్తాపము జెందియేరికి జెప్పక యే దేశాంతరములకు బోయెను.

అనర్గళుడు పెక్కుదేశములు సంచారముగావించి తుదకు గాశీనగరము జేరి అందొక్క పండితోత్తమునాశ్రయించి యాతని యనుగ్రహమునకు బాత్రుడై యాతనికడ సకలశాస్త్రములును నభ్యసించి మహాపండితుడాయెను. పిమ్మట అనర్గళుడు తనయొజ్జ యనుజ్ఞనొంది యుజ్జయినికి బయనమయ్యెను, మార్గమధ్యమునగల యొక్కయరణ్యమున బడి నడచుచుండ అందొక్కదేవాలయ మాతనికి గానిపించెను. అతడా దేవళముకడకేగి యాసమీపమున నొక్కగుంటలో నీరు తెకతెకయుడుకుచుండుటగాంచెను అగ్నిమున్నగుసాధనములు లేక నేనీరట్లుడుకుటగాంచి విస్మయముజెంది అనర్గళుడచ్చటనే కూర్చుండెను.

అంతలో ప్రొద్దుగ్రుంకెను. అనర్ఘుఁడు ఆగుండమున యింక నెట్టిచిత్రము లుద్భవించునో జూడవలయునని యచ్చటనే యుండెను. అర్ధరాత్రి మగుసరికి ఆగుండమునుండి యెనమండ్రు దివ్యాంగన లరుదెంచి దేవళములోని కేగిరి. అనర్ఘుఁడును వారివెనువెంట దేవాలయము ప్రవేశించెను. ఆతరుణులు ఈశ్వరుని బూజించి మగిడి పోవుచు ననర్ఘునిగాంచి "ఓయీ! నీవుమావెంట బడుటజూడ నీవుమాయందు మక్కువగలిగి యున్నటుల దోచుచున్నయది. నీమనంబున నట్టికోర్కె యున్నచో మావెంటరమ్ము" అనిపల్కి యాగుండమునమాకి యదృశ్యులైరి. ఆతడు వారివెంట జనుటకు తగిన ధైర్యము లేకపోవుటచే నచ్చటనే గూర్చుండి యానిశాశేషమును గడిపి ఆమరు దుజ్జయినికి బయనమై పోయెను.

బుద్ధిసింధుడు విద్యాధికుడై చనుదెంచినకుమారు నాదరించి గౌరవించెను. పిమ్మట నొక్కనాడు బుద్ధిసింధుఁడు కుమారుని వెంట నిడికొని విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగెను. విక్రమార్కుడు అనర్ఘుని పరీక్షించి యాతని పాండిత్యమునకు మెచ్చి వస్త్రభూషణాదులచే బహూకరించి యిట్లనియెను. అనర్ఘా! ఏయేదేశములు సంచరించితివి. నీవుగాంచిన వింతలేమైన నున్నచో దెల్పు"మనియెను.

అంత ననర్ఘుడు, "దేవా! నేను గాశికాపురినుండి మగిడియేతెంచునపుడొక్క వింత గాంచితిని. నేనొక్క యరణ్యమునబడి వచ్చుచుండ నాకొక్క దేవాలయము గాన్పించెను. ఆదేవళము సమీపమున నొక్క నీటిగుండము గలదు. ఆగుండమున నీరెల్లప్పు డుడుకుచుండును ఆగుండమునుండి అర్ధరాత్రిమున నెనమండుగ్రు స్త్రీలరుదెంచి దేవాలయమున పూజలొనర్చి మరల ఆమార్గముననే వెడలి పోవుదురు." అదియే నేగాంచిన వింతయని చెప్పెను.

విక్రమార్కుఁడా పల్కులాలించి యధికాశ్చర్యమును జెంది యావింతను గాంచవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని అనర్ఘుని దోడ్కొని యచ్చోటి కేగెను విక్రమార్కుఁడు ముందుగా దేవాలయం బునకరిగి ఈశ్వరుని బూజించి పిదప యాగుండమునుగాంచి యర్ధరాత్రి యగువరకు నచ్చోటనే వేచియుండిరి.

అర్ధరాత్ర మగుసరికి యొనమండ్రు దివ్యాంగనలు ఆగుండము నుండి వెలికరుదెంచి దేవాలయములోని కేగిరి. విక్రమార్కుఁడు గూడ వారి వెనువెంటనే దేవాలయము ప్రవేశించి వారి కంటబడకుండా నొక్కచో దాగియుండెను. ఆస్త్రీలు ఈశ్వరుని బూజించి, వీణెను గైకొని స్వామిని గీర్తించి కొంతతడవు నృత్యమొనరించి వెడలిపోవుచూ విక్రమార్కునిజూచి, ,,ఓయీ, నీకు మా యందపేక్ష యున్నచో మా వెంటరమ్ము''అని పల్కి యాగుండమునదిగి యదృశ్యులైరి.

విక్రమార్కుఁడు తనవెంటనున్న అనర్ఘునికి తాను మగిడి యే తెంచువరకు అచ్చటనే యుండుమనిచెప్పి తానా గుండమున దూకెను.

విక్రమార్కుఁడా గుండమునదూకి పాతాళలోకమునకుబోయెను. అంత నాకన్యలాతనినిగాంచి యాతని సాహసమున కలరి ,,ఓయీ!నీవె వ్వరవు?'' అనిన విక్రమార్కుఁడు, ,,నేను ఉజ్జయినీపుర మేలువాడను. నన్ను విక్రమార్కుడందురు'' అనిపల్కిన వారు సంతసించి యిట్లనిరి. ,,ఓయీ, మేము అష్టసిద్ధులము, అష్టసిద్ధులతో గూడుకొన్న యీ రత్నంబులను నీవు గొనిపొమ్ము, ఈరత్నంబుల వలన సమస్తమైనకోర్కె లీడేరును'' అనిచెప్పి యాతని కెనిమిది రత్నము లొసంగిరి విక్రమార్కు డవిగొని నీటిగుండమునుండి భూలోకమునకరుదెంచి అనర్ఘుని గలిసి కొని యాతని వృత్తాంతమంతయు దెల్పి యాదివ్యరత్నము లాతని కొసంగెను.

,,ఓభోజభూపాలోత్తమా, వింటివా విక్రమార్కుని వితరణ

గుణంబులు! నీకడ నిట్టిగుణములు లేవుగాన నీ వీ సింహాసన మధిష్ఠింప దగవు. వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుండు సిగ్గుజెంది నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున వెడలిపోయెను.

ఇరువది రెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుండు సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా ఇరువది రెండవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు షణ్మాసములు రాజ్యము పరిపాలించి భూసంచారమునకు బయలుదేరి పెక్కుదేశములదిర్మురుచు పుణ్యక్షేత్రము లదర్శించుచు నొక్కచో నొక్క కొలనుగాంచి యచ్చటి కేగెను. ఆసమీపముననే యోగనిద్రాపరవశుడై తపమాచరించుచున్న యొక్క విప్రుని గాంచెను. విక్రమార్కు డాతనికడకేగి యాతడు తపస్సమాధి నుండి మేల్కొనువఱకచ్చటనే కూర్చుండి యుండెను.

కొంతవడికా విప్రపుంగవుడు కన్నులుదెరచి విక్రమార్కుని గాంచి అయ్యా! మీరెవ్వరు? తమయూరెయ్యది? ఇచ్చటి కేల విచ్చేసిరి? అనిప్రశ్నించిన విక్రమార్కుడు "స్వామీ! నే నుజ్జయినీ పాలకుండను. నన్ను విక్రమార్కుడందురు. నేను భూసంచారముసేయుచూ యిచ్చోటికి విచ్చేసి మిమ్ములను గని ధన్యుడనైతిని. తమ రేకతంబున యిట్లు తపంబాచరించుచున్నారు? దయయుంచి తమ వృత్తాంతమును

దెలుప వేడెదను.” అని మిక్కిలి వినయముగా నడుగ నావిప్రుడు “మహారాజా! నావృత్తాంతము దెలిపెదనాలింపుడు. ఇచ్చోటికి కొలది దూరమున నొక్క పర్వతరాజముగలదు. అందులో నొక పాతాళబిల మున్నయది. దానినడుమ కామాక్షీదేవి దేవళముగలదు. దానినడుమ రసకుంభ మొకటియున్నది. ఆరసము యేలోహమును తాకినను బంగార మగును. ఆరసకుంభముకొరకై నేను పండ్రెండు వత్సరములనుండి కామాక్షీ మంత్రమును జపించుచుంటిని. కాని యాబిలద్వారమును తెలియలేకున్నాను.” అనితన వృత్తాంతము దెలిపెను. విక్రమార్కుడు రసకుంభము నాతనికి లభించునట్లు చేయవలయునని మదిదలచి యామ రునాటినుండి దుర్గను బూజింపవలయుననుకొని యానాటికందు విశ్రమించెను.

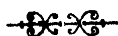
నాటిరేయి కామాక్షీదేవి విక్రమార్కుని స్వప్నములో సాక్షా త్కరించి యాతనితో యిట్లనియెను. “విక్రమార్క భూపాలా! యా విప్రునకు రసకుంభము లభింపజేయుటకై నీవేల బూనుకొందువు? బిల ద్వారము తెరచుటకు ముప్పదిరెండు సుగుణములుగలిగిన భూపాలుని బలిగా నొసంగవలయును.” అనితెల్పి దేవి యంతర్ధానమొందెను.

వేకువనే విక్రమార్కుడు మేల్కొని యెట్లయినను విప్రుని కోర్కె దీర్చవలయునని నిశ్చయించుకొని, కాలకృత్యముల దీర్చుకొని సుస్నాతుడై యాబ్రాహ్మణునిదోడ్కొని పర్వతముకడ కరిగి బిల ద్వారముచెంత నిలువబడి దేవినిబూజించి, “దేవీ! యిచ్చో యిప్పుడు నన్ను బోలిన సుగుణములుగలవాడు కాన్పింపరైరి. కావున నన్నే బలిగా గొని యీవిప్రోత్తమునకు రసకుంభము లభించునట్లనుగ్రహింపు”మని కరవాలముతో శిరంబు ఖండించుకొనబోయెను. అంత దేవి ప్రత్యక్షమై “ఓసాహసాంకమహీపాలా! విక్రమార్కా! సాహసింపకుము. నీపరోప కార పారీణతకు నేనెంతయో నంతసించితిని. నీకు వలయు వరంబు వేడు

కొను" మన విక్రమార్కుఁడా దేవికి సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి, "తల్లీ! ఈభూసురోత్తముఁడు నీదేవళము నడుమనున్న రసకుంభమునకై పండ్రెండువత్సరములనుండి నీమంత్రము జపించుచున్నాఁడు. ఇంకనైన నీతనిపై ననుగ్రహించి యీతనికి రసకుంభము లభించునట్లు వరమొసంగు"మనిన నద్దేవి విక్రమార్కుని సాహసమునకు పరోపకారపారీణతకు నదిమెచ్చి బిలద్వారము తెరచి యాబ్రాహ్మణునికి రసకుంభము నొసంగి యంతర్ధానమొందెను.

పిమ్మట విప్రుఁడు విక్రమార్కునివలన తనకోర్కె సిద్ధించుటచే నాతనికి నమస్కరించి పెక్కువిధముల నుతించి యాతని యనుజ్ఞగొని నిజేచ్ఛంజనెను.

"ఓభోజమహారాజా, వింటివా విక్రమార్కుని సాహసము. అట్టి గుణము నీకడకలదేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేనిచో వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుఁడు సిగ్గుపడి నాటికంతఃపురము జేరబోయెను.

(ఇరువదిమూడవప్రతిమచెప్పినకథ)

మరునాడు మరల భోజభూపాలుఁడు సింహాసనమధిష్ఠించుటకు రాగా ఇరువదిమూడవసోపానమందున్న సాలభంజిక యాతనిని వారించి "ఓభోజభూపాలా, విక్రమార్కునికిగల సుగుణంబులుగలవారుదక్క తదన్యులీ దేవేంద్రదత్తమగు సింహాసనమధిష్ఠింపదగరు. వినదలఁతువేని విక్రమార్కుని గుణంబులు దెల్పెద"ననిన భోజుఁడు "ఓసాలభంజికా విక్రమార్కుని సుగుణంబులు కథనముచేసి ఆకొనియున్న నావీనులకు

విందానర్హము:" అనిపల్కిన నాప్రతిమ తనవంతునై పుణ్యము మెరయ నీకిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుఁడు భూసంచారము సేయుచూ నొక్కనాఁడొక్క యడవింబడి నేగుచుండెను. సూర్యాస్తమయ మగుచుండుటగాంచి యెద్దియైన సమీపగ్రామము జేరదలచి త్వరితగతిని జనుచుండెను.

అతఁడట్లేగుచుండ మార్గమధ్యమున నొక్కయావు పెనుఁబంకిలో జిక్కి మోరబైకెత్తి దీనముగా నాక్రోశించుచుండెను. విక్రమార్కుఁ డదిగాంచి మనంబున జాలినొంది యెట్లనను యాధేనువును రక్షింప నిశ్చయించుకొనెను. సూర్యుఁడు బూర్తిగా నస్తమించెను. అంధకార మలముకొనుచుండెను. అట్టితరి విక్రమార్కుడు గోవునురక్షింపబూను కొని పెక్కువిధముల ప్రయత్నము లొనరించుచుండెను. కాని లాభ మిసుమంతయు గాన్పింపలేదు. త్వరలో నాధేనువుని గాపాడనిచో నయ్యది ప్రాణములు బాయునని తలచి యాగోవును సమీపింపబోవ తానును యాబురదలో దగుల్కొనెను.

ఇంతలో నొక్కవ్యాఘ్రము యాధేనువుపై దుముకబోవ విక్ర మార్కుడయ్యది గాంచి తనకడనున్న ఖడ్గమునుదీసి గుఱిచూచి యా వ్యాఘ్రముపై విసరగా తోడనే యయ్యదిక్రిందబడిజీవములుబాసెను. పిమ్మట విక్రమార్కు డతికష్టముపై నావును సమీపించి బురదను ప్రక్కకుతప్పించి విశేషశ్రమతో నాధేనువును బురదనుండి యీవలకు దీసికొనివచ్చెను. పిమ్మట విక్రమార్కుడు తనకడనున్న వస్త్రముచే నాధేనువు యొడలి కంటుకొనిన బురదను దుడిచి, తానును దుడుచు కొనుచుండ నాధేనువు దిరోహితయయ్యెను. విక్రమార్కుడు యా ధేనువుకై నలుదెసలును బరికించి చూచిన గాన్పింపదయ్యెను.

విక్రమార్కుండాశ్చర్యమగ్న మానసుండై యుండ కామధేనువు నిజరూపంబున విక్రమార్కునిమ్రోల నిలువబడి, విక్రమార్కభూపాల

చంద్రమా! నీసాహసంబును బరీక్షింపదలచి నేనే యాగోవు రూపమును దాల్చి పెనురొంపిలో జిక్కుకొనియుంటిని. నీసాహసమునకు నేమెచ్చితిని. నేను నీకడ గొంతకాల ముండదలచితిని. కావున నన్ను నీవెంట గొని పొమ్ము" అనిపల్కిన విక్రమార్కుడు కామధేనువును దోడ్కొని యుజ్జయిని కేగుచుండెను.

మార్గమధ్యమున నొక్కశతవృద్ధుడగువిప్రుడు విక్రమార్కుని గాంచి "విక్రమార్క భూపాలోత్తమా! నేను శతవృద్ధుడను, నిరు పేదను. ఆకటిబాధచే అలమటించుచున్నాడను. కష్టించి ద్రవ్యము సంపాదింతమన్న శరీరపాటవము సడలినది. మీదర్శనార్థమై యుజ్జయిని కేగుచుండ నాఅదృష్టవశాత్తు వెదుకబోయిన తీగె కాలికి దగుల్కొన్నట్లు శ్రమజెందకయే తమ దర్శనము లభించెను," అని పల్కిన విక్ర మార్కుడు "విప్రోత్తమా! నేను భూసంచారము గావించి యుజ్జయిని కేగుచుంటిని. ఇప్పుడు నాచేత గాసైనను లేదు. కాని నాచెంత నొక్క కామధేనువు గలదు. ద్రవ్యమునకు మారుగా దీనిని గొనిపొమ్ము. ఈ కామధేనువు నీవుకోరిన యెల్లవస్తువులను సమకూర్చును. దీనిన గొని పోయి సుఖింపుము" అనిపల్కి యాకామధేనువుతో "నీవు నాకడ నెట్టి వాత్సల్యముతో నుండగోరితివో యట్లే యావిప్రోత్తముని గృహ మున నుండవేడెద"నని పెక్కువిధముల వేడుకొని కడకు ధేనువును సమ్మతింపజేసి యావిప్రునితో బంపెను.

ఓభోజభూపాలచంద్రమా! ఇట్టిగుణములు నీకడగలవా? లేవు. కాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింప దగవు. వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడునాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున అంతఃపురము జేరబోయెను.

(ఇరువది నాలుగవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున సింహాసన మధిష్ఠించుటకు వచ్చినభోజమహారాజును యిరువదినాలుగవ సోపానమునగల సాలభంజిక వారించి యిట్లనియెను. "ఓభోజభూపాలచంద్రమా! ఏల వృథాశ్రమజెందెదవు? విక్రమార్కునకుగల సాహస వితరణాదిగుణంబులు గలవారుదక్క యితరులీ సింహాసనము నెక్కఁదగరు. వినదలంతువేని యాతనిగుణంబులుదెల్పెద నాకర్ణింపు"మని యాతని యనుజ్ఞ గొని యాప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్క భూపాలుం డుజ్జయినీ పురవరంబేలుతరి నొక్క రాత్రి యాతనికి నిద్దురలో వేగుజామున తాను దున్నపోతునొక్కదాని నెక్కినట్లు స్వప్నము వచ్చెను. ఆమఱునాటిదినంబున కొలువుకూటమున కరుదెంచి పండితవర్యులను రావించి వారికిఁ దాఁ గనినకల వినిపించి ఫలంబు జెప్పుడనియెను.

సర్వజ్ఞభట్టను నాతఁడు లేచి విక్రమార్కునితో నిట్లనియెను. "భూపాలా! స్వప్నంబులు శుభాశుభ ఫలంబులొసంగుచుండును. స్వప్నమున ధేనువును, గజమును, వృషభమును, పర్వతమును మొదలగువానిని గాంచిన శుభములు చేకూరునని సర్వజ్ఞులు శాస్త్రమందు లిఖించిరి. సర్పము, మర్కటము, దున్న మొదలైన ఘాతుక మృగములను గాంచినచో మరణంబు చేకూరును. అద్దానికీఫలకాలముగూడ నిర్ణయించిరి. అది యెట్లనిన, మొదటిజామున గనిన కల సంవత్సరమునకు—రెండవజామునవచ్చిన స్వప్నము యెనిమిది మాసములలోను—మూడవయామంబున గనిన కల మూడుమాసములకును—వేకువనుగనిన

కల పదిదినంబులలోను శుభాశుభ ఫలంబు లొసంగును. విక్రమార్క మహీపాలా! తామునగనినకల మంచిదిగాదు." అనిన విక్రమార్కుడు "ఓపండితోత్తమా! ఈదుస్స్వప్న దోషము నివృత్తింప జేసికొనుటకు ప్రాయశ్చిత్త మెరింగించు" మనినసర్వజ్ఞభట్టు, "దేవా! తాముసుస్నాతులై వస్త్రాద్యలంకారములు ధరించి తైలంబున మొగంబు జూచుకొని ధరించినవస్త్రాదులను బ్రాహ్మణుని కొసంగి మరల నూతన వస్త్రాదికములను ధరించి విశ్వేశ్వరుని కభిషేకము గావించి నవరత్న మణులతో బూజించి బ్రాహ్మణులకు గోదానాదుల జేసి బ్రాహ్మణాశీర్వాదములు బొందినమొకలదుస్స్వప్న మువలనచెడుఫలము నశించును" అని చెప్పెను. విక్రమార్కుడట్లు గావించి దానపురస్సరంబుగ మూడుదినంబులు తన భోక్తనమును కొల్లగొనని చ్చెను.

ఈకథను సాలభంజిక భోజునకు దెల్పి యాతనితో నిట్లనియెను. "ఓ భోజభూపతీ! విక్రమార్కుని వితరణగుణంబు వింటివా! అట్టి గుణము. నీకడగలదేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేదేని నీ వీ సింహాసనమధిష్ఠించుటకు అర్హుడవుగావు, వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు సిగ్గుపడి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున అంతఃపురము జేర బోయెను.

(ఇరువది యైదవ ప్రతిమచెప్పిన కథ)

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపతి సింహాసన మధిష్ఠింపరాగా నిరువదియైదవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు భూసంచారము సేయుచు నొకప్పుడొక నగరమును జేరి అందు కొన్ని దినములు విశ్రమించెను. విక్రమార్కుడు ప్రతి దినమును యానగరమునగల దేవాలయమున కరిగి పురాణశ్రవణ మొనరించుచుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడు నల్వురుమనుజులు విలువగల వస్త్రభూషణాదులను ధరించి సవిలాసముగా నతిగర్వముతో నచ్చటగల బీదజనుల దిక్కైనను గాంచక యాదేవళములోని కరుదెంచిరి. విక్రమార్కుడు వారలనుగాంచి సామాన్యులని దలచి తనదారిని తాను బోయెను.

అమరుచటి దినంబున విక్రమార్కుడును, దేవాలయములో పురాణశ్రవణ మొనర్చుచున్న సమయమునకుగతదినంబున నరుదెంచిన యానల్వురు మనుజులును వచ్చిరి. అందొక్కడు చింకిబట్టలనుధరించి బిచ్చగానిపగిది నుండెను. విక్రమార్కుడాతనిగాంచి గతదినంబు నేతెంచిన యానల్వురలో నీతడొక్కడని గుర్తించి యాతనిని సమీపించి, "సోదరా! నిన్నటిదినంబున లక్షాధికారిగా గాన్పించి నేడు భిక్షాధికారిగా నుంటివేమి? ఇందులకేదియో ప్రబలకారణముండనోపును. కాననయ్యది నా కెరింగింపుము" అనిననామనుజుడు "స్వామీ! నేనొకజూదరిని. జూదమే నాజీవనాధారము. ఈజూదమున నేగోలుపోయిన ధనమునకు పరిమితిలేదు. నిన్నటిదినంబున ద్రవ్యమపారముగా నార్జించితిని. ఆకారణమునదమకు లక్షాధికారిగా గాన్పించితిని. నేడాధనమంతయు గోల్పోయితిని. అందుచే నేడిట్టివేషము దాల్చవలసివచ్చినది." అని చెప్పిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! జూదము కడునీచమైనది. అద్దానివలననే గదా ధర్మజుడు అరణ్యవాసము చేయుట, నిషధాధీశ్వరుండైన నలుడు సతీమణితో సహితము పెక్కుయిడుముల బడెను! జూదమునందు గల యభిమానముచే పెక్కురు తమసర్వస్వమును గోల్పోయి పడరానిపాట్లు బడిరి. కావున నాపల్కులాలించి యికనైనను జూదమునందుగల యభి

మానముచే బెక్కురుతమ సర్వస్వమును గోల్పోయి పడరానిపాట్లు బడిరి. కావున నాపల్కులాలించి యికనైనను జూదమునందు గలయభిమానముఁవీడుముఁ" అని హితోపదేశము గావించెను. అపల్కులాలించి యాతఁడు, "అయ్యా! జూదమునందు జెడిపోవుననుటకల్ల. ఒకప్పుడు ధనమపారముగా లభించును, మరొకప్పుడు సర్వస్వమును గోల్పోవును. ఎల్లప్పుడును ఓటమిగాని గెలుపుకాని యుండదుకదా! నేడు ఓటమి సంభవించిన రేపు జయమును గాంచవచ్చును. దేనికైనను పరాత్పరుని యనుగ్రహము బడయవలయును గదా!ఇందులకుదాహరణముగానొక్క కథజెప్పెదనాలింపుము.

మతిమంతుని చరిత్రము

పూర్వ మొకప్పుడు రత్నావతియను పట్టణమును విక్రమసేనుండను భూపాలుఁడు పరిపాలించుచుండెను. ఆభూపాలునకు మతిమంతుడను కుమారుఁడుగలడు. మతిమంతునకుయుక్తవయస్సురాదెంచినతోడనే విక్రమసేనుడాతనికి పట్టంబుగట్టి తానుతపంబొనరింప నరణ్యముల కేగెను. మతిమంతుఁడు ప్రజలను బిడ్డలవోలె గాపాడుచు న్యాయమార్గమున రాజ్యము బరిపాలించుచుండెను.

ఇట్లుండ నొక్కనాడాతని యాస్థానమునకు నొకదైవజ్ఞుం డరుదెంచెను. ఆదైవజ్ఞుఁడు మతిమంతుని జాతకమునుబరీక్షించి, "దేవా! తమరీధరాచక్రమును బెక్కువర్షములు బరిపాలింపగలరు కానియీాజన్మ

మున మీరు చౌర్యమొనర్చినవారు యెట్టిశిక్షననుభవింతురో యట్టిశిక్ష ననుభవింతురు.” అనిన భూపాలుఁడు “ఓయీ! నేను మహారాజునై యుండగ నేనా చోరదండన మనుభవించు టెట్లుపొసగును? అనిమతి మంతుఁడడిగిన దైవజ్ఞుడు “అయ్యా! తమజాతకము నట్లున్నయది. ఇయ్యది నిక్కము. తమరు దప్పక దండనమనుభవించి తీరుదురు ఇక నేఁబోయెదను సెలవిండు.” అనిపల్కి భూపాలుని యాజ్ఞగొని దైవజ్ఞుఁడు చనెను.

మతిమంతుఁడు తనకుచోరదండన మెట్లుసంభవించునో చూడ వలయునని రాజ్యపరిపాలనాభారమును మంత్రులపైనిడి తానుతపం బొనరింప నరణ్యమునకేగి అందొక్క వటవృక్షముక్రింద కూర్చుండి తపం బొనరించుకొనుచుండెను. ఇట్లు కొన్ని దినములు గడచెను.

మతిమంతుడు తపంబొనరించుచున్న యరణ్యమున కవ్వలిభాగ మున మందారపురమను పట్టణముగలదు. ఒకనాటిరేయి కొందరు చోరులు అంతఃపురము ప్రవేశించి విశేషముగా ధనమును దొంగిలించి మూటగట్టుకొని పోవుచుండగ రాజభటులు కొందరుమేల్కాంచి దొంగలవెంటబడిరి. ఆచోరులు తమప్రాణములను రక్షించుకొననెంచి యాయరణ్యమునబడి పరుగిడనారంభించిరి. రాజభటులుకూడ వారిని వెంబడించుచుండిరి. చోరులు, మతిమంతుఁడు తపమొనరించుకొన్న స్థలమునకేతెంచి, రాజభటులు తమ్ములనింకను వెంబడింతురని తాము దొంగిలించిన భూషణములలో గొన్నిటి మతిమంతునికడనిడి పలా యన మొనర్చిరి.

రాజభటులు దొంగలకై వెదకుచు వచ్చి అచ్చట దపమొన రించుచున్న మతిమంతునిగాంచి యాతని సమీపింపబోవ వానికడగల మూటనుగని యాతడే దొంగయనిభావించి మతిమంతుని వారిభూపా లుని కడకుఁగొంపోయిరి. భూపాలుఁడు మతిమంతునిగని జాలినొంది

కూరముగా శిక్షింపక యాతనిచిటికెనవేలు ఖండింపబడ నాజ్ఞాపించెను. రాజభటులాతనిని గొనిపోయి భూపాలునాజ్ఞనిర్వర్తించి విడిచి పెట్టిరి.

మతిమంతుఁడు సాయంసమయమువరకు నాపురమునవే ద్రిమ్మరి నిశాసమయమునరాజసౌధమున నొకయరుగుపై గూర్చుండి తన దుస్థితినిగూర్చిచింతించుచుండెను. ఆనిశాసమయమున రాకుమారి చల్లగాలికై సౌధోపరిభాగమునకరుదెంచి మతిమంతునిగాంచి యొక్క భటునిఁబిలిచి యాతనిఁదోడ్కొని రమ్మనిపంపెను. ఆభటుడు రాకుమారి యాజ్ఞానువర్తియై మతిమంతుని సౌధోపరికి గొనివచ్చెను. రాకుమారి యాతనివృత్తాంతమంతయు నాతనివలననేవిని యాతనిపై మక్కువగొని నాతనినొక యుచితమందిరమున శయినింపజేసి, యామరునాఁడుదయమున దన తండ్రికి మతిమంతుని వృత్తాంతమంతయు దెల్పి యాతనిపై దన కనురాగముకలదని సూచించెను. ఆభూపతి రాకుమారి యభిమత మెరింగి మతిమంతునకు దనకుమారికనిచ్చి పరిణయము గావించెను.

"అయ్యా! వింటివా మతిమంతునిచరిత్రము! విధి యనుకూలించనిచో మహారాజైనను జిక్కులలో దగుల్కొనును. పరాత్పరునికి నేడు నాయందనుగ్రహము లేనందున ఓటమి సంభవించెను." అని యిరువురు మాటలాడుచుండ ఆసమీపముననే యిరువురు పథికులిట్లు సంభాషించుచుండిరి.

ఒకటవ పురుషుఁడు;—ఓయీ! యీమధ్య గానిపించుట లేదేమి?

రెండవ పురుషుడు:—పుణ్యక్షేత్ర దర్శనార్థమై దేశముల ద్రిమ్మరుచుంటిని.

ఒ॥ పు;—నీవు ద్రిమ్మరిన దేశములలో నెట్టివింతలను గాంచితివి?

రెం॥ పు;—నేను పుణ్యక్షేత్రములెల్ల గాంచుచు నింద్రశైలమను పర్వతమును గాంచబోతిని. అందొక్క కాళికాలయము గలదు.

ఆయాలయమున నొక్క శిలాశాసనమున్నది. ఆశాసనమున నిట్లున్నది. ఎవ్వడుతనయష్టాంగముల రక్తముతో నద్దేవినభిషేకింతురో యాతని కాదేవిప్రత్యక్షమై వలయు కోరిక లొసంగును.

అట్లు వారిరువురును సంభాషించుకొనుచు నడచిపోయిరి. విక్రమార్కుడయ్యదియంతయు నాలించి, యాజూదరిని దనతో దోడ్కొని కతిపయదినంబులకు శైలపర్వతము జేరెను. విక్రమార్కుడా యాలయమునగల శాసనమును జదివి యాలయములోనికేగి తనయష్టాంగములు ఖండించుకొని యారుధిరముతో దేవి నభిషేకించెను. అంతనాదేవి విక్రమార్కునికి సాక్షాత్కరించి, "ఓసాహసాంతక భూపాలా! నీభక్తికి నేనెంతయో సంతసించితిని." అని పల్కి యాతనియంగముల నెప్పటివలె నొనరించి "వత్సా నీకువలయు వరంబు గోరుకొనుము" నెను. విక్రమార్కుడాదేవికి నమస్కరించి "తల్లీ! ఈతడు జూదమే ఆధారముగా గొని జీవించువాడు. నాయందుగరుణించి, యీతడు జూదమునందు జొఱకుండగా నీతనికి నిత్యమువలయు ధనము లభించునట్లనుగ్రహించుము" అనివేడుకొనెను. అంతనాదేవి అట్లేయగునని పల్కి యంతర్ధానమొందెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుడా జూదరిని, "దేవి యనుగ్రహము వలన లభించిన ధనమును గొని జీవింపుము. జూదమునందభిమానము వీడు" మని హితోపదేశమొనరించి తానుజ్జయిని గేగెను

"ఓభోజభూపాలచంద్రమా! నీకడనిట్టి గుణములులేవుగాన నీవీ సింహాసన మధిష్ఠింపదగవు వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు సిగ్గుజెంది నాటి కంతఃపురము జేరబోయెను.

—

(ఇరువది యారవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ)

మరునాఁడు భోజభూపాలుఁడు సింహాసన మధిష్ఠింపఁగా నిరువది యాఱవ సోపానమునఁగల ప్రతిమయా తనిని వారించి యిట్లనియెను. "ఓభోజభూపతీ! విక్రమార్కునికి గల వితరణగుణంబులు గలవారు దక్క తదన్యులీ సింహాసన మధిష్ఠింపదగరు." అనిన భోజుఁడు "సాలభంజికా! విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులు దెల్పి నన్నానందింపజేయు" మనిన దెల్పెదనాలింపుమని యాప్రతిమ తనసరసవచోనైపుణ్యమున నీక్రిందికథ జెప్పెను.

ఒక్కనాడు విక్రమార్కుఁడు సకల సామంత సేనానాయక ప్రభృతుల సమక్షమున గొలువుదీర్చియుండగా నల్వురుపురుషులు భయకంపితశరీరులై నిట్టూర్పులువిడచుచు సభారంగమున్ప్రవేశించిరి. వారినిగాంచి విక్రమార్కుఁడు కూర్చుండ నియమించి, వారు సేదదేరిన పిమ్మట భూపాలుఁడు వారినిగాంచి యిట్లడిగెను. "మీరు యెచ్చటనుండి యిచ్చటకరుదెంచిరి. మీభయకారణంబేమియో దెల్పుడు." అనిన వారిలోనొక్కఁడిట్లనియె.

"మహారాజా! మేమిచ్చటికనతిదూరంబునగల మంచుకొండపైనున్న దేవాలయమునకేగి యచ్చటకాళికాదేవినిబూజించి శ్రమవాయనొక్కచో గూర్చుంటిమి. ఆసమయముననే యెక్కడనుండియో కొనిభయంకరారావములు వినబడెను. ఆధ్వనులెచ్చటనుండి వచ్చుచుండెనాయని మేమునలుదెసలు పరికించుచుండ నొక్క లలనారత్నంబు మాకడకరుదెంచి, "మీరిచ్చటకేల విచ్చేసిరి? ఇచ్చటనుండి తడయక పరుగునబొండు." అనిన మేమాశ్చర్యమునుబొంది, "మేమిచ్చట నేల

నుండరాదు. ఇచ్చటనున్నచో మాకెద్దియైన హానిసంభవించునా? యన నాతోయజాక్షి, "అయ్యలారా! బారిచ్చటనుండినచో నిచ్చటకు గొందలుబోయ లరుదెంతురు. వారు మిమ్ములను గాళికకు బలిగా నొసంగుదురు. గావున నామాటలాలించి యిచ్చటినుండి సత్వరమే కదలి పొండు. నిమిష మాత్రమైన నాలసింపకు" డని చెప్పెను. ఇంతలో గొందరు బోయలచ్చటి కరుదెంచుచుండిరి. తోడనే మేము నల్వురము బరుగిడ నారంభించితిమి. వారుమమ్ములను గని పట్టుకొన వలయునని మమ్ము వెంబడించిరి. మేమా కొండనుడిగ్గి యరణ్యమార్గముల బడి యిచ్చోటికరు దెంచితిమి ఇదియె మా భయకారణము.

విక్రమార్కుడు వారు చెప్పినదంతయు నాలించి యాకాళీ కాలయమున జరుగు చిత్రముగాంచవలయునని మనంబునదలచి రాజ్య పాలనాభారంబు భట్టిపైనిడి తానుమంచుకొండ జేరనరిగెను. ఆకొండ పైనున్న రుధిరప్రియగు కాళికాదేవి యాలయమును బ్రవేశించి యొకచో గూర్చుండెను.

కొందరు బోయవాండ్రొక ముదుసలినిబట్టి యాతనిని సుస్నాతునిజేసి నూతనవస్త్రములు గట్టబెట్టి రక్తవర్ణముగల చందనమలంది, వేపాకును దండలుగాగట్టి మెడయందిడి కాళికకు బలియొసంగవలయునని యాలయములోని కాతనిని దీసికొనివచ్చిరి. విక్రమార్కుడు ఆబోయ లనుగని వారలచెంతకేగి బోయనాయకునితో యిట్లనియెను. "ఓరి! యీముదుసలి నిట్లేలయలంకరించితిరి? వీనినిపు డేమిచేయుదు"రని ప్రశ్నించిన నాతడు "నేడీ ముదుసలిని కాళికకు బలి యొసంగెదము. అందుచే నిట్లలంకరించితిమి. దినమున కొక్క మనుజుని చొప్పున నీదేవికి బలియొసంగెదము!" అనిచెప్పినవిని విక్రమార్కుడు "ఓరీ! యీబక్క జిక్కినముదుసలిని దేవికిబలి నొసంగినచో దేవి సంప్రీతిం జెందదు. వీనికి బదులుగా దేవికి నేనుబలియయ్యెదను. ఈముదుసలిని

విడిచిపుచ్చుడు" అనిచెప్పి వారలనొప్పించి యాముదుసలిని విడిపించి వాని యలంకారములన్నియు దానుధరించి "ఓరీ! ఇంక దేవికి నన్ను బలి నొసంగుడు." అనిపల్కెను. అంతనాబోయవేషు విక్రమార్కునితో నిట్లులనెను. "ముందుగా నీవుదుర్గకు నమస్కరింపుము. నేనీఖడ్గమున నీశిరంబుఖండించి తద్రక్తముతో దేవినభిషేకంబు గావించెద"ననెను. అంత విక్రమార్కుడు "ఓరీ! నీవంతగా శ్రమజెందనక్కరలేదు. నాకంఠము నేనే యుత్తరించుకొనెదను, మీరు ప్రక్కకు దొలగుడ"ని విక్రమార్కుడు తనకడనున్న చంద్రాయుధము వెలికిదీసి కంఠము నుత్తరించుకొనబోయెను.

అంతనమ్మహాదేవివిక్రమార్కునిసాహసమునకలరి సాక్షాత్కరించి యాతనివారించి "విక్రమార్కమహీపాలా! నీసాహసంబునకు నేనెంతయో మెచ్చితిని. నీయిచ్చవచ్చినవరముగోరుకొమ్ము" అనిన విక్రమార్కుడు దేవికి నమస్కరించి, "తల్లీ! నీదయవలన నాకు సకలశుభంబులు చేకూరియున్నవి. నీవు వరము ప్రసాదించెదనంటివి గాన నిటుపైని నీవు మనుజులనుగాని నోరులేని జీవములనుగాని బలిగొనకుండా నుండ ప్రార్థన." అని పెక్కువిధముల వేడిననా దేవి "వత్సా! విక్రమార్కా! నీవుగోరినట్లికపైని మనుజులనుగాని నోరులేని జీవములనుగాని బలి గొనను" అనిపల్కి బోయలతో నట్లు బలియొసంగవలదని చెప్పి యంతర్ధానమొందెను పిమ్మట విక్రమార్కుం డుజ్జయినీకేగెను.

భోజభూపాలచంద్రమా! ఇట్టి సాహసము నీ యందుండెనేని యీసింహాసన మధిష్ఠింప ప్రయత్నింపుము. లేనిచో వెడలిపొ"మ్మనిన భోజుడు నాటి శుభముహూర్త మతిక్రమించినందున నంతఃపురము జేర బోయెను.

(ఇరువది యేడవ ప్రతిమ చెప్పినకథ)

మఱల నొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుఁడు సింహాసన మధిష్ఠింపఁగాగా నిరువదియేడవ సోపానమునఁగల సాలభంజిక యాతనినివారించి యిట్లనియెను. "భోజభూపాలాగ్రణీ, ఏల వృథా శ్రమ నొందెదవు. విక్రమార్కునికిగల సాహసౌదార్యాది వితరణ గుణంబులు నీకడ గలవేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేనిచో నీవి గద్దెనెక్క ననర్హుఁడవు. వినదలతువేని విక్రమార్కుని గుణంబులు దెల్పెద నాకర్ణింపుము" అని యాప్రతిమ యీక్రిందికథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుని యాస్థానమున నొక్క దైవజ్ఞుఁ డరుదెంచి పంచాంగము జెప్పెను. భూపాలుఁడా దైవజ్ఞుని "యీసంవత్సరము ఫలము యెట్లున్న"దని యడుగ దైవజ్ఞుడు, "యీవత్సరముసూర్యుడురాజు, అంగారకుడు మంత్రి, ధాన్యాధిపతిశని. ఇది యుగాక శనైశ్చరుడును, అంగారకుడును, రోహిణీ శకటము భేదించుకొని పోవుదురు. శనైశ్చరుడు భేదించిన రోహిణీశకటమందు అంగారకుడు శుక్రుడు నున్నచో, మేఘుడు పండ్రెండు వత్సరములు వర్షింపడు. అద్దానివలన కఱవు గలుగును." అని తెల్పెను. దైవజ్ఞుడు చెప్పిన మాటలువిని విక్రమార్కుడు "యీయనావృష్టిని నివారించుట కుపాయంబేమైన నున్నచో దెల్పు" డనిన దైవజ్ఞుడు "మహారాజా! యీయనావృష్టిని నివారింపవలెనన్న నవగ్రహ హోమాదికము ననుష్ఠింపవలయును. అద్దానిచే వానలు గురియును" అనితెల్పెను. పిమ్మట విక్రమార్కుఁడా దైవజ్ఞుని బహూకరించి పంపివైచి తాను హోమ మాచరింపదలచి కార్యాచరణమ్ము గడంగెను.

విక్రమార్కుడు శ్రోత్రియులైన బ్రాహ్మణులను రావించి వృత్తాంతమంతయు దెల్పి హోమసామాగ్రినంతయు సమకూర్చి వారిచే సుముహూర్తమున వారిచే హోమము చేయించెను. కల్పోక్త ప్రకారమున నవగ్రహహోమము గూడ చేయించెను. భూపాలుడు వస్త్రభూషణాదులచే బ్రాహ్మణులను తనియించెను. కాని వర్షము మాత్రము కురియుదాయెను. అనావృష్టిచే దేశములో కరువు గలిగి ప్రజలు మిక్కుటమైన బాధలు పడుచుండిరి.

విక్రమారుడు తనప్రజలయొక్క బాధలు చూడజాలక యజ్ఞశాలలో గూర్చుండి చింతించుచుండెను. అంతట నశరీరవాణి యిట్లు బల్కెను. "విక్రమార్కభూపాలచంద్రమా! నీప్రజాక్షేమము నీవాసించువేని యాశాపూరణీ దేవాలయమున నాదేవాలనుప్పదిరెండు సుగుణములు కలిగిన పురుషుని బలియిమ్ము. వర్షము కురియును. అద్దాని వలన గఱవునశించును.

అదివిని విక్రమార్కుడు తోడనే యాశాపూరణి దేవాలయమునకేగి దేవినిబూజించి తనకడనున్న చంద్రాయుధముతో కంఠమును త్రరించుకొనబోయెను. అంతనా దేవి యాతనిసాహసమున కలరియాతని వారించి "ఓసాహసాంక మహీపాలా! సాహసింపకుము. నీసాహసంబునకే నెంతయో సంతసించితిని. నీయిచ్చవచ్చిన వరంబుకోరుకొను" మనవిక్రమార్కుడు "జననీ! నీవునాయందు ప్రసన్నతజెందితివేనియీయనావృష్టిని వారింపుము" అని వేడిన దేవి యుట్లేయనియంతర్ధానమొందెను. విక్రమార్కుడధికానందముతో నంతఃపురమునకు బోయెను.

"ఓభోజభూపాలాగ్రణీ! నీకడనిట్టిసాహసమున్నదా? లేదుగాన నీవీసింహాసనమధిష్ఠింపదగవు వెడలిపొ" మ్మనిన భోజుడు నాటిశుభముహూర్తమతిక్రమించెనని యంతఃపురము జేరబోయెను.

ఇరువదియొనిమిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ.

మరునాడు మఱల భోజభూపాలుడు సింహాసన మధిష్ఠించుటకు రాగా నిరువది యెనిమిదవ సోపానముననున్న సాలభంజిక యాతని వారించి "ఓ భోజభూపాలచంద్రమా! విక్రమార్కునికి గల సాహసౌదార్యాది గుణంబులు నీకడ లేవు. అట్టిగుణంబులు గలవారుదక్క తదన్యులీ దేవేంద్రదత్తమగు సింహాసనమధిష్ఠింపదగరు. ఆతని గుణంబులు కథనము చేసెద నాకర్ణింపుము." అనిపల్కి యాతని యనుజ్ఞగొని యీకింది కథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు షణ్మాసములు రాజ్యము పరిపాలించిన వెనుక భూసంచార మొనర్చుచు నొక్కనాడు కాంచీపురంబు జేరయందు దిమ్మరుచుండ నొక్కమనుజుడొక్క యరుగుపై గూర్చుండి రోదించుచుండెను. విక్రమార్కుడాతనిం జూసి యాతడొక్క విప్రుడని గ్రహించి "విప్రోత్తమా! ఏల బాలునిభంగి రోదన మొనర్చుచున్నాడవు? నీదుఃఖ కారణం బెఱింగించినచో నావలన నగు సహాయ మొనరించెదను" అనిపల్కిన నాద్విజోత్తముడు "ఓయీ! నావిచార కారణంబెఱింగించినను నాసంతాపమును సామాన్యులు వారింపలేరు. లాభములేనపుడు దెల్పిన ప్రయోజనమేమి? కావున నేరికిని దెల్పరాదని నిశ్చయించుకొంటిని. నీదారిని నీవేగుము" అనిపల్కిన విక్రమార్కుడు "ఓయీ! నీవిచార కారణము నాకొక్కని కెఱింగించుము. నీవిచారమును బాపుటకు యెన్నికష్టములకైన నోర్చెదను." అని విప్రుని బలవంతపరచిన నెట్టకేల కాతడిట్లు చెప్పెను. "ఓయీ! నాతండ్రి నాబాల్యమున గతించెను. పిమ్మట కొంతకాలమునకు నాజనయిత్రి కూడ గతింపగ

నామె దహన సంస్కారముల నిమిత్తమై ధనముకొఱకు పెట్టెలను వెదకుచుండ నొక్క పెట్టెలో నొక్క తాళపత్రము గానిపించెను. అందిట్లు మాతండ్రిగారిచే లిఖింపబడియుండెను. "నళసంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమినాడు, రాత్రి పదిఘడియలకు కంచి పెద్దగోపురపు మూడవ యంతస్తుకు సరిగా మూడు విలువులలోతున నైదులక్షలవరహాలుదాచి యుంచితిని. ఆపత్రమును బదిలపరచి యింటగల స్వల్పధనంబుతో మాతల్లిగారి దహనసంస్కారములు జరిపితిని.

పిమ్మట కొన్నిదినములకా తాళపత్రమునుదీసి, ధనమున్న స్థలమును గనుగొన దలంచితిని కానియది నావల్లగాదాయెను. నేనసలు దరిద్రుడను, దానికిదోడుగా నాకుజెందవలసిన యైదులక్షల వరహాలు నేలపాలయ్యెను గదాయని విచారమున గుందుచుంటిని. ఇదియే నాదుఃఖకారణము." అనిచెప్పి యాతాళపత్రమును విక్రమార్కునకు జూపెను. విక్రమార్కుడాపత్రమునుగాంచి "ఓయీ! విచారమందకుము. నీధనమును నీకు లభింపజేసెదను. నీకాధనము చైత్రశుద్ధనవమినే లభించును. ఈలోపున లభింపదు. ఇంకొక్క నెలదినములేకదా! అప్పటి వరకును నాకడనున్న ధనముతో జీవించవచ్చును" యని యాతని నూరడించెను.

చైత్రశుద్ధ నవమివచ్చినది. ఆనాటిరేయిని విక్రమార్కుడు విప్రపుంగవునిదోడ్కొని కంచి పెద్దగోపురముకడకేగెను. పదిఘడియలవరకు వారచ్చటనేవేచియుండి మూడవయంతస్తు నీడ యేటనుండెనో గుర్తు జూచుకొని విక్రమార్కుడాతనితో, ఓయీ! ధనమున్నస్థలము దొరికినది. రేపుదయమునవచ్చి త్రవ్వించి ధనమును గొనిపోవచ్చును. రమ్మని" యాతనిదోడ్కొని గృహమునకేగెను.

ఆమరునాటి యుదయమున విక్రమార్కుడు కొందఱు బనివాండ్రను రావించి రాత్రితాముగుర్తించుకొనిన స్థలమున మూడుసిలు

వుల లోతును ద్రవ్యించెను. అచ్చటనాకమ్మలో లిఖించినట్లైదు లక్షల వరహాలుగలవు. ఆవరహాలను విప్రునకొసంగును. అంతనావిప్రుడమం దానందంబునొంది "అయ్యా! యిచ్చోట ధనముండెనని మీరెట్లు గ్రహించిరి?" యన విక్రమార్కుఁడు, చైత్రశుద్ధనవమినాడు రాత్రివది ఘడియలకు కంచి పెద్దగోపురవు మూడవయంతస్సునకు నరిగా మూడు నిలువులలోతున" యనిగదాయున్నది! కావునమూడవయంతస్తునీడ యారాత్రి పదిఘడియాల కెచ్చటనుండునో యచ్చట బాతిపెట్టబడెనని తెలియుచున్నయది. ఈయర్ధముబుద్ధికుశలతగలవారికి దక్క తదన్యులకు బోధపడదు" అనిచెప్పి తనవృత్తాంతము నెఱింగించి యాతనిదోడ్కొని యుజ్జయిని కేగెను.

ఓ భోజభూపాలాగ్రణీ! వింటివాయాతని బుద్ధికుశలత దెల్పుకథ నీకడ నిట్టి బుద్ధికుశలతలేదు వెడలి పొ"మ్మనిన భోజుఁడు నాటి శుభ ముహూర్త మతిక్రమించినందున నంతఃపురము జేరబోయెను.

(ఇరువది తొమ్మిదవ ప్రతిమచెప్పిన కథ)

ఆమరుచటిదినము భోజభూపాలుడు మంచి శుభముహూర్తము నిర్ణయించి నవరత్నఖచితమైనట్టిదియు, ముప్పదిరెండు ప్రతిమలు గలిగి నట్టిదియునైవిక్రమార్కమహీపాలునిసింహాసనమునధిష్ఠింపనాతురతతో నరుదెంచుచున్న భోజమహారాజును గాంచి సింహాసనమునందుగల ఇరువది తొమ్మిదవ ప్రతిమ యిట్లనియెను. ఓభూసురోత్తమా!

సీవీసింహాసన మధిష్టింప నాతురతతో వచ్చుచుంటివి. ఇయ్యదిసామా న్యముకాదు. కేవలము ఇంద్రునిచే యియ్యబడినసింహాసనము. అట్టి యీసింహాసన మధిష్టింపనర్హు డొక్క విక్రమార్కమహీపాలుడే. ఆత నికింగల బుద్ధికుశలతగాని, యుదారభావముకాని, సాహసవిక్రమంబులు కాని నీయందుకానబడవు. అట్టిగుణంబులు కల్గు వారీభూవలయంబున వరుదు. ఆతని బుద్ధికుశలతను జూపుగథయొక్కటికలదు. అద్దాని నాలింపుము" అని యాసాలభంజిక భోజభూపాలునితో నుడువ నమ్మహీపాలుడు మిగులసంతసించి "ఓసాలభంజిక! విక్రమార్కనృపా లునికథలు వినినకొలది నాకుతనివితీరుటలేదు. అమ్మహీపాలుని వితరణ గుణంబులు వినినకొలంది వీనులు మరింత ఆతురతపడుచున్నవి. కావున నక్కథలు వినిపించి నన్ను కృతార్థునిజేయుము." అని నుడువ నప్రతిమ యిట్లుచెప్పదొడంగెను.

ఓభోజభూపాల చంద్రమా! విక్రమార్క మహీపాలునుజ్జయినీ పురమందు మిక్కిలి ధనము నార్జించిన యొక కాపుబిడ్డగలడు. వాడు తనవిత్తన మంతయు తనపడకగదియందు గుప్తముగ దాచియుంచెను. ఆకాపువానికి నలుగురు కుమారులుగలరు. కాని వారికీధనమును చేజిక్క నీయక తనగదియందు భద్రముగ పదిలపరచి, తనయవసానకాలము సమీపింపగనే తన నల్వురికుమారులను బిలిచి యిట్లనియె. "ఓకుమారు లారా! నాయవసానకాలము సమీపించినది. మీరుయోగ్యతనయుస్కులు కావున నే సంపాదించి దాచిపెట్టిన నాలుగువేల బంగారునాణెములు మీహస్తములందిడుచున్నాను. అయ్యది మీరు పదిలముగా వినియో గించి జీవింపుడు. నాయుత్తరక్రియలకొఱకు మిక్కిలిస్వల్పముగవినియో గింపుడు. మీజీవనోపాధికొఱకుమీస్వార్జితవిత్తంబునేవినియోగింపుడు. అంతియేకాని మీరొకరినొకరు కలహింపకుడు. ఐకమత్యము కలిగి యుండుడు. సంఘీభావమే నగము బలము. అప్పుడుమిమ్ము జయించు

వారెవ్వరు నుండరు. ఇదియే నాయభిమతము. అక్కఱకువచ్చువస్తువుల కొఱకే యీధనము వెచ్చింపవలయునుకాని, పనికిమాలిన వస్తువుల కొఱకు ధనమును వినియోగించిన లాభమేమియు నుండదు. అదియును గాక మీరు ముందుముందు సంసారతాపత్రయములు పడునప్పుడు, అనగా కుటుంబవ్యయమునకు చాలనపుడు, సంతానముకలిగినపుడు మీనలుగురార్జించిన ధనము చాలనోపు. అప్పుడుమీరధిక ప్రయాసలకు లోనగుదురు. అట్టికష్టములకు లోబడకుండగనే మరియొక ధనపాతు కలదు. అయ్యది నామంచముక్రిందనే యుండెను. దానిని మీనలువ్వురు సమభాగములుగ జేసికొని సుఖముగ జీవింపవచ్చును. అని చెప్పి కొన్ని దినములుండి యాకాపు తనసర్వస్వమును గుమారుల చేతులందిడి దివి నలంకరించెను.

తండ్రి పరలోకమున కేగిన కతిపయదినంబులకు వీరినలువ్వరలో నేకీభావము భిన్నమయ్యెను. కుటుంబకలహములు హెచ్చాయెను. వారి భార్యలలోగూడ నొకరికొకరు జగడమాడుచుండిరి. వీరి కలహములే కారణముగ తండ్రిదాచియుంచిన ధనమును భాగించుకొన సంకల్పించుకొని యొకరిసంపర్కమొకరికి లేకుండ నేర్పరించుకొని తండ్రి శయనాగారమందున్న ధనపాతును నలువ్వురుత్రవ్విరి. ఇరువది గజముల లోతున త్రవ్విచూడధన మగుపడలేదు. మరికొన్ని గజములలోతు త్రవ్విరి.-కనిపించుటలేదు ఇంకనుత్రవ్విరి. ఏ త్తనముజూడయే కనబడలేదు. ఇంకనుత్రవ్విచూడ ధనముగుపడలేదుగాని, నీరూరుట కనబడెను. ఒకరినొకరు జూచుకొనుట ప్రారంభించిరి. వారిలోనొక్కరు డెవరో ఆధనము నపహరించి యుండుననే యనుమానమేకాని, వీడేధనమపహరించెనని చేయెత్తి చూపుటకు దగినయాధారము కానబడలేదు. అను నైనమార్గమూ తోపలేదు. అందరొకేవిధముగ గన్నీరు జారవిడిచిరి విచారించిరి. చివరకు తగవులాడిరి. వీరితగవులు యిరుగుపొరుగిండ్లకు

బాగ్రికెను. వీరినల్వురు గరుగు పొరుగువాళ్ళను తగవు పరిష్కరింపుడని కోరిరి. ఎవరికి నేయుపాయము తోచలేదు. అందెవ్వరో యొక్క రాధన మపహరించియుందురని చెప్పినవారే కాని వీడే తీసియుండునని చెప్పుట కెవరికిని సాహసము చాలియుండలేదు. ఈతగవెట్లు పరిష్కరింబకునా, పరిష్కరింపువారు లేనే లేరా! అని మరింత విచారించుచుండ నొక పెద్దమనిషి వారినల్వురిని పిలిచి యిట్లనియె. "అయ్యలారా! మీరు విచారింపబని లేదు. ఏలనన యీపట్టనంబు పాలించుచున్న విక్రమార్క మహీపాలుండు మిక్కిలి మేధాశక్తిగలవాడు. అట్టిమేధావంతుండీ భూవలయంబున లేడు. మీవాదము బరిష్కరింప జేయగల మేధాసంపన్నుడా విక్రమార్కమహీపాలుడే. ఆతనియొద్దకుబోయిన మీతగవు నిక్కువంబుగ బరిష్కరింపగలడు." అని సలహాచెప్పగా నానలుగురు విక్రమార్కునియొద్దకుపోయి తమవృత్తాంతమంతయు వినిపించిరి.

అమ్మహీపాలుడావృత్తాంత మంతయు విని యయ్యది మిగుల చిత్రముగానున్నది అని మనంబున తలచి, వారినల్వురను దగ్గఱకు పిలిచి మీ వివాదము పూర్తియగుటకు నాలుగు మాసములు పోయిన పిదప రండు. అంతదనుక మీ నల్వురు కలిసిమెలసి యుండుడని చెప్పి పంపివైచెను.

కొంతకాల మయ్యెను. నాలుగు మాసములు పూర్తియగుటచే నల్వురు సోదరులు విక్రమార్క మహీపాలుని సన్నిధానమునకు విచ్చేసి నమస్కరించి నిలువబడిరి. వారి నల్వురనుజూచి విక్రమార్క భూపాలుండు "ఓయీ! నేడేలనో నాకు తాపముగ నున్నది. నాబడలిక తీరునరకు సంతోషముతో నేటిసాయంకాలము గడుపనెంచితిని. అంత మీరరుదెంచిరి. మిమ్ములను పొమ్మనుట యుచితముకాదు. కావున వినోదమునకు గాను నేనొక చక్కని కథచెప్పెద. అయ్యది మీ నల్వురు నాలించి మీ గృహములకు పొండు" అని యీక్రింది కథ

విక్రమార్కుడు యిట్లు జెప్ప దొడంగెను.

చందనావతి యను పురికలదు. దానిని చంద్రసేనుడను రాజు పాలించుచుండెను. అతనికి శీలవతి యను కుమార్తెకలదు. ఆమె చక్కని చుక్క. వివేకవతియు నంతకన్న శీలవతియు. విద్యలకు సరస్వతి. సమస్త శాస్త్రముల నభ్యసించిన నారీమణి. ఆయమ సంగీతమభ్య సించుట యందెక్కుడు ప్రీతి. కతిపయ దినములకే కంకుభట్టను బ్రాహ్మణునియొద్ద సంగీతమభ్యసించియసమానమైన పుణ్యము సంపాదించెను. వేయేల! ఆమెయన్నివిద్యలయందు దసమానపాండిత్యము సంపాదించియుండె ననుటయు నతిశయోక్తి కానేరదు. ఒక్కనాడు చంద్రసేనుడు తనకుమార్తెను జేరంబిలిచి యిట్లనెను. "అమ్మా! నీవు సమస్త విద్యలు కరతలామలకములు గదా! సంసారభారము వహించుటకు ముదిమి ఛాయలు తొంగిచూచుచున్నవి. నీకింక వివాహమునకై వరుని జూడవలెను. నీవు సామాన్య బాలికలతో గలిసి గురువునింటికిబోయి విద్య నేర్చుట తగదు. లోకజ్ఞానము తెలిసి యున్నదానవు. కావున యిప్పటికి నీ విద్యచాలించి మీ గురువుగారికి, నీ కింతకాలము విద్యగఱపినందులకుగాను గురుదక్షిణ యొసంగి, యాతని కోరిక నిష్కల్మష హృదయముతో నెరవేర్చి, ఆతని విలాసభవనమున ప్రవేశింపుము అనిన తండ్రి పల్కులువిని శీలవతి సమ్మతించి విలువలేని రత్నములను, ముత్యాల హారములను కనకపుబళ్ళెరమున నునిచి యొక్కదాసి వెంటగా గొని గురువు గృహంబునకు బోయెను. గురువుగారు, శీలవతి తన గృహంబునకు విచ్చేసినందుల మనంబున నెంతయు సంతసించి వెంటవచ్చిన చెలికత్తెను పల్లెమటనుంచి యింటికి పొమ్మని ఆజ్ఞాపించెను. శీలవతియు నందుల కంగీకరించెను. శీలవతి గురువుగారిని నమస్కరించి గురూత్తమా! మాజనకుడు నన్ను మీ విలాసభవనమున ప్రవేశింపుమని చెప్పి పంపెను నేనాపని నెరవేర్పకుండగనే మా శక్త్యానుసారము మాకు గలిగిన యీ

గురుదక్షిణ దీసికొని వచ్చితిని. వీటినిగైకొని నన్ను క్షమింప బ్రార్థన. ఈ దీనురాల ననుగ్రహింప బ్రార్థన. అని వేడుకొనెను.

ఆ బాలామణి పల్కినపల్కు లాలించిన కంకుభట్టు యిట్లనియె. “శీలవతీ! నాకీ రత్నమయభూషణాదు లేల? నావంటివారి కెందులకు? వీటితో నాకేమి నిమిత్తంబుకలదు?” అనిపలుక శీలవతి, తాదెచ్చిన గురు కట్నము చాలదని కాబోలు మాగురువుగా రిట్లనుచున్నారని తలపోసి “మహాత్మా! సంకోచమేల?” మీకు గావలయు వస్తువులేవో కోరుడు. నేను వాటిని తప్పక యిచ్చెదను.

నే నిచ్చిన కానుక స్వల్పమని తలంపకుడు. నేను మీ శిష్యు రాలను కానా? మీరు నాకు గురువులు కారా? మీ యభీష్టము నెర వేర్చుటయే నా యభిమతము. మీ యిచ్ఛవచ్చినది కోరుడు. సంసిద్ధు రాలనై యున్నాను. అట్లుకానిచో నాతండ్రి కెరింగించి మీ కోర్కె నీడేర్చెద. చెప్పుడు. సంకోచమేల! అని పెక్కువిధముల నా శీలవతి గురువును బ్రార్థింప, నాతడింకను తన మనోభీష్టమును చెప్ప సంకో చించుచుండుట గాంచి శీలవతి ఆర్యోత్తమా! ఏల సంశయించెదరు. తమ కోరికేదైనను తప్పక నెరవేర్చెదను. అదేదియో సత్వరముగ చెప్పుడు. అని నిర్బంధించెను.

అంత గురువు “భామరో! ఆ మాటయందే నిలచియుండువా! మాట తిరుగకూడదు సుమా! ఆడిబొంకనినాడే స్వర్గమునకుమార్గము! ఇంక నామనోభీష్టమును చెప్పుచున్నవాడ నాలింపుము. నీ యలోక సౌందర్యభావము నాకన్నులను పూర్తిగా కప్పివైచెను. నీ మోహ ముద్రలకారణముననే నామనఃబింబము మన్మథవికారమునకులోనయ్యెను. అదిప్పుడు పూర్తిగా నన్నావరించినది. అంతకుమున్నే నీయందు నా మనస్సు లగ్నమయ్యెను. నీ మోహవాహినియందు నేనొక బింబమువై యెచ్చటికి కొట్టుకొని పోవుచుంటినో నాకే తెలియదు. నీ పొందుగోరు

నభిలాష నాకిదివరకే యున్నది. అయ్యది యెరింగించిన నేమి ముప్పు వాటిల్లునో యను భయము నాకు కలిగెను. ఈవిషయము మీ తండ్రి కెరింగింతువేమో యనెడి భయంబున నీకీ యుదంతంబు తెలుపనైతిని. నాకోర్కెనీడేర్చుటయే నీవు నాకొసగు గురుదక్షిణ. అట్టి గురుదక్షిణనే స్వీకరించిన నీతోగూడ ప్రేమాంబుధిని సరిగంగస్నానము లాడుదును. లేనిచో వియోగసముద్రమునందు త్రాడుతెగిన పడవవలె నెటకోకొట్టు కొని పోవ్రుట నిక్కువంబు.అటుపైన మరణమే శరణంబు. అని పల్కిన నా శీలవతి తన మనంబున నిట్లు వితర్కింపసాగెను.

ఆహా! భగవంతుడు నాకేల యీ సౌందర్యమిచ్చెను? నాయీ సౌందర్యమనే ప్రభావంబుచేతనే కదా సుప్రసిద్ధ బ్రాహ్మణవంశమందు జన్మించిన మా గురువునకిట్టి నీచమగుకోర్కె జనించుటకు కారణము. ఏల నా యీ తుచ్ఛప్రాణము లీయభాగిని నాశ్రయించుకొనుట! ఈ మహాభాగుని కోర్కె నీడేర్చితినా మానభంగము నిక్కువంబు. లేదా! యీతడు మరణించుట నిశ్చయము. మాటతప్పితినా నావాగ్దానమునకు భంగమువాటిల్లును. ఇటు- సత్యవాక్యపరిపాలనా భంగము. అటు-సద్బ్రాహ్మణ హత్యాపాతకము. గురుధిక్కారము మహాపాతకము. నన్ను బుట్టించుట్టి, నన్ను పాతాళమున కణగద్రొక్కి వధియింపకుండునా? అని తన మనంబున బహుభంగుల నా శీలవతి వితర్కించుకొనుచుండెను. వెండియునిట్లనియె. ఆర్యోత్తమా!మనంబున విచారము విడువుము. నేనుతప్పక మీకోర్కె నీడేర్పు భారము నాయది. తొందర పడకుడు. ఇప్పుడీకార్యమున నేను సాహసించితినేని మీకును నాకును నాజనకునకును బంధుమిత్ర జనంబులకును తీరని విచారము చేకూర్చిన దాన నగుదును. కావున గతిపయ దినంబులలో నాతండ్రి నాకు వివాహమొనర్చును. అంతవరకు మీరు వేచియుండుడు. లేని యెడల నన్నెవ్వరు పరిణయమాడ నంగీకరింపరు. నా నాథునితో కలి

యుటకు బూర్వమె మీ సన్నిధానమునకు విచ్చేసి మీ పెన్నిధాన ముగ భావించి మీ మనోభీష్టమునీడేర్చి మిమ్ములను కృతార్థునిజేయు భారమునాయది. ఇది నిక్కము. ఇందెంతమాత్ర మనృతములేదు. అని తాదెచ్చిన గురుకట్నము అచ్చటనే విడిచి పోయెను.

కొన్ని మాసములు గడచిన తరువాత చంద్రసేనుడు తన కుమార్తెను తగిన వరునకిచ్చి మంచిశుభముహూర్తమున పెండ్లిగావించి మహా వైభవముతో నూరేగించెను. వివాహమైన రాత్రియే రాకుమారి సమస్త భూషణాదులను దాల్చిశయ్యాగారమున దనరాక కెదురుచూచు చున్న నాధుని యెదుటనిలిచి నమస్కరించి యాతని యాజ్ఞను గైకొని తన సంగీత ప్రావీణ్యమునుజూపి తననాధుని సంతసింపజేసెను. అర్ధరాత్రి సమయముగావచ్చెనను విషయముగ్రహించి మగనిమోల మోకరించి తన నాధునితో నిట్లుచెప్పెను. నాధా! మీదాసి ప్రార్ధన మొక్కటికలదు ఆలింపుడు. నేను బాల్యమునుండియు సమస్తవిద్యలను కంకు భట్టను గురువర్యునియొద్ద నభ్యసించితిని. కొంతకాలమిట్లు జరుగ నొకనాడు నాతండ్రి నన్నుబిలిచి, అమ్మా! నీకు యుక్తవయస్సు వచ్చినది. మీగురువునకు గురుదక్షిణ తీసికొని వెళ్లుము, అనిచెప్ప నేనందుల కంగీకరించి రత్నభూషణాంబరములను దీసికొనిపోయి యియ్య నాతడు నిరాకరించెను. "అదేమి?" అని ప్రార్ధించి యడుగ నాతడు కొంత సేపటివఱకు జెప్పసంకోచించెను. తరువాత నాతడిట్లు చెప్పెను. "శీలవతీ! నాకెందులకు రత్నభూషణాదులు. వీటితో నాకునిమిత్తంలేదు. నామనంబుననుండుకోరిక యియ్యదికాదు. నీ యంగచందములు నన్నాకర్షించినవి. నాదెట్టికోర్కయైనను నీడేర్తునని వాగ్దానము చేసితివి. నేగోరినది నీసమేయగుగాక! అది యెట్టిదైనను యవశ్యము తీర్చెదనని మాటయిచ్చితివి. మాటతిరుగుట మానధనులకు పాటికాదు. సత్యమే స్వర్గమునకు మార్గము. కావున నీపొందుగోరి సుఖింప వాంఛగలదు.

అదియే నీవునాకొసగు గురుదక్షిణ” అని నుడువ నేనాతనితో నిట్లంటిని. ఆర్యా! నన్నిప్పుడు నిర్బంధింపకుడు. వివాహవాగ్దాన మొసగి మఱల పోవుదునా? నిక్కంబుగ మీయభీష్టము నీడేర్చ భారమునాయది. అందుకుగాను నానాథునితో నీవిషయముజెప్పి యాతనియనుజ్ఞ గైకొని, యాతనితోఁగలియుటకు మున్నె వచ్చి మీకోర్కెదీర్చెదనని వాగ్దానముచేసియుంటిని. అందులకత డియ్యకొనెను. కాని యతడు నిక్కంబుగ నన్ను మోసించలేదు. అట్టిచిహ్నములేమియు యాతని యందుకానబడవు. నాసత్యవ్రతదీక్షను పరీక్షింపగోరి యట్లొనరించెను. నాదృఢవిశ్వాసము కావునఓనాథా! మీరు కరుణించి నాసత్యదీక్షా వ్రతమును కాపాడజేయుడు. అని శీలవతి తననాథునితో నుడువ నాసుగుణశాలియగు రాకుమారుడు “తరుణిరో! సంకోచింపకుము. అవశ్యము గురువువాంఛను దీర్పుము, పరమేశ్వరునితో సమానుడు. ఆతనిని సంతుష్టిపరచుటే పరమేశ్వరుని సంతసింపజేయుట. నీతండ్రి కూడ నాతడు కోరినదాని నొసంగుమని నుడివి నిన్ను బంపెను. అతడు నిశ్చయముగ నీమనోవీధినెరుంగుటకింత చేసియుండును. కావున పోవునపుడుకొన్ని మధురపదార్థములను వెంటదీసికొనిపొమ్ము” అని చెప్పి శీలవతిని గురువునింటికి పోవుట కనుజ్ఞయిచ్చెను.

భర్తయనుజ్ఞగైకొని శీలవతి సర్వాలంకారభూషితయై గురువునభీష్టంబు నీడేర్పనుద్దేశముతో వడకగదినివీడి యానిశీథసమయంబున బోవుచుండి మార్గమధ్యమున కొందరు చోరులామె నడ్డగించి ఓసీ! నీవు ధరించిన కంఠాభరణములెల్ల నిచ్చెదవా? లేక యీదండముచే నీతలబ్రద్దల నొట్టుమనెదవా! త్వరగాజెప్పుము. అనిన నారాజకుమారి సోదరులారా! నన్ను బాధింపకుడు. మీరు కోరినయట్లే యాభరణముల నన్నిటిని మీకొసగెద. కాని నాగురువుగారింటికి బోవుచుంటిని. ఆయనతో నేనలంకారభూషితనై వచ్చెదనని వాగ్దానము చేసియుంటిని.

అతడు నాకై నిరీక్షించుకొని యుండును. ఆతడు నన్నాశించెను. ఆతని గోర్కె దీర్చుటకు బోవుచుంటిని. తిరిగి వచ్చునపుడు మీరు కోరిన ప్రకారము నా భూషణాదులన్నియు మీ కొసంగెదనని పలువిధముల బ్రతిమాల నా చోరులు, కాంతామణీ! ఎందులకీ ఓటిమాటలు! నీ మాటలయందు మా కేమి నమ్మకము? నీవు వేరొక మార్గమున బోయినచో మేమేమి చేయగలము? నేనుతిరిగి యిటవచ్చెదననుట యేటిమాట? నీవు వచ్చునందాక మేముండిన నుందుము, లేదా పోయిన పోదుము. విధి ప్రతికూలముగ నుండెనా, మేమందరము రాజభటులకు బట్టుబడి కారాగృహప్రాప్తి నొందుదుము. ఏక్షణమున కేది యెట్లు పరిణమించునో నిర్ణయింప నెవ్వరికి శక్యము? కావున నీ మాటలయందు మాకు నమ్మకము చాలదు. ఆవస్తువుల నిటబెట్టుము, అని చోరులు పల్కినపల్కులు విని శీలవతి, అయ్యలారా! మీరుచెప్పు మాటలయందసత్యము లేదు. కాని నాయీ పల్కులు సత్యజీవనమున కాధారములు. సత్యమేజీవన వ్రతము కలదానను, నా ప్రాణములు విడుచుటకైన నంగీకరింతు గాని, సత్యమును వీడుట కంగీకరింతునా? మీకచ్చట లేకున్నచో మీరువచ్చినంతదనుక గోడికూత వేళవఱకు నేనిచ్చట వేచియుండెదను. అట్లుమీరు రానియెడల నేను నా సౌధమునకు బోయెదను. కావున మీరీ ముద్రికను తీసికొనుడు. ఏలనన, మీకీ భూషణములు నేడిచ్చుటకు వీలులేనియెడల, దీనినానవాలుగ దీసికొని మీరుతిన్నగ నా సౌధమునకు విచ్చేయుడు. అచ్చట మీకు గావలసి నన్ని యాభరణములిచ్చెదను. రాజభటులు దండింతురన్న భయము మీకు వలదు. అద్దానికి ఉత్తరవాదిని నేనుగాని మీరు కారు. గురువు దేవుడువంటి వాడు. అట్టివాడు నన్ను కోరుటచే నేనవశ్యము యీ భూషణాదులతో బోవలయు. ఆతనికి వాగ్దానము చేసితిని. ఆతని కోర్కెనెరవేర్ప వ్రతము బూనితిని. ఇందు నాకేమియు నాటంకము రానీయకుడు. ఒకవేళ నేనీ

భూషణాదులను ధరింపకుండ బోతినేని యాతడేవగించుకొని శపించిన శపించ వచ్చును. తిరిగివచ్చుటలో మీకానగలన్నియు నిచ్చి నాకై నిరీక్షించుచున్న నాపతిని గలిసికొననలయు, నంతవరకు మీరిచ్చుటనే యుండుడని శీలవతి, పలుక నా చోరులు మిగులసంతసించి, యిట్టి రాకుమారి నెన్నడు గని విని యెఱుగము, అని తమలో దామనుకొని యామె పల్కులకలరి పోయిరమ్మని యాజ్ఞయిచ్చిరి.

పిమ్మట నా తరుణి గురువుకొద్దకు బోయి నమస్కరించి కట్టెదుట నిలువబడి యిట్లువిన్నవించెను. గురూత్తమా! మీకోర్కె నెరవేర్చుటకై నా నాథుని యాజ్ఞగైకొని వచ్చితిని. నేవచ్చు మార్గమధ్యంబున కొందరు చోరులు నన్నడ్డగించుటచే విళంబమయ్యెను. క్షమింపబ్రార్థన. అంత నాగురువు శీలవతీ! ఏమేమి! చోరులు నిన్నడ్డగించిరా? వారిని వేడుకొని వచ్చితివా? అదెట్లు సవిస్తరముగ వినిపింపుమనిన నాయుదంతమెల్ల శీలవతి గురువున కెరింగించెను. ఆయుదంతంబెల్ల విని గురువు యామె శీలప్రవర్తనమునకెంతయు సంతసించి నిష్కల్మష హృదయముతో మోహమును విసర్జించి యామెతో నిట్లనెను. రాజకుమారీ! నేజేసినతప్పుల క్షమింప బ్రార్థన. బుద్ధిచాంచల్యముచే నేనట్టి కోరికగోరితిని. అనిత్యములగు యీతుచ్ఛ సౌఖ్యములు నిత్యములని భావించి నేనిట్టిపాపమున కొడిగట్టబోతిని. నీవు నా కుమార్తెవంటిదానవు. నా యకృత్యములు తలంపున నుంచక నా యపరాధముల నన్నిటిని సహింపుము. ఈ భూషణాదులను దీసికొనిపొమ్ము. నీరాకకై నీపతి యెదురు చూచుచుండును. అనిపల్కి గురువు మరికొన్ని భూషణాదులను, పసుపుగుంకుమల నిచ్చి యింటి యాడుపడుచును బంపునట్లు బంపెను.

ఆయువతి గురుని గృహమువీడి తన మనంబున మానభంగ మేదియు గాకునికి మిక్కిలి సంతసించుచు జోరులకు వాగ్దానము చేసిన

ప్రకారము వారి యాగమనమునకై నిరీక్షించియుండెను. కొంతసేపటికి జారులు మిక్కిలి ధనముగొని నచట కరుదెంచిరి. అంతనా శీలవతి అన్నలారా! వచ్చితిరా రండు. మీ యాజ్ఞ ప్రకారము నేనిదె వచ్చితిని. ఈ భూషణములను స్వీకరింపుడు. నాగురువు తనబుద్ధి మరల్చుకొని పోయిరమ్మని వెంటనే నన్ను సాగనంపెను. నాపతినాకై నిరీక్షించి యుండును. అని చెప్పగా నాచోరులు తల్లీ! మే మిల్లు విడిచి వచ్చుచుండ నీవు శకునమైతివి. ఫలితముగ నేడు మేము విశేషధన మార్జింపగలిగితిమి. నీ సత్యవాక్పరిపాలన మెంతయు శ్లాఘనీయము. నీ భూషణాదులు మా కవసరములేదు. మేము కొన్ని విలువైన భూషణముల నిచ్చుచుంటిమి. వీటిని స్వీకరించుము అని చెప్పి వారుకొన్ని నగలను యిచ్చి ఆమెను రాజసౌధమువరకు సాగనంపిరి.

తనరాకకై నిరీక్షించుచున్న పతిపాదములపై బడి నమస్కరించి జరిగిన యుదంతంబెల్ల నా శీలవతి తన భర్తకెఱింగింప నాతడు మిక్కిలి సంతసించి మనసార శీలవతిని తన కౌగిటజేర్చుకొని భామరో! నీవు పోయిన వెంటనే నామనంబునందొక విచారముపొడసూపె. అయ్యది నీవొంటిగ నిశీధసమయంబున యిల్లువిడిచి పోవుటయే తోడెవ్వరులేరు కదా! నీవెట్టికష్టములకు లోనగుదువోయని నేనే స్వయముగ ఖడ్గముగొని నీవెను వెంటనే వెంటాడితిని. నీవు చోరులతో సంభాషించినది. అచ్చటనుండి గురువుగారింటికిబోయి నీవు సంభాషించిన సంభాషణ, అంతయు మారువేషములో నుండియే నే వినుచుంటిని వేయేల నే నన్ని విషయములు స్వయముగా గని వినియుంటిని. అని యా రాకుమారుడు శీలవతితో జెప్ప నాదంపతు లిరువురు సంతోష పారావారమున దేలియాడిరి. చిలుకా గోరింకలవలె వారి యనురాగమునకు మేరలేదు. ఆదంపతులు పెక్కుధర్మంబు లాచరించి చాలకాలము రాజ్యమేలిరి.

ఓ యూ! కాపుబిడ్డలారా! వింటిరికదా కథంతయు! ఇందు పాత్రి

ధారులు రాకుమారుడు, శీలవతి, కంకభట్టు, చోరులు, ముఖ్యపాత్రలు. వీరలయందెవ్వ డధికుడో కారణము చూపుచు మీ నల్వురు తాళపత్రములపై వ్రాసి, బాగుగ నాలోచించి, తమ తమ యభిప్రాయములను దెలియపఱుపుడని చెప్ప, వారలట్లే వారి యభిప్రాయములను వ్రాసి విక్రమార్క భూపాలునకిచ్చిరి.

విక్రమార్కుడా వ్రాసిన నల్వురి పత్రములను దీసిచూడగా నందు బెద్దవాడు రాజకుమారుని బొగడుచు, దనభార్య పరునితో గలియదన్ను సెలవీయుమని నంతనే యనుజ్ఞనొసంగి పంపెను. ఇట్టి గుణవంతు డెొందైనగలడా? వీడే యందరిలో నధికుడని వ్రాసెను.

రెండవవాడు శీలవతిని బొగడుచూ వ్రాసెను. సత్యవాక్పరిపాలనా దీక్షకై సత్యదీక్షయే మోక్షసాధనమని తలంచి గురువుకోర్కె నీడేర్చుటకుగాను నిష్కల్మష హృదయముతో బోయెను. ఆమెయే యందరిలో నధికురాలు అని వ్రాసెను.

మూడవవాడిట్లు వ్రాసెను. కంకుభట్టు మిక్కిలి యుత్తముడు. ఏలనన నిష్కల్మషహృదముతో నన్నుగూడ వచ్చినశీలవతి గాంచినంతనే తన చిత్తమును మఱల్చుకొని కుమార్తెవలె దలంచి తన యభీష్టమును విసర్జించి యామెను సాగనంపెను. అతడే యందరిలో, నుత్తముడని వ్రాసెను.

నాల్గవవాడిట్లు వ్రాసెను. గురువు నభీష్టము నీడేర్చ నభిప్రాయముతో బోవుచున్న శీలవతిని మార్గమందు చోరులడ్డగించిరి. వారిని బ్రార్థించిన మాత్రాన వారామెను విడిచిపుచ్చుటయే కాక కొన్నినగలనిచ్చి రాజప్రసాదమువర కామెను సాగనంపిరి. అట్టి యుదారస్వభావము చోరులలో నుండుట యాశ్చర్యము, కావున వారలే యధికులు అని వ్రాసెను.

వారి యభిప్రాయములను దెలుకొని విక్రమార్కమహీపాలుండు

వారి నల్వురిని వారివారి గృహంబులకు బొమ్మని చెప్పెను. మరికొన్ని దినంబులు గడచిన పిమ్మట విక్రమార్కుడు నాల్గనవానిని రహస్యముగా రప్పించి వానితో నిట్లనియెను.

"ఓయీ! మీ వివాదము నేను నేపటిదినంబున బరిష్కరింప దలంచితిని. అందులకు నాకొకచక్కనిమార్గము గోచరించినది. ఆవిత్తము నపహరించినవాడు అంత వివేకవంతుడుగాడు. కావుననే వాడు తాఁ జేసిన నేరమును దానే బయల్పెట్టుకొనెను. లోకులాతనిని నేరస్తుడని నిర్ణయించిన పిదప వానిని శిక్షించక మానను. సాధారణముగా జోరునకు శాసనప్రకారముగ గఠినశిక్ష విధించబడును. ఆ దొంగ మీ నల్వురి సోదరులలోనె గలడు. విచారణముగా మీలో నొక్కడు శిక్ష యనుభవించినచో వాని భార్యాబిడ్డలు తిండిలేక పెక్కుకష్టములకు లోనగుదురు. మిగిలిన ముగ్వురు సోదరులును దొరికినధనము సమభాగములు జేసికొని భార్యాపుత్రులతో సుఖజీవనము చేయుదురు. అట్టి నేరస్థుని కుటుంబము కష్టములపాల్జేయుట కిష్టములేకయే నేను యింత వరకు దీర్పుజెప్పకయే జాగుచేసితిని. రేపటిదినంబున దప్పక యీ తగవును బరిష్కరించి నేను దేశాటనకు బోవుదు" నని చెప్పిన యాతఁడా పల్కులాలించి గజగజ వణఁకుచు విక్రమార్కుని పాదములవ్రాలి "మహారాజా! బుద్ధిచాంచల్యముచే నాధనమును దొంగిలించిన నేరస్థుఁడను నేనే. ఆధనమును గొందొకచోట బదిలపఱచియుంచితిని. నా నేరమును మన్నింపుఁడు. అందొక చిల్లిగవ్వయైన నేను వినియోగించి యుండలేదు. ఆధనమునందు భాగము నాకీయనవసరము లేదు. నేను తిరిపెమెత్తుకొని జీవించెదను. ఆధనమును నా ముగ్వురు సోదరులకుబంచి యిండు. నన్నుక్షమించి విడిచిపుచ్చుఁడు." అని యాతఁడు భూపాలుని పాదములు విడువక పెక్కువిధముల బ్రార్థించెను.

విక్రమార్కుఁ డాతనిపై దయదలఁచి వాని కథయంతయు ప్రధాన

మొసంగి యిట్లులనియెను. "ఓయీ! నీవు సత్వరంబుగా బోయి ఆ ధన
మును దీసికొనిరమ్ము. ఆధనమును మీనల్వురు సోదరులకు సమముగా
బంచియిచ్చెదను. పిమ్మట మీనల్వురు సోదరులు తొల్లిటివలె సుఖ
ముగా జీవయాత్ర సాగించవచ్చును. నీవు ఆధనమును దొంగిలించినట్లె
రికిని దెలియ నీయను" అని చెప్పి పంపివైచెను.

మరునాడు విక్రమార్క భూపాలుడు నల్వురుసోదరులను
రప్పించి,సమముగ ధనమును బంచియిచ్చి, యెప్పటివలె వారి నన్యోన్యత
గలిగి యుండుడని చెప్పి ధనముదొరకుటచే దొంగిలించినవానిని జేయెత్తి
చూప నవసరము లేదని చెప్పి పంపివైచెను.

"ఓభోజభూపాలచంద్రమా! వింటివా యాతని బుద్ధికుశలత
దెల్పుకథ. ఆతనిబోలిన భూపాలుండీ జగంబునగలడా? అట్టివివాదమును
బరిష్కరించుటకు సామాన్యులకు శక్యమా? అట్టి బుద్ధికుశలతగాని
మేధాసంపత్తిగాని నీయెడలేదు. కాన నీవీ దేవేంద్రదత్తమగుసింహాసన
మధిష్ఠింప ననర్హుడవు. వెడలి పో"మ్మనినభోజభూపాలుడు నాటిశుభ
ముహూర్తమతిక్రమించినందున నంతఃపురము జేరిబోయెను.

ముప్పదియవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ.

మరునాడొక్క శుభముహూర్తమున భోజభూపాలుడు సింహాసన
మధిష్ఠింపరాగ ముప్పదియవసోపానమునగల సాలభంజిక యాతనినివారించి
యిట్లులనియెను. "భోజభూపాలచంద్రమా! విక్రమార్కునికిగల

సాహసౌదార్య వితరణగుణంబులు నీకడగలవేని యీసింహాసన మధిష్ఠింపుము. లేనిచో నీ వీ గద్దెనధిష్ఠించుటకు నసమర్థుడవు.వినఁదలఁతువేని విక్రమార్కుని వితరణగుణంబులు దెల్పెద నాకర్ణింపు" మని యాప్రతిమ యాతని యనుజ్ఞగొని యీక్రింది కథజెప్పెను.

ఒకప్పుడు విక్రమార్కుఁడు సకల సామంతరాజులును, నమాత్యపుంగవులును,బండిత ప్రకాండులును, బురోహితులును, భృత్యులును గొలువ నీద్వాత్రింశతి సాలభంజికలు గల యీసింహాసన మధిష్ఠించి నిండు పేరోలగంబున నుండి యాసభారంగమున కొక మాంత్రికుండరు దెంచి విక్రమార్క భూపాలునకు వినయపూర్వకముగా నమస్కరించిన లెటి,విక్రమార్కుఁ డాతనిని వీక్షించి"ఓయీ! నీవెవ్వరవు? నీయూరెయ్యది? నీవేకతంబున నిచ్చోటి కరుదెంచితివి? తెల్పు" మనిన నామాంత్రికుఁడుసాష్టాంగ దండప్రణామము లాచరించి యిట్లులనియెను.

"దేవా! నేనొకమాంత్రికుఁడను. నాకు బూర్వమునుండియు నింద్రజాల మహేంద్రాది విద్యలయందు మిక్కిలి ప్రావీణ్యము సంపాదించియుంటిని. దేవరవారిటువంటి విద్యలను బెక్కురు యీసభారంగమునందు బ్రదర్శించుట వీక్షించియే యున్నారు. వారు వారికున్న యింద్రజాల మహేంద్రజాలవిద్యాపాటవము తమపరోక్షమున జూపి తమమెప్పులను బడసియేయుందురు. నానేర్చిన విద్యగూడ దేవరవారు పరీక్షవలయునని వేఁడుచున్నాడను." అని నుడివిన విక్రమార్కుఁడు, "ఓయీ! మేమెల్లరము నిప్పుడు రాచకార్య నిమగ్నులమైయుంటిమి. కావున నీవిద్యానైపుణ్యము జూచుటకిది సమయముగాదు. రేపటి దినంబున నాయీసభాగారమునందు బ్రదర్శింప సర్వాయత్తమై యరుదెమ్ము. అంతవరకు నీకు గావలయు భోజనసామాగ్రివసతులు మా సత్రాధికారియొద్ద దీసికొని యందు బండుకొ"మ్మనిచెప్పి సేవకుని సాయమిచ్చి పంపివేసెను. తరువాతవిక్రమార్క భూపాలుఁడు, తాను

పరిష్కరింప వలసిన రాచకార్యములగూర్చి మంత్రిసామంతాదుల సహాయమున బరిష్కరించి నాఁటిసభఁ ముగించెను.

మరునాఁడు సూర్యోదయమాయెను. విక్రమార్కభూపాలుఁడు సత్కర్మానుష్ఠానముల నిర్వర్తించుకొని సభామంటపమున కరుదెంచెను. అంతకుమున్నె మాంత్రికుని యింద్రజాల మహేంద్రజాలాది విద్యను వీక్షింపవలయునను నాతురతతో సభాస్థలియంతయు సామంత భూపాలురతోను, పండితప్రకాండులతోను, పురోహితులతోను, నమాత్యపుంగవులతోను, సేవకాజనముతోడను, రాజకీయోద్యోగులతోను, పురజనులతోడను గిక్కిరిసి యుండెను. విక్రమార్క మహీపాలుఁడు సింహాసన మధిష్ఠించి యింద్రజాలికునకు దన విద్యాపాటవంబును బ్రదర్శింప రమ్మని తెలుపనొక సేవకుని బుత్తెంచెను.

అంత గొంతసేపటికి స్థూలకాయుఁడును నాజానుబాహుండును రక్తసిక్తములైన యక్షిద్వయమును గారునలుపుగలిగిన కోరమీసములును శత్రురుధిరంబున రక్తాయుధంబుఁజేయు శ్వేతాయుధంబు దన కరంబునదాల్చి రక్తాంబరధారుఁడై చూపరులకు భీతిగొల్పునొకవ్యక్తి, అసామాన్యసుందరియు నలోకసౌందర్యవతియు నయిన యొకనారీరత్నమును దనవెంట నిడికొని విక్రమార్కభూపాలుని సభారంగమును బ్రవేశించి యాతనికి సవినయముగా నమస్కరించి నిలిచెను. అంత నా భూపాలోత్తముఁ డాతనిగాంచి "ఓయీ! నీవెవ్వరవు? నీపేరెయ్యది? నీయూరెయ్యది? నీవిచ్చటకు రాగతంబేమి? ఈలలనారత్నంబెవ్వతె? నీ వాలకంబుగాంచిన నీయందేదియో గొప్ప విశేషంబున్నట్లు నామనంబునకుదోఁచుచున్నయది. కావున సత్వరంబున నీవృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగా నాకెఱింగింపుము." అనిపల్కిన నాతఁడు భూపాలునకు బునఃప్రణామమాచరించి యిట్లులనియెను. "ప్రభూ! నేను చతుస్సామ్రాజ్య శ్రీధురంధరుఁడైన పురూరవుని సేవకుఁడను. ఒకనాడు

కొండొక కార్యాంతరముచే గొలువుకూటంబునకేగుట ఆలస్య మాయెను, నా యాలస్యకారణంబున నాటిదినమున బహిష్కరింపబోవు నొక కార్యము భగ్నమాయెను. అందుపై నా ఖండలుండు రోషావేశా యుతలోచన ఘూర్ణితుండై నన్నుజూచి మండిపడి "ఓరీ! చెడుగా! యువ్వన మదాంధుడవై కన్నుమిన్నుగానక స్వామికార్యమును విఘ్నము జేయుటకా నీభృత్యత్వము! సర్వకాలములు నిందుజవ్వని యగునీభార్యతో విలాసక్రీడలు సలుపుచు నీసేవకావృత్తిని మరచి వర్తింపుచుంటివి. కావున యౌవనవతియగు నీభార్యతో భూలోకంబునకుబోయి నీ యిచ్ఛవచ్చినటుల మెలంగి వసియింపుము. నీవిచ్చటనుండ నర్హుడవు కావు. ఇదియే నీ యపరాధమునకు దగినశిక్ష" యని శపియించెను. ఆ పల్కులాలించిన తోడనే నా కాపాదమస్తకము భయకంపిత మాయెను. కొంతతడవు నోటివెంబడి మాటరాక నిశ్చేష్టుడనై నిలువబడి యేదిక్కుదోచక మహాభీతిచే దేవేంద్రుని పాదములవ్రాలి నే జేసిన యకృత్యములు క్షమింపుమని పెక్కువిధముల వేడుకొంటిని. అంత నా యమరేంద్రుండు నా దీనాలాపంబుల నాలించి యించుక నాయందు కరుణగలిగి "ఓరీ! నీవు పెక్కువిధముల వేడుకొనుచుంటివని కొలదిదినములలో నీకు శాపవిమోచన మగున ట్లనుగ్రహించితిని. అంతియేకాని నాయీ శాపంబుం ద్రిప్పజాలను. కతిపయదినంబులలో దేవతలకును రాక్షసులకును సమరంబు నిక్కువంబుగ సంభవింపగలదు. అయ్యది భయంకర యుద్ధము. ఆ కదనరంగమునందు మార్తాండుడవై శత్రువులను భస్మీభూతముజేసి వీరవిహారముజేయు భారము నీయది. అంతియే కాని నీయిల్లాలితో సుఖముగ గాలయాపన చేయరాదు. ఆమోహము నడంచుకొనుము. యుద్ధమునకు సన్నద్ధుడవుకమ్ము. మమ్ము ఆజిలో జయించి మెప్పించితివేని నీకుంగల శాపంబు విమోచనము కాగలదు. ఇయ్యది నిక్కువంబు. యుద్ధమారంభమున నీకడకు రక్తసిక్తములైన

జతమస్తులు వచ్చును. వాటిని ధరించిన లిప్తకాలములో స్వర్గము చేర గల్గుదువు. ఇది నిక్కువంబు. అశ్రద్ధ చేసిన నీకు శాపవిమోచనమగుట అసంభవము. పొమ్ము" అని యనుగ్రహించెను.

అప్పటి నుండియు త్రిలింగ దేశమునందు జీవయాత్ర సాగించు చుంటిని. నేను బహుకష్టములకు లోనై వానినెల్ల సహించి భార్యతో నెట్టులో గాపురము చేయుచుంటిని. ఇట్లు కొంత కాలము జరిగినపిమ్మట నొక్కనాడు అరుణోదయ కాలమున సింద్రుడు చెప్పినచొప్పున రక్త సిక్తములైన దుస్తులజత నాకడకరుదెంచెను. అమరనాయకుని ఆజ్ఞా పాలన ప్రకారము నాపతి నెచ్చటనుంచి యుద్ధమునకు బోవలయునా అను సందేహము నామనస్సులో బాధించుచుండెను. ఇట్లు నేను విచా రించుచుండగా నాస్నేహితుడొకడు నాయొద్దకు విచ్చేసి నాయీ పడు నవస్థయంతయు నవలోకించి, జాలినొంది యిట్లనియె. "ఓయీ! ఏల నీవీ లీల జాలి దూలెదవు? నీకువచ్చిన భయములేదు. నిర్భయముగ నుండుము. మానవుని జీవితములో కష్టములువచ్చుట సామాన్యము. అట్టికష్టముల గట్టెక్కించు నుపాయ మాలోచింపవలయునే కాని ధైర్య మంతరింప జేసికొని విచారించుట పురుషులకుదగదు. నీవే యిట్లు బరిత పించినచో నీభార్య యెంతపరితపించునో కదా! కావుననే నొక యుపా యంబు జెప్పెద సావధానచిత్తుడవై యాలింపుము. సకలాగమార్థనిపు ణుడును, బహుశాస్త్రవేత్తయు, సుగుణఖనియు, ప్రజారంజకుడును, నుదారస్వభావుండును, నన్యకాంతలను దల్లులవలె భావించు పరమపావను డును నగు విక్రమార్క భూపాలుండు ఉజ్జయినీపురమును బరిపాలించు చుండెను. క్షమాగుణసంపత్తి కలవాడు. వినయగుణభూషణుడు. అతని బోలు క్ష్మాపాలు రీభూమియందొక్కడును మచ్చునకుగానబడడు. అట్టి వాని యొద్దకు బోయితివేని నీకెట్టిలోటును గలుగదు. నీకోరిక తప్పక సానుకూలమగును. నీవు చింతింప నవసరములేదు. అతని సభామంట

పంబునకు నీభార్యతో గూడ బోయి నీయుదంతంబెల్ల వినిపించి, నీసతి వచ్చుట డించి నీవు యుద్ధమునకు బోవచ్చును." అని విన్నవించిన నా మిత్రుని వాక్యముల యందలి సత్యాసత్యము లెంతమాత్రము నిక్కవంబో యని యూరక యదలంచి చాలమందిని బ్రశ్నించితిని వారందరు దమ వితరణాదిగుణములను బ్రశంసించినవారే! ఉగ్గడించినవారే! అంత నా గుండె రాయివడి కొంచెము ధైర్యముకలిగినది. నాకోరిక తప్పక నెరవేరునను దృఢనిశ్చయము కలిగినది. తరువాత నేను నాభార్యతో సహితము యింటినుండి బయలుదేరి కొద్దిదినములు ప్రయాణముసాగించి యుజ్జయినీ పురమునకు రెండుదినముల క్రిందట జేరితిని. ప్రభువులు నాయందు గరుణచూపి నేను కదనమునకు బోయి తిరిగివచ్చునంతదనుక నీసెకు దమ యంతిపురంబున నాశ్రమమిప్పించ వలయునని నాప్రార్థన. అని తన చరిత్రంతయు జెప్పియూరకుండెను. ఆతని వృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగ వినిన విక్రమార్క భూపతి యాతనిజూచి, ఓయీ! నీమనంబున నావంతయేని విచారింప నవసరములేదు. సందియము వీడుము. నీకోర్కె తప్పక యీడేర్చు భారమునాయది. కాని యింకొక్క సందియము మాత్రము నన్ను బీడించుచున్నది. అయ్యది యేదియనిన? రాక్షసులు కడు దుర్మార్గులు, క్రూరులు, శూరులు, తంత్రమంత్రములు తెలిసినవారు. టక్కరులు, జిత్తులమారులు. అట్టివారిని రణరంగ భూమి యందెదుర్కొనుట మిగులకష్టము. ఎదుర్కొంటిమిపో! జయించుట కష్టము. దురదృష్టవశమున దేవలరకే యపజయము కలిగినచో నీవెన్నిదినములకో దిరిగి యిచ్చోటికి రాగలవు? ఆసంగతి నాకు ముందుజెప్పుము. అనిన నాపురుషుడు విక్రమార్కునితో నిట్లు విన్నవించెను. ప్రభూ! నేను జరుగబోవు సంగ్రామమునందు రక్కసులే ఓడి దేవతలకే విజయలక్ష్మి చేకూరునని అమరనాయకుడు మున్నునాతో వక్కాణించిచెప్పెను. అట్లు విధియేమా కనుకూలింపనిచో నేనా కదన

మంచు నిర్జింపబడుట తటస్థించును. అట్లు తటస్థించిన యెడల నా శరీరంబు యీ సభారంగమునందు వచ్చిపడును. అట్లుకానిచో నాలుగైదు దినములలో దిరిగి నేనీపట్టణంబునకు విచ్చేసి నాయిల్లాలిని వెంటగొని పోవుట నిక్కువంబు. అనివిక్రమార్క క్షమాపాలుని మనంబునందుండు సందియము నివారించెను. అటుపైని విక్రమార్కుడు మిక్కిలి సంతసించి అంకుల కియ్యకొని ఆతని సతీమణిని దన విలాసభవనమునకు దోడ్కొని పోదగువారలను నియమించెను.

అంత నావీరపురుషుడు మిక్కిలిసంతసించి విక్రమార్క భూపాలుని యాజ్ఞాభారముగైకొని యుక్కుమిగుల నత్యుత్సాహంబున మింటికెగసెను. అట్లా వీరపురుషుడు ఆకాశమునుజేరిన రెండుమూడు నిమిసములకు ఆకాశమునుండి ప్రళయకాల ఝంఝామారుతములు వీవదొడంగెను. ప్రళయకాలమహోగ్రభయద జీమూతసంఘములు మదపుటేనుగులరీతి నాకసమున సంచరింపదొడంగినవి. అశనిపాతంబులుగాం గంభీరశబ్దంబులు, సింహనాదములు, శంఖభేరీప్రముఖవాద్యాదినిస్వనబులు, భూమికంపించుట, నిర్నిమిత్తకఠోరారావములు, శస్త్రములు, మండుట, పతాకములు, వడకాడుట వాహనముసకిలింపులు, రథములలొకదానినొకటి ఢీకొనినపుడుకలిగే గంభీరనాదములు, సేనల కోలాహలములు, రథనేమిఘాతములు, భైరవారావములు, బాణసంపాతరవంబులు, జ్యాఘోషంబులు మేఘమండలమందు మెఱుంగులట్టుల వెలుంగు రథధ్వజంబుల కణకణనినదంబులు, పొడు-పొడు చూచెదవేమి? అని కేకలువైవ విజృంభించు నాదంబులు గగనంబునుండి వినిపించుచుండెను. సైనికుల సమరోత్సాహముచే వేయు కేకలువినిన విక్రమార్కజనపాలుడు అసురాసురయుద్ధము మిక్కిలి భయంకరముగ జరుగుచుండెనని తలంచి ముందుముందు యెటులుండునోయని మనంబున వాపోయునాగెను.

కొన్ని నిముషములకు విక్రమార్కుని సభారంగమున కరుదెంచిన వీరపురుషుని ఆర్తనాదము వినబడినట్లయ్యెను. అట్లువినబడిన కొన్నిక్షణములకు ఆవీరపురుషునిహస్తమొకటి రక్తముతోనిండి విక్రమార్కుని సభామండపేరోలగంబున పడెను. ఆసభారంగము నలంకరించిన వారందరాశ్చర్యనిమగ్నులై ఆతెగిపడిన హస్తము వీరపురుషునిదేలని నిశ్చయించి మిక్కిలి విచారముద్రితులై యుండ, ఆతనిశరీరము శిరంబునుండి వేరుచేయబడి మొండెము విక్రమార్కుని సభయందు పడెను. అదిజూచి సభవారందరు ఆవీరపురుషుడు పంచత్వము నొందినందులకే మిక్కిలి విచారింపసాగిరి. మరికొందరావీరపురుషుని బలశౌర్య ధైర్య గుణంబుల కచ్చెరువందియు సంతసించి, అరాతులను కదనభూమియందు వేటాడి, చెండి చెండాడి మెప్పువడసి దివంబలంకరించిన వీరాధివీరుడైన వీరపురుషుని మిక్కిలిప్రశంసించిరి.

అట్లా వీరపురుషుని మరణవార్త క్రమక్రమముగా అంతిపురంబునగూడ వ్యాపించెను. అంతిపురంబునందు వీరపురుషునిభార్య తన మగని మరణవార్తవిని మిక్కిలి శోకించి నొకపరిచారికాసాయమున విక్రమార్కుని సభారంగమున ప్రవేశించి అతనిమ్రోలనిలిచి కృతప్రణామములాచరించి "దేవా! శాపకారణంబున నామేటిమగండు సామాన్యమానవునివలె భూలోకమున సంచరించుచుండుటంజేసి నా ప్రాణనాథుడు యుద్ధభూమియందు ధైర్యముతో శత్రువులనెదుర్కొని వీరమరణంబునొంది దివినలంకరించెను. నన్నీ భూమిపై నాదరించి, సౌఖ్యానుభూతి కలిగించు నుదార పూరుషులెవ్వరు? నాకనుజ్ఞ నొసంగుడు. నాభర్తతోనరిగి స్వర్గంబున ఆతనిగూడి నాయిచ్చవచ్చినటుల స్వర్గీయసౌఖ్యములను చూరగొనెదను. ఆమాటలాలించి విక్రమార్కమహారాజు పడతీ! నీకోమల శరీరమునేల నిష్కారణముగా నగ్నిని కాల్చెదవు. నీకంతటి దురవస్థ ఏమిసంభవించె? నీకేమి కొదువయా?

నీకు గావలయు సామాగ్రియంతయు నేనిచ్చెద నీకేలోపముండబోదు. నీవు నాకన్నకూతురవు. నాకడుపున పుట్టినబిడ్డవలె జూచుకొనెద. నీవు నాసన్నిధానమున నుండుము. బాగుగా యోచింపుము. అందు నీకెట్లు అంగీకారమగునో అట్లేగావించుము. అని విక్రమార్క మహీపాలు డాలలనామణికి ఓదార్పునెంచెను.

ఆ పల్కులువిని ఆకోమలాంగి విక్రమార్క మహారాజునకు దండప్రణామమునాచరించి "ప్రభూ! మీరు సకలాగమార్థనిపుణులు, సకలశాస్త్రపారంగతులు. దయామయులు దాక్షిణ్యపరులు, యోగ్యాయోగ్యములు తెలిసినవారలు, ఆశ్రయదాతలు. ప్రపంచ విఖ్యాతిపురుషులు, సమస్తధర్మములు ఆచరించినవారలు మీకొండొక ధర్మంబుజెప్పవారులేరు. మీకు తెలియని ధర్మంబులు యీభూమండలంబునలేవు. ఎట్టి దుఃఖమైన పొందవచ్చును, కాని భర్తృవియోగము భరించుట దుస్సాధ్యము. వైధవ్యము భరించుట దుస్సాధ్యము. నాజీవితము అంధకారమయము. భార్య భర్తకు అర్ధాంగి. భర్తసాన్నిధ్యమే మహాభాగ్యము. మరియెట్టివ్రతాదులాచరించినను యట్టిపుణ్యము లభించుటసున్న. వస్త్రాలంకారాది సౌభాగ్యము, రూపము, తేజము, కీర్తి, స్నానము, దానము, భూషణము, పుత్రమిత్ర, బంధు సౌభాగ్యము లు మొదలగునవన్నియు పతిప్రసాదము వలననే కలుగును. రూపము, జన్మము, యవ్వనము పతివలననే శోభించును. పతిహీనమైన నారీమణికి సుఖమెక్కడిది? లేనిదౌర్భాగ్యము ప్రాప్తించును. మహాదుఃఖము సంభవించును. దానివలన కలిగెడి నష్టమునకు తావు లేదు. అట్టి భర్తలేని జీవితము నాకేల? జీవించియున్ననేమి? మరణించియున్ననేమి. జనులామెను దూషింతురు. భర్తయే నాథుడు. అతడే గురువు. అతడే దేవుడు. వేయేల? పతిలేని నాడు నీరు పెట్టని నారుమడి యట్లు సతి బ్రతుకంతయు వ్యర్థము. మంచి భార్యకు

భర్తృశుశ్రూషను మించిన ధర్మములేదని శాస్త్రములు ఘోషించు చున్నవి. కనుక ఓ మహారాజా! అల్పసుఖములకై యాశించి శాశ్వత ధర్మమును విడువ వచ్చునా? అందుకుగాను "భర్తచనిపోయిన వెంటనే సతి,సహగమనము చేయవలసిన విధి" అని సమస్తపురాణములు చెప్పు చున్నవి.అట్టి సతియే,పతితో సమస్త సౌఖ్యములు స్వర్గమునం దనుభ వింపగలుగు నని కూడ పురాణములు ఘోషించు చుండెను. అట్టి అనఘ చరిత్రయే సమస్తలోకములచే పూజనీయురాలగును. ఓ మహారాజా! మాచరిత్ర యందొక విశేషమున్నది. అది ఆకర్ణింపుము. మే మిరువు రము దేవతాగణములలోని వారమయ్యు శాపవశంబున మేమిపుడీ ధరా వలయంబున మానవుల్లమై దిరుగవలసిన వారమైతిమి. వీరశయనము నొందిన వాడవుటచే నానాథుడు స్వర్గమలంకరించెను. అట్టి నానాథుని తో సహగమన మొనర్చితినా? నేనుకూడ నానాథుని సన్నిధికేగి స్వర్గ సౌఖ్యముల ననుభవింప నవకాశము చేకూరును. కావున దేవరవారు నా దీనాలాపంబుల నాలించి నాకు సహగమనమునకు నాజ్ఞయొసంగి, నాకెట్టి యాటంకము కలుగజేయరాదని యుక్తాయుక్తముగ పల్కు విక్రమార్కమహీపాలు నొప్పించి సహగమనమునకు అనుజ్ఞగై కొనెను. విక్రమార్కుడాయమ పాతివ్రత్య ధర్మమున కచ్చెరువొంది చితిపేర్ప నియమించెను.

మరునాడు మంచిగంధపు చెక్కలచే చితిపేర్చబడెను. అద్దానిపై బూలపాన్పును ఏర్పరచి ఆ సతీమణి తనభర్త దేహమును ముదుంగా బరుండబెట్టి, తాను స్వచ్ఛవసనాంబర ధారిణియై, పసుపు కుంకుమను చేతదాల్చి, పెక్కురు బీదలకు దానములాచరించి, చితి ప్రవేశించి,భర్తశిరమును తనయూరువుపై నిడుకొని చితికి నగ్నిరగుల్గొ లుపుడని యాజ్ఞాపించెను. కొన్ని నిముషములలో ఆపవిత్ర జీవనము లను అగ్నిహోత్రుడు నిశ్శేషంబుగ భస్మమాత్రావశేషముగా జేసెను.

ఆ పవిత్రజీవములు రెండును అగ్నిహోత్రమున కాహుతియయిన దృశ్యమును చూడజాలక సహస్రకిరణుడు అపరాంబుధి గ్రుంకెను.

విక్రమార్క భూపాలుడు నాటిదినమున సభచాలించి నిత్యవిధు లాచరింపబోయెను.

మరునా డుదయమున విక్రమార్కుండు సభారంగమున కరుదెంచి సింహాసన మధిష్ఠించెను. సమస్త పరిచారికా జనంబులు తన్నుం గొలువ సామంత, మంత్రి, పురోహిత, ప్రధానపౌరజనపరివృతంబై యుండ, గ్రహమండలముభంగి గురు బుధ మిత్ర కవిరాజ విరాజితంబై యుండ, భృత్యతతి కైదండలొసగ, బురోహితవర్గంబు స్వస్తి వాచకముల జదువుచుండ,సచివోత్తములు రాజకీయకార్య తంత్రముల తెలంగులు సెప్పుచుండ, ధరణీవల్లభులు జయజయ ధ్వానంబుల నప్పనంబుల నొసగుచుండ, విద్వత్కవులు వేద శాస్త్ర కావ్య నాటకములు చర్చించుచు సాధువాదములు జేయుచుచుండ, గాయకశిఖామణుల వేణువీణావాదిత్ర మధురరవంబులుసభ్యుల మనంబుల సొమ్మసిలజేయుచుండ, వంధిమాగధులు వంశగీతములగానము సల్పుచుండ, బేరోలగంబున నుండి ఆ విక్రమార్క క్ష్మాపాలుడు యింద్ర విభవంబుకన్న మేటిగ జెలంగుచుండు సమయంబున దేవదానవుల యుద్ధమందు దేవతల పక్షమున బాల్గొనిన వీరపురుషుడుసభారంగమునందు మార్తాండునివలె ప్రవేశించి విక్రమార్కునికి వినయపూర్వకముగ నమస్కరించిఆభూపాలునకు నందనవనమునందుగల ప్రసూనములను గొన్నిటిని మాలికగా గ్రుచ్చి బహూకరించెను. అంత విక్రమార్కు డాతనిని గాంచి మిగుల సంతసించి యుద్ధభూమియందు జరిగిన విషయముల నెరింగింపుమని ఆవీరపురుషుని కోరెను.అంతనా వీరపురుషుడు రణరంగమంతయు రక్త ప్రవాహములతోడను, ఆ ప్రవాహములపై దేలియాడు పీనుంగులును, మరికొన్ని రథంబులును, ప్రధానాంగములను పోగొట్టుకొనిన, వారి

వంబులును, సేనలును జూచుటకు మిక్కిలి భయంకరము గానుండెనని చెప్పెను. అదియునుగాక నారాక మహేంద్రునికెరింగించి వగతురతో బోరునకు దలపడితిని. నాకు సమరోత్సాహ మధికమయ్యెను. దానికి దోడు నాపూర్వ స్నేహితుడొకడు సాయమొనర్పుటచే నాయుత్సాహము మరింత అధికమై శత్రుసైన్యము నంతయు జెండాడియు, కల్లోల పరచియు, లంఘించి వారలను రూపుమాపితిని.

ఇట్లురక్కసులను జెండాడుటగాంచి అఖండలుండు నాధైర్య సాహసాది గుణంబుల కచ్చెరునంది బాపురే! అయ్యారే! ఏమినీసాహసము! సెబాస్! అనుచుబొగడెను. ఆమాటలాలించి నేను తిరిగి నా భార్యతోకూడ స్వర్గసౌఖ్యముల ననుభవింప గలుగుదుననియు, నా యుద్యోగము నాకుతిరిగి ప్రాప్తించుననియు మిగులసంతసించితిని.

నాటినుండియు దేవేంద్రుడు నాపరాక్రమమును మిక్కిలి గొనియాడుచు, నాయొక్క ప్రభుభక్తివిశ్వాసములుచూచినీవుభూలోకమునకు బోవనవసరములేదు. నీయుద్యోగము నందు నీవు తిరిగిప్రవేశింపవలసినదనియును, ఎప్పటియట్లు నీభార్యనుతెచ్చుకొని సుఖంపుమనియును నుడివెను. వెండియు ఓదేవా! నాభార్యను విక్రమార్కభూపాలునియొద్ద విడిచివచ్చితినని చెప్పగా మిగులసంతసించి నావిజయమునుగూర్చి మీతో ముచ్చటింపుమని నుడువుచు నీ ప్రసూనమాలికను తమకు బహుమతిగానిచ్చి నాభార్యను తోడ్కొనిరమ్మని యనుజ్ఞయిచ్చెను అని వీరపురుషుడు విక్రమార్కమహీపాలునితో నావృత్తాంతమంతయు. జెప్పి తనచేతిలో నున్న ప్రసూనమాలికను విక్రమార్కునికిచ్చెను. సభారంగమున నున్నవారందరు చచ్చినవాడెట్లు బ్రతికివచ్చెనని ఆశ్చర్య పడుచుండిరి. ప్రభూ! సత్వరముగ నాసతీమణిని పిలిపింపుడు. లేనియెడల ఆయనతిరిగి శపించును.” అనిచెప్పగా ఆసభారంగము నందొక సభికుడులేచి అయ్యా! మీశరీరము ఖండితమై యీసభారంగము నందు

పడెను. అయ్యది కాంచి మేమందరము నీవు వీరస్వర్గ మలంకరించితివని తలంచితిమి. అంత నీవార్త నీభార్యకు తెలిసి ఆమె విక్రమార్కమహీపాలుని యొద్దకు విచ్చేసి సహగమనమునకు అనుజ్ఞగైకొని ఖండితమైన నీశరీరముతో పాటు సహగమన మొనర్చెను. ఎన్ని చెప్పినను వినదాయెను. ఈసభాంతరంగరు ఆమె పాతివ్రత్యమహిమను మిక్కిలి కొనియాడిరి" అని చెప్పెను. అంత నావీరపురుషుడు విక్రమార్కుని జూచి "అయ్యా! మీరేదో ఆశ్రమదాతలని, ప్రాణభిక్షుకులని, యుదారపురుషులని, కీర్తిమంతులని, సమస్తధర్మములు తెలిసినవారని, ఆడితప్పనివారని, నా భార్యను విడిచి పోయితిని. మీ రీవిధము జేయుట పాడిగాదు. నా స్వాధీనము చేయను ద్దేశము లేకయా, ఈ యన్యాయపు మాటలు. వింతగానున్నది." అని పలుకగా "విక్రమార్కుండు నాపల్కులు విశ్వసింపుము. నేనట్టి యన్యాయమునకు పాల్పడువాడను గాను. ఈసభాంతరంగము నందుండువారలే సాక్షులు. ఆమె నిక్కముగ అగ్నిప్రవేశమొనర్చెను. త్రికరణ శుద్ధిగ బల్కుచున్నాను. నీభార్యపై నాకట్టి దురుద్దేశము లేదు" అని నుడివెను. "లేదు మహారాజా! పొరబడుచున్నారు. అంతఃపురమునకు వార్త బంపుడు. అంతయు మీకే బోధపడనోపు" అనిచెప్పగా విక్రమార్కుడట్లు చేసెను.

కొన్ని నిముషంబులకు నొక పరిచారిక యేతెంచి "ప్రభూ! మొన్న సహగమన మొనర్చిన తరుణీమణి సంతోషముగ దేవిగారితో ముచ్చటించుచున్నది." అని చెప్పగా విక్రమార్కుడు "సత్వరముగ ఆమెను ప్రవేశపెట్టుము!" అని చెప్పెను. కొన్ని నిముషముల కామె సభాస్థలి ప్రవేశించగనే అందరు ఆశ్చర్య నిమగ్నులైరి. విక్రమార్కునకిదంతయు విడ్డూరముగ కనబడెను. పిదప నా వీరపురుషుడు తన నిజస్థితి నంతయు చెప్పెను. ఓ మహోదార పురుషా! నే నింద్రజాల మహేంద్రజాలాది విద్యల నెరింగిన వాడనని యిదివరకే చెప్పియుంటిని

కదా! ఈ మెకకూడ అట్టి విద్యలయందు ప్రవీణతకలదు. ఆప్రవీణతయే యీ ప్రవీణత. అదంతయు నిజముగా జరిగిన సంగ్రామము కాదు. అదంతయు నా యింద్రజాల మహత్వము చేతనే” అని చెప్పగా అక్కడ నున్న వారందరు వారిని మిక్కిలి కొనియాడి సంతసించిరి. అంత విక్రమార్కుండు వారిని గాంచి “ఓయీ! నేను పెక్కురు యింద్రజాలకుల పాటవముల వీక్షించితి కాని యందొక్కటి నీపాట వంబునకు సరిపోలదు. సరిపోల్పలేను. ఇట్టిప్రవీణత యున్నవాని నేనెన్న డు సందర్శించియుండ లేదు. అని పల్కి ఆవీరపురుషునికి మిక్కిలిగ బహుకరించి పంపివైచెను.

ఇట్టికథ అంతయు వినిపించి సాలభంజిక భోజభూపాలుని గాంచి ఆతనితో నిట్లనియెను. ఓ భోజభూపాలా! నీయందిట్టి ఔదార్యాది గుణంబు లుండెనేని యీ సింహాసనము నధిష్ఠింపుము. లేదేని యనర్హు డవు. వెడలిపొమ్ము. అని నుడువగా భోజభూపాలుడు మిక్కిలి సిగ్గు నొంది మంచి శుభముహూర్తమున తిరిగి యీ సింహాసన మధిష్ఠింప దలచి యంతిపురమునకు దిరిగి పోయెను.

ముప్పదియొకటవప్రతిమ చెప్పిన కథ.

మఱలభోజభూపాలుఁడొక్క శుభదినంబునసింహాసన మధిష్ఠింపను టకు రాగా ముప్పదియొకటవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతని వారించి, “ఓరాజా! ఏల నూఱక శ్రమజెందెదవు! విక్రమార్కునికి

గల సాహసౌదార్యాది వితరణగుణంబులు గలవారు దక్క దదన్యులీ దేవేంద్రదత్త మగు సింహాసనమధిష్ఠింప దగరు. వినదలతువేని యాతని గుణంబు వివరించెదన”నిన భోజుడు “సాలభంజికా! ఆతని గుణంబులు దెలిపి నన్ను కృతార్థునిగా జేయు” మనిన నాప్రతిమ యీక్రింది కథ జెప్పెను.

విక్రమార్కుడు పరిపాలించుచున్న యుజ్జయినీపురవరంబున దేవదత్తుడను విప్రోత్తముడు గలడు. దేవదత్తుడొకనాడు సమిత్కుశ సంగ్రహార్థమై యా సమీపమునున్న యరణ్యమున కేగెను. విక్రమార్కుడు మృగయావినోదార్థమై యా యరణ్యముజొచ్చి యొంటిమై యాదుర్గమారణ్యమున మార్గము గనుగొనజాలక శ్రమజెంది యొక్కచో మూర్ఛిల్లియుండెను. అంత దేవదత్తుడు భూపతినిగాంచి యాసమీపమున గల యేటికడకరిగి తామరపత్రమును దొప్పగాజేసి జలంబును గొని వచ్చి భూపాలుని సేదదీర్చి తనకడనున్న ఫలంబులను దిన నొసంగెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుడు సేదదేరి యాతనితో నుజ్జయినికేగి నా ధనంబుతో బహూకరించి యిట్లనియెను. “నీమేలెన్నటికిని మఱువను. మున్ముందు నీకెద్దియైన నుపకారమొనర్చెదనని” పల్కి యాతనిసాగనంపెను.

కొన్ని వత్సరములు గతించినపిమ్మట దేవదత్తుడు మున్నుతనకు విక్రమార్కుడొసంగిన వాగ్దానమును బరీక్షింపనెంచి యొకనాడు విలువగల భూషణాదులను ధరించి వీధిలోనాడుకొనుచున్న యొక్క రాకొమరుని తనగృహమునకు రహస్యముగా గొనిపోయి దాచియుంచి యా బాలునికడనున్న యాభరణములలో నొక్కటిదీసి దాసిచేతికిచ్చి విక్రయింప బంపెను.

దేవదత్తుడు దాచియుంచిన బాలుడు విక్రమార్కుని బంధువులలో నొక్కని కుమారుడగుటచే నంతఃపురంబున నలజడి బయలు దేరి విక్రమార్కునికి దెలిసెను. విక్రమార్కుడు ఆబాలుని వెదుక రాజభటులను బంపెను.

ఒకయంగడిలో నాభరణము విక్రయించుచున్న దేవదత్తుని దాసిని రాజభటులు గాంచియాదాసిని విక్రమార్కునికడకు దోడ్కొని పోయిరి. ఆదాసి భయకంపితురాలై తనకాయాభరణము విక్రయింప బంపి దేవదత్తుడొసంగినట్లు చెప్పెను. అంత భూపాలుడు దేవదత్తుని రావించి "ఈయాభరణము నీకెచ్చటలభించె"ననిన దేవదత్తుడు, అయ్యా! సత్యము వక్కాణించెదను. ద్రవ్యమునకాశించి యాబాలుని నేనేచంపితిని," అని పల్కెను.

విక్రమార్కుడు సభ్యులనుగాంచి "ఈతనికెట్టి శిక్షవిధించ వలయునో తెల్పు"డనిన వారెల్లరు మరణదండనమని చెప్పిరి. అంత విక్రమార్కుడు దేవదత్తునిగాంచి "ఓవిప్రోత్తమా! మున్ను నొక ప్పుడు నీవు మహోపకారమును గావించితివి. మరల నీకు ప్రత్యుపకార మొనర్చెదనని నీకువాగ్దానముగావించితిని. ఈసభాసదు లెల్లరు నీనేరమునకు నిన్ను వధింపవలయునని చెప్పినను నీకు నేను ప్రాణదాన మొసగెదను. ఇక ముందెప్పుడును యిట్టులాచరింపకుము." అనిచెప్పి యాతని బంపివైచెను.

దేవదత్తుడాతని గుణంబులకు మతినలరి తనగృహమునకేగి యాబాలునెత్తుకొని విక్రమార్కుని సన్నిధికరిగి యాబాలునాతని కొసంగి నిజముదెల్పి తప్పుక్షమింపుమని వేడుకొనెను. విక్రమార్కుడు సంతసించి యాతని విశేషముగా బహుకరించెను.

భోజభూపాలచంద్రమా! నీకడనిట్టిగుణములు లేవు.నీవీసింహాసనమధి ష్టింపదగవు. వెడలిపొమ్మనిన భోజుడు నాటికంతఃపురంబుజేరబోయెను.

ముప్పది రెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ.

మరునాడు సింహాసన మధిష్ఠింపవలయునను నుత్సాహముతో నరుదెంచిన భోజభూపాలుని ముప్పదిరెండవ సోపానమునగల సాలభంజిక యాతనిని వారించి యిట్లనియెను. "ఓ భోజభూపాలచంద్రమా! విక్రమార్కుని సుగుణంబులు పెక్కింటి నాలించియు నింకను నీవు ప్రయత్నము విరమింపవేమి? ఈసింహాసన మధిష్ఠించుటకు నేనర్హుడనని దలంచుచున్నావా యేమి?" అనినభోజభూపాలుండు,ఓ సాలభంజికా "విక్రమార్కునిసుగుణంబులు వినినకొలది యింకనూ వినవలయునను బుద్ధి వొడముచున్నయది. కావుననీవాతని సుగుణంబులు కథనముచేసి నన్ను చరితార్థునిజేయుము" అనిన నాప్రతిమ తన సరసవదనై పుణ్యము మెఱయునీక్రింది కథజెప్పెను.

విక్రమార్కమహీపాలుడా షణ్మాసములు రాజ్యము బరిపాలించిన వెనుక భూసంచారమునకు బయలుదేరి పెక్కుదేశములు ద్రిమ్మరుచు నెక్కలను బుణ్యక్షేత్రములను దర్శించుచు నొక్కనగమునగల దుర్గాలయముజేరి యందున్న యాదేవిను పాసించెను. దుర్గాదేవి, నిష్ఠాగరిష్ఠతతో దన్నుపాసించిన విక్రమార్కునిభక్తికిమెచ్చుకొని యాతనికి సాక్షాత్కరించి "భూపాలా! నీభక్తికి నేనెంతయు సంతసించితిని. నీయిచ్చవచ్చినవరంబు గోరుకొను"మనినవిక్రమార్కుడు "జననీ! నీదయవలన నాకు అన్నిశుభంబులు సమకూడియున్నవి. అన్నివిద్యలయందును నసమానపాండిత్యము గలిగియుంటిని. కాని పరకాయప్రవేశవిద్య యొక్కటియే నాకుగొఱంతగానున్నది. తల్లీ నీవునాయందు ప్రసన్నతజెందితివేని పరకాయ ప్రవేశవిద్య ననుగ్రహింపుము." అనివేడుకొనిన నామహాదేవి యాతనికొక్కమంత్ర ముపదేశించి తిరోహితయయ్యెను.

పిమ్మట విక్రమార్కుఁడు ఆ నగరముననే నివసించుచూ చక్కని పొట్టేలు నొక్కదానిని పెంచసాగెను. ఆ నగరముననే యొక్క విశ్వకర్మ కలడు. అతను పొట్టేళ్ళ పెంచుచు బందెములు వైచుచు గెలుపొందుచు నద్దానివలన లభించుచున్న ధనముతో జీవింపసాగెను. ఒక నాడు విక్రమార్కుఁడు పొట్టేలును పెంచుచుండుట విశ్వకర్మ కాంచి భూపాలునితో నిట్లనియెను. "ఓ రాజా! మన పొట్టేళ్ళను వినోదముగా గొంతతడవు పోరింతమా?" యనిన విక్రమార్కుఁడందు కంగీకరించి కొంతధనమును పందెముగానిడి పొట్టేళ్ళను పోరింప రంగమున విడిచిరి

రెండు పొట్టేళ్ళను నియమించిన శౌర్యమున పోరాడుచుండెను. రెండు పొట్టేళ్ళ మస్తకములనుండి రుధిరము ధారాపాతముగ గురియసాగెను. కొంతతడవు రెండును సమముగా పోరాడెను. పిదప విక్రమాదిత్యుని పొట్టేలు కొంచెము వెనుకంజ వేయసాగెను. విశ్వకర్మ పొట్టేలు రెట్టించిన శౌర్యమున దానితో పోరుచుండెను. అయ్యది కాంచి విక్రమార్కుఁడు తన పొట్టేలు తప్పక ఓటమినొందునని తలచి, దుర్గాదేవి కృపవలన దాను నూతనముగా నేర్చిన పరకాయప్రవేశ విద్యను బరీక్షింపదలచి తనశరీరము నొక పొదమాటున గుప్తపరచి తనపొట్టేలు దేహమున బ్రవేశించెను.

విక్రమార్కుఁడు తన దేహమును పొదమాటున గుప్తపరచుట కళాముండు గాంచి విక్రమార్కుని దేహమున నాతఁడు బ్రవేశించెను. విక్రమార్కుఁడు తన పొట్టేలు దేహము బ్రవేశించి, కళాదుని పొట్టేలు నోడించి తన పొట్టేలు దేహమును విడిచి తన దేహమునకై వెతికి కానక మరల పొట్టేలు దేహమున బ్రవేశింపనెంచెను. కాని యయ్యదియొక్క కటికివానిచే ఖండింపబడెను. విక్రమార్కుఁడు విచారించుచు నలుదెసలును బరికింప నొక్కచో నొక్కచిలుక పడియుండుటగాంచి యద్దాని యందు బ్రవేశించి కొన్ని చిలుకలతో గలిసి యొక వనమునఁ జేరుకొనెను.

విక్రమార్కుని దేహమును ప్రవేశించిన విశ్వకర్మ తాను ప్రవేశించిన శరీరముజ్జయినీ పురపాలకుండైన విక్రమార్కునిదని తెలిసికొని యుజ్జయినీకేగెను. భూసంచారమున కేగి షణ్మాసములు పూర్తి కాకుండగనే యరుదెంచిన కుహనా విక్రమార్కునిగని యెల్లరును వింత పడజొచ్చిరి. విశ్వకర్మ అంతఃపురమును బ్రవేశించిన జూచి యాతని వింతప్రవర్తనమును గని అంతఃపురాంగనలు వెఱగొంది, యమాత్యుల కిట్లు వర్తమానమంపిరి. "విక్రమార్క భూపాలుని దేహమున బరకాయ విద్య నెఱింగినవాడెవఁడో ప్రవేశించినట్లు దోచుచున్నయది. దేవేరులను గుర్తింపనేరక దాసీజనులను దేవేరులగా భావించుచుండెను. విక్రమార్కునికిగల గుణంబులలో నొక్కటైన నీతనికడ నున్నట్లుగన్పడదు. ఇట్టులనేక విషయములందీతఁడు వింతగా బ్రవర్తించుచుండెను. నిక్కముగా నీతఁడు విక్రమార్కుఁడు కాఁడు."

ప్రధానామాత్యుఁడగు భట్టి దేవేరులయొద్దనుండి వచ్చిన యావార్తనాలించి యేమిచేయవలయునో తోఁపక తాను దీర్ఘముగా నాలోచించి తదితర యమాత్యులతోఁగూడ నాలోచించి దేవేరులకిట్లు వార్తలంపెను. "కొద్దికాలమువరకు మీరాతని కంటబడకుండగానుండి దాసీస్త్రీలను దేవేరులుగా నటింపజేయుడు. కొంతకాలమునకైనను నిజము బయలుపడును." ఆవార్తనాలించి దేవేరులు కళాదుని కంటబడకుండగానుండి దాసీస్త్రీలను శృంగారించి దేవేరులుగా నాతనికడకు బంపుచుండిరి. కళాదుండును నా దాసీస్త్రీలను దేవేరులుగాభావించి వారితో గడపుచుండెను.

వనములో జిలుకరూపంబున నున్న విక్రమార్కుఁడు తదితర చిలుకలతోఁగలిసి విహరించుచు వాటిననుసరించియుండి కాలముగడపుచుండెను. ఇట్లు కొన్ని దినంబులు గడచిన వెనుక నొక్కనాడు కొన్ని కాకము లాచిలుకలు నివసించుచున్న చెట్టుపైకూర్చుండి కొన్ని ఫలం

బులు భక్షించుచుండెను. విక్రమార్కుఁ డయ్యదిగాంచి తనతోడి చిలుకలతో నిట్లనియెను. ఈ వాయసములు భక్షించుచున్న ఫలముల యందలి గింజలు భూమిపై బడి యొక్క లతాగుల్మముద్భవించి కొన్ని దినములలో నీవృక్షము నాధారముగాగొని దినదినాభివృద్ధినొందును. అద్దానివలన మనుజులీవృక్షమును సులభముగానెక్కి మనలను బట్టుకొందురు. కావున నీకాకములనిచ్చో నిలువనీక పారదోలుట మంచి దనిన తదితరచిలుకలు విక్రమార్కునిపలుకులను నిరాదరించి కాకంబులపొంత బోకయున్న నుండెను.

మఱికొన్నిదినములకు విక్రమార్కుఁడు చెప్పినట్లుగా నొక్క లతాగుల్మము పొడసూపెను. అప్పుడు మఱల విక్రమార్కుఁడు చిలుకలకిట్లు జెప్పెను. "నాపల్కులుమీరు నిరాదరించిరి. ఇప్పుడైనను నామాటవిని యీలతాంకురము నిర్మూలమొనరింతము రం"డనిన నా శుకంబు లప్పటికిని విక్రమార్కునిపల్కులు పాటింపక యున్నకుండెను. మరికొన్ని దినంబులకా లతాగుల్మమువృద్ధినొంది క్రమముగా యావట వృక్షము నావరించుకొనెను. ఒక్కనాడొక్క బోయడచ్చటి కరుదెంచి యాచిలుకలను బట్టదలచి యావృక్షమును గుర్తించుకొని వెడలి పోయెను. చిలుకరూపమునన్న విక్రమార్కుడాసంగతి గనిపెట్టి తన హితులకు మరల హితముపదేశించెను. నేడొక్క బోయడిచ్చటి కరుదెంచి వృక్షమును గురించుకొని వెడలిపోయెను. రేపటిదినమున మగిడి యేతెంచి మనలను బట్టుకొనును. కావున నిప్పటికైనను నాపల్కులాలింపుము. ఈవృక్షమును విడిచి మరియొకవృక్షము నాశ్రయించి మనప్రాణములను గాపాడుకొందము రండని చెప్పి యాచిలుక యాతని మాటలను బెడచెవిని బెట్టెను.

ఆమరునాడా బోయడరుదెంచి వలబన్ని యాచికలన్నిటిని బట్టుకొనెను. అప్పుడాచిలుకలు విక్రమార్కునిమాటలను బాటింపక

పోవుటచేగదా యిట్టిగతి పట్టెనని చింతించి యీ వలనుండి తప్పించుకొను నుపాయమేదైనను జెప్పుమని యాతనిని బ్రతిమాలకొడంగెను. అంత విక్రమార్కుఁడు, "జరిగినదానికై చింతించుట వెర్రితనము మనమాచరించు ప్రతికార్యమునకును దూరదృష్టి గలిగియుండినచో నాపదలురావు. వచ్చినచో బుద్ధిమంతుఁ డుపాయమున నపాయము నుండి తప్పించుకొనజూచును గాని మూర్ఖునివలె విచారింపడు. సుఖములకు సంతసించుటయు, కష్టములకు విచారించుటయు గూడనిపని. ప్రస్తుతము మనమిప్పుడీవలనుండి తప్పించుకొను తెరువు నూహించుకొనవలెను. నేనొక్కమార్గ ముపదేశించెద నాలింపుడు. అదియెద్దియనిన మనమందరమునుగూడి లెక్కకు నూర్గురముగలము. మన మందరము మరణించినట్లు మెడలువ్రేలవైచి పడియున్నచో బోయఁడు మనము మృతిజెందితిమని తలఁచి యొక్కొక్కదానిని గ్రిందపడవేయును. అప్పుఁడు ప్రతిచిలుకయు గ్రిందపడినవాటిని లెక్కించుకొని నూరుచిలుకలను గ్రింద పడవైచినతోడనే పారిపోవలయును." అనియెఱింగించిన యా శుకంబులెల్ల సంతసించి యాతనిబుద్ధికుశలతను బొగడి యాతఁడు చెప్పినట్లుగా నాచిలుకలన్నియు మృతిజెందినటుల శిరంబులు వ్రేలవైచికొని యుండెను.

కొంతసేపటికి బోయవాడరుదెంచి వృక్షమునెక్కి చిలుకలన్నియు జచ్చియుండెనని తలఁచి యొక్కొక్కచిలుకను వలనుండి తప్పించి క్రింద బడవైచుచుండెను. అతఁడు తొంబది తొమ్మిదిచిలుకలను గ్రిందబడవైచినపిమ్మట నాతనిమొలనున్న కొడవలిజారి క్రిందబడెను. అద్దాని నాలించి శుకంబులునూరును గ్రిందబడినట్టుగ దలఁచి చిలుకలన్నియు రివ్వుననెగిరిపోయెను.

అంత నాబోయవాడదిగని చిలుకలన్ని పారిపోయెనుగదాయని చింతించి మిగిలిన చిలుకరూపమునమున్న విక్రమార్కునిబట్టుకొని చంప

శంకించెను. అంతవిక్రమార్కుఁడాతనితో "ఓయీ! నన్నేల జంపెదవు? నన్నేరికైనవిక్రయించినచో నీకు ధనమధికముగా వచ్చునట్లుచేయుదును." అనిన నాతఁడు సమ్మతించి యాచిలుకను (విక్రమార్కుని) సమీపముననున్న నగరమునకుఁగొనిపోయి యమ్మజూపెను. ఆదారిని బోవువారు యాచిలుక విలువనడిగిన బోయవాఁడు నూఱువరహాలు చెప్పుచుండుటచే యెవ్వరును గొనజాలరైరి. అంతనాదారినొక్క వైశ్యుఁడు బోవుచు చిలుకవెలయెంతయని యడిగెను. అంతబోయవాఁడు నూరువరహాలనిచెప్పఁగా నాతఁడు "ఓయీ! యీచిలుకవెలనూరు వరహాలేమిటి? నూరువరహాలతో నూరుచిలుకలనుగొనవచ్చును." అని పల్కెను. అంతచిలుకరూపముననున్న విక్రమార్కు డావైశ్యునితో నిట్లనియెను. "ఓవణిజుఁడా నాపల్కులాలించి, నన్నుగొనియీతనికి నూరువరహాలొసంగి పంపివేయుము. నావలన నీకుమున్ముందు మంచి లాభముకలిగి నూరువరహాలకంటెను నెక్కువధనమును సంపాదింపగలవు" అనిచెప్పిన నావైశ్యుడు బోయవానికి నూరువరహాలొసంగి చిలుకను గొనెను.

ఆవణిగ్వరుఁడాచిలుకను దనగృహమునకు గొనిపోయి యొక్కపంజరమునందునుంచి తనదుకాణముకడ వ్రేలాడగట్టి మిక్కిలిగారాబమున బెంచుచుండెను. చిలుకరూపముననున్న విక్రమార్కుఁడు దుకాణముకడ వెచ్చములకరుదెంచు వారితో సంభాషించుచు సరకులధరలు చెప్పుచునిట్లు వర్తకునకధికలాభమొనర్చుచుండెను. జనులెల్లరు నాచిలుకను గాంచినద్దానితోసంభాషింపనుబలాటపడి వెచ్చములకొఱకు నాదుకాణముకడకేయరుదెంచుచుండిరి. చిలుకవలన దాను విశేషలాభమొందుచుండుటచేవణిగ్వరుఁడు చిలుకచెప్పినప్రకారము నడచుకొనుచుండెను.

ఆనగరాధీశునికి బద్మావతియను సుపుత్రికయొకర్తెగలదు. ఆమెపై భూపాలునకు మక్కువమెండు. గ్రహరాజు నిజకాలగతులు

తప్పినను భూపాలుఁడు పద్మావతిమాట కెదురాడడు. అందుచేఁబద్మావతి యొక్క శాసనమును నిర్మించెను. అదియెద్దియనిన, కలలోనెవ్వడైన బురుషుఁడు తనతో భోగించునట్లు గాంచినచో నాపురుషుఁ డుపరాధము క్రింద నూరువరహాలను జెల్లింపవలయును. అట్లుచెల్లించనిచో వాని శిరము ఖండించబడును. ఈశాసన మూలమున పెక్కురు మరణించిరి. పెక్కురు తమప్రాణములు నిలుపుకొనుటకై తమకడనున్న ధనము నర్పించి తిరిపమెత్తుకొని జీవించుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొక్క నాడొక్క పేదపాఱువాఁడుపద్మావతిస్వప్నమున గన్పించి యామెతో భోగించెనట. ఆమరునాఁడుదయమున రాజభటులను బిలిచి యాపాఱుని ముఖలక్షణములను దెల్పి యాతనికడనుండి ధనమును గొనిరమ్మని పంపెను.

రాజభటులా నగరమంతయు ద్రిమ్మరియొక్కచో బద్మావతి తెల్పిన ముఖలక్షణములుగల యొకవిప్రునిగాంచి యాతనిబట్టికొని "ఓయీ! నీవు గతదినంబున రాత్రి పద్మావతికలలో గాన్పించి సంభోగించితివట. అద్దానికై యుపరాధముక్రింద నూరువరహాలనిచ్చెదవా? లేకపద్మావతి గృహంబునకరుదెంతువా?" యననావిప్రుఁడు "అయ్యా! నేనొక్కభిక్షుకుఁడిని ఏపూటకాపూట బిక్షమెత్తుకొని జీవించువాఁడను. నాకడ నూరువరహాలుగాక యొక్కగాసైనను లేదు. నాశిరంబు ఖండించినను సమ్మతమే గాని నూరువరహాలు నొసంగుట నావల్లగాదు." అనిపల్కిన రాజభటులాతనిని బద్మావతికడకు గొంపోవుచుండిరి. ఆవిప్రుఁడు నిష్కారణముగ జీవములు బాయవలసి వచ్చెను గదాయని దుఃఖించుచు రాజభటులవెంట, విక్రమార్కుఁడు చిలుకరూపమునసున్న వణిగ్వరుని యింటిముందరనుండి పోవుచుండెను.

విక్రమార్కుఁడావిప్రోత్తమునిగని, "ఓయీ! ఏలనీరీతిని వాపోవుచుంటివి? నీదుఃఖకారణ మెరింగించినచో నావలన నగుసహాయ

మొనరింతును. నీ విచారకారణము నాకు దెల్పుము.” అనిన విప్రుఁడు దుఃఖముపశమించుకొనియిట్లుజెప్పెను. ఈనగరాధీశునుంపుడుగత్తెయయిన పద్మావతి కలలో నేను గన్పించి యామెతో సంభోగించితినట. అందుచే నపరాధము క్రింద నూరువరహాలు చెల్లించవలయునట. లేనిచో శిరముఖండింతురట. భిక్షమెత్తుకొనువాడను నాకడ నూరువరహాలులేవు నిష్కారణముగా జావవలసి వచ్చినందున దుఃఖించుచుంటిని.” అని పల్కెను. అదివిని యాచిలుక (విక్రమార్కుడు) “ఓ విప్రోత్తమా! చింతిల్లకుము. నీకు ప్రాణభయము లేదు. నిన్ను నే గాపాడెదను. ఆ పద్మావతినిచ్చటకు వచ్చి ధనమును గొనవలసినదని యీ రాజభటులచే వార్తబంపుము. నేనా ధనమును దెప్పించి యుంచెదను.” అని చెప్పిన విప్రుఁడు రాజభటులతో “పద్మావతి యిచ్చటి కరుదెంచినచో ధనమీయగలను. మీరుపోయి యామెను దోడ్కొనిరండు”అని చెప్పిన రాజభటులీసంగతి పద్మావతికి దెలియజేయుట కేగిరి.

తోడనే చిలుక ఆపణిజునిబిలిచి యాతనితో నిట్లనియెను. “ఓయీ! నేనీ విప్రపుంగవుని గాపాడ నిశ్చయించుకొంటిని. అందులకు నీవాకింత సహాయ మొనర్పవలయును. నీవు నూఱువరహాలను దెచ్చి యొక మూటగాగట్టి యామూట నొక యద్దమున బ్రతిబింబించునట్లొనర్పుము. పిమ్మట జరుగగల కార్యము నీవే గాంచెదవు. ఇట్లు చేసినచో నీనూరువరహాలు పోకుండును, ఈవిప్రుడును రక్షింపబడును” అనిచెప్పిన పిని యా వైశ్యుడట్లొనరించి జరుగగల కార్యమును గాంచుటకై యెదురు చూచుచుండెను.

రాజభటుల వలన యావృత్తాంత మంతయు నెఱింగి ధనంబును గైకొనవచ్చునను ఆశతో యరుదెంచిన పద్మావతినిగాంచి యాచిలుక యిట్లనియెను. “పద్మావతీ! నీ శాసననిర్మాణమునకు నేనెంతయో సంతసించితిని. నీవు గలలోగాంచిన పురుషునికడ నూరువరహాలను దీసికొను

చుంటివి. కావున నా దర్పణమున బ్రతిబింబించు నావరహాలమూటను గైకొని నీగృహంబున కేగుము" అని వచించిన పద్మావతి యాగ్రహము జెంది, "దర్పణమందలి ప్రతిబింబము నెట్లు దీసికొనదగును?" అని యాశుకంబు "పద్మావతీ! కలలోగన్పించిన పురుషునికడ నెట్లు ధనమును గైకొననెంచితివో యట్లే యిద్దానిని గూడగొనుము" అనియెను. ఆపలుకులాలించి పద్మావతి చిలుకపై నాగ్రహము జెంది మారుమాటాడక గృహంబునకు బోయెను. పిదప నా విప్రుండు తన ప్రాణములు రక్షించిన చిలుకయొక్క మేధాశక్తిని మిక్కిలిగా బొగడి గృహంబునకు బోయెను.

పద్మావతి తన గృహంబున కేగి శుకంబు తన కొనరించిన పరాభవమున దగిన ప్రతీకార మొనర్పవలయునని మది నిశ్చయించుకొని యాశుకంబు నెట్లవమానపరచ వలయునో కొంతతడవు యోచించి యెట్టకేలకామె యొక యుపాయం బాలోచించుకొనెను. నాటిరాత్రి పద్మావతి భూపాలునికడ కరుగక దన దేహము అస్వస్థగానున్నదని యు నందుచే నీ దిన బునకు రాజాలనని భూపాలునికిదెలుప నొక రాజ భటుని బంపెను. భూపాలుడదివిని తత్క్షణమే యాస్థానవైద్యుని రావించి పద్మావతి కారోగ్యముచెడెను గావున, నామెకు త్వరలో నారోగ్యము కూర్పుడని నియోగించి పంపెను.

ఆవైద్యుడు పద్మావతీ గృహమునకరిగినతోడనే యామె యెదురేగి యాతనిని లోనికి దోడ్కొనిపోయి యొక్క సుఖాసనముపై నుపవిష్టుజేసి యాతనితో సరససల్లాపంబులు గావించి సంతుష్టునిజేసి యిట్లనియెను. "అయ్యా! నా అస్వస్థకుగల కారణంబెరింగించెదను వినుము. నా ఆరోగ్య మేమాత్రమును చెడలేదు. కాని నేడు మన నగరమునగల వణిగ్వరుని కడనున్న చిలుక నన్ను బరాభవించెను. దానికి దగిన ప్రతీకారము జేయ నిశ్చయించుకొంటిని. ఎట్టులైనను దానిని జంపి నాపరాభ

వాగ్ని జల్లార్చుకొనెదను. మీ కోరికార్యమును జక్కబరచవలయును. అట్లుమీరు చక్కజేసినచో నెల్లప్పుడును నేను మీకు వశవర్తినై యుందును.'' అని పల్కిన నాలించి వైద్యుఁడు యిట్లనియెను.

''పద్మావతీ! పెక్కుదినముల నుండి నీపై మక్కువ గొని యుంటిని. సాహసించియడుగ జాలకపోతిని. నీవు నాకోర్కెదీర్ప నంగీకరించెద వేని నీకార్యమును నే జక్కజేసెదను. అందులకొక యుపాయము గలదు'' అన నా పద్మావతి 'తమకేటికీ సందియము? నా కార్యము జక్కజేసితిరేని మీకోర్కె దీర్చెదను. తమరు సంశయింపక తగు నుపాయంబు దెలుపు'' డనిన నా వైద్యుడు సంతసించి యిట్లుచెప్పెను. ''నీ కసాధ్యమగు రోగము వచ్చినదనియు నా చిలుకనుజంపి యద్దానిరక్తముతో నౌషధము తయారుజేసి యొసంగినగాని రోగము కుదురదని చెప్పి యొప్పించి ఆచిలుకను దెప్పించి నీకొసంగెదను.'' అని చెప్పి వెడలి పోయెను.

ఆ వైద్యుఁడు మరునాడుదయమున భూపాలుని దర్శించి యాతనితో నిట్లనియెను. ''దేవా! పద్మావతికొకయసాధ్యమైన రోగమంకురించినది. అద్దాని నివారించుటకు, మనుజభాషణములు బల్కు చిలుక యొక్క రక్తము నౌషధముగాజేసి యా చిలుక మాంసమును దిన నొసంగవలయును. అట్లుజేయనిచో దద్రోగము కుదురుట కష్టము'' అనిన భూపాలుఁడు వెజ్జునితో నిట్లనియెను. ''ఓయీ! మానుజ వచనంబులు బల్కు శుకంబెచ్చట లభించును?'' అనిన వైద్యుఁడు ''దేవా! అట్టి చిలుక లీసామీప్యమున గానరావు. హిమవత్పర్వతప్రాంతమున నుండును. కాని యా చిలుకలదండులోని యొక చిలుక దండునుబాసి యీ పురంబునకేతెంచిన యెవ్వరో యద్దానిని బట్టి పెంచుచుండిరట. అద్దానిని దెప్పించిన మంచిది.'' అని పల్కెను.

భూపాలుం డాతని మాటలను విని తత్క్షణమే రాజభటులను రావించి 'మనుజవచనములుబల్కు చిలుకయెచ్చట నున్నదో కనుగొని యద్దానిని బెంచుచుండిన వారిని దోడ్కొని రం'డని యాజ్ఞాపించెను. రాజభటులు మఱల గొన్ని నిముషముల కే తెంచి భూపాలునిగాంచి ,,దేవా! ఈ నగరమునగల యొక్క వైశ్యుడద్దానిని బెంచుచుండెను. ఆ వణిజునిగూడ దోడ్కొనివచ్చితిమి'' అని సభారంగమునకు వెలుపల నున్న వైశ్యుని లోనికి దీసికొని వచ్చిరి.

ఆ వణిజు డరుదెంచినంతనే భూపాలుం డాతనికూర్చుండనియు మించి యాతనితో ,,ఓయీ! నీగృహము నందొక్క మనుజవచనంబులు బల్కు శుకంబుండెనట. అద్దానియవసరము వచ్చినందున నయ్యది మా కీయవలయును. నీవు దానిని గొన్న క్రయమునకధికము గు వెల నొసంగుదును.'' అనిన వణిజుడు "దేవా! నేనాచిలుకను కన్నబిడ్డ కన్న మిన్నగా జూచుకొనుచుంటిని. నా వ్యాపారమున గడెంతయో తోడ్పడుచు నధికలాభం బొనగూర్చు చున్నయది. ఆ చిలుకను తమ కొసంగనందులకు నన్ను మన్నింపవేడెదను.'' అనిన నా భూపాలుడు యాచిలుక నెట్లయినను గొనవలయునని దాని వెల హెచ్చించి తుట్ట తుదకు లక్షవరహాలొసంగెద ననెను. వైశ్యుడాధనమున కాశపడి, "దేవా! నా చిలుకతో నాలోచించి సమాధానమొసంగెదనని'' చెప్పి వెడలి పోయెను.

ఆ వణిజుడు చిలుక కడకేగి, "శుకోత్తమా! భూపాలుడు నిన్ను తనకిమ్మని కోరుచున్నాడు. నీకు బ్రతిగా నాకు లక్షవరహాల నీయుటకంగీకరించెను. నిన్నాతనికీయజాలననికూడ దెల్పితిని. భూపాలుని మాటలనుబట్టిజూడ నిన్నాతడెట్లయినను గొన నిశ్చయించుకొనినట్లు విదితమాయెను. నీయభిప్రాయమేమియో దెల్పుము.'' అనిన నా శుకము "ఓ వైశ్యోత్తమా! లక్షవరహాలనేల వృథాగా బోగొట్టుకొనె

దవు! నీవునేడాతని దిరస్కరించి యీయాయకున్నను బలిమినైన నన్ను ను గొనితీరను. ఆతని యుంపుడుకత్తె, నన్నుపరాభవింపగోరి తనశిరోవేదన మునకు నావంటిచిలుక కావలయునని కోరినది. భూపాలుఁడు ప్రియురాలి కోర్కెతప్పకదీర్చును. కావున నామాటవిని భూపాలునికి నన్ను విక్రయింపుము. లక్షవరహాలు నీవుయెన్నిదినములలో నార్జింపగలవు! నన్ను నీవుబోయనానివద్దనుండి కొన్నందులకు నేనునీఋణమునుదీర్చుకొంటిని. సందేహింపక నన్నువిక్రయింపుము. మరల బద్మావతిని బరాభవించి యథేచ్ఛగా సంచరించబోయెదను." అనిన వణిజుఁడు భూపాలునకు "లక్షవరహాల నొసంగినచో జిలుకనిత్తునని"వార్తబంపెను.

భూపాలుఁడావార్త నాలించి వెజ్జునిరావించి యాతనికి లక్షవర హాలనొసంగి యాధనమును వణిజునకొసంగి యాశుకంబును జాగ్రత్తగా గొనిరమ్మని నియమించెను. వైద్యుఁడా వణిజునికడకరిగి శుకంబునుగొని పద్మావతీగృహమునకేగి యామెకొసంగెను. పద్మావతిమిక్కిలి సంత సించి యాచిలుకనుజంపి తనకుకూరగా వండిపెట్టుమని వంటలక్కకప్ప గించెను. పిదప బద్మావతి మున్నుతాను వాగ్దాన మొనరించిన ప్రకా రము యావైద్యుని సంతృప్తిపరచి పంపివైచెను.

ఆ వంటలక్క యాశుకంబు రెక్కలను నులిమి యొకచో పడ వైచి వేరొకపనికై యేగెను. ఆ శుకంబు తప్పించుకొనుట కదే సమయ మని తలఁచి రెక్కలుసలిగి యుండుటచే నెగురజాలక యా సమీప మున నున్న కాల్వలోనికి దూరి దాగియుండెను. వంటలక్క మగిడియే తెంచి చూచి శుకంబునుగానక పారిపోయినందులకు మిక్కిలి చింతించి, ఇయ్యది తెలిసినచో బద్మావతి తన్ను శిక్షించునని తలచి వేరొక శుకంబును గొనివచ్చి యద్దానిని జంపి కూరగావండి పద్మావతికిఁ దిన బెట్టెను.

ఆ చిలుకయు బగలెల్ల నా కాలువలోడాగి రాత్రి సమయమున వెలికరుదెంచి సమీపమునను మెతుకులను దినుచు విశ్రమించుచుండెను. ఇట్లుకొన్ని దినములు గడపి యొక్కనాడు యెవ్వరులేని సమయమున నచ్చటనుండి యెగిరి ప్రతిదినమును పద్మావతి పూజలొనరించుచుండు దేవాలయముపై వ్రాలుచుండెను.

ఒక్కనాడు పద్మావతి దేవుని దర్శించి ప్రార్థించుచుండగా శుకంబు విగ్రహము మాటునడాగి యిట్లనియెను. 'పద్మావతీ! నీవు నిత్యమును భక్తియై నన్ను బూజించుచుంటివి. నీభక్తికి నే మెచ్చితిని. నీయిచ్ఛవచ్చిన వరము కోరుకొనుము"న బద్మావతి సంతసించి స్వామికి నమస్కరించి "దేవా! తమకు నాపై ననుగ్రహమున్నచో నీ శరీరముతో నన్ను కైలాసమునకు జేర్చుడు" అని వేడుకొనెను. అంత నా చిలుక విగ్రహము వెనుకనుండియే పద్మావతితో నిట్లనియెను. "పద్మావతీ! నీవు కోరుకొను నట్లొనరించెద. రేపటిదినంబున రమ్ము." ఆ పలుకులాలించి సంతసించి గృహంబున కేగెను.

నాటిరాత్రి పద్మావతి యీవృత్తాంత మంతయు భూపాలునకు దెల్పెను. భూపాలుడా మాటలను విశ్వసింపక మరునా డామెతో దేవళమున కరిగెను. పద్మావతి భూపాలుని దేవాలయ పురోభాగమున నిలిపి తాను స్వామిసన్నిధికరిగి ప్రార్థించెను. అంత నా చిలుక యామెతో నిట్లనియెను. "పద్మావతీ! కైలాసమున కేగదలచువారు యైహికకాంక్షలను బోవిడువవలయును. కావున నీకుగల ధనమంతయు బీదసాదలకు బంచిపెట్టుము. అట్లొనరించి నిష్కళంకచిత్తవై నాకడ కరుదెంచినచో నీకు కైలాసమునకేగు మార్గముపదేశించెదను." అని పల్కిన విని పద్మావతిసంతసించి "అట్లే యొనరించెద"ననిపల్కి దేవాలయము వెలి కరుదెంచి భూపాలుని గలిసికొని గృహంబుకు బోయెను.

పద్మావతీ గృహంబున కేతెంచి యాచిలుక చెప్పినట్లు తన ధనం బెల్ల బీదసాదలకు బంచిపెట్టెను. పిదప నొక్కనాడు దేవాలయమున కేగి స్వామిమోల నిలిచి "స్వామీ! తమ రాజ్ఞాపించినటుల నాయర్థంబెల్ల బీదసాదలకు బంచి యిచ్చితిని మఱల తమ యాజ్ఞకై యెదురు చూచు చున్న దానను." అని పద్మావతి పల్కిన విని చిలుక "పద్మావతీ! నీభక్తికెంతయును సంతసించితిని. నీవొనర్చిన దానధర్మములె నిన్ను కైలాసమునకు గొనిపోవ జాలును. తప్పక నిన్ను బొందితో కైలాస మునకు గొనిపోయెదను. ఇయ్యది మహావింత. కావున నెల్లరును జూడ నభిలషింతురు. మీ మహారాజుతో జెప్పి యీవింత గాంచ రమ్మని నానా దేశాధీశులను బిలిపింపుము. వారందరును యీ వింతగాంచుట కరుదెంచిన పిమ్మట నీవు నా సన్నిధి కరుగుము." అని చెప్పెను.

పద్మావతీ గృహంబునకరిగి భూపాలునితో జిలుక చెప్పిన దంతయు జెప్పి నానా దేశాధీశులకు వార్తలను బంపించి, నగరమంతయు జాటింపించెను. కొందరు భూపాలురా వర్తమాన మాలించి యీవింత గాంచ వలయునని బయలుదేరిరి.

క్రమక్రమముగా నొక్కరొక్కరుగా భూపాలురెల్ల నరుదెంచిరి. ఆ భూపాలురెల్లరకు వసతిగృహము నేర్పరచబడెను. నగరమంతయు గన్నులపండువుగా నలంకరించబడెను. వివిధదేశములనుండి పెక్కురీ వింత గాంచవలయునని యా నగరమున కరుదెంచిరి.

పద్మావతి యొక్కనాడు దేవాలయమునకేగి స్వామిమోల నిలిచి, "స్వామీ! పెక్కు దేశములనుండి పెక్కురు భూపాలురరుదెంచి యున్నారు. ఇంక నేనొనర్చవలసిన పనులేమైన నున్నచో సెలవిండ"ని వేడుకొనెను. అంత జిలుక యిట్లనియెను. "పద్మావతీ! రేపటిదినమే నీవు కైలాసమున కేగగలవు. కావున నీ వీశరీరముపై గల యభిమానమును వీడి సిగ్గుబిడియములు బోనాడి క్షురకర్మ మొనరించుకొని గాడిదపై నెక్కి యూరేగి యిచ్చటికి రమ్ము. పిమ్మట నిన్ను కైలాసమునకు దోడ్కొని పోయెదను" అనిపల్కి పద్మావతిని బంపివైచెను.

పిమ్మట నర్చకునిబిలిచి "ఓయీ! ధ్వజస్తంభమునకు నిలువు యెత్తున యొక యుట్టిగట్టి యుంచుము" అని చెప్పి యట్లు చేయించెను.

చిలుక చెప్పినట్లుగ బద్మావతి క్షురకర్మమొనరించుకొని గాడిదపై నెక్కి యతివైభవంబున నూరేగి దేవాలయము జేరుకొని, దేవాలయ గుమ్మమువద్ద నెల్లర నుండనియమించి తాను స్వామిసన్నిధికరిగి యిట్లు ప్రార్థించెను. "దేవా! తమరుచెప్పిన చొప్పున క్షురకర్మమొనరించుకొని యూరేగితిని, ఇంక నీదాసురాలి ననుగ్రహించి కైలాసముజేర్ప వేడుచున్నాను."

అప్పటికి జనులెల్లరును దేవాలయ ప్రాంగణముజేరి యేమిజరుగునోయని చూచుచుండిరి. భూపాలుడును వివిధదేశాధీశులతో గూడ నొక్కచో గూర్చుండి యుండెను.

స్వామినట్లు ప్రార్థించుచున్న పద్మావతికి విగ్రహము మాటున దాగి చిలుకరూపమున నున్న విక్రమార్కుం డిట్లనియెను. "పద్మావతీ! నీవు ముందుగా బోయి ధ్వజస్తంభమునకు గట్టబడిన యుట్టిపై నెగిరి గూర్చుండుము. పిదప నేనువచ్చి నిన్ను గైలాసమునకు గొనిపోయెదను.' పద్మావతి ధ్వజస్తంభముకడ కరుదెంచి నిలువుయెత్తున గట్టబడినయుట్టిపై కెగిరి గూర్చుండజాలక మరల స్వామిసన్నిధి కరిగి "దేవా! ఆయుట్టి చాల యెత్తుననుండుటచే నేనెగిరికూర్చుండ జాలకపోతిని" అని తెల్పగా శుకంబు "పద్మావతీ! నీవుపోయి దేవాలయప్రాంగణమున నుండుము, నేనరుదెంచెద"నని చెప్పును. పద్మావతి యచ్చటకేగి స్వామిరాకను నిరీక్షించుచుండెను.

అంతలోశుకంబు ధ్వజస్తంభముపై వ్రాలి, "పద్మావతీ! ఉట్టి కెగురలేనిదానవు స్వర్గమునకెగురగలవా?" అనిపల్కి యెల్లరువినంగ నిట్లనియెను. "ఈమె తనకలలో గాన్పించినవారికడనపరాధముగా నూరు వరహాలను దీసికొనుచు, నట్లీయని వానినిజంపించుచుండెను. ఒక్కనాడు

నేను యీమెకుబుద్ధిసెప్పగా దన్ను బరాభవించితినని తలచి ప్రతీకారము జేయుటకై వైద్యునితో రహస్యవర్తనమున సంగీకరించి భూపాలునిచే నన్ను గొనిపించెను. పిమ్మట నేనిమె బారినుండి తప్పించుకొని యిచ్చట కరుదెంచి యీమెకు దగిన శాస్తిజేసితిని." అని చెప్పి చిలుక రివ్వున నెగిరి పోయెను. తోడనే పద్మావతి ప్రాణములు విడిచి భూమినొరగెను.

పిమ్మట జిలుకరూపమున నున్న విక్రమార్కుఁ డుజ్జయినికరుదెంచి భట్టికి తనరాక దెల్పి తన దేహమున నున్నవాడు కళాదుఁడని చెప్పెను. పిమ్మట నమాత్యపుంగవు లెల్లరుగూడి యొకసక్కని యుపాయమును బన్నిరి. అందుల కంతఃపుర స్త్రీల సహాయము గావలసియుండుటచే వారలకు గూడ విక్రమార్కుని రాక దెల్పి వారుపన్నిన యుపాయమును బోధించిరి.

అంతఃపురాంగనలు దాసీస్త్రీలను దేనేరులుగాజేసి ఆకళాదుని కడకు బంపుచుండిరి. ఒక్క నాడంతఃపుర కాంతలెల్లరును విలపింపసాగిరి. ఇంతలో గళాదుఁ డంతఃపురమునకు జేరి యూరడించనెంచెను. కాని వారాతని గాంచినతోడనే మరింతగ విలపింప సాగిరి. కళాదుడొక పరిచారికనువారిదుఃఖకారణ మెఱుంగనియమించిన నాపరిచారికయిట్లు దెలిపెను. "ప్రభూ! మహాదేవిగారి పెంపుడుశుకంబు నేడాకస్మికముగా జనిపోయెను. ఆచిలుకపై నభిమానము పెంపున విలపించుచుండిరి.

అనిన విని యా విశ్వకర్త తనమనంబున నిట్లని వితర్కించుకొనెను. 'ఈయంతఃపురాంగనలను సంతోషింపజేసినచో వీరికి మనయందనురాగము మెండగును. నేను పరకాయ ప్రవేశమున నాచిలుక శరీరమును బ్రవేశించి వీరల సంతుష్టిపరచెదను." అని వితర్కించుకొని తన దేహమును (విక్రమార్కుని దేహము) నొకచో నుంచి యా చిలుక శరీరమున బ్రవేశించెను. విక్రమార్కుఁడు సమయమునకై నిరీక్షించును

నా సమీపముననే యుండెను. దాసియొకతె, కళామణుడు దేహమును విడిచినట్లు దెలుపగా విక్రమార్కుఁడు చిలుకదేహమును విసర్జించి నిజదేహమును బ్రవేశించి యాచిలుక దేహమును జీవ్వివై చెను.

విశ్వకర్త చిలుకదేహమును బ్రవేశించి సప్రాణిగా నొనర్చినంతనే యంతఃపురాంగనలు (దాసీలు) ఆచిలుక నెత్తుకొని ముద్దులాడుచుండిరి. అంత విక్రమార్కుఁ డచ్చటికరుదెంచి యాచిలుకను బట్టి చంపించెను. పిమ్మట విక్రమార్కుఁడు సుఖంబుగా రాజ్యపాలన మొనరించెను.

అని యాపత్రిమ పైకథనుజెప్పి "విక్రమార్కునిబోలు భూపాలుఁడు భూలోకంబునలేడు. అతడీ ధరాచక్రమును రెండువేలవత్సరములు బరిపాలించి దివంబలంకరించెను. జగంబునం దాతనిపేరు చిరస్థాయిగా నుండునట్లొక శకముకూడ బ్రారంభమయ్యెను. ఆతనిసుగుణంబులు వర్ణింప శేషశాయికైనను శక్యముగాదు" అని వివిధరీతుల విక్రమార్కుని గుణంబులను గీర్తించెను.

భోజభూపాలుఁడు, సాలభంజిక పల్కులాలింపుచుండ నాద్వాత్రింశతి సాలభంజికల సింహాసనముందున్న ప్రతిమలు ముప్పదిరెండును దివ్యాంగనల రూపంబుదాల్చి నిలువంబడియె. భోజభూపతి యాలలనామణులను గాంచి యాశ్చర్యమునుబొంది యిట్లనియెను. ఓకాంతలారా! మీారెవ్వరు? మీావృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగ దెల్పవేడెద"ననిన యా దివ్యాంగనలలో నొక్కతె యాతనితో నిట్లనియెను.

"భోజభూపాల చంద్రమా! ఇంతవరకు విక్రమార్కుని గుణంబులు దెల్పుచు నిన్ను దిరస్కరించుట మా శాపవిమోచనముకై యట్లొనరింపవలసి వచ్చింది. అందులకు మమ్ముక్షమింపవలయును నీవును విక్రమార్కునితో సమానభూపాలుఁడ వగుదువు. మిమ్ములను మించు భూపాలుఁడు భూలోకంబున బుట్టబోడు."

"మేమందరము బార్వతీదేవి చెలికత్తెలము. మేమందరమొక్క దినంబున నుద్యానవనంబున గూర్చుండి సంభాషించు కొనుచుంటిమి. అచ్చోటికి శంకరుడేతెంచి మమ్ములనుగని మోహపరవశుండై మాతో విలాసముగా సంభాషించుచుండెను. పార్వతీదేవి దానిగాంచి యాగ్రహ పరవశురాలై శపించెను. అంత మేమామెను బ్రార్థింప నించుక శాంతిజెంది, ,,కొంతకాలమున కిందుడు మీరున్న సింహాసనమును విక్రమార్కునికి బహుమానముగా నొసంగును. విక్రమార్కుండు రెండువేల వత్సరములు భూచక్రమును బరిపాలించి లోకాంతరగతు డగు. ఆతని యనంతరము మీరున్న సింహాసము భూమిలో నిక్షేపింప బడును. కొన్ని వత్సరములరిగిన పిమ్మట భోజభూపాలు డీసింహాసనమును వెలికిదీయించి తానధిష్ఠింప జూచును. అప్పుడు మీరందరును విక్రమార్కుని గుణములు వర్ణించినంతనే శాపవిమోచన మగును. ఇదియే మాచరిత్ర"మని తెలిపి యా దివ్యాంగనలు అంతర్ధాన మొందిరి.

భోజభూపాలుండు ఆ ద్వాత్రింశతి సాలభంజికల సింహాసనమును దానధిష్ఠింప లేనివాడై యందీశ్వరునినిల్పి నిత్యము బూజించుచుండెను.

సంపూర్ణము.

శ్రీ ప్రభాసీ ప్రెస్‌నందు ముద్రింపఁబడియె,
రాజమహేంద్రవరము.